КАЛЄНДАР

Канадійського Фармера

РІК XXXVIII

1958

ЦІНА 75 ЦЕНТІВ

QUAECUMQUE VERA

Народний Ілюстрований Календар

КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА

На Рік Звичайний

1958

Ціна 75 центів.

НАКЛАДОМ КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА

462 HARGRAVE ST. **WINNIPEG 2, MAN.**

PRINTED IN CANADA

ЗМІСТ КАЛЄНДАРЯ

INDEX OF ADVERTISERS

РІК 1958

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР

Рік 1958 є роком звичайним, отже має 365 днів, 6 годин. Юліянського періоду він є роком 6671; жидівської ери роком 5719; ніпонської ери 2618; магометанської ери 1378; грецької ери 2270.

РІЖНІ СПОСОБИ ЧИСЛЕННЯ ЧАСУ

Християнське числення років починається від народження Христа. Маємо тепер рік 1958 від тої історичної події.

Від охрещення українського народу Володимиром Великим, у 988 році, маємо тепер 970 років.

Жидівський рік, який починається в осени, є тепер роком 5719.

В протестантів калєндар є більше-менше той самий, що і в римо-католиків щодо свят, однак в них є їх менше.

Магометани числять рік по оборотах місяця, отже їх рік є коротший від нашого. Тому то їх Новий Рік посувається кожного року около 11 днів взад. Оборот місяця бере 27 днів, 7 годин, 43 мінути.

ПОРИ РОКУ

Калєндарна весна починається 21 березня. Того дня маємо рівнання дня й ночі.

Літо починається 22 червня. Це є найдовший день у році, а ніч найкоротша.

Осінь починається 23 вересня, коли приходить зрівнання дня й ночі.

Зима починається 22 грудня, коли приходить найкоротший день, а найдовша ніч.

ЗАТЬМІННЯ СОНЦЯ Й МІСЯЦЯ

В 1958 році буде три затьміння — два сонця, а одне місяця.

1. Перстеневе затьміння сонця 18 квітня. Це затьміння видно буде в перстеневій формі від середини Індійського Океану до місця около 700 миль на північний-захід від Гавайських Островів, тобто в слідуючих землях: Нижча Бурма, Тайленд, Камбодія, Індо-Китай і Формоса. Частинне затьміння буде видно в Далекому Сході, Алясці й в західній частині Тихого Океану.

2. Частинне затьміння місяця 3 травня. В західних стейтах Злучених Держав видно буде його перед заходом місяця. Воно буде більше видне на Тихому Океані, в східній Азії, Австралії, південно-східній частині Індійського Океану й Антарктиці.

3. Повне затьміння сонця 12 жовтня. Воно пічнеться на схід від Нової Зеляндії й скінчиться в горах Андес, в центральній Арґентині. На острові Самоа це затьміння буде видно від початку до кіця.

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЄНДАР

ПАСХАЛІЯ

(Всі дати за старим стилем)

Ключ граничний — **"И".**

Буква недільна до 13 березня **"З"**, а від 14 березня — **"а"**.

Неділя Митаря й фарисея — 2 лютого (починається Тріодь).

Неділя сиропустна — 23 лютого.

Благовіщення в понеділок Стр. тижня — 7 квітня.

Великдень — 13 квітня.

Лат. Великдень — 6 квітня.

Вознесення — 22 травня.

Сош. св. Духа — 1 червня.

Мясниць — 5 тижнів і 6 днів.

Петрівки — 4 тижні і 5 днів.

ПОСТИ

1. Навечеріє Різдва Христового 6-го січня.
2. В Навечеріє Богоявлення, 18 січня.
3. Сиропустний тиждень — від 17 лютого до 23 лютого.
4. В Великий Піст — від 24 лютого до 12 квітня.
5. Петрівка — 9 червня до 11 липня.
6. Спасівка — 14 серпня до 27 серпня.
7. Усікновення ч. голови Івана Хрестителя — 11 вересня.
8. В Воздвиження Чесного Хреста — 27 вересня.
9. Пилипівка 28 листопада до 6 січня.
10. Кожної пятниці цілого року крім загальниць, роз. для українців католиків. Для православних середи й пятниці цілого року.

ЗАГАЛЬНИЦІ

1. Від Різдва до Богоявлення — від 7 січня до 17 січня.
2. Від неділі про Митаря й фарисея до неділі про Блудного Сина 2—9 лютого.
3. Від Великодня до неділі Томиної — 13—20 квітня.
4. Від неділі Сош. св. Духа до неділі Всіх Святих — 1—8 липня.

ЗАБОРОНЕНІ ЧАСИ

для забав з музикою й танцями

I. Для трьох українських католицьких Єпархій у Канаді (манітобської, саскачеванської і торонтонської) заказані часи є тільки в часі Пилипівки і Великого Посту.

II. Для Едмонтонської єпархії й православних українців заказані часи є обовязкові як і передтим, а саме:

1. Всі середи й пятниці крім загальниць перед Вел. Постом і по Зелених Святах.
2. Від початку Пилипівки до Богоявлення — 28. 11. — 19. 1. 58.
3. Від Сирного понеділка до неділі Томиної — 17 лютого до 20 квітня.
4. В Петрівку та Спасівку.
5. В день Усікновення Голови Івана Хрестителя — 11 вересня.
6. В день Воздвиження Чесного Хреста — 27 вересня.

ДЕРЖАВНІ СВЯТА В КАНАДІ

В цілій Канаді святкується такі свята: Всі неділі в році, день Нового Року, Велика Пятниця, Великий Понеділок, День Вікторії (24 травня), Уродини Королеви, День Домінії (1 липня), День Праці (перший понеділок у вересні), День Памяти (11 листопада), День Подяки — проголошений урядом, і Різдво Христове (25 грудня).

В провінції Квебек святкують також і такі свята: Богоявлення Господне, Попелева Середа, Вознесення Христове, св. Івана Хрестителя, Всіх Святих, Непорочне Зачаття Пречистої Діви.

Січень МАЄ 31 ДНІВ January

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	С.	Мч. Боніфатія	**Н. Р., Обр. ГНІХ В. В.**	Боніфатія мч.
2	20	Ч.	Сщмч. Ігнатія Богон.	Сильвестра папи	Ірнатія Богон. свщ.
3	21	П.	Мч. Юліянії	Прор. Малахії	Юліянни мч.
4	22	С.	Вмч. Анастасії	Собор 70 Апостолів	Анастазії влмч.
5	**23**	**Н.**	**Н. п. Різд., 30 н., 10 м.**	**2 Н. по Р., Св. і Іс.**	**Н. Отців,** 10 м. в Криті
6	24	П.	Нав. Різд., Евгенії	**Богоявлення Госп.**	**Св. Вечір** (Нав.Різдв.)
7	**25**	**В.**	**Різдво Христове**	Собор св. Ів. Хрест.	**Різдво Христове**
8	**26**	**С.**	**Собор Пресв. Богор.**	Преп. Георгія	**Соб. Пр. Б. і Йосифа**
9	**27**	**Ч.**	**Первмч. Стефана**	Мч. Полі|вкта	**Св. Стефана првмч.**
10	28	П.	Мч. у Нікодимії	Григорія Нис.	20 тис. муч. у Нік.
11	29	С.	Дітей убитих у Виф.	† Преп. Теодосія	14 тис. діт. уб. у Вифл.
12	**30**	**Н.**	**Н. по Р., 31 н., Ан. м.**	**1 Н. по Бог., Пр. Род.**	**Н. по Різдві.** Муч. Ан.
13	31	П.	Меланії Римл. прп.	Вероніки	Преп. Мел. Римлянки
14	**1**	**В.**	**НР. Обр. ГНІХ, Вас.**	Преп. Отців у Синаї	**НР, Обр. ГНІХ, Вас.**
15	2	С.	Св. Сильвестра, папи	Преп. Павла	Сильвестра
16	3	Ч.	Прор. Малахії	Ап. Петра (вериги)	Малахії прор.
17	4	П.	Собор 70 Апостолів	† Преп. Антонія Вел.	Собор 70 Апостолів
18	5	С.	Нав. Бог., Теоп.	Св. Атанасія і Кир.	†Нав. Богоявл., Теоп.
19	**6**	**Н.**	**Богоявлення Господ.**	Преп. Макарія	**Йордан (Водохр.)**
20	7	П.	**Собор Ів. Хрестителя**	**2 Н. по Бог., Канута**	**† Соб. Ів. Хр.**
21	8	В.	Преп. Георгія.	Фабіяна і Севастіяна	Юрія і Емілияна
22	9	С.	Мч. Полієвкта	Ап. Тимотея	Полієвкта мч.
23	10	Ч.	С. Григорія Нис.	Сщмч. Климента	Григорія і Домети
24	11	П.	† Преп. Теодосія	Преп. Ксенії	† Теодосія В. печ.
25	12	С.	Мч. Татіяни	† Св. Гр. Богослова	Татіяни мч.
26	**13**	**Н.**	**Нед. по Пр., 32 н., Єр.**	**3 Н. по Бог. і Полік.**	**Нед. 32—Закхея.** Муч.
27	14	П.	Оо. в Синаї прп.	Пер. мощів	Св. Отців вбит. в Синаї
28	15	В.	Преп. Павла	Преп. Єфрема	Павла Т., Івана
29	16	С.	Ап. Петра (вериги)	Пер. м. св. Ігнатія	Покл. ок. ап. Петра
30	17	Ч.	† Преп. Антонія Вел.	**Трьох Святителів**	Антонія Вел. прп.
31	18	П.	Св. Атанасія і Кир.	Кира і Івана	Атанасія і Кирила

Лютий — МАЄ 28 ДНІВ — February

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	С.	Преп. Макарія	Мч. Трифона	Макарія Єгип. прп.
2	**20**	**Н.**	**Н. Митаря і фарисея**	**Нед. Бл. С. і Стр. Гсп.**	**Неділя Мит. і Фарисея**
3	21	П.	Мак. ісп. (Загальн.)	Симеона і Ан.	Преп. Максима ісnов.
4	22	В.	Ап. Тимотея	Преп. Ісидора	Тимотея, Атанасія
5	23	С.	Сщмч. Климента	Мч. Агафії	Климентія свщмч.
6	24	Ч.	Преп. Ксенії	Преп. Вукола	Ксенії прп.
7	25	П.	† Григорія Богосл.	Преп. Партенія	† Григорія Богосл.
8	26	С.	Преп. Ксенофонта	Вмч. Теодора	Ксенофонта і Мар.
9	**27**	**Н.**	**Н. Бл. Сина †Ів. Зол.**	**Нед. Мясопустна**	**Нед. Блудного Сина**
10	28	П.	Єфрема Сир. прп.	Харалатана	Преп. Ефрема Печер.
11	29	В.	Пер. м. Свщмч. Ігн.	Сщмч. Вл. (Загал.)	Пер. мощ. Ігн. Б., Заг.
12	**30**	**С.**	**Трьох Святителів**	Св. Мелетія	**Трьох Святителів**
13	31	Ч.	Кира і Івана	Преп. Мартиніяна	Кира і Івана безср.
14	1	П.	Лютий. Мч. Трифона	† Преп. Кирила	Лютий. Трифона мч.
15	**2**	**С.**	**Стрітення Господ.**	Ап. Онисима	**Стрітення Господнє**
16	**3**	**Н.**	**Мясопуст. Н., Сим.**	**Нед. Сиропустна**	**Нед. Мясопустна. Сим.**
17	4	П.	Ізидора прп.	Теодора	Преп. Ісид. Пелусіота
18	5	В.	Мч. Агафії	Св. Льва папи	Агафії мч.
19	6	С.	Преп. Вукола	Ап. Архипа	Вукола, Юліяна
20	7	Ч.	Преп. Партенія	Льва Кат.	Партенія і Луки
21	8	П.	Вмч. Теодора	Преп. Тимотея	Теодора Страт.
22	9	С.	Мч. Никифора Л	Найд. м. мч. у Євгенії	Никифора мч.
23	**10**	**Н.**	**Н. Сироп., Харал. мч.**	**I. Н. посту, Петра Д.**	**Н. Сиропустна.** Пр.
24	11	П.	Власія свщм.	1 і 2 Над. Гол. Ів. Хр.	**Початок Вел. Посту**
25	12	В.	Св. Мелетія	Св. Тарасія	Мелетія, Марини
26	13	С.	Преп. Мартиніяна	Св. Порфірія	Мартиніяна прп.
27	14	Ч.	† Кирила	Преп. Прокопія	Авксентія прп.
28	15	П.	Ап. Онисима	Преп. Василія	Онисима ап., Евфр.

Березень | МАЄ 31 ДНІВ | March

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	16	С.	Мч. Памфила	Преп. Євдокії	Памфила, Валентія
2	**17**	**Н.**	**1. Н. Посту, Т. Т. мч.**	**2. Н. Посту**	**Н. 1 посту.** Преп. Тес.
3	18	П.	Льва папи	Евтропія	Агап. еп. Синад., Льва
4	19	В.	Ап. Архипа (В. Піст)	Преп. Гернима	Архіпа, Теодота
5	20	С.	Преп. Льва Кат.	Мч. Конона	Льва |п. Катанії
6	21	Ч.	Преп. Тимотея	42 Муч. в Аморії	Тимотея прп.
7	22	П.	Найд. м. мч. у Євг.	Сщмч. Єфрема	Найд. м. муч. в Євг.
8	23	С.	Сщмч. Полікарпа	Преп. Теофілякта	Полікарпа свщмч.
9	**24**	**Н.**	**2 Н. Посту, † Н.г.І.Хр.**	**3. Нед. Посту**	**Н. 2 посту.** † перше
10	25	П.	Тараса еп. Конст.	Муч. Кондрата	Тар. архієпископа Ц.
11	26	В.	Св. Порфірія	Св. Софронія	Порфірія, Северина
12	27	С.	Преп. Прокопія	Св. Григорія папи	Прокопія прп.
13	28	Ч.	Преп. Василія	Перен. м. св. Никиф.	Василія прп.
14	1	П.	Березень. Євдокії	Преп. Венедикта	Берез. Евдокії мч.
15	2	С.	Сщмч. Теодота	Мч. Агапія	Теодота свщмч.
16	**3**	**Н.**	**3 Н. Посту, Хрестоп.**	**4 Нед. Посту**	**Н. 3 посту.** Смч. Ев.
17	4	П.	Герасима прп.	Алексія	Преп. Герас., муч. П.
18	5	В.	Мч. Конона	Св. Кирила Єрус.	Конона мч.
19	6	С.	42 муч. в Аморії	Мч. Хрисанта	42 муч. в Аморії
20	7	Ч.	Сщмч. Евгенія Л	Преп. От. уб. у об. С.	Василія і ін.
21	8	П.	Преп. Теофілякта	Прп. Якова	Теофілякта прп.
22	9	С.	† 40 муч. у Севаст.	Сщмч. Василія	† 40 мучеників
23	**10**	**Н.**	**4 Н. Посту, Кодрата м.**	**5 Нед. Посту**	**Н. 4 посту.** Муч. К.
24	11	П.	Софронія еп.	Захарії	Софр. патр. Єрусал.
25	12	В.	Св. Григорія папи	**Благовіщ. Пр. Д. М.**	Теофана ісп.
26	13	С.	Перен. м. Никифора	Соб. Арх. Гавриїла	Никифора патр.
27	14	Ч.	Преп. Венедикта	Матрони	Венедикта прп.
28	15	П.	Мч. Агапія	Преп. Іларіона	Агапія мч.
29	16	С.	Мч. Савина	Преп. Марка	Савина мч.
30	**17**	**Н.**	**5 Н. Посту, Олек. ч.Б.**	**Квітна Неділя**	**Н. 5 посту.** † Преп. Ал.
31	18	П.	Кирила еп. Єрусал.	Галактія	Кир. арх. Єр., муч. Т.

Квітень — МАЄ 30 ДНІВ — April

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	В.	Мч. Хрисанта	Преп. Марії Єгип.	Хризанта і Дарії мч.
2	20	С.	Пр. Отців уб. в об. С.	Преп. Тита	ОО. уб. у Синаї
3	21	Ч.	Преп. Якова	Пр. Никити	Якова прп.
4	22	П.	Сщмч. Василія	**Велика Пятниця**	Василія свщмч.
5	23	С.	Прмч. Нікона	Мч. Теодула	Нікона мч.
6	**24**	**Н.**	**Неділя Квітна**	**Великдень**	**Н. Цвітна.** Преп. Ар.
7	**25**	**П.**	**Благов. Пр. Д. М.**	**Св. Понеділок**	**Благовіщ. Пр. Бог.**
8	**26**	**В.**	Соб. арх. Гавриїла	**Св. Вівторок**	Соб. Арх. Гавриїла
9	27	С.	Матрони	Мч. Евпсихія	Матрони Сол., мч.
10	28	Ч.	Преп. Іларіона	Мч. Терентія	Іларіона і Стефана
11	29	П.	**Вел. Пятниця**	Сщмч. Антипи	**В. Пятн.** Марка і Кир.
12	30	С.	Івана Лїств. прп.	Преп. Василія	Ів. Лїствичника прп.
13	**31**	**Н.**	**Воскресен. Христове**	**Неділя Томина**	**Великдень—Воскрес.**
14	**1**	**П.**	**Квітень. Світ. Понед.**	Хризанта	**Світ. Понеділок**
15	**2**	**В.**	**Світлий Вівторок**	Ап. Аристарха	**Світ. Вівторок**
16	3	С.	Преп. Никити	Мч. Агапії	Никити прп.
17	4	Ч.	Преп. Йосифа	Преп. Симеона	Йосифа Лі Ґеорґія
18	5	П.	Мч. Теодула	Преп. Івана	Вел. Четвер, Теодула
19	6	С.	† Методія	Ів. Стар.	Методія
20	**7**	**Н.**	**Н. Томина, Юрія прп.**	**2 Неділя по Вел.**	**Томина Нед.—Провод**
21	8	П.	Іродіона ап. і інш.	Януарія	Ап. Іродіона, Аг. Руфа
22	9	В.	Евпсихія мч.	Сотера й Кая	Муч. Евпс. та других 2
23	10	С.	Тер., Афрім. мч. і ін.	Юрія Велмч.	Муч. Терент., Африк.
24	11	Ч.	Сщм. Антипи	Мч. Сави	Антипи свщмч.
25	12	П.	Преп. Василія Л	† Ап. і Єв. Марка	Василія ісп.
26	13	С.	Сщмч. Артемона	Сщмч. Василія	Артемона свщмч.
27	**14**	**Н.**	**Н. Мирон., Март. п.**	**3 Неділя по Вел.**	**Нед. Мироносиць**
28	15	П.	Аріст., Пуда і Тр. ап.	Ясона	Ап. Арист., Трофи
29	16	В.	Мч. Агапії	Преп. Мемнона	Агафії, Ірини, і Хіон.
30	17	С.	17 Преп. Симеона	† Ап. Якова	Симеона і Акакія

Травень МАЄ 31 ДНІВ May

Нв. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н стиль	Греко-Православні
1	18	Ч.	Преп. Івана	Прор. Єремії	Ів. Декаполіта
2	19	П.	Преп. Івана Староп.	Св. Атанасія В.	Ів. Старопеч. прп.
3	20	С.	Преп. Теодора	† Пр Теодосія Печ.	Теодора
4	**21**	**Н.**	**Н. Розслабл., Януарія**	**4 Неділя по Вел.**	**Нед. Розслабленого**
5	22	П.	Теодора Сікеота прп.	Ірини	Теодора Сикеота, ап.
6	**23**	**В.**	**Вмч. Юрія (н.н.)**	Йова Многострад.	**† Юрія вмч. і чуд.**
7	24	С.	Мч. Сави	Явлення Ч. Хреста	Сави Страт. мч
8	25	Ч.	† Ап. і Єв. Марка	**Ап. і Єв. Ів. Бог. н.н.**	Марка ап. і єванг.
9	26	П.	Сщмч. Василія	† Пер. м. св. Николая	Василія свщмч.
10	27	С.	Сщмч. Симеона	† Ап. Симона Зилота	Симеона
11	**28**	**Н.**	**Н. Самарянки, Ясона**	**5 Неділя по Вел.**	**Неділя Самарянки**
12	29	П.	9 муч. в Киз.	Епіфанія	Муч. 9 у Кизику
13	30	В.	† Ап. Якова	Мч. Глікерії	† Якова ап.
14	1	С.	Травень. Прор. Єрем.	Мч. Ісидора	**Трав.** Єремії прор.
15	**2**	**Ч.**	Преп. Св. Атанас. В.	**Вознесення ГНІХ**	Атаназія В. Преп.
16	3	П.	† Пр. Теод. Печер.	Преп. Теодора Осв.	† Теодозія Печ. прп.
17	4	С.	Мч. Пелагії	Ап. Андроніка	Пелагії
18	**5**	**Н.**	**Н. Спінародж., Ірини**	**Неділя по Вознес.**	**Н. Сліпого. Вл. Ірини**
19	6	П.	Йова многостр.	Патрикія	Преп. Йова, многостр.
20	7	В.	Явл. Ч. Хреста	Мч. Талелея	Поява Ч. Хр. в Єрус.
21	8	С.	**Ап. Ів. Бог. (н.н.)**	† Констант. і Олени	† Ів. Богосл. ап. і єв.
22	**9**	**Ч.**	**Возн. ГНІХ † П. м. М.**	Мч. Василіска	**Вознесення**
23	10	П.	† Ап. Симона Зилота	Преп. Михаїла	† Симеона Зил. ап.
24	11	С.	† Кирила і Методія	Преп. Симеона	Мокія свщмч.
25	**12**	**Н.**	**Н. св. Отців, Епіф. еп.**	**Сошествіє св. Духа**	**Нед. Св. Отців.** Еп.
26	**13**	**П.**	Ґлікерії мч.	**Пресв. Тройці**	Муч. Гликерії діви
27	14	В.	Мч. Ісидора	Сщмч. Терапонта	Ізидора мч.
28	15	С.	Преп. Пахомія В.	Преп. Никити	Пахомія Вел. прп.
29	16	Ч.	Преп. Теод. Осв.	Препмч. Теодосії	Теодора свщмч.
30	17	П.	Андроніка ап.	Ізаака Преп.	Ап. Андроника з 70-ти
31	18	С.	Мч. Теодота	Ап. Єрмія	Теодота мч.

Червень — МАЄ 30 ДНІВ — June

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	**19**	**Н.**	**Сошеств. св. Духа**	**Всіх Святих**	**Зелені Свята**
2	**20**	**П.**	**Пресвятої Тройці**	Никифора	**Понеділок св. Духа**
3	21	В.	† Конст. і Олени	Мч. Лукіліяна	† Конст. і Єлени
4	22	С.	Мч. Василіска	Св. Митрофана	Весиліска мч.
5	23	Ч.	Преп. Михаїла	**Поклін Прсв. Тіла Хр.**	Михаїла Син. прп.
6	24	П.	Преп. Симеона	Преп. Висаріона	Симеона прп.
7	25	С.	† 3 найд. Гл. Ів. Хрест.	Сщмч. Теодота	3 Найд. гол. Ів. Хр.
8	**26**	**Н.**	**Н. Всіч Св., Карп. ап.**	**2 Н. по. Сош.**	**Нед. 1 по З. Святах**
9	27	П.	Терап. смщмч. (Петр.)	Кирила	Св. Терапонта Серб.
10	28	В.	Микити	Евсевія	Микити
11	29	С.	Прмч. Теодосії	† Ап. Вартол. і Варн.	Тодозії діви мч.
12	**30**	**Ч.**	**Поклін Прсв. Тіла Хр.**	Преп. Онуфрія В.	Ісаакія прп.
13	31	П.	Ап. Єрмія	Мч. Акилини	Єрмія мч.
14	1	С.	Червень. Мч. Юстина	Прор. Єлисея	Черв. Юстина мч.
15	**2**	**Н.**	**2 Н. п. Сош., Никиф.**	**3 Н. по Сош.**	**Н. 2 по Зел. Святах**
16	3	П.	Лукіліяна, Клавд. і ін.	Состр. Пр. Б.	Муч. Лукіяна і з нимК.
17	4	В.	Св. Митр.	Мч. Мануїла	Митроф. еп.
18	5	С.	Сщмч. Доротея	Мч. Леонтія	Доротея свщмч.
19	6	Ч.	Преп. Висаріона	† Ап. Юди Тадея	Висаріона і Ілярія
20	7	П.	Пр. Хр. Человіколюб.	Методія	Теодота свщмч.
21	8	С.	Вмч. Теодора	Мч. Юліяна	Теодора Страт. вмч.
22	**9**	**Н.**	**3 Н. п. Сош., Кирила**	**4 Н. по Сош.**	**Н. 3 по Зел. Святах**
23	10	П.	Тимотея свщмч.	Агрипини	Преп. Силуана схимон.
24	**11**	**В.**	† Вартоломея	**Різдво Ів. Хрестителя**	Вартолом. і Варн.
25	12	С.	Преп. Онуфрія В.	Прмч. Февронії	† Онуфрія Вел. прп.
26	13	Ч.	Мч. Акилини	Преп. Давида	Акилини мч.
27	14	П.	Прор. Єлисея	Преп. Сампсона	Єлисея прор.
28	15	С.	Амоса муч.	Сергія	Амоса муч.
29	**16**	**Н.**	**4 Н. по Сош., Тих. еп.**	**5 Н. по Сош., П. й П.**	**Нед. 4 по Зел. Святах**
30	17	П.	Мануїла мч.	Собор 12 Апостолів	Муч. Мануїла, Савела

Липень — МАЄ 31 ДНІВ — July

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	18	В.	Мч. Леонтія	Косми і Дамяна	Леонтія мч.
2	19	С.	† Ап. Юди	† Пол. Ризи Пр. Бог.	Юди Тадея ап.
3	20	Ч.	Сщмч. Методія	Мч. Якинта	Методія свщмч.
4	21	П.	Мч. Юліяна	Св. Андрея Крит.	Юліяна мч.
5	22	С.	Сщмч. Євсевія	† Преп. Атан. Атон.	Евзевія свщмч.
6	**23**	**Н.**	**5 Н. по Сош., Агріп.**	**6 Н. по Сош.**	**Н. 5 по Зел. Святах**
7	**24**	**П.**	**Різдво Ів. Хр.**	Вартоломея	**Різдво Ів. Хрест.**
8	25	В.	Прмч. Февронії	Вмч. Прокопія	Февронії мч.
9	26	С.	Преп. Давида	Свщм. Панкратія	Давида Сол. прп.
10	27	Ч.	Преп. Сампсона	† Ант. Печерського	Самсона прп.
11	28	П.	Пер. м. Кира і Івана	Євф. і Ольги кн. Укр.	Кира й Івана
12	**29**	**С.**	**Ап. Петра і Павла**	Мч. Прокла	**Ап. Петра і Павла**
13	**30**	**Н.**	**6 Н. по С., Соб. 12 А.**	**7 Нед. по. Сош.**	**Н. 6 по Зел. Святах**
14	1	П.	**Липень.** Косми і Дам.	Леонта	**Липень.** Св. К.і Дам.
15	2	В.	† Пол. Ризи М. Божої	† Вол. В., Кн. України	**† Пол. Ризи Пр. Д.**
16	3	С.	Мч. Якинта	Сщмч. Атиногена	Якинта, Анатолія
17	4	Ч.	Св. Андрея Крит.	Вмч. Марини	Андрея Крит.
18	5	П.	† Преп. Атанасія Ат.	Мч. Якинта	† Кирила і Методія
19	6	С.	Преп. Сісоя Вел.	Преп. Макрини	Атанасія прп.
20	**7**	**Н.**	**7 Н. по С., Томи і Ак.**	**8 Н. по Сош.**	**Н. 7 по Зел. Святах**
21	8	П.	Прокопія влмч.	Февронії	Влкмуч. Прокопія
22	9	В.	Сщмч. Панкратія	Марії Магдалини	Панкратія сщмч.
23	10	С.	† Пр. Антонія Печер.	Мч. Трофима	† Антонія Печ. прп.
24	11	Ч.	Мч. Евтимії і Ольги	† Мч. Бориса і Гліба	Ольги кн. України
25	12	П.	Мч. Прокла	† Успення св. Анни	Прокла і Іларія
26	13	С.	Собор. Арх. Гавр.	Сщмч. Єрмолая	† Соб. Арх. Гавриїла
27	**14**	**Н.**	**8 Н. п. С., Акіли ап.**	**9 Н. по Сош.**	**Нед. 8 по Зел. Святах**
28	15	П.	† Волод. В. кн. Укр.	Прохора	**† Вол. Великого**
29	16	В.	Сщмч. Антиногена	Мч. Калиника	Атиноґена свщмч.
30	17	С.	Вмч. Марини	Ап. Сили	Марини мч.
31	18	Ч.	Мч. Якинта	Евдокима	Якинта, Еміліяна

Серпень МАЄ 31 ДНІВ August

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	П.	Преп. Макрини	**Мч. Мак. (Спасівка)**	Мокрини прп.
2	20	С.	**Прор. Ілії (н.н.)**	Пер. м. св. Стефана	† Іллі проп.
3	**21**	**Н.**	**9 Н. по Сош., Симона**	**10 Н. по Сош.**	**Н. 9 по Зел. Святах**
4	22	П.	Марії Магдалини	Матія	Рівноап. Марії Магдал.
5	23	В.	Мч. Трофима	Мч. Евсигнія	Теофіля, Трофима
6	24	С.	† Мч. Бориса і Гліба	**Преобр. Господнє**	† Бориса і Гліба
7	25	Ч.	† Успення св. Анни	Прмч. Дометія	† Успення св. Анни
8	26	П.	Сщмч. Єрмолая	Ісп. Еміліяна	Єрмолая свщмч., Пар.
9	27	С.	† Вмч. Пантелеймона	† Ап. Матія	† Пантелеймона вмч.
10	**28**	**Н.**	**10 Н. по Сош., Прох.**	**11 Н. по Сош.**	**Нед. 10 по Зел. Сятах**
11	29	П.	Калиніка мч.	Евила	Муч. Калиника
12	30	В.	Ап. Сили	Мч. Фотія	Сили, Андрон. і пр.
13	31	С.	Евдокіма	Преп. Максима	Євдокима прав.
14	1	Ч.	Пр. Ч. Хр., **(Спасівка)**	Міхея і Пер. м. Т. П.	**Серп. Мак. (Спасівка)**
15	2	П.	Пер. м. Стефана	**Успення Пресв. Бог....**	Пер. мощ. св. Стефана
16	3	С.	Преп. Ісаака	Пер. Нерук. Образа	Ісаакія і Дальм. прп.
17	**4**	**Н.**	**11 Н. п. Сош., 7 м. в Е.**	**12 Н. по Сош.**	**Нед. 11 по Зел. Святах**
18	5	П.	Евсігнія мч.	Флора	Муч. Евсигнія, Канд.
19	**6**	**В.**	**Преобр. Господне**	Мч. Андрея	**Преобр. ГНІХ**
20	7	С.	Прмч. Дометія	Прор. Самуїла	Дометія, Пульхерії
21	8	Ч.	Ісп. Еміліяна	Ап. Тадея	Еміліяна ісп.
22	9	П.	† Ап. Матія	Мч. Агатоніка	† Матея ап.
23	10	С.	Мч. Лаврентія	Сщмч. Іринея	Лаврентія мч.
24	**11**	**Н.**	**12 Н. по Сош., Евпла**	**13 Н. по Сош.**	**Нед 12 по Зел. Святах**
25	12	П.	Фотія і Анікити мч.	Тита	Муч. Фотія, Памфила
26	13	В.	Преп. Максима	Мч. Адріяна	Максима прп.
27	14	С.	† Пер. м. Т. Печер.	Преп. Пімена	Михея прор., Теодоз.
28	**15**	**Ч.**	**Успення Пр. Богор.**	Мойсея і Августина	**Успення Пр. Богород.**
29	16	П.	Перен. Нер. Образа	**Усік. Гол. Ів. Хр. Піст**	Перен. Обр. Господн.
30	17	С.	Мч. Мирона	Св. Олександра	Мирона мч.
31	**18**	**Н.**	**13 Н. по С., Фл. і Л.**	**14 Н. по Сош.**	**Нед. 13 по Зел. Святах**

Вересень — МАЄ 30 ДНІВ — September

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Католицькі, ст стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	19	П.	Андрея Стр.	Северина	Андрія Страт.
2	20	В.	Прор. Самуїла	Мч. Маманта	Самуїла прор.
3	21	С.	Ап. Тадея	Сщмч. Антима	Тадея ап.
4	22	Ч.	Мч. Агатоніка	Сщмч. Вавили	Агатоніка мч.
5	23	П.	Сщмч. Іринея	Прор. Захарії	Лупна, Ірикея
6	24	С.	Сщмч. Євтиха	Чудо Арх. Михаїла	Евтихія свщмч.
7	**25**	**Н.**	**14 Н. по С., Вар. і Т.**	**15 Н. по Сош.**	**Н. 14 по Зел. Святах**
8	26	П.	Адріяна і Наталії мч.	**Різдво Пр. Д. М.**	Муч. Адр. і Наталії
9	27	В.	Преп. Пімена	Йоакима і Анни	Сави, Пімена прп.
10	28	С.	Мойсея і Августина	Мч. Минодори	Августина, Мойс. мур.
11	29	Ч.	**Ус. Гол. Ів. Хр., Піст**	Преп. Теодори	† Усікн. г. Ів. Хр.
12	30	П.	Св. Олександра	Сщмч. Автонома	Олександра, Івана
13	31	С.	† Полож. Пояса Пр. Б.	Сщмч. Корнилія	† Пол пояса Пр. Бог.
14	**1**	**Н.**	**Вересень. 15 Н. п. С.**	**16 Н. по С., В. Ч. Х.**	**Вересень. Н. 15 п. З. С.**
15	2	П.	Маманта мч.	Никити муч.	Муч. Маман., Ів., пост
16	3	В.	Сщмч. Антима	Вмч. Евфимії	Антима, Теоктиста
17	4	С.	Вавила і Мойс. прор.	Мч. Софії	Вавила свщмч.
18	5	Ч.	Прор. Захарії	Преп. Євменія	Захарії прор.
19	6	П.	Чудо Арх. Михаїла	Мч. Трофима	Чудо Архистр. Мих.
20	7	С.	Мч. Созонта	Евст. і Мих. Черн.	Созонта і Макарія
21	**8**	**Н.**	**16 Н. п. С., Р. Пр. Б.**	**17 Н. п. Сош.**	**Нед. 16 по З. Свят.**
22	9	П.	Йоакіма й Анни	О.о. в печерах	Св. Богоот. Якима й А.
23	10	В.	Мч. Минодори	Зач. Ів. Хрестителя	Мінод., Мітр. і Німф.
24	11	С.	Преп. Теодори	Пермч. Теклі	Теодори прп.
25	12	Ч.	Сщмч. Автонома	Преп. Євфросинії	Автонома свщмч.
26	13	П.	Сщмч. Корнилія	**Прес. Ів. Богосл.**	Корнилія сотн.
27	**14**	**С.**	**Воздв. Чесн. Хр. Піст.**	Мч. Калістрата	**Воздвиж. Чес. Хреста**
28	**15**	**Н.**	**17 Н. п. С., Ник. мч.**	**18 Н. п. С., Вячесл.**	**Нед 17 по Зел. Святах**
29	16.	П.	Евфимії влмч.	Киріяна	Влмч. Евтимії, Кипр.
30	17	В.	Мч. Софії	Сщмч. Григорія	Софії, Віри, Над. і Л.

Жовтень — МАЄ 31 ДНІВ — October

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	18	С.	Преп. Євменія	**Покрови Пр. Богор.**	Евменія прп.
2	19	Ч.	Мч. Трофима	Сщмч. Кипріяна	Трофима, Саватія
3	20	П.	Евстадія і Мих. Черн.	Сщмч. Діонісія	Евстахія, Татіяни
4	21	С.	Ап. Кондрата	Преп. Франціска Ас.	Кондрата ап.
5	**22**	**Н.**	**18 Н. п. С., Фоки свч.**	**19 Н. п. Сош.**	**Нед. 18 по Зел. Святах**
6	23	П.	Зачаття Ів. Хр.	Томи ап.	Зачат. Ів. Хрестителя
7	24	В.	Прмч. Теклі	Мч. Сергія і Вакха	Теклі мч.
8	25	С.	Преп. Евфросинії	Преп. Пелагії	Евфрозинії прп.
9	26	Ч.	**Прес. Ів. Бог. (н.н)**	† Ап. Якова	† Івана Богослова
10	27	П.	Мч. Калістрата	Мч. Євлампія	Калістрата мч.
11	28	С.	† Преп. Харитона	Ап. Филипа	† Харитона прп.
12	**29**	**Н.**	**19 Н. п. С., Кир. прп.**	**20 Н. п. Сош,**	**Нед. 19 по Зел. Святах**
13	30	П.	Григорія свщмч.	Карпа муч.	Михаїла митр. Київ.
14	**1**	**В.**	**Покрови Пр. Богор.**	Преп. Параскеви	**Жовт. Покров Пр. Б.**
15	2	С.	Сщмч. Кипріяна	Преп. Євтимія	Кипріяна, Юстини
16	3	Ч.	Сщмч. Діонісія Ар.	Мч. Лонгина	Діонісія свщмч.
17	4	П.	Преп. Франціска Ас.	Прор. Осії	Єротея свщмч.
18	5	С.	Мч. Харитини	† Ап. і Єв. Луки	Харитини мч.
19	**6**	**Н.**	**20 Н. п. С., † Томи Ап.**	**21 Нед. по Сош.**	**Нед 20 по Зел. Святах**
20	7	П.	Сергія та Вакха мч.	Артемія	Муч. Сергія і Вакха
21	8	В.	Преп. Пелагії	Преп. Іларіона В.	Пелагії, Ігнатія
22	9	С.	† Ап. Якова	Аверкія	† Якова ап.
23	10	Ч.	Мч. Євлампія	Ап. Якова	Евлампія мч.
24	11	П.	Ап. Филипа	Мч. Арети	Филипа, Теофана
25	12	С.	Мч. Прова	Мч. Маркіяна	Прова, Тараха, Андр.
26	**13**	**Н.**	**21 Н. п. С., Хр. Царя**	**22 Нед. по Сош.**	**Нед. 21 по Зел. Святах**
27	14	П.	Параскеви прп.	Калістрата	Преп. Параск. Серб.
28	15	В.	Преп. Евтимія	Мч. Параскеви	Лукіяна, Євфимія
29	16	С.	Мч. Лонгіна	Примч. Анастасії	Лонгина сотн.
30	17	Ч.	Прор. Осії	Мч. Зиновія	Осії прор. і Андрея
31	18	П.	† Ап. і Єв. Луки	Ап. Стахія	† Луки ап. і еванг.

Листопад — МАЄ 30 ДНІВ — November

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА		
			Католицькі, ст. стиль	**Католицькі, н. стиль**	**Греко-Православні**
1	19	С.	Прор. Йоіля	Косми і Дамяна	Йоіля прор.
2	**20**	**Н.**	**22 Н. п. С., Арт. влмч.**	**23 Нед. по Сош.**	**Нед. 22 по Зел. Святах**
3	21	П.	Іларіона Вел. прп.	Акели	Преп. Ілар. Великого
4	22	В.	Аверкія	Преп. Йоанікія В.	Аверкія, Глікерії
5	23	С.	Ап. Якова	Мч. Галактіона	† Якова ап. Бр. Госп.
6	24	Ч.	Мч. Арети	Св. Павла	Арети мч.
7	25	П.	Мч. Маркіяна	33 мч. у Мелит.	Маркіяна мч.
8	**26**	**С.**	**Вмч. Димитрія**	**Собор Арх. Михаїла**	**Вмч. Димитрія**
9	**27**	**Н.**	**23 Н. п. С., Нест. мч.**	**24 Нед. по Сош.**	**Нед. 23 по Зел. Святах**
10	28	П.	Параскевії влмч.	Матрони	Муч. Терен. й Неоніли
11	29	В.	Прмч. Анастасії	Преп. Теодора Студ.	Анастазії прп-мч.
12	30	С.	Мч. Зиновія	**Сщмч. Йосафата**	Зиновія і Зиновії
13	31	Ч.	Ап. Стахія	† Ів. Золотоустого	Стахія, Нар.
14	1	П.	Листоп. Косми і Дам.	† Ап. Филипа	Лист. Косми і Дамяна
15	2	С.	Мч. Акиндина	Мч. Гурія **(Пилип.)**	Акиндина мч.
16	**3**	**Н.**	**24 Н. п. С., Акеп. еп.**	**25 Нед. по Сош.**	**Нед. 24 по Зел. Святах**
17	4	П.	Йоанікія прп.	Григорія	Преп. Йоаникія Вел.
18	5	В.	Мч. Галактіона	Сщмч. Григорія	Галактіона мч.
19	6	С.	Св. Павла	Прор. Авдія	Павла Царг. ісп.
20	7	Ч.	33 мч. у Мел.	Св. Прокла	Єрона, Лазаря
21	**8**	**П.**	**Собор Арх. Михаїла**	**Введен. в Храм**	**Собор св. Арх. Мих.**
22	9	С.	Преп. Матрони	Ап. Филимона	Онисифора мч.
23	**10**	**Н.**	**25 Н. п. С., Ерас. Ол.**	**26 Нед. по Сош.**	**Нед. 25 по Зел. Сятах**
24	11	П.	Мини, Вікт. і Він., мч.	Арети	Муч. Мини, преп. Теод.
25	12	В.	**Сщмч. Йосафата**	Сщмч. Климен. папи	Івана Мил., Ніля
26	13	С.	† Св. Ів. Золотоуст.	Преп. Алипія	† Ів. Золотоустого
27	14	Ч.	† Ап. Филипа	Вмч. Якова Перс.	Фил. ап. **(Пилипівка)**
28	15	П.	Мч. Гурія **(Пилипів.)**	Прмч Стефана	Гурія, Самсона
29	16	С.	† Ап. і Єв. Матея	Мч. Парамона	† Матея ап. і еванг.
30	**17**	**Н.**	**26 Н. п. С., Григ. еп.**	**1 Неділя Пил.**	**Нед 26 по Зел. Святах**

Грудень — МАЄ 31 ДНІВ — December

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Католицькі, ст. стиль	Католицькі, н. стиль	Греко-Православні
1	18	П.	Платона	Наума	Платона
2	19	В.	Прор. Авдія	Прор. Авакума	Авдія прор., Варл.
3	20	С.	Преп. Григорія	Прор. Софонії	Григорія, Прокла
4	**21**	**Ч.**	**Введ. в Храм Пр. Д.**	Вмч. Варвари	**Введ. в храм Пр. Бог.**
5	22	П.	Ап. Филимона	† Преп. Сави Осв.	Филимона ап.
6	23	С.	Св. Амфілохія	**Св. Ник. Чудотворця**	Амфілохія, Григ.
7	**24**	**Н.**	**27 Н. п. С., Катер. мч.**	**2 Нед. Пил.**	**Нед. 27 по Зел. Святах**
8	25	П.	Климен. папи, Пет. еп.	Потапія	Клим. еп. Риму
9	26	В.	Преп. Алипія	**Непор. Зач. Пр. Д. М.**	Алипія Стовп. прп.
10	27	С.	Вмч. —кова Перс.	Мч. Мини	Якова Перс. вмч.
11	28	Ч.	Прмч. Стефана	Преп. Даниїла	Стефана прпмч.
12	29	П.	Мч. Парамона	Преп. Спиридона	Парамона, Фільом.
13	30	С.	† Ап. Андрея	† Мч. Євстратія	† Андрея Перв. ап.
14	**1**	**Н.**	**Грудень. Н. 28 п. Сош.**	**3 Нед. Пил.**	**Нед 28 по Зел. Святах**
15	2	П.	Авакума прор.	Теофанії	Прор. Аваакума Атана
16	3	В.	Прор. Софонії	Прор. Аггея	Софонія, Теодула
17	4	С.	Вмч. Варвари	Прор. Даниїла	Варвари вмч.
18	5	Ч.	† Преп Сави Осв.	Мч. Севастіяна	† Сави Освчщ. прп.
19	**6**	**П.**	**Св. Николая Чудотв.**	Мч. Боніфатія	**Николая Чудотвор.**
20	7	С.	Св. Амвросія	Сщмч. Ігнатія Богон.	Амврозія еп.
21	**8**	**Н.**	**29 Н. п. С., Пат. прп.**	**4 Нед. Пил.**	**Нед. 29 по Зел. Святах**
22	**9**	**П.**	**Непор. Зач. Пр. Д. М.**	Азарії	**Зачаття Богородиці**
23	10	В.	Мч. Мини	10 муч. на Криті	Мини, Єрмогена, Євг.
24	11	С.	Преп. Даниїла Стовп.	Нав. Різдва, **(Піст)**	Даниїла Стовп. прп.
25	**12**	**Ч.**	Преп. Спиридона	**Різдво Христове**	Спиридіона прп.
26	**13**	**П.**	† Мч. Євстратія	**Собор Пр. Богород.**	† Евстратія, Евгенія
27	**14**	**С.**	Мч. Тирса	**Пермч. Стефана**	Тирса, Левкія мч.
28	**15**	**Н.**	**Н. Праотців, Елевт.**	**Нед. п. Різдві**	**Неділя Праотців**
29	16	П.	Аґґея прор.	Калистра	Прор. Аггея, блаж.
30	17	В.	Прор. Даниїла	Преп. Меланії	Даниїла прор.
31	18	С.	Мч. Севастіяна	Сильвестра	Севастіяна і ін. мч.

Загальний Церковний Устав

I. СВЯТИЙ БЕЗПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

Вечірня Велика. Блажен муж, на Господи возвах: стихир 10: воскресних 7, Святому 3, Слава: Святому, І нині: Догмат рядового гласа. Вход. По Світе тихий. Рцім всі. Сподоби. Стиховна воскресна, Слава Святому (як є), І нині: Богородичен воскр. стиховни. По „Нині отпущаєши". Тропар воскр. гласа, Слава: Тропар Святому, І нині: Богородичен воскр. по гласу Наславника. Отпуст вел.

Утреня вел. По Бог Господь: Тропар воскр. 2. р. Слава: Тропар Свят. І нині: Богор. воскр. Сідальні воскр. Ангельський Собор. Іпакой гласа. Степенна гласа. Евангеліє воскр.. На каноні Ірмоси гласа і Катавасія рядова. По 3 пісні Кондак, — Ікос, Слава: Сідален Свят. І нині: Богор. По 6 п. Кондак — Ікос воскр. Перед 9 п. „Честнішую Херувим". По 9 п. „Свят Господь Бог наш" і Світилен воскр. Слава свят. (як є) І нині: Богор. світилна воскр. На хвалитех 8 стихир воскр. Сл. стихира еванг. І нині: Преблагословенна: По славословію вел. Тропар воскр.: як глас 1, 3, 5, або 7, тоді „Днесь спасеніє", а як глас 2, 4, 6 чи 8, тоді „Воскрес із гроба".

Літурґія: Тропар воскр. Слава Кондак, І нині: Богородичен для 1, 5 і 7 гласа воскресен, а до інших гласів дібраний Богор. (до 2 гл. В молитвах неусипающу (Успення), до 3 гл. Діва днесь (Покрови), до 4 гл. Йоаким і Анна (Різдва), до 6 гл. Заступнице християн (з Параклиса), до 8 гл. Взбранной Воєводі (Благов.) — або загальний: „Заступнице християн". Прокімен воскр. Причастен: Хваліте Господа з небес . . , Апостол і Евангеліє рядове.

II. СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНІ

Вечірня Велика: „Блажен муж". на „Гоподи возвах" стихир 6 або 8: Свят.; Слава: Свят; І нині: Догмат по гласу слави, (в Пятницю веч. Догмат уступаючого гласа) Прок.: дня 3 Чтенія. Стиховна: Свят.; Слава: Свят.; І нині: Богор. воскр. Стиховні після наславника.— Тропар Свят.; Слава: І нині: Богородичен воскр. після Слави. Отпуст великий з поминанєм Служби лише Свят.

Повечеріє: По „Достойно" Кондак Святого.

Утреня: Тропар: Свят, 2 р., Слава І нині: Богородичен воскр. після Слави. Дві рядові Катизми з малими Ект. Сідальні: Свят. з Богород. Полиєлей. Величання: Свят. Ект. мала, Сідален полиєл. з Богород. на Слава І нині. Степенна 4 гласа. (1 антиф.) Прокімен, Евангеліє і стихира по нім: Свят. Канони: Богородичен з Ірмосом на 6; Свят. на 8. (В суботу за Канони Богород. Канон храма на 6.) Катав. Рядова. По 3-ій п.: Сідален: Свят. Слава І нині: Богород. — По 6-ій п.: Кондак — Ікос. Свят. По 9-ій п.: Світилен: Свят.: Слава І нині: Богород. його. Стихири хвалитні; Свят. 4; Слава І нині: Богород. Славословіє вел. Троп. Свят.: Слава І нині: Богород. воскр. після Слави. — Отпуст великий.

Часи: На всіх Тропар і Кондак Святого.

Літурґія: Антифони повседневні Тропар; Слава: Кондак Свят.; І нині: Богородичен після Слави. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Свят. Апостол і Евангеліє: (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Служби Божої в чорних ризах, хіба похоронну.

III. СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНІ В ПОПРАЗДЕНСТВІ

Вечірня велика: „Блажен муж." На „Господи возвах": Празн. 3; Свят. 5; Слава: Свят.; І нині: Празн. — Вхід. 3 Чтенія. Стиховна з Славою: Свят. І нині: Празн. Тропар: Свят.; Слава і нині: Празн.

Повечеріє мале: Кондак: Свят.; Слава І нині: Празн.

Утреня: Тропар: Празн. 2 р., Слава: Свят.; І нині: Празн. — По рядових Катизмах. Сідалні: Свят; Слава І нині: Празн. — Полиєлей Величання. Ектенія мала. Сідален полиєлея Свят.; Слава І нині. Празн. Степенна 4 гл. (1 ант.). Прокімен, Еванг. і стихира: Свят. Канон: Празн. на 6; Свят. на 8. Катав. рядова. По 3-ій п.: Кондак — Ікос: Празн. Сідален: Свят. Слава І нині: Празн. По 6-ій п. Кондак — Ікос: Свят. По 9-ій п.: Світилен Свят.; Слава І нині: Празн. Стихири хвалитні: Празн. 3; Свят. 3; Слава: Свят.; І нині: Празн. Славословіє велике. Тропар: Святого, Слава І нині: Празн. Отпуст великий з поминанням Служби Празн. і Свят.

Часи: На всіх, Тропар Празника і Слава: Святого. Кондак, на переміну: на 1-ім і 6-ім Празника, на 3-ім і 9-ім Святого.

Літургія: а)коли був Празник Господський: два антифони: Празн.; третий звичайний з прип: Празн. — б) Коли був Празник Богородиці: антифони дня. — Тропар: Празн. і Свят; Слава: Кондак Свят.; І нині: Празн. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Празн. і Свят. Задостойник: Празн. Апостол і Евангеліє (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Служби Божої в чорних ризах.

IV.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

На Великій Вечірни: „Блажен муж." На „Господи Возвах" 10 стихир: 4 воскресні припадаючого гласа і 6 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен Суботи вечера і 3 чтенія Святого. Стиховна воскресна. Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу Слави. При кінці Тропар воскресний, Слава: Святого, І нині: Богородичен воскресний по гласу Тропара Святого. Отпуст великий.

На Повечерію: Кондак Святого по Трисвятім.

На Великій Утрени: На „Бог Господь": Тропар воскр. гласа, 2 р., Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу слави. Сідален воскр., Полиєлей і величанія Святого, Ангельський Собор, а по малій Ектенії Іпакой гласа, відтак 1-ий і 2-ий Сідален Святого без Богородичних, Слава: 3-ий Сідален Святого, І нині: Богородичен його. Степенна гласа і все проче до канона воскресне. На каноні, по 3-ій пісни кондак, Ікос і Сідален Святого, по 6-ій кондак і Ікос воскресний, по 9-ій Світилен воскр., Слава: Святого, І нині. Богородичен Світилна воскресного. На хвалитех 8 Стихир: 4 воскресні і 4 Святого (4-а стихира наславна), Слава: Стихира евангельська, І нині: „Преблагословенна". Проче до кінця воскресне. Отпуст великий з поминанням Святого.

На часах: — На всіх Тропар воскр. і Слава: Святого. Кондаки: на 1-ім і 6-ім воскресний, на 3-ім і 9-ім Святого.

На Літургії: Тропар воскр., Святого і кондак воскр., Слава: кондак Святого, І нині: Богородичен, по гласу Слави або Заступнице Християн. Прокімен, Аллилуя, Апостол, Еванг. і Причастен, неділі і Святого.

V.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ В ПОПРАЗДЕНСТВІ

На Великій Вечірни: „Блажен муж". На „Господи возвах" 10 стихир: 3 воскр., 3 Празника і 4 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен дня., 3 чтенія Святого, Стиховна воскр., Слава: Святого, І нині: Празника. При кінці Тропар воскр., Слава: Святого, І нині: Празника.

На повечерію: Кондак Святого, Слава, І нині: Празника.

На Великій Утрени: Троп. воскр., 2 р., Слава: Святого, І нині: Празника. Сідален і проче як в неділю без попразденства, лиш по 3-ім сідални Святого, І нині: Празника. По 3-ій пісни Канона Кондак і Ікос Празника і Святого і Сідален Святого, Слава І нині: Празника; по 6. Кондак і Ікос воскр., по 9-ій Світил. воскресний, Слава: Святого, І нині: Празника. На 9-ій пісни (крім неділь внутр Празника Пасхи) береться „Честнійшую". На хвалитех 8 стихир: воскресні 4 і Святого 4, Слава: Стихира Евангельська, І нині: „Преблагословенна".

На Часах: — На всіх Тропар воскр., і Слава: на 1-ім і 6-ім Празника, а на 3-ім 9-ім Святого. Кондаки: на 1-ім і на 9-ім воскр., на 3-ім Празн. а на 6-ім Святого.

На Літургії. — Тропар воскресний, Празника і Святого, Кондак воскр. Слава: Кондак Святого, І нині: Кондак Празника. Прокімен Апостол, Евангеліє і Причастен, Неділі і Святого.

VI.
СВЯТИЙ З ВСЕНОЧНИМ НА БУДНІ

Вечірня Вел.: Слава святій. Прийдіте поклонімся, пс. 103. Бл. муж. На Господи возв. 8 стихир Свят., Слава: Свят. І нині: Догмат по гласу Наславника. Вхід. 3 Чтенія. Рцім всі. Литія святого.Стиховна святого. На „Нині отп." Тропар свят. 2 р. Богородице Діво 1 р.

На Утрені Великій: По Бог Господь Тропар Свят. 2 рази Слава: І нині: Богор.. воскр. після гл. Троп. Сідальні 2 Свят.; Полиєлей, Величаніє, Сідален, полиєлей, Степенна празника. Єванг. і стихира Свят. На каноні Ірмоси Св. Катавасія рядова. По 3 п. Сідален. Свят. Сл. І нині: Богор. По 6 п. Кондак—Ікос Свят. На 9 п. „Честнійшую" (крім 20 і 30 і.) По 9 п. Світилен Свят. 2 рази Сл. І нині. Богор. На хвалитех стихири Свят. І нині: Богор. По Славословію вел. Тропар Свят. Сл. І нині: Богор. воскр. —

На Літургії: Тропар Святого, Сл. Кондак Свят. І нині: Богородичен. Прокімен. Причастен. Ап. Єв. Свят.

VII.
НЕДІЛЯ З БДІННИМ АБО ПРАЗНИКОМ БОГОРОДИЧНИМ

На Вечірні Великій: Слава Святій. „Прийдіте поклонімся"і псалом 103.Проче береться як повище, лише як Празн. Богор., то на Госп. возв.: Слава: І нині: Празн. По Ісполним: Литія, як Богородиці, то вся Празника, а як Святого, то перша стихира Храма, дальші святого, Сл. Свят. І нині: Богор. зо стихир воскресних по гл. Наславника. На стиховні стихири воскрвесні. Сл. І нині: Празн. Богородичного, а як Бдінний то Слава: Свят., І нині: Богор. воскр. з стиховни по гл. Наславника. По „Нині отпущаєши": Тропар Празн. 3 р. а як Бдінний: Богородице Діво 2 р. Тропар Свят. 1 р. По благословенню хлібів: Буди імя Госп. і пс. 33. Отпуст воскр. з поминанням Празника Богор. або святого дня.

Утреня: По Бог Господь: Тропар воскр. 2 р. Сл. І нині: Празн., а як Бдінний: Сл. Свят. І нині: Богор. воскр. по гл. Наславн. (як Празн. Богор. Прокімен, Ев. Празн. і по 50 псалмі стихира Празника. Святому беремо лише тоді Прокімен, Еванг. і стихиру, як його Храм.) Канон з Ірмосами воскр., катавасія рядова. По 3 п Кондак—Ікос воскр. і Сідален Празн. По 6 п. Кондак—Ікос празн. (Як Бдінний, то на каноні як під 1.) На 9 п. „Честнійшую", Світилен воскр. Сл. І нині: Празн. На хвалитех як під IV., лише Слава Празн. (Святому Слава: лише тоді, як його храм,) а стихира ев. по Утрені. Тропар один з двох воскресних.

Літургія: Тропар Воскр., Празн. або Свят.; Кондак воскр., Сл. І нині: Кондак Празн., як Свят., то Сл. Кондак Свят. І нині: Богор. дібраний як під 1. Проче все неділі і Празн. чи Святого. Задостойник Празн.

VIII.
ПРАЗНИК БОГОРОДИЧЕН НА БУДНІ

Усе, як під VI. лише по стихирах все Сл. І нині: Празн. на **Утрені:** Троп. Празн. 2 р. Сл. І нині: той сам. На 9 п. Припів Празн. При кінці Тропар Празн.

Літургія: Тропар Празн. Сл. І нині: Кондак Празн. Проче і Задостойник Празн.

IX.
ПРЕД — І ПОПРАЗД (ГОСПОД. АБО БОГОР.) В НЕДІЛЮ

Усе, як під 1, лише на Вечірні на Госп. возв. воскр. 4, Празн. 3, Свят. 3, Слава: Празн. І нині: Догмат гласа. Стиховна воскр. Слава Святому (як є), І нині: Празн. По „Нині отпущаєши": Тропар воскр. Слава Святому, І нині: Празника.

Утреня: На тропарах і Світильнах І нині: Празн. На Каноні по 3 п. Кондак—Ікос Празн., Сл. Сідален Свят. І нині: Празн. на хвалитех стихир воскр. 4, Празн. 4 з 2 їх припівами, Слава: стихира еванг. По славословію вел. Тропар воскр. один з двох. —

Літургія: В попразд. Господс. 3 антифони Празн., так само Прийдіте поклонімся. Тропар воскр. і Празн. Слава Кондак воскр. І нині: Празн. Трисвятоє Прокімен, Ап. Аллилуя, Еванг. і Причастен лише недільні. Задостойник Празника.

X.
ВІДДАННЯ ПРАЗНИКА В НЕДІЛЮ

Служба святого рядового переноситься на інший день. Усе як під 1 тільки на

Вечірні: На Госп. возв. воскр. 4. Празн. 6, **Сл.** Празн. 1 нині: Доґмат гласа. На стиховні і на Тропарях: Слава: І нині: Празн. Так само на **Утрені:** На каноні по 3. п. Конд.—Ікос і Сідален Празн. На 9 п. "Чеснійшую" світилен воскр. Сл. І нині: Праз. На хвалитех воскр. 4 Празн. 4 з 2 їх припівами. Сл. стихира єванг. По Славословію вел. Троп. воскр. —

Літурґія. Тропар як в Попразд. Прокімен, Аллилуя і Причастен неділі. Празн. Апост. і Євангеліє, як Празн. Гос. подс., то лише Неділі як Богородичен то Неділі й Празн.

Церковний Устав на 1958 Рік

(С Т А Р И Й   С Т И Л Ь)

СІЧЕНЬ

4. Предпр. Різдва й Суб. п. Різдвом: Сл. Б.: Троп. Предпр., Сл. Ін. конд. Предпр., Прок., Алл. і Прич. дня. Ап. з. 205, Єв. з. 72.

5. Нед. Пер. Різдвом: Св. Отців і 30 по. Сош.: Гл. 5, Єв. Утр. 8. **Вел. Веч.:** Блаж. муж. Гди возвах; 10 стхр., воскр. 4, Предпр. 3 і Отц. 3, Сл. Отц., Ін. Предпр. Стхвна воскр., Сл. Отц. Ін. Предпр. Троп. воскр. Сл. Отц. Ін. Препр. **Утреня:** Троп. воскр. 2 р., Сл. Отц. Ін. Предпр. **Сл. Б.:** Троп. воскр., Отц. і Предпр., Сл. конд. Отц. Ін. конд. Предпр. Прок. Отц. Ап. з. 328, Єв. Мат. з. 1: Прич.: Хвалите і Радуйтеся праведнії. **Слідує седмиця 31.**

6. Навечеріє Різдва Христового: Царські Часи. **Сл. Б. св. Вас. Вел. з Вечір.:** Ап. з. 303, Єв. Лук. з. 5. **Сьогодні заховуємо піст.**

7. Різдво Христове: Повечеріє Велике з Всеночним. **Сл. Б. св. Ів. Золотоустого:** Все Празн. Єлици. Ап. з. 209, Єв. Мат. з. 3. **Загальниця до Навеч. Богоявлення.**

8. Собор Пресв. Богор., Св. Йосифа Обручника і Попраз. Різдва: Блаж. муж. Гди. возвах; 8 стихир; 3 Різдва і 5 Обр., Сл. Обр., Ін. Різдва. Чтенія 3. Литія. Троп. Обр. 2 р., і Богор. Діво 1 р. **Утреня:** Бог Господь: Троп. Різдв. 2 р., Сл. Обр., Ін. Різдв. Полиєлей і Величанія. Степенна: От юности. Прок. Возвеселитеся. Єв. Мат. з. 2. Троп. Обр., Сл. Ін. Різдва. **Сл. Б.:** Антиф. 2 перші Різдв., 3-ий звич. з прип. Різдв. Троп. Різдв. і Обр., Сл. конд. Обр., Ін. конд. Собор. Ап. з. 306, Єв. Мат. з. 4.

9. Первмч. Стефана, Попраз. Різдва. Троп. празн. і Стеф., Сл. конд. Стеф., Ін. празн., Ап. з. 17, Єв. Мат. з. 87.

11. Суб. по Різдві. Все суботи. Ап. з. 288, Єв. Мат. з. 46.

12. Нед. по Різдві: Святих Богоотець, 31 по Сош. і Попраз. Різдва: Гл. 6, Єв. Утр. 9. **Вел. Вечір.:** Блаж. муж. Гди возвах: воскр. 3; Празн. 4; Свят. 3, Сл. Свят. Ін. Догмат. Троп. воскр., Сл. Свят. Ін. Празн. **Утр.:** Троп. воскр. 2. Свят. Ін. Празника.—Дві Рядові Катизми з малими Єктеніями. Сідалні: воскр. з Богород. Непорочні. Ангельський Собор. Єкт. мала. Іпакой гл. Степ. гл. Прок. Єв. 9-е і стхра по нім: воскр. Канони: воскр. з Ірмосом на 4; Богор. на 2; праз. на 4; Св. на 4; Кат.: Христос раждається. По 3-ій п.: Конд-Ікос: Празн. і Сідален Свят. По 6-ій п.: Конд-Ікос: Свят. По 9-ій п. Світилен воскр. Сл. Свят. Ін. Празн. Стхри хвалитні. воскр. 4; Празн. 4. Сл. Свят. Ін. Преблагословенна. По великім Славос. Сл. Ін. стхра Єванг. **Сл. Б. св. Ів. Зол.:** Антиф. два Празн.; Зий звич. з прип. Празн. Троп. воскр., Празн. і Свят. Сл.: конд. Свят. Ін. Празн. Прок. і Прич. неділі і Свят. Ап. з. 200, Єв. Мат. з. 4. **Слідує седмиця 32.**

13. Віддання Різдва Христового: Гляди Загал. Устав X. Віддання Праз. на будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 53, Єв. Марк. з 48.

14. Новий Рік, Обрізання ГНІХ і Св. Вас. Вел.: Всеночне 8 стхр.: Обріз. 4 і Вас. 4, Сл. Вас., Ін. Обріз. Чтеній 3. Литія. Троп. Вас. 2 р. і Обріз. 1 р. **Утреня:** Троп. Обріз. 2 р., Сл. Вас., Ін. Обріз. Полиєлей і Величанія. Степенна: От. юности і Прок. Уста моя. Єв. Ів. з. 36. Ірмоси Обріз., Катавасія: лГубини: Богоявленія. Троп. Вас. Сл. Ін. Обріз.

Сл. Б. св. Вас. Вел.: Троп. Обріз. і Вас., Сл. конд. Вас., Ін. Обріз. Прок. Обріз. і Вас. Ап. з. 254 і 318, Єв. Лук. з. 6 і Мат. з. 11.

17. Пятниця: Нині Царські Часи, перенесені з завтрішнього дня.

18. Суб. пер. Просв. і Навеч. Богояв.: Сл. Б. св. Івана Золот. без Вечірні. Троп. Сл. Ін. конд. Навеч. Ап. з. 284, Єв. Мат. з. 5. За Достойно Наверія. В полудне: **Вечір. Вел**. Блаж. муж. Гди возвах стхр. праз. 8. Сл. Ін. праз. Вхід з Євангелієм, Прок. Гдь воцарися. Чтенія. **Сьогодні заховуємо піст.**

19. Богоявлення ГНІХ: Повечер. Велике з Всеночним. **Сл. Б. св. В. Вел.** Все празника. Антиф. Празн. Єлици. Ап. з. 302, Єв. Мат. з. 6. По Заамвонній молитві Водосвяття. **Слідує седмиця 33.**

20. Собор Ів. Предтечі: Сл. Б.: Ап. з. 42, Єв. Ів. з. 3.

25. Суб. по Просв. Сл. Б.: Прок., Алл. і Прич. Празн. Ап. з. 233, Єв. Мат. з 7.

26. Нед. по Просв., 32 по Сош. і **попраз. Богоявл.:** Гл. 8, Єв. Утр. 11. **Сл. Б.:** Антиф. 2 перші Богояв., 3-ий нед. з прип. Богояв. Троп. воскр. і Богояв. Сл. конд. воскр., Ін. Богояв. Ап. з. 224, Єв. Мат. з. 8. **Повторяємо седмицю 33.**

27. Віддання Богоявлення: Гляди Загал. Устав Х. Віддання Праз. на будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 59, Єв. Марк. з. 54.

ЛЮТИЙ

Нед. Митаря й Фарисея і † Євтим. Вел.: Гл. 1; Єв. Утр. 1. (Від сьогодні зачинається Тріодь Постна). **Вел. Веч.:** Стхр. 10: воскр. 3, Мит. 3 і Свят. 4. Сл. Мит. Ін. Догмат гл. **Утреня:** До канона служба воскресна як звичайно, лиш по Пс. 50 Сл. Покаянія отверзи. Ін.: На Спасенія Стези, і по припіві Стхра Множества. Канон воскр. Катавасія Отверзу гл. 4. На Хвалителех 8 стхр. Сл. Мит. Ін. Преблагословенна. **Сл. Б.:** Троп. воскр. і Свят. конд. воскр. Свят. і Ін. Тріоди. Ап. з. 296 і 335, Єв. Лук. з. 89 і 24. **Загальниця до неділі Блудного Сина.**

9. Нед. Блудного Сина й † Перен. м. св. Івана Золотоустого: Гл. 2. Єв. Утр. 2. Устав подібний до уставу в нед. Мит. і Фарисея, 2. лютого. **Сл. Б.:** Ап. з. 135 і 318, Єв. Лк. з. 79 і Ів. з. 36.

12. Трьох Святителів: Всеночне. Утр.: Єв. Ів. з. 36. **Сл. Б.:** Ап. з. 335, Єв. Мат. з. 11.

13. Служба за померлих, що припадає в суботу задушну 15-го лютого, через свято Стрітення ГНІХ, беремо сьогодні **Сл. Б.:** Ап. з. 146 і 270, Єв. Лук. з. 105 і Ів. з. 16.

15. Стрітення ГНІХ.: Всеночне. **Утр.:** На Бог Гдь: Троп. Празн. 2 р. Сл. Ін. Троп. Празн. Все проче по порядку Празн. Єв. Лк. з. 8. **Сл. Б.:** Припів до 3-го Антиф. є Молитвами Богородице, Спасе, спаси нас. Замість Прийдіте поклонімся береться в сам день Празн. входноє. Ап. з. 316, Єв. Лук. з. 7.

16. Нед. Мясопусна й Попразд. Стрітення: Гл. 3, Утр. 3. **Веч. Вел.:** Стих. 10: воскр. 3. Тріоди 4 і Стріт 3. Сл. Тріод. Ін. догм. Стхвні воскр. Сл. Тріоди. Ін. Стріт. Троп. воскр. Сл. Ін. Стріт. **Утреня:** Троп. воскр. 2 р. Сл. Ін. Стріт. По Полиєлеї На ріках. Стхри покаянні. Канон воскр. По 3 п. Конд. і Ікос Стріт. і Сідал. Сл. Тріоди і Стріт. По 6 п. Конд. Ікос Тріоди. По 9 п. Світил. воскр. Сл. Тріоди, Ін. Стріт. Хвалите, стхри воскр. 4 і Тріоди 4. Сл. Тріоди Ін. Преблаг. **Сл. Б.:** Троп. воскр. і Стріт. Сл. конд. Нед. Мясоп. Ін. Стріт. Ап. з. 140, Єв. Мат. з. 106.

18. Віддання Стрітення. Все празника. **Сл. Б.:** Ап. з. 77, Єв. Лук. з. 109.

23. Нед. Сиропусна: Гл. 4, Єв. Утр. 4. **Сл. Б.:** Троп. воскр. Сл. Ін. конд. нед. Сироп. Ап. з. 112, Єв. Мат. з. 17.

24. Понеділок: Початок Великого Посту. Дня 26 і 28 лютого й всі середи та пятниці В. Посту й перші три дні Страсного тижня відправляємо **Літургію Прежде освящених Дарів.** (На ній Вечірня наступного дня).

БЕРЕЗЕНЬ

2. Нед. 1 Посту: Гл. 5, Єв. Утр. 5. **Веч. Вел.** Блаж. муж. Гди возв. стхр. 10: воскр. 6 і Тріод. 4. Сл. Тріод. Ін. догм. Стхвні. воскр. Сл. Тріод. Ін. Богр. Троп. воскр. Сл. Пречистому образу, Ін. Богр. **Утреня:** Бог Гдь., Троп. воскр. 2 р. Сл. Обр. Ін. Богр. Сідалні і проч. воскр. По Пс. 50. стхри покаянні. По 3. п. Сідальні Тріоди. По 6 п. Конд. і Ікос Тріоди. По 9 п. світил. воскр. Сл. Тріоди. Хвалите стхр. воскр. 5 іТріоди 4. Сл. Тріод. Ін. Преблагослов. По. Отпусті Сл. Ін. стхра єванг. **Сл. Б св. Вас. Вел.:** Троп. воскр., Тріоди, Сл. конд. Тріоди. Ін. Богор. Ап. з. 329. Єв. з. 5. За Достойно: О Тебі радується.

9. Нед. 2. Посту і † 1 і 2 Найд. Гол. Ів. Хрестителя: Гл. 6. Єв. Утр. 6. Гляди Загал. Устав II. Святий Полиєлейний в неділю. **Сл. Б. Вас. Вел.:** Ап. з. 304 і 176, Єв. Мар. з. 7 і Мт. з. 40.

16. Нед. 3. Посту Хрестопоклінна: Гл. 7, Єв. Утр. 7. **Веч. Вел.:** Блаж. муж Гди возв. 10 стих.: воскр. 6 і Тріоди 4, Сл. Тріоди, Ін. догмат. Стхвна гл. Сл. Ін. Тріоди. Троп. воскр. Сл. Спаси Гди. Ін. Богор. Винесення Ч. Хреста. **Сл. Б.: Вас. Вел.:** Троп. воскр. і Креста, Сл. Ін. конд. Креста. Кресту Твоєму. Прок. і Прич. Креста. Ап. з. 311, Єв. Мар. з. 37.

22. † 40 мучеників у Севастії. Гляди загал. Устав V. Полиєлейний на будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 331, Єв. Мат. з. 80.

23. Нед. 4. Посту: Гл. 8, Єв. Утр. 8. **Сл. Б. Вас. Вел.:** Ап. з. 314, Єв. Мар. 40.

26. Середа вечором: Утреня з Поклонами.

30. Нед. 5. Посту: Гл. 1, Єв. Утр. 9. **Сл. Б. Вас. В.** Ап. з. 321, Єв. Мар. з. 47.

КВІТЕНЬ

6. Неділя Квітна: Всю воскр. службу опускаємо. **Вел. Вечірня:** Блаж. муж. Гди возвах 10 стхр. Чтенія 3. Литія. На благословення хліба Тропар: Общеє воскресеніє 2 р., і Спогребшеся 1 р. **Утреня:** полиєлей і Величанія. Ангел. Собор опускаємо. По Пс. 50 благословення лози, яку роздаємо на каноні під час мировання. **Сл. Б. Ів. Золот.:** Ап. з. 246, Єв. Ів. з. 41.

7. Благовіщення Преч. Діви Марії: Вел. Веч.: Блаж. муж. На Гди возвах Стих. Благов. 6, Тріоди 4, Чтенія 3: Стхвна Тріоди, Сл. Ін. Благов. По Нині отпущаєши Троп. Благов. 3 р. **Повечеріє Вел. з Всеночним:** Правиться рано в день Празн. Порядок той сам, що на Різдво і на Йордан, лише троп і конд. Благов. на своїм місці. **Утреня:** Все Празн. Єв. Лук. з. 4. **Сл. Б. Ів. Золот.:** Ап. з. 306, Єв. Лу. з. 3. **Віддання Благовіщення опускається.**

10. Великий Четвер: Сл. Б. Вас. Вел. з Веч.: 10 стхр. Чтенія 3 і Ап. з. 149, Єв. Мат. з. 107. Вечери твоєя Тайни. Ірмос Странствія. Нині вечером правимо **Страсти.**

11. Велика Пятниця: Царські Часи. По Вечірні винесення плащаниці. Від сьогодні до Неділі Пасхи не вноситься мерців до церкви.

12. Велика Субота: Сл. Б. св. Вас. Вел. з Вечір.: Ап. з. 91, Єв. Мат. з. 115 і 116. Замість Алл. співаємо "Воскресни Боже, суди земли", під час того священик зміняє ризи багряні на світлі.

13. Великдень: Вечором або дуже рано правиться в багряних ризах Містополуночниця. Опісля священик заносить плащаницю на престол і там вона остає до Вознесення. Священик перебирається в усі світлі ризи, бере хрест у руки, а люди образ Воскресення і, співаючи "Воскрес Ісус от гроба", роблять обхід довкола церкви 3 рази й дзвонять. Священик з хрестом стає перед двері церкви, де зачинається **Воскресна Утреня.** На Каноні єктенія по кожній пісні; кадиться на початку Канона до відспівання Ірмоса і на "Ангел вопіяше". **Сл. Б. Ів. Золот. Єлици,** Ап. з. 1, Єв. Ів. з. 1, поділене на 12 частей з перестанками, під час яких дзвонять в усі дзвони. "Ангел вопіяше". На "Со страхом Божим", "Спаси Боже", "Всегда і нині..." і на місце "Буди імя Господнє" співається "Христос воскресе" за "Слава і нині" "Христос воскресе". По молитві заамвонній посвячення **Артоса.** Цілий тиждень відчинені царські врата, а також не можна правити Сл. Божої заупокійної, а похорон у світлих ризах.

14. Світлий Понеділок. Вечірня в усіх ризах, так само під вівторок і середу Світлу, а на Утрені цілий тиждень. На Вечірні Єв. Ів. з. 65. На "Да воскреснет Бог..." цілування хреста й мировання. Отпуст з хрестом цілий тиждень, а далі до Вознесення тільки в неділі, Переполовення і Віддання Пасхи. На Утрені Єктенія мала по 3, 6 і 9 пісні. **Сл. Б.:** Антиф. Пасхи. Троп. Пасхи, Сл. Ін. конд. Пасхи. Ап. з. 2, Єв. Ів. з. 2.

15. Світлий Вівторок: Сл. Б.: Ап. з. 4, Єв. Лук. з. 113.

20. Неділя Томина: Єв. Утр. 1. **Сл. Б.:** Антиф. 2 Пасхи, 3-ий звич. з прип. Пасхи, так аж до Віддання Пасхи. Троп. Празн., Сл. Конд. Празн., Ін. конд. Пасхи. Трисвяте. Все Празн. Ап. з. 14, Єв. Ів. з. 65.

27. Нед. Мироносиць: Гл. 2, Єв. Утр. 3. **Сл. Б.:** Троп. воскр., Благооб. і Мирон. Сл. конд. Мирон., Ін. Пасхи. Ап. з. 16, Єв. Мар. з. 69.

ТРАВЕНЬ

4. Нед. Розслабленого і Вмч. Ґеорґія: Гл. 3, Єв. Утр. 4. Блаж. муж. Гди возвах стих. 10: Роз. 6 і Ґеор. 4. Сл. Роз. Ін. Доґмат. Чтеній 3; на Литії стхри. Сл.

Ґеор. Ін. Роз. На стхвні одна стих. Гл. і стих. Пасхи, Сл.: Ґеор. Ін. Роз. На благосл. хлібів Троп. Ґеор. 2 р. і Богородице Діво 1 р. **На Утрені: Н**а Бог Гдь троп. воскр. 2 р., Сл. Ґеор. Ін. Роз. По 3-ій п. Конд.-Ікос і Сідал. Ґеор. Сл. Ін. Роз. по 6-ій Конд.-Ікос Роз., по 9 п. Світилен Пасхи, Сл. Ґеор., Ін. Роз. На хвалителях стхр. Роз. 4 і Ґеор. 4. Сл. Роз. Ін. Преблогос. **Сл. Б.:** Троп. воскр. і Ґеор. Сл. конд. Ґеор., Ін. конд. Роз. Ап. з. 23 і 29, Єв. Ів. з. 14 і 52.

6. Службу вмч. Ґеорґія, що припадає сьогодні, беремо в нед. 4. травня.

7. Середа Переполовення: Це Празн. Господський, 8-дневний, якого службу беремо саму в середу й в середу наступну віддаємо. В прочі дні й в неділю Самарянки лучиться з іншими службами. **Сл. Б.:** Троп., Сл. Ін. конд. Переп. Ап. з. 34, Єв. Ів.: з. 26. Отпуст Пасхи з хрестом.

11. Неділя Самарянки й Попраз. Переполовення: Гл. 4, Єв. Утр. 7. **Служба Б.:** Ап. з. 28, Єв. Ів. з. 12.

14. Віддання Переполовення: Гляди Загал. Устав X. Віддання празн. на будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 32, Єв. Ів. з. 18.

18. Нед. Сліпородженого і Єванг. Івана Богослова: Гл. 5, Єв. воскр. 8. **Всеночне:** Блаж. муж. Гди возвах: **воскр. 3;** Нед. 3; Свят. 4; Сл. Тріоди, Ін. Доґмат. 3. Чтенія. На Литії стхра храм. і решта Свят. Сл. Ін. Сліп. На благ. хлїбів, Богор. Діво 2 р.; Ап. 1 р. **Утр. Вел.: Троп. Воскр.** 2 р., Сл. Свят. 1 р., Ін. Сліп. Сідалні воскр. Полиєлей; Величання, Ангел. Собор. Єкт. мала. Іпакой гл. 5. Оба Сідалні: Свят.; Сл. Сідален його пополиєл. Ін. Сліп. Степенна 5 гл., Прок., Єв. 8-е і стхра по нім воскр. Воскресеніє Христове 3 ., Канони: Пасхи. Катав.: Пасхи. По 3-ій п.: Конд.-Ікос—Сідален. Ап.; Сл. Ін. Сідален Сліп. По 6-ій п. Конд.-Ікос Сліп. Замість Честнішую: Ангел вопіяше. По 9-ій п.: Свят. Гдь. Бог наш 3 р., Світилен: Пасхи; Сл.:Ап. Ін. Сліп. Стхри хвалитні. Воскр. 4; Сл. Сліп. Ін. Преблагословенна. По Славословію великім: Воскрес із гроба. По Отпусті Великім: Сл. Ін. Стхра Єванг. 8-ма. **Сл. Б.:** Троп. воскр. і Свят. конд. Свят., Сл. Сліп., Ін. Пасхи. Прок. Алл. і Причаст. Тріоди і Свят. Задостойник: Пасхи. Ап. з. 38 і 68, Єв. Ів. з. 34 і 61.

21. Службу Ап. і Єв. Ів. Богослова, що припадає сьогодні, беремо в нед. 18. травня. **Віддання Пасхи: С. Б.:** Троп. воскр. Гл. 5, Сл. конд. Сліп., Ін. Пасхи. Ап. з. 41, Єв. Ів. з. 43. Отпуст Пасхи з хрестом. Сьогодні здіймаємо плащаницю з престола.

22. Вознесення Господнє й Перен. м. св. Николая: Всеночне. **Утр.** Полиєлей і величанія. Єв. Мар. з. 71. **Сл. Б.: Ап.** з 1 і 335, Єв. Лук. з. 114 і 24. Ірмос Празника.

25. Нед. Святих Отців і Попраз. Вознесення: Гл. 6, Єв. Утр. 10. **Вел. Веч.:** Блаж. муж. Гди возвах: воскр. 3; Отців 4; Сл. Отців; Ін. Доґмат. 3 Чтенія. Стхвна воскр.; Сл. Отців; Ін. Вознес. Троп. воскр., Сл. Отців, Ін. Возн. **Утреня.** Трп. воскр. 2 р., Сл. Отців; Ін. Вознес. Сідал. воскр. Ангел. Собор. Іпакой гл. 6. Степенна: воскр. гл. 6. Прок. Єв. 10-е. По 3-ій п. Конд.-Ікос Возн. Сідал.: Отців; Сл. Отців. Ін. Вознесення. По 6-ій п.: Кондак-Ікос: Отців. Честнішую. По Свят Гдь Бог наш: Світил. воскр. 10-ий; Сл. Отців; Ін. Возн. Стхр. хвал.: воскр. 4; Отців 4; Сл. Отців; Ін. Преблагосл. По. Слав вел. Воскрес із гроба. По Отпусті великім: Сл. Ін. Стхра Єв. 10-а. **Сл. Б.:** Антиф. 2 Празн., 3-ий звич. з прип. Возн., Троп. воскр., Вознес., Отців; Сл. конд. Отців; Ін. конд. Возн., Прок. Алл. і Прич. Нед. Отців. Ап. з. 44. Єв. Ів. з. 56.

ЧЕРВЕНЬ

1. Сошествіє Св. Духа: Всеночне. На початку всіх богослужень: Царю Небесний, клячучи. **Утреня:** Єв. Ів. з. 65. **Сл. Б.:** Антифони осібні. Ап. з. 3, Єв. Ів. з. 27. По Отпусті Вечір. з коліно-приклонними молитвами. **Загальниця через цілий тиждень.**

2. Пресвятої Тройці Сл. Б.: Антиф. 2 перші Сошест., 3-ий звич. з припівом: Спаси ни Утішителю Благий. Ап. з. 229 і 197, Єв. Мат. з. 75 і 116.

7. Віддання Сош. св. Духа: Гляди Загал. X. Устав: Віддання Празника на будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 79, Єв. Мат. з. 15.

8. Нед. Всіх Святих: Гл. 8, Єв. Утр. 1. **Сл. Б.:** Ап. з. 330, Єв. Мат. з. 38.

9. Початок Петрівки, що триває до 11 липня. Від сьогодні беремо знов Службу Октоїха.

12. Поклін Пресв. Тайнам Тіла і Крови Христової. Службу цю беремо в наступну неділю. Попраз. зачинається від сьогодні.

15. Нед. 2. по Сош. і Поклін Пресв.

Тайнам Тіла і Крови Христової: Недільну службу опускаємо, а беремо тільки службу поклону. **Сл. Б.:** Антифони всі три Празника. Троп., Сл. Ін. конд. Празн. Ірмос. Праз. Ап. з. 149, Єв. Ів. з. 23.

20. Празник Христа Чоловіколюбця. Службу цю беремо в нед. 22 червня.

21. Сострадання Пресв. Богородиці: Все празника. **Сл. Б.:** Замість Ап.: Книги Юдит, гл. 13, Єв. Ів. з. 61.

22. Нед. 3. по Сош. і Празник Христа Чоловіколюбця: Гл. 2. Єв. Утр. 3. Всеночне. Недільну службу опускаємо, а беремо все Празника. **Сл. Б.:** Ап. з. 306, Єв. Ів. з. 9 і 10.

29. Нед. 4. по Сош.: Гл. 3, Єв. Утр. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 93, Єв. Мат. з. 25.

ЛИПЕНЬ

6. Нед. 5 по Сош.: Гл. 4, Утр. 5. **Сл. Б.:** Ап. з. 103, Єв. Мат. з. 28.

7. Різдво св. Івана Хрестителя: Всеночне. **Утреня:** Єв. Луки з. 1. **Сл. Б.:** Ап. з. 112, Єв. Лук. з. 1.

12. Верховних Ап. Петра і Павла: Всеночне. **Утреня:** Єв. Ів. з. 67. **Сл. Б.:** Ап. з. 193, Єв. Ів. з. 67.

13. Нед. 6 по Сош.: Гл. 5, Єв. Утр. 6. **Сл. Б.:** Ап. з. 110, Єв. Мат. з. 29.

20. Нед. 7 по Сош.: Гл. 6, Єв. Утр. 7. **Сл. Б.:** Ап. з. 116 і Єв. Мат. з. 33.

27. Нед. 8 по Сош.: і Отців перших 6-и Соборів: Гл. 7, Єв. Утр. 8. Гляди Загал. II Устав: Полиєлейний в неділю. **Сл. Б.:** Троп. воскр., Отців і конд. воскр. Сл. Отців, Ін. Богор. Все проче нед. і Отців. Ап. з. 124 і 334, Єв. Мат. з. 58 і Ів. з. 56.

СЕРПЕНЬ

2. Пророка Ілії: Службу його беремо в неділю, 3 серпня. Де храм, там нині беремо все празника.

3. Нед. 9 по Сош. і Прор. Ілії: Гл. 8, Єв. Утр. 9. Всеночне. Блаж. муж. Гди возвах: стих. 10, воскр. 4 і Прор. 6, Сл. Прор. Ін. Доґмат. Чтенія 3. Литія. Стих. воскр. Сл. Прор. Ін. Богор. На благ. хлібі Богор. Діво 2 р. і Тр. пропр. 1 р. **Утреня:** На Бог Гдь Троп. воскр. 2 р., Сл. Прор. Ін. Богор. Сідални воскр. Полиєлей і величанія Прор. без Сл. Ін. Ангел. Собор. Єкт. мала і Іпак. гл. Оба Сідални Прор., Сл. Сідал. полиєлейний Прор. Ін. Богор. Степенна Прок. і Єв. воскр. 9-те. Канон воскр. і Прор. Катав. Отверзу. По 3. п. Конд. Ікос і Сідален Прор.; по 6. п. Конд. Ікос воскр.; по 9. п. Свят Гдь Бог 3 р. і Світилен воскр. Сл. Прор. Ін. Богор. воскр. Світилна. На Хвалителех стхри воскр. 4 і Прор. 4, Сл. Стхра Єв. Ін. Пребл. **Сл. Б.:** Троп. воскр. і Прор., конд. воскр., Сл. Свят. Прор. Ін. Богор. Прок. Прич. і Алл. воскр. і Прор. Ап. з. 128 і 57, Єв. Мат. з. 59 і Лук. з. 14.

10. Нед. 10 по Сош.: Гл. 1, Єв. Утр. 10. **Сл. Б.:** Ап. з. 131, Єв. Мат. з. 72.

14. Проісхож. Чесного Хреста і Муч. Макавеїв: Сьогодні починається **Спасівка,** що триває до 27 серпня. **Веч. повседн.:** По Отпусті винесення Чесного Хреста. **Утреня:** По Славословію великім відбувається занесення Чесного Хреста з великого престола на тетрапод. По відспіванню 3 р. Христу Твоєму з поклонами, коли люди цілують св. хрест, хор співає стхри: Прийдіте вірні. **Сл. Б.:** Тр. Креста і Мч., Сл. конд. Мч. Ін. Бгр. Ап. з. 125 і 330, Єв. Ів. з. 60 і Мат. з. 38. По заамвонній молитві водосвяття мале на памятку хрещення України.

17. Нед. 11 по Сош.: Гл. 2, Єв. Утр. 11. **Сл. Б.:** Ап. з. 141, Єв. Мат. з. 77.

19. Преображ. Господнє: Всеночне. **Утреня:** Єв. Лук. з. 45. **Сл. Б.:** Антиф. осібні. Ап. з. 65, Єв. Мат. з. 70. Ірмос Празника. По Сл. Божій благословення овочів.

22. † Ап. Матвія і Попраз.: Все після Загал. VIII Уставу полиєлейного на будні в попразденстві. **Сл. Б.:** Ап. з. 2, Єв. Лук. з. 40.

24. Нед. 12 по Сош. і Попразн. Преображення: Гл. 3, Єв. Утр. 1. Все після Загал. VII Уставу Попраз. Господ. в неділю. **Сл. Б.:** 2 перші антиф. Преобр., 3 звич. з припівом Преобр. Троп. воскр. і Преобр., Сл. конд. воскр., Ін. конд. Преобр. Прок., Алл. нед. Ап. з. 158, Єв. Мат. з. 79.

26. Віддання Преображення: Гляди Загал. Устав X. Віддання Празника на будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 187, Єв. Мар. з. 12.

28. Успення Пресв. Богородиці: Всеночне. **Утреня:** Єв. Лук. з .4. **Сл. Б.:** Ап. з. 240, Єв. Лук. з. 54. По Сл. Божій благословення зілля.

31. Нед. 13 по Сош. і Попраз. Успення: Гляди Загал. Устав VII попраз. Богор. в неділю. Гл. 4, Єв. Утр. 2. **Сл. Б.:** Ап. з. 166, Єв. Мат. з. 87. Все проче попраз. в неділю.

ВЕРЕСЕНЬ

5. Віддання Успення: Все празника. **Сл. Б.:** Ап. з. 240, Єв. Лук. з. 54.

7. Нед. 14 по Сош. і Усікн. Ч. Гол. Ів. Хрестителя: Гл. 5, Єв. Утр. 3 Всеночне. Гляди Загал. Устав III: Бдінний в неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 170 і 33, Єв. Мат. з. 89 і Мар. з. 24.

11. Усікновення Чес. Голови Івана Хрестителя: Празник цей переносимо на нед. 7. вересня, **але піст заховуємо сьогодні.**

13. † Положення Пояса Пресв. Богородиці: Загал. Устав V: Полиєлей на будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 320, Єв. Лук. з. 54.

14. Нед. 15 по Сош. і † Начало індикта і Симеона. Все після Загал Уставу II. Полиєлей в неділю. Гл. 6, Єв. Утр. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 176 і 282, Єв. Мат. 92 і Лук. з. 13.

20. Предпраз. Різдва Пресв. Богор. і Суб. пер. Воздвиженням: Сл. Б.: Троп., Сл. Інині конд. Предпразд. Прок., Алл., Ап. з. 126, Єв. Мат. з. 39. Прич. дня.

21. Нед. 16 по Сош., перед Воздвиж. і Різдво Пресв. Богородиці: Гл. 7, Єв. Утр. 5. Всеночне. Блаж. муж. Стхри воскр. 4., Різдв. 6., Сл. Ін. Різдва, Литія Стхні празн. При кінці Різдв. 3 р. **Утр.:** Троп. воскр. 2. Сл. Ін. Різдва. Катизми з мал. Єкт. Сідалні воскр. з Богор. Полиєлей. Величанія. Ангел. Собор. Єкт. мала. Іпак. гл. Прок. Єв. 5. По 3 п. Конд. Ікос: воскр. Конд. Празн. По 6. п. Конд. Ікос. Празн. На 9. п. Честнійшую. По 9. Свят Гдь Бог наш 3 р. Світил. воскр. 4. Сл. Ін. Празн. Стхри хвалитні воскр. 4; Празн. 4; Стхра Євангел. Ін. Преблагос. По Славос. великім: Воскрес із гроба. **Сл. Б.:** Троп. воскр. і Празн., Сл. конд. воскр. Ін. Празн. Прок. і Алл. нед. пер. Воздв. і Празн. Задост. Празн. Ап. з. 215 і 240, Єв. Ів. з. 9 і Лук. з. 54.

25. Віддання Різдва Пресв. Богор. Все празника. **Сл. Б.:** Ап. з. 240, Єв. Лук. з. 54.

27. Воздвиження Чесного Хреста: Всеночне. Перед Всеночним виносимо Чес. Хрест на престол. На славослов. переносимо його на тетрапод. **Сл. Б.:** Ап. з. 125, Єв. Ів. з. 60. **Сьогодні заховуємо піст.**

28. Нед. 17. по Сош., Нед. по Воздв. і Попразд. Воздвиження Гл. 8, Єв. Утр. 6. **Вел. Веч.:** Блаж. муж. Стих. воскр. 4. Воздв. 3 і Свят. 3, Сл. Свят., Ін. Догмат. Стих. воскр., Сл. Свят. Ін. Воздв. При кінці Троп. воскр., Сл. Свят. Ін. Воздв. **Утреня:** Троп. воскр. 2. Сл. Свят. Ін. Воздв. Дві рядові Катизми з мал. Єктен.: Сідалні воскр. з Богор. Непорочні. Ангел. Собор. Єкт. мала. Іпакой гл. Прок. Єв. 6; стхра по нім; воскр. Канони: воскр. і Воздв. Катав. Крест. начертав. По 3. п.: Конд. Ікос: Празн. Конд. Свят., Сл. Сідален. Свят. Ін. Празн. По 6. п. Конд. Ікос: воскр. На 9. п. Честнійшую. По 9: Свят Гдь Бог наш 3 р. Світил.: воскр. Сл. Свят. Ін. Празн. Стхри хвалитні: воскр. 4; Празн. 4; Сл. Стхра Єв. Ін. Преблагос. **Сл. Б.:** Два перші антиф. Празн., 3. звич. з прип.: Празн., Троп. воскр. і Празн. Сл. конд. воскр. Ін. Празн. Прок. і Ал. Гл. і Празн. Задостойник: Празн. Ап. з. 203, Єв. Мар. з. 37. Причастен: Хвалите і Воздв.

ЖОВТЕНЬ

4. Віддання Воздвиження Чес. Хреста: Гляди Загал. Устав X. Віддання Праз. на будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 162, Єв. Лук. з 15.

5. Нед. 18. по Сош. і Ап. Івана Богослова: Всеночне. Гл. 1, Єв. Утр. 7. **Гди возвах:** стих. 10: воскр. 4 і Богосл. 6, Сл. Богосл. Ін. Дог. Чтеній 3. **Литія.** Стих. воскр. Сл. Богосл. Ін. Богор. На благ. хлібів Богор. Діво 2 р. і Троп. Богосл. 1. **Утреня:** Бог Гдь: Троп. воскр., 2 р. Сл. Богосл. Ін. Богор. Сідални воскр. Полиєлей і велич. Богосл. без Сл. Ін., Ангел. Собор., Єкт. мала і Іпакой гл. Оба Сідал. Богосл. Ін. Богор. Степенна гл. Прок. і Єв. воскр. 7. Канон воскр. і Богосл. Катавасія: Отверзу. По 3. п. Конд. Ікос і Сідален Богосл. по 6. п. Конд. Ікос воскр., по 9. п. Свят Гдь Бог 3 р., і Світил. воскр. 7. Сл. Богосл. Ін. Богор. воскр. Світилна. На Хвалитех стхри воскр. 4 і Богосл. 4. Сл. стхра Єв., Ін. Преблагословенна. **Сл. Б.:** Троп. воскр., Богосл. іконд. воскр., Сл. Конд. Богосл. Ін. Богор., по гл. конд. Прок., Прич. і Алл. воскр. і Богосл. Ап. з. 188 і 73, Єв. Лук. з. 17 і Ів. з. 61.

9. Ап. і Єванг. Івана Богослова: Службу цю переносимо на неділю 5 жовтня.

12. Нед. 19. по Сош. і Покров Пресв. Богородиці: Всеночне. Гл. 2, Єв. **Утр.** 8. Блаж. муж. Стхр. воскр. 4 і Покр. 6, Сл. Ін. Покр. Чтеній 3, Литія, Стих. воскр., Сл. Ін. Покр., На благос. хлібів Троп. Покр. 3 р. **Утреня:** Троп. воскр. 2 р. Сл. Ін. Покр. Сідал. воскр. зо своїми Богор. Полиєл. величанія і Ангел. Со-

бор. По Іпакой оба сідал. Покр. Степ. гл., Прок. Покр. і Єв. Лук. з. 4. Воскресеніє Христово і стхра Покр. Канон воскр., Катав.: Отверзу. По 3. п. Конд. і Ікос воскр., і Сідал. Покр.; по 6. п. Конд. і Ікос Покр. На 9. п. Честнійшую. Світ. воскр. Сл. Ін. Покр. На хвалителех стхри воскр. 4 і Покр. 4, Сл. стхра Єв. 6, Ін. Преблаг. **Сл. Б.:** На Прійдіте поклонімся можна брати припів: Спаси нас Сине Божій, молитвами Богородице, поющія ти, аллилуя. Троп. воскр. і Покр., Сл. конд. воскр., Ін. конд. Покр. Прок. Алл. і Прич. воскр. Ап. з. 194 і 320, Єв. Лук. з. 26 і 54.

14. Покров Пресв. Богородиці: Службу цю переносимо на неділю 12 жовтня. Де є храм Покрова тоді сьогодні беремо службу Покрова.

19. Нед. 20. по Сош. і † Ап. Томи: Гл. 3, Єв. Утр. 9. Все після Загал Уставу II. святого полиєлейного в неділю. Ап. з. 200 і 131, Єв. Лук. з. 30 і Ів. з. 65.

26. Нед. 21. по Сош., Отців 7. Собору і Празник Христа Царя: Воскресну та Отців 7. Собору Службу опускаємо. **Все ночне.** На **Утр.** Єв. Лук. з. 95. **Сл. Б.:** Ап. з. 250 і 251. Єв. Ів. з 59. **Веч.:** Прок.: Кто Бог велій . . .

ЛИСТОПАД

2. Нед. 22 по Сош. Гл. 5, Єв. Утр. 11. **Сл. Б.:** Ап. з. 215, Єв. Лук. з. 83.

8. Вмч. Димитрія: Всеноч. Єв. Утр. Мат. 36. **Сл. Б.:** Ап. з. 292, Єв. Ів. з. 52.

9. Нед. 23 по Сош.: Гл. 6, Єв. Утр. 1. **Сл. Б.:** Ап. з. 220, Єв. Лук. з. 38.

16. Нед. 24 по Сош.: Гл. 7, Єв. Утр. 2. **Сл. Б.:** Ап. з. 221, Єв. Лук. з. 39.

21. Собор Архистратига Михаїла: Всеночне. Єв. Утр. Мат. 52. **Сл. Б.:** Ап. з. 305, Єв. Лук. з. 51.

23. Нед. 25. по Сош. і св. священмч. Йосафата: Гл. 8, Єв. Утр. 3. Всеночне. Устав той сам, що 5 жовтня Ів. Богослова в неділю, лиш: **Сл. Б.:** Троп. воскр., Йосаф. і конд. воскр. Сл. конд. Йосаф. Ін. Заступнице Христіян. Ап. з. 224 і 311, Єв. Лук. з. 53 і Ів. з. 36.

25. Свщмч. Йосафата: Празн. цей переносимо на неділю 23-го. Де храм, празник не переносимо на неділю і все сьогодні беремо празника, а на Утрені Єв. Ів. з. 35.

28. Початок Пилипівки, що триває до Різдва Христового.

30. Нед. 26. по Сош.: Гл. 1, Єв. Утр. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 229, Єв. Лук. з. 66.

ГРУДЕНЬ

4. Вхід в храм Пресв. Богородиці: Всеночне. **Утреня:** Єв. Лук. з. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 320, Єв. Лук. з. 54.

7. Нед. 27. по Сош. і Попраз. Входа.: Гляди Загал. VII. Устав: Попраз. Богор. в неділю: Гл. 2, Єв. Утр. 5. **Сл. Б.:** Ап. з. 233, Єв. Лук. з. 71. **Слідує седмиця 28.**

8. Віддання Входа. Гляди Загал X. Устов: Віддання праз. на будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 320, Єв. Лук. з. 54.

14. Нед. 30. по Сош.: Гл. 3. Єв. Утр. 6. **Сл. Б.:** Ап. з. 258, Єв. Лук. з. 91. **Слідує седмиця 29.**

19. Св. Николая Чудотворця: Всеночне. Єв. Утр. Ів. з. 36. **Сл. Б.:** Ап. з. 335, Єв. Лук. з. 24.

21. Нед. 29 по Сош.: Гл. 4, Єв. Утр. 7. **Сл. Б.:** Ап. з. 250 (з 28-ої нед.) Єв. Лук. з. 85 (з 29-ої нед.) **Слідує седмиця 30.**

22. Непорочне Зачаття Преч. Діви Марії: Всеночне. **Утреня:** Єв. Лук. з. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 320, Єв. Лук. з. 3.

28. Нед. Праотців і Попраз. Непор. Зачаття: Гл. 5, Єв. Утр. 8. **Сл. Б.:** Троп. воскр., Зач. і Праот. Сл. конд. Праот., Ін. конд. Зач. Прок. і Аллилуя лиш Праотців. Ап. з. 257, Єв. Лук. з. 76. Прич. воскр. і Праот. **Слідує седмиця 31.**

29. Віддання Непороч. Зачаття Преч. Діви Марії: Гляди Загал. Устав X: Віддання Праз. на будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 320, Єв. Лук. з. 3.

ЇЇ ВЕЛИЧНІСТЬ КОРОЛЕВА ЄЛИСАВЕТА II

Др. Мирон Кордуба,
Чернівці, Буковина.

Переворот на Буковині 1918 року

(З особистих споминів)

ЧАСТЬ І

Пошесть еспанки, що лютувала в Чернівцях з початком жовтня, 1918 року, не минула й мене та привязала на кільканадцять днів до ліжка. Через це я стратив звязок з людьми та евіденцію про світові події, які від хвилі, коли Болгарія відскочила від осередних держав і скорилася перед Антантою, розвивалися з незвичайною бистротою, повертаючи горі дном ціле дотеперішне положення, перестроюючи політичні орієнтації професіональних та каварняних політиків.

В суботу, 12 жовтня, я почувся настільки сильним, що міг вийти на місто і заглянути до ґімназії. Тут я дізнався, що під вражінням останніх подій заворушилася й не дуже то рухлива черновецька українська громада, та що навіть посли рішили перервати свою чотирилітну бездільність і мовчазливість, мабуть лякаючися, щоб хвилі подій не відкинули їх зовсім на бік та не вихопили їм керму в громаді з безсильних рук. Тому скликають на нинішний вечір українську інтеліґенцію всіх партій до Українського Касина на нараду про політичне положення, а завтра має відбутися віче черновецького міщанства.

Непевність та переполох серед послів та звязаних з ними громадян збільшив ще лист від посла Миколи Василька, в котрім цей дотеперішний диктатор буковинської політики та мозок буковинського посольського клюбу заявив, що рішився зовсім уступити з політичної сцени, відтягнутися від усякої політичної діяльности. Своє рішення мотивував він радикальною зміною всіх умовин: конспіративна політика тайних коншахтів та інтриґ, яку він досі вів, стратила свій raison d'etre, до аґітаційної роботи серед народних мас не почувається здібним, "man braucht jetzt keine Politiker vom Theresianeum".

Тут приходиться згадати, що це не була перша абдикація п. Василька з політичної диктатури. Два роки тому, по появі злопамятного цісарського маніфесту з 5 падолиста, 1916 р., про відокремлення Галичини, він, бачучи повний крах своеї дотеперішної політики, заявив те саме, але по якімсь часі, зміркувавши, що до виконання маніфесту ще далеко, а може взагалі не прийде, знову вернув до свого живла. Не була й остання, бо п. Василько тільки в скрутних, переломових хвилинах "ховався під воду"; незабаром знов виринув, авансуючи на дипльомата Великої України.

Пополудні зайшло до мене (я був тоді в "Українській Книгозбірні" занятий ревізією карткового катальоґа) кілька рухливіших черновецьких інтеліґентів з так званої опозиційної партії і устами учителя Самоверського заявили мені своє бажання, щоб я перебрав реферат на завтрішне віче. Я відмовився не тільки тому, що ще занадто почувався ослабленим перебутою недугою, зза чого не зможу бути навіть на нинішній вечірній нараді — хоч як дуже бажавби — але й тому, що не почуваю себе зовсім зорієнтованим у теперішнім міжнароднім положенні. Опісля в розмові, яка вивязалася, я радив, щоб в акції серед народних мас, яку тепер конче прийдеться розвинути, послів стільки змога відсунути на бік, бо вони своєю дотеперішною інертністю та безчинством супроти військових насильств над населенням викликали проти себе загальне обурення; їх присутність і поява тільки пошкодить ділу. Як я опісля дізнався, на вечірній нараді в Українському Касині головне слово мав провідник українських соціял-демократів на Буковині, учитель Осип Безпалко; він уложив резолюції, його й вибрано головним референтом на віче. На нараді рішено також, що на українську конституанту до Львова, скликану на 18 і 19 ц.м., мають крім послів виїхати також по три представники

від кожної з краєвих партій: офіціяльної (посольської), опозиційної, радикальної і соціял-демократичної.

В той сам час, коли відбувалась нарада в Українському Касині, греко-католицьке духовенство, під проводом пароха о. Кел. Костецького, ходило витати архикнязя Вільгельма, який враз з Січовими Стрільцями приїхав з Наддніпрянщини 9 жовтня на постійний побут до Черновець. Як мені розказував учасник цеї депутації, о. Кость Балицький, архикнязь звернув розмову на останні воєнні події, на можливість великих та наглих політичних перемін, та висказався, що українці мабуть не здають собі справи зі серіозности теперішної хвилі, "за мало проявляють енерґії".

Міщанське віче, яке з формально-поліційних оглядів скликано як збори за запрошеннями (на підставі параґр. 2), почалося в неділю, в год. 3 пополудні. Велика саля Народного Дому і всі сумежні кімнати та сінки були виповнені вщерть; учасників було около 700. Референт п. Безпалко говорив добре і з темпераментом, при тім поважно, не пускаючися на дешеву демаґоґію. Переповівши останні події, ствердив, що хоча ще ходять австрійські гроші та хоч ще урядують австрійські урядники, Австрії як великої держави під теперішну хвилю вже нема. Вона валиться, розлітається, і кожний нарід мусить заздалегідь подбати сам про себе. Сидіти бездільно, спати в таку важну хвилю, булоб непростимим гріхом, злочином; треба негайно братися до орґанізації свого державного життя. Уложені ним-же резолюції зверталися до румунів зі зазивом мирно та дружно порозумітися з українцями в справі поділу Буковини, щоб відтак оба народи мали спромогу жити зі собою по сусідськи; застерігали за українцями населену ними частину Буковини з природним її осередком — Чернівцями; наказували делеґатам на українську конституанту у Львові впливати на мирне порозуміння з поляками в справі поділу Галичини; вкінці заповідали рішучу та остру боротьбу проти кожного, хто хотівби насильно рішати про нас без нас. Резолюції принято без дискусії, одноголосно.

Промовляв ще учитель С. Галицький, різко критикуючи австрійську політику супроти українців та дякуючи Вільсонові, що приніс давно бажаний мир під так гуманними кличами. Настрій віча був різко ворожий до Австрії, що виявлялося між окликами серед промов та густими оплесками, що перeривали першу частину промови п. Галицького. Ославлений буковинський чорно - жовтий лоялізм щез безслідно, завдяки безглуздим репресіям та безправству воєнних властей через цілий час війни. Мабуть цей настрій та жах перед острішими заявами спонукали предсідника Омеляна Поповича нагло замкнути віче, що викликало счудовання та обурення серед зібраних.

Вечером зайшов до мене п. Остап Луцький, адютант архикнязя Вільгельма. Оповідав про непорозуміння між архикнязем та австрійським правлінням, про відносини на гетьманській Україні, про знущання дідичів та карних відділів над мужиками, про безпощадні рабунки, переводжені німецькими та австрійськими військами на українських землях.

Перенесення Січових Стрільців з Придніпрянщини на Буковину дуже затрівожило і розлютило румунів. Вони побоювалися, що це зарядження має за мету окупацію цілої Буковини для України.

В понеділок, 14 жовтня, я скликав представників опозиційної партії на нараду в справі дальшої акції та вибору делеґатів на Львівський зїзд. Рішено зараз на найближчу неділю скликати цілий ряд віч по провінціяльних осередках. Вибрано комітет з трьох осіб (директора Костюка, уч. Самоверського і уч. Галицького), що до спілки з представником інших українських партій мав занятися потрібними приготовленнями. Делеґатами на зїзд до Львова вибрано директора ґімназії, Др. А. Артимовича, проф. К. Білинського і мене; заступником на випадок перешкоди одного з делеґатів, проф. Р. Цегельського. Однак намічена спільна діяльність усіх партій розбилася зараз з початку. Інспектор О. Попович, до якого я звернувся, щоб навязати спільну акцію в справі віч, заявив, що вважає скликування віч по провінції за передчасне, що посольська партія рішила здержатися зі всякою акцією до львівського зїзду та орієнтуватися відповідно до рішень того зїзду. Я не міг згодитися з тим поглядом п. Поповича, вже хочби з огляду на бистрий

розвій подій, та заявив йому, що коли так, то опозиційна партія поведе акцію на власну руку і влаштує віча власними силами. Все-ж таки, з огляду на неґативне становище офіціяльної партії, яка розпоряджала найбільшими засобами, прийшлося нам дещо обмежити первісний плян і на найближчу неділю скликати віча лише в Вашківцях, Кіцмані та Заставній, лишаючи інші округи на пізніше.

ЧАСТЬ 2

В четвер, 17 жовтня, делеґація виїхала до Львова. Замість Др. Артимовича, який не хотів лишати управи ґімназії, поїхав Др. Цегельський. Не думаю описувати тут цілого перебігу нарад української конституанти, що приняла назву Української Національної Ради, бо це відтягнулоб нас від властивої теми. Згадаю лише, що головним предметом наради в пятницю, 18 жовтня, що протягнулася до пів до четвертої години в ночі, була справа політичної орієнтації. Предсідник Ради, Др. Е. Петрушевич, і референт Др. С. Баран, внесли резолюцію, що проголошувала утворення окремої держави, в якої склад входити мали всі заселені українцями землі Австро-Угорської монархії, при чому і референт і всі промовці, які підпирали цю резолюцію, зовсім з тим не крилися, що ця нова українська держава малаб приступити до наміченої в цісарськім маніфесті Австрійської Федерації, поборюючи завзято думку про злуку цих земель з існуючою вже Українською Державою (Придніпрянщиною).

Я промовляв за негайним проголошенням злуки з Великою Україною, вказуючи на шкідливі наслідки під економічним, політичним, культурним та національним оглядом, які потягнулоб за собою дальше відокремлювання галицько-буковинського загумінка. Мої висновки підтримав представник молодіжи, п. Кульчицький, і посол Загайкевич. При голосованню резолюції Др. Барана принято величезною більшістю; за злукою з Великою Україною голосували лише делеґати опозиційної партії з Буковини, представник молодіжи і посол Загайкевич. Представники соціял-демократичної партії покинули ще перед тим салю нарад, коли їм відмовлено права вета.

Зараз на другий день помістила "Лємберґер Цайтунґ" інспіровану посольськими кругами статтю, в якій витала ухвалену Національною Радою резолюцію, як розумний крок у напрямі здійснення цісарського маніфесту.

Не завадить згадати ще одну інтересну прояву. На нараді було около 60 людей, самі визначніші представники громадянства, свої, довірені. Нараду проголошено тайною, строго довірочною. Все-ж таки, як тільки я повернув до Чернівців, краєвий інспектор Клим переказав мені свою розмову з президентом краю, ґрафом Еццорфом, у котрій президент висказав своє обурення, що я, як державний австрійський урядник та професор, промовляв у Львові проти Австрії. Вже то наші люди вміють бути дискретними!

В суботу пополудні зібралася Українська Національна Рада в справі практичного ведення справ. Реферувв посол Др. Евген Левицький, і намітив вибір ріжних фахових комісій (фінансової, адміністраційної, національної оборони і міжнародної). Тут ухвалено також моє внесення, щоб Національна Рада поділи-

лася на дві секції: галицьку та буковинську, бо буковинські члени не мають спромоги ані доїздити що кілька днів до Львова, ані постійно тут перебувати. Буковинська секція радитиме в Чернівцях виключно над буковинськми справами, утримуючи звязки зі Львовом.

Зі Львова я скочив ще до свояків до Городка, щоб роздобути деякі харчеві приписи для своєї родини, бо справа апровізації стояла дуже круто. До Чернівців вернув 24-го і попав ще на першу нараду буковинської делеґації Національної Ради. Тут проф. В. Федорович виступив зі своїм проєктом краєвої орґанізації, але цей проєкт був доволі туманний, неясний в подробицях і не вдержався супроти критики п. Безпалка та моєї. Наразі рішено зміцнити делеґацію через дібрання ще десяти членів, при чому два місця застережено для представників черновецького міщанства та одне для жіноцтва. Так доповнену делеґацію названо "Краєвим Комітетом".

Перше засідання "Краєвого Комітету" відбулося зараз другого дня, в пятницю, 25 жовтня. Головою вибрано Омеляна Поповича, його заступником Др. Артимовича, секретарем Др. М. Литвиновича, його помічником студента Юрія Сербенюка. Відтак зложено комісії: редакційну (головою назначено мене), народної оборони (голова О. Безпалко), фінансову (голова Др. Р. Цегельський), міжнародну (голова О. Попович), і адміністраційну (голова Ґед. Лисинецький), та визначено кожній комісії її завдання та круг ділання. Редакційна мала приготовити маніфест до народу, скликати всенародне віче на неділю, 3-го листопада, і вложити проєкт орґанізації. Комісія народної оборони мала занятися орґанізованням міліції в Чернівцях та по селах, опираючись на системі добровольців. Фінансова мала виготовити плян національного оподаткования та ввести його в життя. Міжнародна (до якої й я належав як член) вести переговори з представниками інших народів. Адміністраційна мала підготовити список кандидатів на всі важніші уряди на випадок перебрання влади в краю та зладити катастер усіх урядників-українців на Буковині. Найближче засідання Краєвого Комітету назначено за тиждень, за той час всі комісії мали поробити свої підготовчі роботи.

Майже всі комісії почали свою діяльність зараз другої днини. По причині слабости еспанки всі черновецькі школи зачинено до 15-го листопада, тому професори та учителі, що творили головний контінент комісій, мали доволі часу. Зрештою і по інших урядах не було вже серіозного урядування, урядники приходили і відходили, коли хотіли. Редакційна комісія приняла вже в суботу проєкт маніфесту до народу, приладжений О. Безпалком, поробивши тільки дрібні поправки і зміни. Заразом виявилося, що все збільшаючеся загострення кризи та цілий ряд пильних справ не дозволяє дожидати назначеного речинця сходин Краєвого Комітету і комісія рішила просити п. Поповича скликати Комітет вже на завтра.

Тимчасом заворушилися й румуни. Скликали вони в неділю, 27-го жовтня, своє краєве віче в Чернівцях, у свойому Народному Домі (Палатул Національ). Зібралося майже 300 учасників, вибрали виконуючий комітет з 48 членів, ухвалили приладжені провідниками резолюції, в котрих рішучо протестували проти поділу Буковини і, опираючись на "історичні права", домагалися створення з цілої Буковини і Семигороду австрійської Румунії. По вічу влаштували похід через місто під будинок краєвого правління, передали ухвалені резолюції президентові краю, вкінці на ринку розвинули свій "трікольор", державний румунський прапор. Бачучи слабеньку орґанізацію буковиньких румунів та не сподіючися, щоб румунська держава після останних подій (мир з осередними державами) важилася збройно вмішуватися, не тільки українці, але й жиди та більшість німців кепкували собі з їх резолюцій та обурювалися на безмежну нахабність.

Того дня, вечером, зійшовся український Краєвий Комітет, і з огляду на вагу хвилі, на все нові події, що міняли положення і домагалися негайних рішень, заявив себе в перманенції, постановляючи, що засідання мають відбутися щоднини в годині пятій вечером. Відтак Краєвий Комітет апробував предложений редакційною комісією маніфест до народу, який зараз-же відіслано до друкарні, а до негайної розсилки по селах та місточках рішено вжити Січових Стрільців. Вкінці вислано депутацію до архикнязя Вільгельма, котрий

обіцяв при орґанізації національної оборони підмогу Січових Стрільців та в цілі отримання постійного звязку між командою і Краєвим Комітетом назначив звязковим п. О. Луцького.

Було очевидним, що годі обмежуватися на поміч одних тільки Січових Стрільців, яких кожної хвилі могли відкликати куди інде, що треба забезпечити собі також співділання українських частин тих військових відділів, які стояли постоєм у Чернівцях, значить 41 полку піхоти та особливо 22-го полку стрільців, який майже виключно складався з українців. Переговори з українськими офіцерами тих полків велися в тім напрямі вже від кількох днів, але їх акція поступала дуже млаво вперед. Щоб військову акцію звязати з політичною, надати їй швидше та більше рішуче темпо і військових провідників утримати в курсі подій, Краєвий Комітет рішив на моє внесення кооптувати по двох відпоручників офіцерів з обох згаданих полків. На тім-же засіданні 28-го жовтня кооптовано ще п. С. Гончарюка, як представника залізничників. Відтак обговорювано справу всенародного віча, скликаного на 3-го листопада. З огляду на сподіваний масовий приїзд селян, рішено, що віче має відбутися рівночасно в трьох найбільших салях, які були в місті, а саме в салі Музичного Товариства, Робітничого Дому , Народного Дому, і визначено трьох референтів: Безпалка, Др. Когута і мене.

Вкінці прийшла під обради справа поділу Буковини, при чім між п. Безпалком та мною вивязалася перепалка. Безпалко, мабуть чи не під впливом провідника румунських соціял-демократів і парляментарного посла Ґріґоровича, обстоював ґеоґрафічно - стратеґічну лінію Серета як південну межу української Буковини, а я знова вказував на це, що нам не слід тут бавитися в стратеґію, що українська етноґрафічна територія сягає куди дальше на південь: на заході, в Карпатах, широкою суцільною полосою аж під Кірлібабу, на сході вузьким язиком аж під саму Сучаву; що не посягаючи ані по одне румунське село, ми не маємо ані розумної причини, ані навіть права вже "а пріорі" зрікатися своїх земель у хосен румунів, яких нахабність виявилася на вчорашнім вічу. Комітет по довшій дискусії поручив мені приладити етноґрафічну карту Буковини.

Президент краю, ґраф Ецдорф, дуже наполохався українського віча і, покликавши до себе п. Поповича, всіми способами старався відмовити його від скликування масового віча та обмежитися до покликання невеличкого числа делеґатів. Вказував на непевність положення, загальний нелад, розбурхання національних антаґонізмів, можливість оружного нападу з боку румунських очайдухів, заявляючи, що він ще не розпоряджає потрібними силами, щоб у тім останнім випадку могти ґарантувати безпечність учасників віча. Одначе Краєвий Комітет, котрому Попович предложив цю справу до вирішення, обстояв при своїй первісній ухвалі, вже хочби з огляду на це, що румуни минулої неділі мали своє віче в Чернівцях і що це бувби доказ великої трусости, колиб ми боялися зробити в своїм місті те, чого не лякалися робити румуни в місті для них чужім. Бесідники вказували на це, що зачіпки або провокації з боку румунів нема чого боятися, бо вони не мають попертя серед міського населення, і чим більші маси зберуться, тим менше буде в ворогів сміливости до якої будь проти-акції. Це рішення передано ґр. Ецдорфові до відома.

В середу, 30-го жовтня, приїхав зі Львова п. О. Бурачинський, щоб навязати звязок поміж обома частинами Національної Ради, зібрати інформації про те, що на Буковині досі ухвалено та зроблено та подати нам до відома стан справи у Львові і в Галичині. Відомости, які він привіз, були зовсім не захоплюючі. Оповідав, що у Львові багато радять, багато говорять, але позитивної роботи майже нема, що багато членів Національної Ради зневірилося в наші сили і просто не вірять, щоб наші старання могли мати який реальний успіх. Це викликало дуже пригноблююче враження, бо-ж кожному було ясно, що в разі невдачі в Галичині й вся робота на Буковині піде на марне, бо буковинська Україна сама не утримається. Тому на засіданні Краєвого Комітету, де п. Бурачинський здавав своє звідомлення, всі бесідники обстоювали за підтримуванням якнайчастішого звязку зі Львовом, за пересиланням звідомлень, і покищо бодай листами через довірених залізничників.

ЧАСТИНА 3

Часописи, які на 1-го листопада прийшли до Чернівців, принесли цілу низку новин першорядної ваги. В Відні проголошено республику і керму перебрало правління зложене з соціял-демократів та християнських соціялістів. В чеських землях уся влада перейшла в руки чеської управи. Хорватський сойм проголосив святочно створення Югославії. На Угорщині влада перейшла в руки ґрафа Каролого. Краківська твердиня піддалася полякам, польська ліквідаційна комісія виїхала з Варшави, щоб перебрати владу в цілій, значить і в східній Галичині. Всі ці вісти я вичитав протягом пів години з часописів у каварні.

Коли надійшов п. Безпалко, я переповів їх йому коротко, перечитуючи маркантніші місця просто з часописів. Ми оба були всім тим дуже схвильовані й стали обговорювати положення. Було очевидне, що події розвиваються зі скаженою швидкістю і нас уже куди перегнали. Ціла Австро - Угорщина вже розлетілася, кожний нарід уже забезпечив себе, перебираючи владу на своїй території, будуючи собі нову вітчизну. Східна Галичина і Буковина зависли в воздусі, поки першої не заберуть поляки, другої румуни. А ми все ще не вийшли поза стадію нарад і дрібних приготовань.

Про положення у Львові ми зі звідомлення п. Бурачинського набрали найгіршого поняття і не мали найменшої надії, щоб звідти вийшла яка будь більше рішуча акція. А тут положення того роду, що конче треба підприняти рішучий крок і то негайно, бо вже за два-три дні може бути запізно. І ось серед такого настрою ми згодилися, що одиноким рятунком у даній хвилі булоб, колиб арх. Вільгельм схопив ситуацію за чуб і на чолі Січових Стрільців помашерував на Львів. Усе залежало від негайного переведення цієї думки, тому, не дожидаючи вечора і апробати Краєвого Комітету, вважаючи кожну хвилю за незвичайно дорогу, я зараз-же пішов до п. О. Луцького, як адютанта архикнязя і назначеного ним звязкового, щоб спонукати виконання нашого пляну. Луцького я застав в ліжку, хорого на еспанку, але почувши про що ходить, він зараз почав збиратися і обіцяв негайно повідомити мене про вислід. За той час я пішов на засідання редакційної комісії, де передискутовано і принято з деякими поправками приладжені мною резолюції на всенародне віче.

В полудне зайшов до мене п. Луцький зі звідомленням про вислід своєї місії. Архикнязь у принципі згодився на нашу думку, але щоб відсунути від підозріння, що хоче захопити диктатуру та щоб взагалі не виступити в ролі узурпатора, зараз-же через офіцера Січових Стрільців висилає до Львова заяву, що Січових Стрільців і себе віддає до розпорядимости Української Центральної Ради. А щоб це сповнення формальности не припізнило акції, рівночасно на власну руку і відповідальність висилає 400 стрільців до Львова, щоб обсадили головний залізничий двірець. Переказуючи все те, п. Луцький був так захоплений справою і виступом, котрий приготовлявся, що зовсім не почував своєї недуги, немов нагло її збувся. Я також був дуже радий, що наш плян не стрінув спротиву та труднощів і що справа починає ставати на реальний ґрунт. Зі свого боку я обіцяв подбати, щоб п. Ганчарюк негайно велів приготовити машину та вози, потрібні на висилку згаданого відділу.

Та новини дня не обмежилися до вісток принесеними часописами. День 1-го листопада мав стати днем ще більших (бодай для нас) сензацій. Коли я около третої години пополудні йшов Панською вулицею, стрінув Др. В. Старосольського, що їхав верхи в супроводі Січового Стрільця. Від нього я дістав першу відомість про переворот у Львові, про те, що минулої ночі українські частини 15-го і 95-го полку піхоти обсадили місто і Українська Національна Рада перебрала владу в східній Галичині.

Незабаром від залізничників ми дізналися, що кадрові частини 24-го полку обсадили Коломию і Снятин. Ті вістки миттю розійшлися між українським населенням, викликуючи справжній ентузіязм. Тому вечором на засіданні Краєвого Комітету настрій був піднесений, святочний. Моє звідомлення про спонукану через посередництво п. Луцького акцію арх. Вільгельма принято з задоволенням до відома, ухвалено порядок походу, апробовано предложені редакційною комісією резолюції і з огляду на інші заняття звільнено мене і Др. Когута від рефератів, котрі передано

посолві І. Семаці і п. Поповичеві.

На тайнім засіданні, на якім крім офіцерів і послів остало по два партійних відпоручників, п. Безпалко, посол Пігуляк і я звернулися з горячими промовами до офіцерів з зазивом, щоб не відкладали свого виступу в довгий мішок, бо події не ждуть, і ми мусимо негайно перевести те саме, що сталося у Львові. Ми домагалися, щоб гуртки зі 41-го полку, де українці в меншости, злучилися з 22-им полком Стрільців, розброїли румунських і взагалі чужих офіцерів та жовнірів, обсадили залізничий двірець, маґазини і всі важніші пункти та проголосили управу Української Національної Ради. Офіцери довго змагалися, доказували, що все те не так легко зробити, що справа ще замало підготована, та вкінці, під напором, згодилися поробити всі можливі старання, щоб "coup d'etat" міг відбутися в день віча, в неділю. Взагалі представники офіцерів не викликували до себе надто великого довіря. Крім п. Луцького були й люди, які дуже невміло бралися до справи і не мали ближчих звязків з мужвою.

Проволікання виступу військових частин мало фатальніші наслідки, ніж хто будь міг сподіватися. Вістка про те, що сталося в Галичині, про вихіснування українських частин австрійської армії для передання влади в руки Української Національної Ради, поширилася і між чужими, також між ворожо до українців настроєними офіцерами. Між ними виринула думка недопуситти до цього бодай на Буковині. Полковник 41-го полку піхоти, поляк, на імя мабуть Томашкевіч, скликав рано, 2-го листопада, жовнірів на "ферґатерунґ" і заявив їм, що їх служба скінчилася, що можуть розійтися домів. Відомість про це зараз-же перекинулася до 22 полку Стрільців і цілий ґарнізон кинувся в розтіч. За цим приміром пішов і баталіон 24-го полку, який в ночі надїхав з Новоселиці, вертаючи з Великої України. Демобілізоване військо кинулося на військові маґазини і почало ґрабувати нагромаджені там припаси. До грабежі прилучилося й цивільне населення, розхапуючи кріси, амуніцію, харчі, мундури й взагалі все, що попало під руки. Настала повна анархія. Українські офіцери, котрих поступок Томашкевіча захопив зовсім неприготованих, старалися рятувати бодай останки, але зупинити мужву від

грабіжі та затримати її для служення українські справі, не повелося. Тому стали орґанізувати добровольців з поміж студентів, учеників середніх шкіл, беручи взагалі всіх, хто тільки зголошувався та все, що поспіли захопити з військового майна, передавали Січовим Стрільцям, котрих дальші частини почали між тим відходити до Львова. Так, приміром, п. Луцькому вдалося захопити кілька скорострілів, що стояли на залізничому двірці, сотник Драґан передав С. С. свій маґазин зі скорострілами, чеські офіцери передали нашим великі маґазини коло Жучки. Вже з полудня почалися стріли, що під вечір ставали все густішими. Це підлітки, бурлаки і ріжні непевні елементи забавлялися, випробовуючи розграблену з маґазинів зброю.

Того самого дня, в суботу, 2-го листопада, около третої години пополудні, прийшли до Народного Дому три відпоручники жидів: Пістінер, Др. Вендер і ще один, котрого імені не тямлю. Вказуючи на замішання та безладдя, котре зростає з кожною годиною, на брак вла-

ди і грозу цілковитої анархії, заявили, що в імені жидівського населення, якому особливо залежить на утриманні ладу, хочуть посередничити між обома головними народами Буковини, українцями і румунами, щоб довести між ними до порозуміння та створення сильної влади. Тому питають, чи українці згодилисяб навязати переговори з румунами і те саме з партією Янка Фльондора, яка хоч крайно шовіністична, має між румунами найбільший голос та силу, а коли згодилисяб, то на яких умовах? Попович, Безпалко і я, приймаючи згаданих відпоручників, заявили, що проти переговорів, хочби й з партією Фльондора, нічого не маємо, а щодо умови, то вона румунам добре відома: поділ краю на етноґрафічній підставі. Відпоручники жидів подякували і заявили, що тепер підуть до Фльондора та за яких дві години принесуть відповідь.

І справді, около пятої години вернули, але в дуже пригнобленім стані, і переповіли нам домагання Фльондора. Ці були: австрійське правління Др. Лямаша передасть румунській конституанті цілу Буковину; конституанта відтак від себе передасть українцям "безспірну українську" частину краю, не перестаючи, однак, через це вважати Буковину за неподільну цілість; пошта, залізниця й жандармерія булиб під спільною румунсько-українською управою; місто Чернівці осталоб під дотеперішним зарядом, але бурмістром ставби румун; такий тимчасовий стан мавби тривати до мирової конференції, що остаточно вирішилаб справу.

Бачучи наше обурення, жиди заявили, що самі добре розуміють як мало приємливі для нас ці умови, особливо тепер, коли і політичне й мілітарне положення українців далеко краще, ніж румунів: але це особисті домагання п. Фльондора, а вечером збереться румунська конституанта, яка безперечно злагіднить ці умови, достроїть їх ближче до реальних відносин сил. Краєвий Комітет, що саме зібрався, відкинув домагання Фльондора в цілости. Заразом він ухвалив, що найдальшою границею, до якої ми моглиб піти в своїх уступках, булаб згода на проєкт румунського посла Авреля Ончула, поданий ним перед кількома днями п. Прокоповичові в приватній розмові, а саме: українці перебирають управу української, румуни румунської частини Буковини; підставою до поділу має бути останній перепис населення з 1910 року: Чернівці остають невтральним містом. Коли жидівські відпоручники коло восьмої години принесли відомість, що румунська конституанта затвердила поставлені Фльондором умови, ми переказали їм рішення Краєвого Комітету, після чого вони заявили, що вважають свою місію за скінчену.

Серед дальших нарад Краєвого Комітету цього вечора прийшло запрошення від президента ґрафа Ецдорфа, щоб відпоручники Краєвого Комітету зараз-же явилися в нього в бюрі на нараду з деякими більше поміркованими представниками румунів. Комітет назначив п. Поповича, п. Безпалка, п. Семаку та мене, і ми зараз пішли до президії. Тут крім ґрафа Ецдорфа застали вже посла Ончула і посла Ґріґоровича; по якімсь часі надійшов ще маршалок бувшого сойму, барон Гурмузакі.

Президент краю коротко зясував критичне положення і завізвав присутних заявити, на яких умовах моглоб між обома народами прийти до порозуміння і взагалі як уявляють собі управу краю в теперішний час. Посол Ґріґорович почав від закидів проти українців, що вони зовсім не дбають про порозуміння з іншими народами, що українське військо вже окупувало Чернівці та розіслало патролі по місті, що одна така патроля зупинила його, коли йшов сюди, і тільки знання української мови зберегло його від неприємности, що серед таких умов, коли має рішати брутальна сила, всякі переговори зайві. Ми вияснили, що ніякого українського війська в Чернівцях нема, бо навіть Січові Стрільці виїхали до Львова, що про окупацію Чернівців нема й мови, що патроля, яку він стрічав, це певно добровольці, які зорґанізувалися, щоб утримати в місті лад і не допустити до грабежі. Після цього Ґріґорович заявив, що коли вже має прийти до поділу краю, то цей поділ не може опиратися виключно на етноґрафічній основі, бо вийдуть неможливі анкляви й острови, що за підставу поділу треба брати також ґеоґрафічні та стратеґічні крітерії, що Чернівці безумовно мусять припасти волохам. При кінці він зазначив, що не вважає себе управненим вести які будь переговори в імені румунів, бо хоч румунська конституанта вибрана зовсім безправно

та самовільно партією Фльондора, вона все-ж таки має за собою чималу популярність серед румунського населення і з тим приходиться числитися; за одиноку можливість розвязки уважає, щоб управу краю покищо вів дальше ґраф Ецдорф, прибравши собі до помочі членів Краєвого Виділу.

Ця думка припала дуже до вподоби баронові Гурмузакі і він зараз з нею погодився. Але проти виводів Ґріґоровича виступив рішучо Essay Ончул. Він представив згаданий вже вище свій проєкт поділу краю, вказуючи на границі Дальмації й Прусії з перед віденського конґресу й інших політичних областей, і старався переконати, що форма границь не має великого впливу на розвій держави, а вкінці змішав з болотом провідників румунської конституанти та заявив, що з фанатиками та політичними шантажистами нема потреби рахуватися.

Відтак я висказав своє здивовання, що саме провідник соціял-демократичної партії нехтує етноґрафічний принцип і обстоює ґеоґрафічні та стратеґічні границі, які бувають покришкою насильства; світова війна показала безвартність усяких стратеґічних меж: тепер стратеґічною лінією є стрілецькі окопи, які можна провести всюди; вкінці заявив, що Краєвий Комітет годиться на проєкт поділу Essay Ончула з застереженням, що Чернівці належатимуть до української частини, бо по жидах мають найбільше українців між населенням та що при поділі краю треба брати за підставу оба останні переписи, з 1900 і 1910 року, бо при переписі з 1910 року були чималі надужиття.

Після довшої дискусії, в якій забирали слово пп. Попович і Безпалко, рішено, з огляду на те, що Ґріґорович не вважає себе управленим виступати в імені неприсутних румунських послів парляменту і брати на себе відповідальність за які будь договори, підождати на сподіваний приїзд решти послів з Відня. Безпалко кинув думку, щоб ґраф Ецдорф покищо кооптував собі до співучасти в управі Поповича і Ончула, але Ончул рішучо тому спротивився, бажаючи або цілковитого усунення давної влади, або її утримання в дотеперішнім виді. Вкінці на запит, звернений до ґрафа Ецдорфа, чи розпоряджає ще якими засобами для збереження публичного спокою і майна, він відповів, що має ще жандармерію, на котру може здатися.

Вертаючи около першої години вночі домів, ми стрінули добровольчу патролю, котра заявила, що її вислано з Народного Дому. Ми зайшли ще туди і візвали урядуючу команду, щоб стягнула патролі, бо-ж українці не мають причини брати на себе відповідальність за лад у місті, коли президент краю перебрав цю відповідальність на себе.

В неділю, 3-го листопада, була чудова, тепла погода, немов замовлена на вічевий день. Народу найшло більше, ніж ми могли сподіватися. Визначені на віче три салі не могли всіх помістити. Прийшлося зарядити ще четверті збори на подвірю Народного Дому. Туди пішов реферувати посол Семака, а я перебрав реферат на горі, в салі Народного Дому.

В салі Музичного Інституту прийшло до інциденту, що ярко відкрив орієнтацію селянських мас. Тут після реферату посла Поповича забрав слово посол Пігуляк і в своїй промові згадав про "австрійську Україну". На салі счинився шум, посипалися оклики: "Не хочемо Австрії". Ледви синові п. Поповича вдалося втихомирити публику запевненням, що "ми очевидно пристаємо до Києва". Зібрані привитали це рясними оплесками.

Похід через головні вулиці міста удався знаменито, порядку ніде не нарушено. Закінчився на великій площі Єлисавети, перед міським театром, короткою промовою п. Безпалка і відспіванням "Ще не вмерла Україна" і "Не пора".

Такого здвигу народу Чернівці ще не бачили; число учасників віча оцінювали на найменше 10,000. На чужих маніфестація зробила величезне враження, як виявлення карности, солідарности і сили нашого населення Буковини.

Та зараз-же після віча зайшло кілька самочинних актів з боку невідповідальних людців, що без порозуміння з Краєвим Комітетом і без його згоди пускалися на підприємства на власну руку, не тільки ламаючи карність, але й компромітуючи почате діло. Два добровольці підвезли цілу фіру крісів і стали їх роздавати без розбору між селян, що вертали з віча, та між міське шумовиння. Учитель Бояновський з кількома офіцерами перебрав без нічийого уповнова-

ження "команду" і "варту", поставив там добровольчу сторожу, а відтак відрікся всього того так, що сторожа, не діждавшись переміни, з голоду пізно в вечорі покидала свої місця. Учитель ґімназії, Василашко, дуже смирненька і непочесна людина, дібрав собі двох узброєних добровольців і виправився перебрати управу головної пошти, покликуючись на поручення Краєвого Комітету. Збентежений директор головної пошти, запитав телєфоном президента краю, що має робити, і на його поручення зажадав від Василашка писемної повновласти. Цей очевидно не мав її і мусів з нічим відійти.

Взагалі в місті, особливо серед жидівського населення, почала прокидатися трівога перед тим, що принесуть найближчі дні й години. Давна австрійська влада вже не існувала і з оголошеннями директора поліції Таранґула ніхто не числився, а нової влади ще не було і ніхто не міг знати, коли та яка вона буде. По заулках, городах і передмістях лунали безнастанно вистріли, на щастя нешкідливі. Часто можна було стрінути особи підозрілого вигляду, здебільша жидів, з клунками, або й цілими фірами зрабованих з маґазинів речей. Лише жменка озброєних українських добровольців, між якими були і дуже ідейні та солідні і дуже непевні елєменти, утримувала сякий-такий лад, не допускаючи до більших ексцесів, проявів анархії, нападів на склепи і приватне майно. Вони де могли переловлювали грабіжників маґазинів, відбирали їм здобич і звозили до Народного Дому. Не диво, що загальна опінія в місті була вважати українців панами положення, тим більше, що волохи не проявляли жадної активности.

До Краєвого Комітету стали надходити ріжні інтересанти, домагаючися повновластей, дозволів, інтервенцій, помочі в найріжнороднiших справах. В часі вечірного засідання прийшла депутація вищих офіцерів, німців, мадярів і чехів, з проханням, щоб їх вдправити окремим потягом з Буковини та видати перепустку на переїзд через східну Галичину, де вже правили українці. Між ними був і полковник 22-го полку Стрільців, подаючи заразом до відома, що хоче Комітетові передати полкову касу. Деякі з інтересантів покликувалися, що сам президент краю відослав їх з їхніми справами до Краєвого Комітету Виходило траґі - комічне положення. влада сама лізла українцям у руки, а Комітет не хотів, чи радше боявся її брати.

Найбільшою потребою було покищо зорґанізовання сторожі безпечности і хочби дрібної військової сили. Після віча відбулася нарада з орґанізаторами майже всіх громад української частини краю, де уложено потрібний плян переведення політичної орґанізації і твореня міліції. На вечірнім засіданні Комітету обговорювано справу національної армії; вкінці рішено керму цілої військової орґанізації та начальну команду над майбутнім військом української Буковини передати сотникові О. Драґанові, який в австрійській армії був начальником відділу скорострілів при 22 полку Стрільців. На вістку, що в Раранчу остав ще невеликий відділ Січових Стрільців, післано за ним тягарові авта.

Ще підчас віча деякі учителі й урядники з провінції зверталися до мене з запитом чому Краєвий Комітет не йде за приміром львівської Національної Ради і не перебирає влади в свої руки. В понеділок, 4-го листопада, пані Бобрянська, відпоручниця жіноцтва до Комітету, звернулася з тим самим запитом до мене, заявляючи, що чужі урядники на пошті та по інших урядах уже від кількох днів ждуть на це і за цим допитуються. Коли на це надійшов п. Безпалко, я сказав йому свій погляд, що нема чого довше зволікати з цею справою. По цій причині прийшло між нами до бурливої перепалки, бо Безпалко заявив, що ми не сміємо голіруч перебирати на себе такої величезної відповідальности, а я доказував, що нас і так усі вже вважають за правління і ми за все, що діється, фактично несемо відповідальність не вважаючи на те, що правно ми ще не перебрали влади; що ходить лиш про правно-формальне завершення фактичного стану речей. І немов на ствердження правдивости моїх слів, від самого ранку стали до Народного Дому напливати ще більші, ніж учора, громади інтересантів.

Тимчасом у військовій орґанізації зараз з початку вибухла кріза. Ми дістали телєфонічну обіцянку з Вижниці, що звідтам прийде сотня Січових Стрільців, а за дальшою поміччю виїхав залізничий урядник о. М. Левицький до Коло-

миї, але заразом дали нам знати, що між вибраними в Чернівцях добровольцями прокинувся большевицький рух, що пп. Демчук і Ковальський аґітують проти Краєвого Комітету і скликали на нинішний вечір вояцьку раду. На цю раду вислав Комітет п. Безпалка і Др. Білинського, щоб старалися розвідати про властиву причину невдоволення і не допустити до розриву. Виявилося, що справа не така грізна, як здавалося. Опозиція добровольців зверталася виключно проти настановленого вчора комендантом сотника Драґана, котрому закидували безпощадне поведення з жовнірами ще в австрійськім війську. Вона виставила домагання, щоб військовим команднатом настановити п. Івановича, учителя з Чорновки, та його помічником п. Кавулю. З приняттям цього домагання Краєвий Комітет не мав труднощів, бо п. Драґан не заявляв великої охоти до перебрання порученої йому місії та під вечір зголосився хворим. Таким чином ціла "большевицька" історія покінчилася швидко і блаґополучно.

Тогож вечора на засіданні Комітету явився бурмістр міста Чернівців, подав до відома, що управа міста рішила для утримання ладу створити міську сторожу міжнародного і партійного характеру і запросив українців до співучасти. Безпалко радив до орґанізаційної комісії цеї сторожі вислати представників з поза членів Краєвого Комітету; я висказався проти цього, бо не личило нам, орґанізуючи свою власну українську міліцію, одночасно брати участь в іншій; це виглядалоб, що ми признаємо за Чернівцями міжнародний, невтральний характер, як цього домагався Ончул. З моїм поглядом згодився Комітет, рішив не брати участи в міській сторожі, але заразом заявив, що наша міліція радо співділатиме зі сторожжю, признавати буде її перепустки і т. п. Відтак обговорено справу преси, рішено видавати "Буковину" щодня, хочби й в обємі лише пів листка, поміщувати комунікати та ухвали Краєвого Комітету, а також відомости та події, як зза перерви залізничої та поштової лучби, доходили до нас ріжними бічними шляхами. Щоб уможливити поширення "Буковини" й серед чужої публики, позволено п. Добровольському, який перебрав на себе наклад часопису, до українського тексту додавати німецький перевід. Але до цього не прийшло, бо заки видавництво поспіло наладнатися, прийшла катастрофа і двоязичної "Буковини" не вийшло ані одне число.

Про все те, що ділялося в Галичині та в Великій Україні, ми не мали ніяких авторитетних відомостей. Доходили лише приватні відомости про бої у Львові і Перемишлі, але ці відомости були непевні, часто собі суперечні. Саме на засідання Комітету хтось приніс вістку, що поляки забрали Львів і арештували цілу Національну Раду. Тому рішено вислати негайно делеґатів до Львова і Києва. До Львова, щоб навязати перервані зносини, дізнатися про ухвали Національної Ради, перебрати інструкції від галицького правління, котрому вважали себе підчиненими, та щоб спільними силами наладити кореспонденційне бюро і постійний звязок. До Київа, щоб виснити наші відносини до гетьманського уряду та забезпечити собі доставу харчів. З огляду на загалом непевне положення та брак правильної залізничої комунікації, обі поїздки були доволі ризиковні. Тому прийшлося візвати, щоб

Др. Григорій Скегар

Через довгий ряд років дописував до Канадійського Фармера на ріжні наукові й популярні теми. Працював у фільмовій індустрії в Лос Анґелес. Помер 31 серпня, 1957.

ті, що мають охоту піднятися тих місій, самі зголосилися. На поїздку до Києва зголосився Др. Т. Галіп і це зголошення прийнято з великим задоволенням. Їхати до Львова зголосився Др. М. Дрогомирецький і я; Комітет признав мою присутність на місці конечною і поручив Др. Дрогомирецькому мою місію. Вкінці, з огляду на величезну навалу аґенд, уладжено при Комітеті постійне бюро під управою Др. Литвиновича.

На другий день рано, 5-го листопада, надійшла на підмогу сотня С.С. з Вижниці. Приїхав з Відня полевий курат о. Е. Павлюк і привіз відомість, що не тільки Лњвів знаходиться зовсім в українських руках, але й у Перемишлі, куди він їздив, прийшло до порозуміння між українцями та поляками щодо поділу влади в місті. Це замітно підняло настрій після вчорашнього пригноблення. Тому, коли партійні провідники зійшлися в бюрі Комітету для полагодження важніших аґенд, у приватній розмові всі згодилися, що годі вже довше зволікати з перебранням влади. Деякі сумніви підносив ще голова Комітету, п. Попович, але вкінці й він згодився.

В полудне прийшла відомість, яка цю справу робила ще більше пекучою і невідкладною. Виявилося, що провінція вже випередила столицю і ново-створе-

ні українські повітові орґанізації перебрали управу повітів у свої руки: в Заставні та Вашківцях старостів усунено і настановлено своїх комісарів. В Кіцмані поставлено давного старосту під нагляд мужів довіря. Справа перебрання краєвої влади була першою й одинокою точкою нарад пополудневого засідання. Після короткої дискусії рішено вже завтрішнього дня перебрати всі уряди й одобрено маніфест, уложений Др. Галіпом. З огляду на велику вагу цього кроку і звязану з тим відповідальність, Комітет згодився з внесенням п. Безпалка, щоб на восьму годину вечером запросити ширшу громаду (около 50 представників ріжних кругів населення) і на тій нараді ще раз докладно розглянути справу, а покищо зберігати якнайбільшу тайну.

Вже всі порозходилися, як надійшов майор жандармерії, присланий ґенералом Фішером, і подав мені до відома, що з Новоселиці надсуває около 20-тисячна товпа здемобілізованого австрійського війська всяких частин. Колиб ця товпа в теперішних відносинах напала на Чернівці, містові грозивби рабунок і цілковита анархія. Тому ґен. Фішер радить розібрати міст на Горечій, оба мости коло Жучки обсадити жандармами та нашими стрільцями зі скорострілами, і таким чином не впустити товпи до міста. Я перебрав цю справу "ад референдум" і негайно запросив голову Комітету і команданта п. Івановича на нараду. Представивши про що ходить, я заразом рішучо висказався проти проєкту ґен. Фішера. Сили, якими розпоряджаємо, зовсім не вистають для наміченої ним мети; збройний опір лише безпотрібно роздратуваввби здемобілізовану масу і піпхнувби її до актів пімсти. Навіть колиб вдалося силою охоронити місто від навали, то роздратована маса кинуласяб на безборонні українські села за Прутом і поруйнувалаб їх. Краще здатися на те, що доля принесе; демобілізованим безперечно спішно дістатися до дому і коли не буде ніякої перешкоди з нашого боку, правдоподібно навала пересуне без більшої шкоди для краю. З моїми виводами згодився Попович і Іванович, і такого-ж змісту післано Фішерові відповідь. Пізніше вже не було ніяких відомостей про цю 20-тисячну товпу.

Вечірну нараду ширшої громади отворив голова Комітету, Попович, зясував коротко теперішне положення, вказав, що слід вже раз зробити рішучий крок у напрямі здійснення наших домагань і передав під обраду питання, чи і коли Краєвий Комітет має перебрати владу в цілій українській частині Буковини. Безпалко сказав, що надійшла хвиля, коли треба швидко ділати, бо можуть зайти нові комплікації і зреферував свою розмову, яку перед двома годинами мав з президентом краю, і з якої виніс враження, що й ґраф Еңдорф радби вже раз збутися уряду, коли не має спромоги його виконувати. На запит одного з членів, як представляються наші військові сили, п. Іванович та І. Попович зясували стан військової орґанізації. Виявилося, що ця справа стоїть доволі лихо. Добровольців мало, і це невишколені та непевний елемент; Січові Стрільці, що прийшли з Вижниці, не мають обуви. Одинока сила, якої можна зараз ужити, це підмога прислана з Коломиї в силі 50 людей. Своє звідомлення покінчили внесенням, щоб з рішучим виступом підождати ще пару днів.

Усім зібраним від цього реферату зро-

билося моторошно і цьому настроєві дав вислів Безпалко, накидуючися дуже різко на команданта, який, замість орґанізувати армію, вважає головним своїм завданням сторожити коло маґазинів та видавати жидівським паскарям перепусток. Посол Пігуляк, густо перебиваний окликами, остоював погляд, що ми ще не підготовані до виступу, що тепер ще небезпечно перебирати таку важну і відповідальну річ, як управу краю. Роздратований цим браком відваги та незрозумінням ваги хвилі, я дуже різко виступив проти Пігуляка і заявив, що дальше зволікання вважаю злочином, і що перебрання правління мусить відбутися негайно і то завтра. Ми вже від кількох днів фактично виконуємо владу, всі уряди і посторонні люди з дня на день дожидають від нас рішучого кроку, що прояснивби положення; дальше зволікання тільки виявить їм нашу слабість і осмішить нас. Крім цього завтра вистане 50 жовнірів, на це після завтра може й 500 бути замало. Кілька днів проволоки військової орґанізації не поставлять на ноги, а зростаюча анархія, брак офіціяльної влади, може Румунії подати притоку до вмішання.

Мої арґументи поділали на зібраних і навіть п. Іваночи прийшов заявити мені, що пристає до мого погляду. Хоча промовляло ще багато бесідників і підносили ще не один сумнів, все-ж таки вкінці ми одноголосно ухвалили моє внесення: Коли військова команда завтра перед 11 годиною дасть знати, що все готове, Краєвий Комітет, як буковинська секція Української Національної Ради, пів до 12 години приступить до перебрання всіх урядів! Відтак приступлено до обговорення та іменовання кандидатур на начальні місця. Президентом української Буковини (разом з Чернівцями) настановлено п. Омеляна Поповича, бурмістром міста Чернівців п. Безпалка, директором поліції п. Яворського, командантом жандармерії майора (імени не тямлю). В інших урядах рішено оставити дотеперішних начальників, додаючи їм до боку українських комісарів. Вкінці обговорено цілий спосіб поступовання при перебранню урядів, що мало відбутися в асистенції дрібних відділів війська (по 10 до 15 людей) рівночасно в усіх урядах пів до 12 вполудне, визначено делеґатів Краєвого Комітету, що мали виконати цей "обряд" і зобовязано всіх присутних до найстрогішої тойни.

Прочитанням уложеного Др. Галіпом маніфесту закінчилося це історичне засідання в годині пів до другої в ночі.

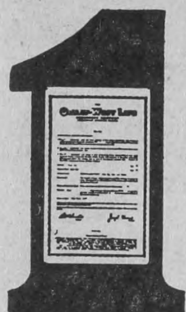
IV

Не зважаючи на страшну втому, зденервовання не дало мені заснути цеї ночі. До жури про те чи задуманий крок вдасться, чи не вирине яка непередвиджена перешкода, прилучилася ще неясність положення в Галичині. Брак офіціяльних інформацій давав нагоду поширюванню ріжних диких вісток, яких провірити не було ніякої спромоги, бо в Коломиї, з якою був ще який-такий звязок, так само нічого не знали про події у Львові, як і ми.

Саме вчора пополудні привезли залізничники "зовсім певну" відомість, що у Львові поляки зробили атентат на українське правління і вбили президента Ради Секретарів, Др. Костя Левицького. Нині оповідали, що польські студенти захопили Високий Замок і звідти з пушок бомбардують Львів.

На другий день, а була це середа, 6 листопада, почали вже в 10 годині сходитися всі ті, що мали брати участь у нинішнім перевороті. Очевидно настрій був дуже трівожний, всі були крайно поденервовані. Прибігали люди з вістками, що наша тайна вже загально відома, що наші противники роблять приготовання до збройного опору. Одні бачили коло жандармерії уставлених у боєвий ряд жандармів, інші сильний відділ поліції, озброєної в револьвери коло палати краєвого правительства. Вислані розвідчики провірили, що це все фантазії, що ніде нема нічого підозрілого. В 11 годині інжинір Ілля Попович заявив, що військові приготовання покінчені і точно в пів дванадцятої години надійшов відділ війська до помочі. До урядів, де можна було побоюватися проби окружного опору або яких непередвиджених замотань, значить до краєвого правительства, поліції та жандармерії, призначено відділи по 40 людей, до інших урядів по 5.

Судовий радник, Лисинецький, і я мали перебрати дирекцію головної пошти та дістати пять жовнірів з четарем до помочі. При вході до поштового будинку оставили двох з приказом нікого

Для всіх на основі Great West нового родинного пляну

Ось тут маєте новий економічний спосіб забезпечити себе і **кожного члена вашої родини** — через найновішу, найбільш одушевляючу ідею життєвого забезпечення. — Родинний Плян Great-West Life's. Тепер, на **одну** полісу, при **одній** малій премії, Батько, Мати і кожна дитина отримують особисте покриття життєвого забезпечення.

Ось що лише одна "одиниця" Родинного Пляну зробить:

- Забезпечить Батька на $5,000.
- Забезпечить Матір на суму від $1,500.
- Забезпечить кожну дитину до 18 року життя на $1,000.
- Автоматично забезпечує кожну новонароджену дитину, після 15 дня життя **без підвищення премії.**

І завважте оці важні властивості:

- Якщо Батько помер би перед 65 роком життя, забезпечення буде продовжуватися для решти родини — але премій більше не треба платити.
- Якщоб Мати померла, родині виплачується повний бенефіт її покриття **а в додатку** життєве забезпечення Батька підноситься на $1,500.

Ще є багато інших користей, які роблять цей плян життєвого забезпечення родини ідеальним. Покличте одного з досвідчених представників Great-West **Life's**, щоб він вам показав, що Родинний Плян може зробити **для вашої родини.**

THE
GREAT-WEST LIFE
ASSURANCE COMPANY
HEAD OFFICE - WINNIPEG, CANADA

ВАШЕ МАЙБУТНЄ ЦЕ НАШ БИЗНЕС... СЬОГОДНІ

не випускати, трьох завели до салі з телеґрафічними і телефонічними апаратами і наказили нікого не допускати до апаратів, а з четарем пішли до бюра директора, радника двора, Ліперта. Я прочитав акт перебрання уряду, передав йому повновласть і в імені Української Національної Ради предложив йому вести поштові аґенди дальше при співучасти Добрянського і Кшиштофовича, як комісарів. Директор Ліперт оправдався, що відповідає німецькою мовою, заявив, що мусить наперед порозумітися з президентом краю і коли не буде перешкоди, готов служити Україні так само, як досі служив Австрії. Подавши йому до відома, що президентом краю в тій хвилі став Ом. Попович і визначивши йому шість годин часу на остаточну відповідь, ми стягнули варту і відійшли. За той час перед поштовим будинком зібрався гурт людей, які з цікавістю приглядалися всьому, не виявляючи поза тим ані приязних, ані ворожих почувань.

Незабаром у Народному Домі зібралися всі відпоручники, які перебрали уряди. Їх звідомлення показали, що всюди все пішло гладко, без труднощів і спротиву. Лише директор поліції, Др. Таранґул, румун, став кидатися і зложив протест проти насильства. В президії краєвого правління справа протяглася дещо довше: Президент краю зразу заслонявся приказом з Відня, передати владу тільки представникам обох народів — українського і румунського разом, і старався переконати Ом. Поповича, що так буде найліпше. Вкінці інжинір Ілля Попович, який мав команду над визначеним туди відділом війська, знетерпеливлений, сказав до обох переговоючих: "Біайлєн Зі зіх, майне Геррен, дас Мілітер унтен вартет". Тоді ґраф Еңдорф спішно заявив: "Фор бевафнеттер Махт віхте їх цурік; бітте, ібернемен Зі, майне Геррен! Іх бін нур Пріватманн". Очевидно, ходило йому про притоку, що уступає перед силою. Пізніше, вже в приватній розмові, сказав до делеґатів Краєвого Комітету: "Ді Геррен габен дас ґешайтесте ґетан, вас Зі тун коннтен".

На вечірнім засіданні, котрому зза неприсутности президії зразу проводив Др. Галіп, Краєвий Комітет рішив перебрати ще суд і прокураторію; комісарем для судівництва іменував надрадника Малика. Ствердивши, що з хвилею перебрання краєвої влади Краєвий Комітет мусить сповняти функції сойму, створено конституційну комісію для виготовлення статуту та реґуляміну.

Коли надійшов президент Попович і перебрав провід, наради прийняли інший оборот. З його звідомлення Краєвий Комітет дізнався, що ґраф Еңдорф пополудні ще пробував посередничити між ним і партією Фльондора, а коли це не довело до нічого, передав правління румунської части Буковини послові Ончулові. Відтак Попович з Ончулом погодилися, що Чернівці мають оставати в спільнім, українсько - румунськім посіданні, вложити спільну відозву до населення, котру просить апробувати, і поділити урядників дотеперішного краєвого правительства поміж себе.

Це звідомлення було для всіх великою несподіванкою. Я зголосився до слова і зложив протест проти умови з Ончулом у справі Чернівців, бо вона перечить дотеперішному становищу та вчорашній ухвалі Краєвого Комітету і незгідно з проголошеним саме нині українським універсалом; це викличе замішання серед населення, коли воно прочитає в так важній точці дві суперечні зі собою відозви. До мого протесту долучився Др. Кл. Білінський, підчеркнувши, що Попович не мав права так важної справи рішати на власну руку.

Президент Попович пояснював свій поступок конечністю хвилі, бо тільки під тою умовою Ончул годився приступити до спільної акції, покликувався на рішення Краєвого Комітету з 2 листопада, в якім передбачувалося можливість централізації Чернівців, а вкінці заявив, що коли Краєвий Комітет не одобрить умови, він мусітиме уступити зі свого уряду. В обороні Поповича виступив Безпалко, вказуючи на наше слабке становище в Чернівцях. Жиди, які мають тут найбільшу силу, зовсім не відносяться до нас так прихильно як здавалось. Переймаючи управу міста, він з боку міських радників стрінувся з отвертою ворожнечою. Коли ще кілька бесідників висказалися за тим, щоб заключену умову ствердити, я заявив, що мені головно ходить про те, щоб президент не ломав самовільно постанов Краєвого Комітету, бо це доведе або до деспотизму або до анархії. На рішення з 2 листопада годі покликуватися, бо від цього часу поло-

В Канцелярії Мейора Едмонтону

Мейор Едмонтону, В. Гавриляк, (сидячий) в присутності п. Ч. Е. Доячека, переглядає число Канадійського Фармера.

ження значно змінилося; зрештою воно відносилося до переговорів з партією Фльондора, не з Essential Ончулом, хоча в заключенні пакту з Ончулом не бачу ніякого зміцнення нашого положення, ніякого хісна для нашої справи, бо Ончул серед румунів зовсім відокремлений, не має за собою ніякого сторонництва — то щоб зараз першої днини нашої влади не викликувати кризи, беру свій протест назад. Після цього Краєвий Комітет прийняв умову і відозву до відома.

Ця відозва появилася на другий день на мурах міста в українській, румунській і німецькій мові. Ось її текст:

"Проклямація. Цісарське правительство, що вважає своє завдання покінченим, передало нам як національним комісарам українського й румунського народів сьогодні правительственну власть на Буковині до неподільної руки.

"Поставлені перед таку довершену дійсність, ми перебрали правління на те, щоб не дати місця анархії й забезпечити поспільний (!) лад і публичну безпечність та й умовилися щодо виконування правління ось як:

1. Так український, як і румунський народи застерігають собі право доходити щодо буковинської території здоймом усі ті жадання, які поставили їх законні заступники, полишають одначе полагоду тих спірних справ мировому конресові.

2. До тої полагоди задержується тимчасом фактичний стан.

3. Компетенція обох цих правительств залежить від зглядної більшости національности по громадах, яку найдено при народному переписі 1910 року; таким чином підпадають громади, де є релятивна більшість українська, під українське правительство, а громади, в

котрих та більшість румунська, під румунське правительство.

4. В тих громадах, де релятивна більшість населення не є ані румунська ані українська, має рішити законне громадське заступництво, під котре з обидвох правительств має підчинитися та громада; як нема законного представництва, рішають під проводом настановленого громадського жерента дорадники, а як нема прибічної ради, члени послідної законно вибраної громадської ради, які є в громаді.

5. До довершення тих ухвал підлягають громади Александердорф, Катарінендорф, Садаґора й Вижниця українському, всіж інші громади, з виїмком Чернівців, румунському правительству.

6. Краєва столиця Чернівці залишається під дотеперішною тимчасовою управою, зарядження в другій інстанції можуть давати тільки українське й румунське правительство в обопільнім порозумінні.

Отся злагода зараз правосильна. Подаємо її до загального відома і завзиваємо населення задержувати спокій і лад.

Чернівці, дня 6 листопада, 1918.

Український національний комісар

О. Попович вр.

Румунський національний комісар

Ончул вр.

Та всеж таки інцидент цим не покінчився і мало що не спричинив поважнішого заколоту. Другого дня (7 листопада) рано прийшла до мене пані Добрянська з заявою, що багато громадян не погоджується з вчорашньою ухвалою Краєвого Комітету і думають оголосити протест проти румунської співвлади в Чернівцях. Вслід за нею надійшов М. Левицький, приніс з собою вже готовий проєкт протесту і домагався, щоб я його підписав. Прийшлося їх успокоювати і представляти, що оголошення протесту і зломання одноцільного національного фронту ще більше ослабить наше положення та принесе більше лиха ніж кондомінія з Ончулом у Чернівцях. Ця остання довго не втримається, бо не дасться перевести в практичнім житті і вкінці сильніша сторона захопить усю владу. Принесений проєкт протесту я просто сконфіскував. З другого боку Попович зрозумів, що перехопився і сам зажадав, щоб Краєвий Комітет визначив йому трьох своїх мужів довіря, з якими мігби що дня нараджуватися в пильних важніших справах. Цьому бажанню вдоволив Комітет цього-ж таки дня, вибираючи мужами довіря посла Семаку, учителя Андріящука і мене. На тім-же засіданні Краєвий Комітет рішив прийняти знову титул "Національна Рада" як офіціяльну назву і (з огляду на перебрання Поповичем політичної влади) вибрав нову президію: головою Др. Аґ. Артимовича, заступником посла Семаку. Голова відчитав лист від архикнязя Вільгельма, в якім архикнязь висказав свої ґратуляції з приводу переходу влади в руки Української Національної Ради і зложив заяву, що буде вірним горожанином Української Держави.

В місті вернув давний спокій і лад. Все йшло своїм звичайним шляхом. Навіть стріли по городах і закутках притихли. З південної (румунської) частини Буковини доходили відомости, що в Сучаві та Кімполюнзі прокинулися заворушення. Тамошні старости, не маючи ніяких засобів до втримання порядку, звернулися до пригpаничних румунських властей з проханням про підмогу. Наслідком цього в обох згаданих містах появилися невеличкі відділи "ґранічерів" (румунської граничної сторожі), по 20-30 людей, і віддали себе до розпорядимости тамошніх старостів. Це дало притоку до поширення трівожних слухів, що появилися навіть і в столичній німецькій пресі, що Румунія збирається інтервеніювати в буковинській справі та стягає війська над буковинську границю. Серед української громади ніхто тим поголоскам не вірив. Всі вважали їх видумкою місцевих румунів, щоб ширити неспокій та заколот. Тому чергове засідання Національної Ради займалося виключно лише орґанізаційними, діловими справами.

Проф. К. Білинський в просторім рефераті предложив плян орґанізації харчового уряду та збірки харчових припасів. Редакційний комітет наміченого дневника, вибраний на попереднім засіданні (Др. Т. Ґаліп, Др. А. Когут і проф. Вол. Федорович) подав звідомлення про приготовлення пороблені для видання часопису. Дневник мав називатися "Чернівські Вісти", перше число мало вийти

вже в вівторок, 12 листопада. Вкінці рішено вислати до Києва і Львова четаря Галицького, бо вибрані минулого понеділка делеґати (Др. Галіп і Др. Дрогомирецький) по довгім роздумуванню відказалися їхати. Про небезпеку збройного вмішання Румунії ніхто й не згадував, хоча під вечір стало відомим, що Фльондор з депутацією, зложеною з кількох дідичів, поїхали до Ясс, щоб в імені населення цілої Буковини просити румунське правління про військову підмогу. Не маючи звязків з заграницею, а навіть ніяких автентичних відомостей про те, що ділялося поза тісними межами Буковини, українська громада зовсім не визнавалася в загальнім політичнім положенні. Дипльоматичні інтриґи та торги, яких осередком була саме тоді французька місія в Ясах, були нам очевидно, зовсім не відомі. Хоч досвід з балканської війни показував, що Румунія, мов гієна, звикла кидатися на незахищені землі, але ми були переконані, що всемогутня тоді Антанта, обурена на Румунію за виключення сепаратного миру з осередними державами, ніяким чином не дозволить їй на збільшення своєї території новими загарбаннями. Тому й до виїзду дідичівської депутації до Яс не привязували надто великої ваги.

Та швидше ніж хто будь міг сподіватися, виявилося, що цеї справи не слід легковажити, що грізна небезпека вже за дверима.

В пятницю, 8 листопада, около третої години пополудні, появився над Чернівцями румунський літак і кинув на місто жмут летючок, друкованих у румунській мові. Була це проклямація до населення Буковини, що заповідала окупацію краю королівським румунським військом, щоб положити кінець пануючій в нім анархії і забезпечити майно та життя мирних горожан. Проклямація була підписана ґен. Задіком, командантом 8-ої дивізії, і мала дату 24 жовтня старого стилю, тобто 6 листопада.

Ця летючка викликала величезне враження. Вона, мов грім з ясного неба, поразила не тільки українців, але й інші круги населення, головно жидів, по части й німців, які вже починали зживатися з новими відносинами, з українською владою. Директор пошти, Ліперт, та відтак радник, Краль, і ще кілька інших осіб забігали до мене розвідати

чи нема в нас яких докладніших відомостей про наміри румунського правління, висказуючи заразом своє обурення з того, що краєві, який поспів уже майже зовсім успокоїтися, грозять нові заворушення. Питання як нам поставитися до проклямації ґен. Задіка і яких вжити способів, щоб відхилити грозячу небезпеку, було головним предметом нарад на вечірнім засіданні Національної Ради. Настрій був пригноблений. Зі слів багатьох промовців віяла безнадійність і повна зневіра. Українську справу на Буковині вважали вже за зовсім пропавшу і радили негайно приступити до евакуації захищеного ще досі від розграблення воєнного матеріялу з маґазинів до Снятиня та Заліщик, щоб бодай це врятувати для галицького війська. Проти цього виступив інж. Ілля Попович. Втеча без проби оборони покрилаб нас соромом. Треба зараз-же зарядити загальну мобілізацію населення, просити більшої підмоги з Галичини, обсадити границю та лінію Серету і боронитися до останнього. Я вказав на обставини, які подавали деякі надії на

це, що погроза окупації не буде виконана. Проклямація датована саме того дня, коли ми офіціяльно перебрали владу над українською частиною Буковини, про що очевидно в Ясах ще тоді не знали. Такі проклямації до населення звичайно видають після доконаної окупації, або одночасно з приходом війська на дану землю. Тимчасом від видання летючки минуло вже два дні і ще ані один румунський жовнір не ступив на нашу територію. Наше довге проволікання з перебранням влади мабуть подало румунському правлінню надію вихіснувати хаос та безладдя, виступаючи в ролі охоронця порядку. Дуже можливо, що відомість про перебрання нами влади спинила їх намірену акцію, бо край перестав бути "рес нулліюс".

Предсідник Попович подав від себе до відома, що Др. Ончул зараз по отриманню відомости про проклямацію ґен. Задіка виїхав до Яс, щоб протиділати затіям Фльондора і спинити збройне вмішання Румунії. Після предовгої дискусії, яка перетягнулась під північ, ухвалено крім зарядження мобілізації і вислання листа до Львова з просьбою про військову та дипльоматичну поміч, а також внесення Др. Галіпа, щоб окремим листом звернутися до ґен. Задіка подати йому до відома, що Українська Національна Рада перебрала владу в українській части Буковини, що на тій области, яка їй підлягає, панує спокій та лад і нема ніякої анархії; тому нема зовсім потреби інтервенції румунських сил і Українська Національна Рада протестує проти всякого постороннього вмішування. Коли-ж би румунське військо все таки ввійшло на українську землю, то Українська Національна Рада піднесе проти цього протест перед державами Антанти і звернеться за підмогою до гетьманського уряду в Києві.

На засіданні ми оба з Др. Галіпом остали ще з годину в кімнатах Народного Дому. Др. Галіп складав проєктоване ним письмо до ґен. Задіка, я диктував листа до Національної Ради у Львові, який мав завезти туди Модест Левицький.

Вислід наради і ухвалені на ній постанови дещо підняли настрій серед української громади, викликуючи враження, що положення ще не таке грізне і ми не такі бепомічні як здавалося. Тому хоч по місті не перестали ширитись всякі нові трівожні поголоски, ми другої днини, в суботу, забралися спокійно до залагоджування чергових справ. Після звичайного засідання прибічної влади в президента Поповича я зайшов на засідання реґуляміново - статутарної комісії, де закінчено наради над статутом і реґуляміном буковинської секції Української Національної Ради і визначено мене референтом цеї справи на вечірнім засіданні Ради.

Але виконати це поручення мені вже не довелося. Коли на засіданні Національної Ради усталено дневний порядок і я почав свій реферат, надійшов Ганчерюк і зажадав слова в наглій справі. Відтак заявив, що на чернівський залізничий двірець саме надійшла урядова телеґрама зі стації в Глібоці про приїзд туди румунського потягу, зложеного зі 40 возів, наладованих військом. Військо висіло з возів і розтаборилося коло двірця і в селі. Ніхто не думав, що погроза ґен. Задіка так швидко здійсниться. Замітно також, що ані президент Попович від своїх орґанів уряду, ані військова команда від своїх розвідчиків не мали до цеї хвилі ніякої відомости про цю так важну подію, ані навіть про які будь приготовання до неї, що чейже не могли бути зовсім непомітні. Тому не диво, що принесена Ганчерюком відомість була ще більшою несподіванкою ніж вчорашні летючки з румунського літака і серед членів Національної Ради викликала справжний переполох. Глібока від Чернівців віддалена всього яких 20 кільометрів, значить — румунські війська могли вже другого дня станути в столиці краю, а кінні патролі явитися ще й цеї ночі. Про оборону ніхто вже не згадував. Дискусія оберталася лише коло питання, що мають робити наші комісарі, члени Національної Ради і взагалі всі ті, що брали активну участь у перевороті та орґанізації української влади — чи тікати, чи оставати на місці.

Після кількох промов однодушно рішено, що всі мають остати на місці, на своїх урядових становищах і уступити з них тільки перед збройним насильством. Лише президентові Поповичеві, як найбільше нараженому на евентуальні особисті переслідування полишено вільну руку, але з тим, що коли рішивсяб тікати, то має іменувати свого заступника. Військові відділи мали звіль-

на і тільки під натиском румунської армії уступати до Галичини, забираючи з собою все, що зможуть, з військового майна. Тому, що ніхто з вибираних досі делеґатів до Львова і Києва ще не рішився на виїзд, вибрано нову делеґацію, зложену з Безпалка і мене, і взявши з нас приречення, що справді все виконаємо, поручено нам спонукати Національну Раду у Львові до спільного з нами протесту проти ворожого насильства та домагатися від гетьманського уряду в Києві дипльоматичної та збройної помочі. Опісля я пригадав, що ухвалене вчора письмо до ґен. Задіка ще не вислане, зазначуючи, що хоча нема великої надії, щоб воно осягнуло бажані нами наслідки, все-ж таки доконче треба зробити й цю останню пробу. Рішено, що письмо мають негайно повезти два відпоручники, один військовий і один цивільний, які самі зголосяться. З військових зголосився сотник Радомський, з цивільних ніхто не хотів зголоситися. Стали намічувати кандидатури, звертаючи увагу на це, що делеґат повинен бодай трохи знати румунську мову, щоб легше порозумітися в ворожім таборі. Але кожний названий відмовився, відпекуючися від цеї неприємної місії всіми способами. Посол Спинул, який мав учительський іспит з румунською викладною мовою, заявив, що цю мову вже зовсім забув. Настала дуже прикра, гнітуча хвиля. Члени Національної Ради, боячися, щоб кому з них моральним примусом не накинули цього обовязку, почали тихцем покидати салю нарад. Вкінці остало всього около 10 членів Ради і гурток цікавих на ґалерії. Це поведення розлютило мене до крайности і я, забравши слово, просто вилаяв усіх самолюбами без найменшого почування національного обовязку та трусами. Коли перед кількома днями ходило про обсаду урядів, то саля нарад була битком наповнена і кандидатів було безліч — тепер, коли ходить про сповнення діла, яке звязане з невеличким особистим ризиком (задержкою на кілька днів у таборі) всі вивтікують домів, або просто відпекуються смішними викрутами. Тому я, хоч зовсім не знаю румунської мови і хоч перебрав на себе вже інший обовязок (поїздку до Львова та Києва), підіймаюся й цеї місії, сподіваючися дати собі раду при помочі французької мови. Після цього я вийшов з салі, попрохавши ще сотника Радомського зайти до мене коли буде готовий до дороги.

В пів одинадцятої в ночі ми оба вийшли на залізничий двірець. Не вважаючи на спізнену пору, на мсіті був живий рух. Переходили густі патролі, їхали вози навантажені майном з маґазинів, цілі громади цікавих пересувалися по вулицях, немов дожидаючи чогось інтересного. На двірці вийшла несподівана задержка. Командант Кукелка велів приготовити нам віз і льокомотиву, але машиніст, поляк, дізнавшися, що має їхати з делеґатами Національної Ради до Глібокої, відмовився. Прийшлося розшукувати іншого. Вкінці, десь коло пів першої в ночі виїхали, застромивши на льокомотиву білу хоругву. Їхали звільна, обережно, щоб не наскочити де на перешкоду. До Глібокої приїхали чверть до третої. Застали залізничий двірець обсаджений румунським військом, на бічних шинах стояв довжезний румунський потяг з своєю обслугою, але урядування на двірці виконував ще дотеперішний місцевий персонал. Головна частина війська і команда розмістилися в селі. Ми з трудом віднайшли офіцера, який мав нагляд над двірцевою сторожжю, розбудили його, я коротко у французькій мові пояснив йому ціль нашого приїзду і передав письмо до ґенерала, прохаючи передати йому листа негайно. Він дуже неохотно зібрався, очевидячки лютий, що йому перебили сон, і відійшов з листом. Ми підождали довше як пів години, а коли офіцер все ще не вертав, сіли до нашого поїзду і ніким не зупинювані, відіхали.

В Чернівцях, куди ми вернули около четвертої рано, застали ми переміну влади. Наші військові відділи, всупереч вчорашній ухвалі Національної Ради, хоча ніякого натиску з боку румунської армії не було, серед ночі покинули місто і подалися поза Прут. Двірець і важніші точки в місті обсадила давна австрійська жандармерія. Поступивши на хвилину до дому, щоб повідомити рідню про свій поворот, я побіг до президента Поповича, щоб здати йому звідомлення. Коли хоче тікати, то вже крайна пора, бо за кілька годин румунське військо вже може бути в місті. Попович відповів, що колиб навіть хотів відіхати, то не має вже чим. Ми ще хвилю переговорили і я відійшов з переконанням, що він остає

Український Кобзар

Полк. Павло Конопленко-Запорожець є одинокий в Канаді, а мабуть і на цілому американському континенті, кобзар. Він часто виступає з своїми концертами в ріжних місцевостях.

на своїм місці, поки не буде усунений силою.

Тимчасом місто прибрало зовсім інший вигляд. Була це неділя, 10 листопада. Щойно тепер місцеві румуни, бачучи, що українські війська уступили та чуючи своє військо під носом, набрали відваги до отвертого явного виступу. На вулицях появилися патролі румунських студентів та учеників, пристроєних у національні кокарди і озброєних крісами, під проводом старшин в австрійських мундурах. Після короткого відпочинку я вибрався до Народного Дому, щоб поглянути що там діється.

Було це коло десятої перед полуднем. Тут я застав гурт наших людей, від яких дізнався, що президент Попович виїхав автом до Заліщик, не настановивши свого заступника та що багато з тих членів Національної Ради, котрі на вчорашнім засіданні промовляли за тим, щоб усі остали на своїх місцях, у ночі покинули місто.

Незабаром задзвонив телефон. Це бурмістр Безпалко питав за мною. Коли я станув при апараті, він подав мені до відома, що саме була в нього румунська делеґація з домаганням, щоб на привіт румунській армії велів вивісити на ратушевій вежі румунську хоругву; питав чи не вивіситиб і української. Я відповів, що найкраще не вивішувати ніякої, а коли присилують, то нехай каже вивісити румунську; української не вивішувати, бо це значилоб, що й українське населення витає румунську армію. В тій хвилі надійшов гурт місцевих румунських офіцерів (в австрійських мундурах з національними кокардами) в супроводі двох жовнірів з баґнетами "на остро", заразом обсадили жовнірами всі виходи. Питали за представником Національної Ради, а коли виступив вперед, спитали кому передаю цей Дім. Я відповів, що ніякої передачі не було і вона не потрібна, бо цілий заряд Народного Дому остав на місці. Після того їх командант, молодий поручник, візвав нас усіх, щоб ми йшли собі геть, бо Народний Дім буде обсаджений військом. Я запротестував проти цього насильства і заявив, що уступаємо тільки перед збройною силою. "Досі ми мусіли уступати перед вашою збройною силою", — крикнув злісно поручник. — "Але ми не посягали по ваш Народний Дім і не виганяли вас звідти" — відповіла пані Лєвицька, учителька.

Стрінувшися на вулиці з Безпалком, я оповів йому, що зайшло в Народному Домі і ми пішли до румунського Народного Дому зложити протест проти цього насильства. Тут перед входом і на коритарях ми застали цілу товпу румунської інтеліґенції, прибрану в святочні строї, пані з великими китицями квітів. Усі вже від рана дожидали приходу румунської армії, щоб її святочно привитати. Ждали відтак ще цілий день до вечера і з нічим розійшлися домів. Ми звернулися до посла Сербу, одного з менше засліплених націоналістів і переказали йому протест. Він запевнив нас, що не було ніякого приказу обсаджувати український Народний Дім військом і обіцяв занятися цею справою.

Вертаючи в полудне домів, я був свідком затягання румунської хоругви на будинок краєвого правління, при чому кілька підростків кричали "се треаска". В президіяльній канцелярії явився посол Ніку Фльондор, брат Янка, в супроводі 20 місцевих румунських офіцерів і звернувся до президіяльного секретаря, Др. Тукси, з запитом де Попович і Ончул. Діставши відповідь, що їх нема, заявив: "Подаю вам до відома, що правління цілої Буковини перебираємо ми; назначений нами президент краю, Янку Фльон-

дор, прийде за пів години і обійме урядування". Але Янку Фльондор не спішився і не явився в бюрі ані цього ані другого дня.

Ми незабаром переконалися, що погрози обсадження нашого Народного Дому військом покищо не виконано, що навіть сторожі там не поставлено. Цим похіснувалася пані Добрянська і зарядила перевіз нагромаджених там харчевих припасів до українського сирітського приюту. Вечером ми тут-же зійшлися, щоб порадитися що дальше робити. Всі були дуже схвильовані тим, що Попович виїхав, не оставивши свого заступника. В такім положенні в якім ми тоді були, справдилася, як не можна краще, пословиця, що потапаючий хапається й стебла. Таким стеблом були для нас дрібні, зовсім неважні формальности, яким стали приписувати першорядне, мало що не рішальне значіння. Мабуть це загальна людська психоза, бо це довелося мені намічувати нераз пізніше і на галицькім ґрунті. Нам здавалося, що коли Янку Фльондор прийде перебирати урядування і застане на президіяльнім кріслі Поповича, або його заступника, то ми виграємо справу перед трибуналом Европи. Тоді всі осуджували втечу Поповича і придумували способи, як його назад спровадити. Посол Пігуляк вислав телеґраму за ним до Заліщик та дістав відповідь, що коли його присутність у Чернівцях безумовно потрібна і коли румуни запоручать йому особисту безпеку, він верне. Очевидно, що про здійснення цеї умови годі було й думати. Все-ж таки рішено, що цеї ночі післати авто до Заліщик, або взяти з Жучки льокомотиву, щоб вже на завтра привезти Поповича; якщо він без ґарантії від румунів ніяким чином не хотівби вертати, привезти від нього бодай на письмі іменовання заступника. Виконати це порученння перебрав на себе Безпалко. Було обурення й проти Безпалка.

В четвертій годині пополудні явилася в ратуші румунська делеґація і зажадала від нього передачі урядування наставленому ними бурмістрові попові Шандру. В протокіл, який списано при тій нагоді, Безпалко вжив звороту: "Нах дем ді Реґірунґ, ді міх айнґезетцт гат, ніх мер екзістірт, іберґебе майн Амт етц".

Цю формулу ми вважали за грубу помилку, яка могла потягнути просто катастрофальні наслідки. Перше всего ми привязували величезну вагу до того, що Безпалка бурмістром Чернівців іменувала Національна Рада, зазначуючи цим приналежність столиці до української области; відтак офіціяльне признання з боку визначного українського достойника, що ніякого правління нема, оправдувало перед світом конечність румунської окупації. І по тій причині мусів Безпалко цього вечора вислухати чимало гірких докорів.

Ми вже стали розходитися, коли на салі нарад появилася місцева румунська патроля під проводом офіцера і візвала нас опустити льокаль. Патролі на підмогу прийшли польські студенти-леґіонарі й обступили довкола Народний Дім. Др. Вол. Залозецький зложив проти цього нового нападу гострий протест. Між ним та румунським офіцером вивязалася зразу перепалка, що відтак перейшла в спокійну дискусію і вкінці вдалося переконати офіцера про безцільність того роду нападів на культурно-національні інституції. Він відійшов з патролею, лишаючи нас на салі, а ми відтак самі розійшлися домів.

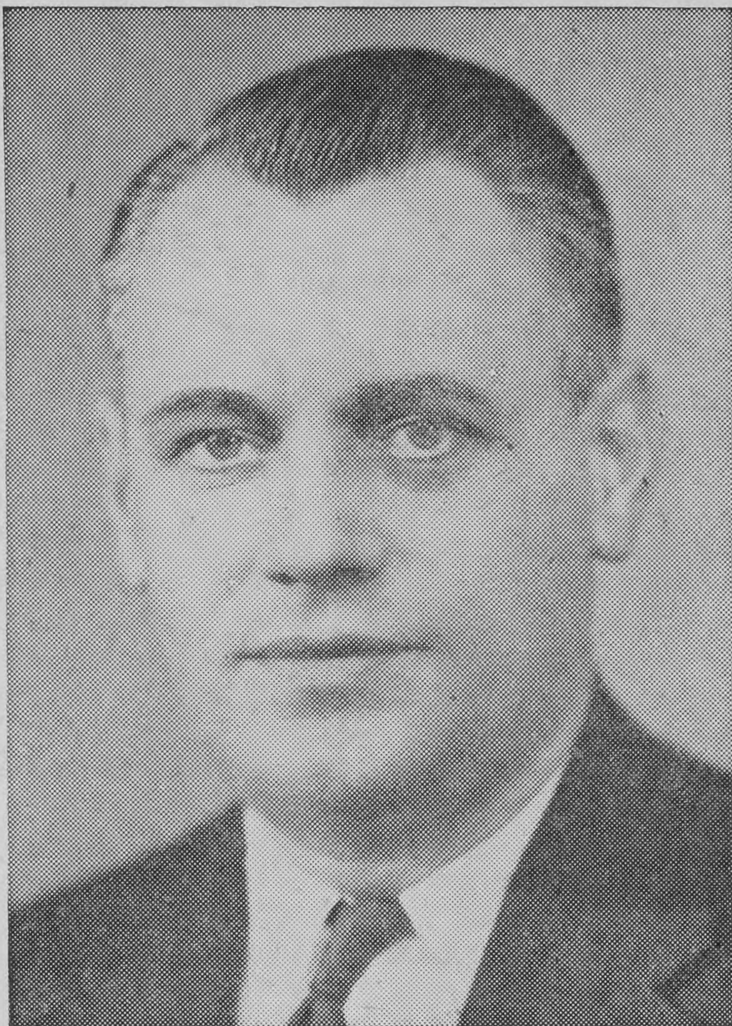
Переворот на Буковині виявив зайвий раз, що поляки все і всюди опинялися по стороні протилежній нам. Хоча за цей короткий час, коли влада була в українських руках, їх ніхто не займав, хоча в них не могло бути ніяких виглядів на національні здобутки під румунським пануванням, вони станули по румунськім боці. Як тільки наше військо відійшло з Чернівців, на вулицях столиці появилися польські леґіонери, пристроєні кокардами в польських та румунських національних красках. На польськім Народнім Домі вивісили велику польську хоругву на привіт румунської армії. З полишених українцями маґазинів звозили сюди тягаровим автом ріжне добро. Видали відозву, якою взивали всіх буковинських поляків вписуватися до леґіонів та йти визволяти східну Галичину з "ронк гайдамакув". Згаданий вище напад (до спілки з румунами) на український Народний Дім не був, отже, чимось припадковим, необдуманим. Цей поступок ішов зовсім по лінії їх політики.

Тимчасом румунська армія все ще стояла в Глібоці, висунувши лише свої патролі під село Чагор, 9 кільометрів від Чернівців. Буковинська румунська знать дармо перестояла в воротах свого Палатулу цілу неділю (10-го) від рана до пізної ночі дожидаючи приходу гостей. Що години висилали післанців на автомобілях та роверах до Глібокої, принаглюючи до поспіху та впевняючи, що в Чернівцях нема ніякої ворожої сили, що ніякого спротиву тут не було. Нам ця проволока була також незрозуміла і ми здогадувалися, що ґен. Задік, діставши наше письмо, звернувся до Яс по нові інструкції, не бажаючи брати відповідальности на свою голову. Ми жалували, що наші військові частини зовсім безпотрібно так швидко уступили, бо малиб ще доволі часу забрати все військове майно та залізничий парк з собою. Щойно в понеділок, 11-го, в саме полудне, румунська армія ввійшла через Семигородську вулицю в Чернівцях і ґен. Задік зі своїм штабом примістився в величавій митрополичій палаті.

Цього-ж дня, рано, ще перед приходом румунської армії, Українська Національна Рада зійшлася знову на нараду. Виявилося, що Безпалкові не вдалося роздобути ані авта, ані льокомотиви і тому лише телеґрафічно іменем Національної Ради візвав Поповича до повороту. Однак, не маючи надії, щоб з цього що вийшло, Національна Рада іменувала Др. Вол. Залозецького заступником президента краю і поручила йому зараз-же йти до президіяльного бюра та вести урядовання, поки його силою звідти не усунуть.

Штука на разі повелася. Янку Фльондор досі не явився в уряді, занятий іншими справами, і Др. Залозецький, введений головою Національної Ради Др. А. Артимовичем, засів на президіяльнім місці. Тут дожидав він більше ніж дві години на прихід назначеного румунами президента. Вкінці йому навкучилося і рішився сам піти до "печери льва", до Палатум Національ, де справді зустрівся з Янком Фльондором. Залозецький представився йому як іменований Українською Національною Радою заступник президента краю, Поповича, і заявив, що до повороту Поповича буде виконувати цей уряд. На це Фльондор: "Ми на Буковині не признаємо ніякої Української Національної Ради і її постанови нас нічого не обходять". "Але мусите признати, — замітив Залозецький, — що й на Буковині є українські справи, які треба залагодити". "Про українські справи, — відповів Фльондор, — поговоримо колись опісля, коли заведемо в краю лад і спокій". На заміт Залозецького, що Попович зовсім леґально перебрав правління і що його досі ніхто не усунув, заявив Фльондор: "Оголошення про усунення Поповича появиться за кілька годин і я остерігаю вас, щоб ви не важилися перебирати правління хочби й на одну годину". Заявою, що тільки від Української Національної Ради перебирає прикази і ради, закінчив Залозецький розмову.

Прихід румунської армії до Чернівців примусив нас до переміни тактики і перенесення осередку нашої діяльности. Національна Рада, зійшовшися цього-ж дня пополудні, рішила, з огляду на те, що румунські війська обсадили Буковину покищо лише по лінію Прута, перенести українське правління до Кіцманя, де воно мало вести урядовання під кермою Др. Залозецького. Заразом кіцманська повітова Національна Рада мала перебрати функції краєвої, а чернівська перемінилася на повітову. Про ці зарядження рішено повідомити населення окремою відозвою і візвати, щоб не тра-

Дост. М. Старр — Міністер Праці

Дня 21 червня, 1957, заприсяжено в Оттаві, як міністра праці в консервативному уряді першого на тій посаді українця, Михайла Старра (Старчевський), родом з Каппер Клиф, Онт. Федеральні вибори відбулися 10 червня, того року.

тило віри в перемогу нашої справи. На цім засіданні були присутні два селяни з полудневої части Серетського повіту (з котрого села, вже не памятаю), вислані своєю та дооколичними громадами, щоб заявити "панам у Чернівцях", що ці громади "пристають до України" і "не хочуть, щоб над ними панували волохи".

Ледве покінчилося засідання, явився в Народнім Домі майор на чолі відділу державного румунського війська, приказав нам розійтися і поставив перед головним входом сторожу. Вечором зайшов до мене Безпалко. З огляду на це, що наша присутність у Чернівцях перестала бути конечною, бо наш центр перенісся до Кіцманя, ми згодилися, що тепер наспіла для нас пора вибратися до Львова й Києва, щоб виконати поручені нам Національною Радою місію. Треба було спішитися, заки румунська влада запорядить контролю руху та заки почнуться арештовання. Тому рішили зараз завтра вранці рушити в дорогу.

Петро Пігічин

МЕРТВА ПЛАНЕТА

(Фантастичне оповідання)

— Ми їм багато завдячуємо, сину, — сказав Лор, коли його овальне судно сховзнулося з темряви простору в синю глибінь атмосфери Зеленої Планети — ця куля піску і пороху є перестОрогою для цілого всесвіту.

Ійо, син Лора, виглянув крізь прозору копулу судна.

— Як це сталося, тату, — звернувся він до батька, — чому ця планета мертва?

— Це був випадок, сину, — став вияснювати перший вчений Венери. — Випадок, який вложив страшну силу в руки варварської раси на довгі століття перед тим, заки вони могли нею орудувати; силу, якої вони не могли контролювати.

— Чи бачив ти коли цих людей, батьку ?

— Бачив! Я проводив міжпланетарною експедицією, яка прослідкувала цю планету більше як двісті років тому. Тоді вона була свіжа і зелена, а її гори і долини, суші і моря кишіли життям. Колиб ти міг бачити їх, Ійо, цих людей, білих, брунатних, чорних, жовтих, що разом заселювали цю, як ми її називали Зелену Планету. Ми не хотіли їх лякати, то й не осідались на саму планету, але кружляли високо понад нею, студіюючи життя, мови та культури людей через наші телєскопи і телєрадія. Часом нам доводилось зближуватись на коротку віддаль від планети, щоб краще дечому приглянутись, а бувало, що й люди нас завважували та застрашувались. Про це ми знали, бо їхні радарові уладження перешкоджували нашим інструментам. Деколи також їхні примітивні літаючі машини намагалися нас проганяти. Нас дуже турбували сильні вибухи на цій планеті, які з кожним роком, на коротко перед катастрофою, ставали щораз частіші та потужніші. Хмари диму, вогню і пороху, в формі великого гриба, що товаришили кожній такій експльозії, говорили нам про їх походження. Ми знали, що це ривалізуючі ґрупи людей, а радше їх уряди, випробовували нову страшну зброю, навипередки одні перед дугими.

— А хіба-ж на цій планеті не було одного уряду чи проводу? — дивувався Ійо.

— Ні, не було. В цьому й лежала велика слабість цеї, проте, високо інтеліґентної і сміливої людської раси. Можливо, що до тієї стадії вони були ще не дорослі перед своїм траґічним кінцем. Хоч, як ми про це чули через наші телєрадія, вони вже мали перші спроби в тому напрямку і колиб не прийшов був їх передчасний кінець, люди на цій планеті булиб обєднані.

— А як прийшло до тієї катастрофи, батьку? Правда, в школі нас про це вчили, та я, не бачивши планети та не знаючи того всього, що ти мені тепер розказав, не міг як слід зрозуміти.

— Так, сину. Хлопцям, та не лише хлопцям, але кожному на нашій планеті годі зрозуміти, що це таке війна, бо війни в нас не було від багатьох тисяч століть. А цю планету знищила війна. На Зеленій Планеті завсіди були війни в перших початках її розвитку. Поодинокі племена людської раси вбивали одні других за якихось причин. Та це були малі війни, але кожна наступна війна спричинювала більші знищення, аж вкінці остання війна запалила цілу планету і вона згоріла в виладуванні атому та смертоносному радіоактивному промінюванні.

— Як воно це? — допитувався молодий Ійо.

— На кільканадцять років перед катастрофою, — пояснював Лор, — люди на Зеленій Планеті були поділені на два головні, ворожі собі табори. Один табор намагався підкорити собі ціле населення планети, а в другому гуртувалися ці народи, що не хотіли бути від нього залежні. Осередком першого табору були території на північ від просторів, над якими знаходиться наше судно. Бачиш оцю пустиню?

Коли Ійо приложив підручний далековид до очей, його батько продовжував:

— Колись тут була зелена земля, ліси і поля. В мові тубильців ця територія на-

Випробувані і Смачні Приписи

КАВОВИЙ ШИФФОН ТОРТ

2½ склянки раз пересіяної муки на торт
3 ложочки Magic Печивного Порошку
1 ложочка соли
1½ склянки гарного мілкого цукру
½ склянки кукурудяного або земно-горіхового салатного олію
5 жовтків яєць
½ склянки сильної Chase and Sanborn кави
1 ложочка ванілії
3 унції напів-солодкої чоколяди, тонко построганої
1 склянка білків (температури кімнати)
½ ложочки Gillett's гірчичного крему
Пригрійте піч до 325 ст. Ф. (повільно)

Пересійте муку, Magic Печивний порошок, сіль і цукор разом, три рази.
Зробіть ямку в муці і додайте без мішання салатний олій, невбиті жовтки яєць, каву і ванілію. Змішайте вперед плини, а тоді вимішайте разом з мукою, аж доки все не стане плинне і гнучке, тоді вмішайте чоколяду. Відміряйте білки яєць у велику миску та притрусіть гірчичним кремом. Вбивайте доки білки не стверднуть (мають бути твердші як на мерінди). Додайте тісто, по чертці, за кожним разом добре мішаючи, доки яйце добре не вимішається з тістом.
Виложіть до ненатовщеної 10-цалевої бритванки.
Печіть в пригрітій печі через 1 1/3 до 1½ год
Як тільки торт спечеться, переверніть бритванку, нехай торт висить доки не прохолоне. Здійміть обережно з бритванки і покрийте кавовим 7-мінутовим скливом.

КОКОСОВІ ВКИДАНІ СУХАРЦІ

Мягкий сухарець з крихкими берегами, смачні і виїмково добрі, хоч прості.

2½ склянки раз пересіяної муки на тісто, або
2½ склянки раз пересіяної муки до всього
3 ложочки Magic Печивного Порошку
½ ложочки соли
1½ склянки втертого кокосового горіха
8 ложок масла або Blue Bonnet марґарини
1 склянка гарного мілкого цукру
2 яйця, добре вбиті
2 ложки молока
1 ложочка ванілії

Натовщіть бритванки під сухарці.
Пригрійте піч до 350 ст. Ф. (умірковано).
Пересійте муку, Magic Печивний Порошок і сіль разом, двічі, змішайте кокосовий горіх.
Вбийте масло або марґарину, постепенно додавайте цукру. Додайте добре вбиті яйця, по трохи, добре вбиваючи після кожного додання.
Відміряйте молоко і додайте ванілію.
Додайте мучну мішанку до мішанки вбитого масла, біля по;овини за один раз, на переміну молоко і масло, добре мішаючи за кожним разом.
Вкидайте тісто ложкою, здалека одне від другого, на приготовану бритванку.
Печіть коло 12 мінут. Дає 8 тучинів сухарців.

ЦИНАМОНОВІ БУЛОЧКИ

Солодке тісто (Метода простого тіста)
Пригрійте ½ склянки молока
Вмішайте ½ склянки цукру
1½ ложочки соли
¼ склянки смальцю
Прохолодіть до лагідного тепла.
В міжчасі відміряйте
в миску ½ склянки теплої води
Вмішайте 2 ложочки цукру.
Всипте в це 2 ковертки Fleischmann's Активних Сухих Дріжджей.
Нехай постоїть 10 мінут.
ТОДІ добре вимішайте.
Вмішайте в теплу молочну мішанку
Вмішайте 2 яйця, добре вбиті
2 склянки пересіяної муки до всього.

Вбивайте аж доки згусне.
Вмішайте додатково 2 склянки (около) пересіяної муки до всього.
Виложіть тісто на підсипану мукою стільницю.
Містіть тісто до еластичности.
Положіть до натовщеної миски, посмаруйте зверху розтопленим смальцем. Прикрийте. Нехай підросте в теплому місці, де нема протягу аж доки не подвоїться величиною—около 1 годину.
Знова містіть тісто, виложивши його на підсипану мукою стільницю.
Докінчіть як подано нижче.
Поділіть тісто на дві частини; витачайте кожну з них на прямокутник величини 12 х 9 цалів.
Посмаруйте зверху розтопленим маслом або марґариною. Посипте кожний прямокутник половиною такої мішанки:
1 склянка брунотного цукру
2 ложочки змеленого цинамону
2/3 склянки родзинків.

Завиніть як на завиванець, починаючи з найкоротшого кінця. Загорніть краї. Покрайте на 9 рівних штук (около 1 цаль широких). Положіть, втятою стороною на верх, в натовщені 8 або 9 цалеві бритванки або 8 цалеві квадратні бритванки. Посмаруйте зверху розтопленим маслом або марґариною. Прикрийте. Нехай підросте в теплому місці аж доки не подвоїться величиною (Методою прстого тіста около 1 годину).

Печіть в лагідній температурі, 350 ст. Ф., через 35 мінут. Посклїть, заки вони теплі цукроммучкою.

зивалась Україна. Оця заглибина, це висохле русло великої ріки, що вливалась у море, якого сліди видні на півдні від нас. Оці руїни, це останки великого столичного міста цеї території — Києва. На північ звідсіля було велике місто Москва, що було головним центром цеї аґресивної ґрупи людства. Ця ґрупа поступенно захоплювала під своє володіння народи і території на схід і на захід звідсіля. Вкінці, почуваючись досить сильними, вони посягли по нові території, далеко на захід, що лежали за великим океаном. Люди з Москви пішли війною на ці території і почали їх руйнувати атомовими вибухами. Тамті відповіли тим самим і вкоротці ціла планета спалахнула одним великим полумям війни. Заокеанські люди стали перемагати і тоді один вчений з ґрупи, що почала війну, винайшов нову форму енерґії, яка, коли її звільнено для знищення заокеанських територій, знищила не лише ці території, але й цілу планету. Ця ґіґантична експльозія спричинила звеновий вибух атомів. Наші судна були тоді над Зеленою Планетою і ми були свідками, як ціла планета вибухла вогнем та окуталась у клуби диму і ґазів. Ми були змушені покинути атмосферу планети, бо смертоносні радіоактивні проміні стали нас досягати. З того часу минали роки, а Зелена Планета стояла в клубах диму, пороху і ґазів. Ми не могли навіть наблизитися до атмосфери планети, бо ця атмосфера була затроєна радіоактивним промінюванням.

Молодий Ійо був дуже зворушений страхітливим оповіданням батька. По хвилі він запитав:

— Чи це може статися на Венері, батьку?

— Ні! — відповів Лор. — Венера, як і наш сусід Марс, вже давно осягнули рівень цивілізації, де війна є немислима. Наше знання ми спрямували на інші рейки: міжпланетної комунікації, перемогу часу, продовження людського життя. Крім цього, приклад Зеленої Планети служитиме пересторогою для цілого всесвіту по всі часи.

— І так Зелена Планета буде мертва по всі часи, — сказав сумно хлопець.

— Ніхто цього не знає, Ійо. Все в руках Найвищої Інтеліґенції. Як я сказав, через довгі роки наші судна не могли навіть наблизитись до атмосфери Зеленої Планети, але від кількох десятків років наші розвідчі судна повідомляють про зменшення радіоактивности в атмосфері Зеленої Планети. Це вказує, що час поволі усуває наслідки великої катастрофи. Це й вможливило нашу теперішню експедицію. Це перший раз від сотні років, що ми могли так наблизитись до поверхні мертвої Зеленої Планети. Наша ціль прослідити наслідки катастрофи, особливо-ж провірити, чи на планеті не осталися в живих які люди. Якщо так, то ми хочемо їм помогти.

До кабіни Лора увійшов член залоги судна і сказав:

— Інструменти виказують дуже мале промінювання. Чи маємо осісти на планету?

— А вжеж, — сказав Лор. — Ми причалимо якнайближче до руїн міста та приземнимось.

Інжинір вийшов з кабіни і по хвилі велике судно вже посувалось понад самою землею. Коли, врешті, воно легко і лагідно осілось на твердому ґрунті, Лор заговорив у трубку внутрішного комунікатора:

— Я та Ійо вийдемо з судна, забираючи з собою легкий теле-спостерігач. Решта залоги останеться в судні. Якщо не вернемо за годину, пошукуйте за нами. Ми підемо до руїн міста.

За натиском кнопки розсунулась стіна кабіни і Лор та його син вийшли зі судна, беручи зі собою переносний телеспостерігач. Вони ступили на горячий сірий пісок та подались у напрямі руїн. Кругом них була пустиня і мертвеччина. Ніде ані шелесту, ані найменшого знаку життя.

— Марний наш труд, тату, — сказав Ійо, — нічого ми тут не знайдемо.

— Не будь такий певний, Ійо, — сказав батько. — Ось глянь, — і старий вчений показав на темнішу смугу, що простягалась на краю пустині, перед самими руїнами. — Якщо я не помиляюсь, це перша рістня, перша травичка на цій планеті від сотні років. Ходімо туди.

Батько і син жвавіше поступили вперед і за короткий час дійшли до мети. Перед ними показався вид, що радісно схвилював Лора.

— Життя! — закликав він. — Нове життя на завмерлій планеті! Бачиш, сину, в тіні руїн починає виростати трава, яка скоро покриє наново зеленню пла-

нету. Зелена Планета оживе, очищена від трійливого промінювання. Наставмо теле-спостерігач тут, може побачимо сліди іншого, вищого життя.

Скоро, вдвійку, вони змонтували апарат і Ійо засів за його кнопками.

Механізм апарату був так достосований, що він проникав усе мертве, камінь і залізо, а ловив на екран лише живі клітини та істоти. Екран довший час був порожний, щойно коли Ійо поширив простір спостерігача, на екрані появились, невиразні зразу, людські постаті.

— Ось вони, сину! Ось вони! — закликав врадувано Лор. — Закріпи цей образ і ми їм краще приглянемось!

Ійо повернув кількома кнопками і на екрані появився виразний, три-вимірний образ: глибокий підземний канал, а в ньому яка десятка нагих людських істот. Вони були старі, дуже старі, немов кістяки, окутані в стару, почорнілу, поморщену шкіру. Вони обступили щось кругом, і їх губи ворушились, немов вони гуртом говорили, або співали.

— Бідні вони, — з жалем промовив Ійо. — Та як це можливе, — він звернувся до задуманого батька, — як це можливе, щоб ці люди жили, щоб вони пережили цю страшну катастрофу? А хочби й так, то вони повинні були померти зі старости. Їм жеж понад сотня років.

— В Найбільшої Інтеліґенції все можливе, Ійо. Це закон, якого ніхто у всесвіті не може зрозуміти, одначе так воно є. Ці люди перетривали ціле століття, щоб, коли настане догідний час, наново заселити планету. Хоч, правда, радіоактивне промінювання вбиває розродчі властивости живих сотворінь... але ми бачили зелену траву, що виросла на вигоренїй землі, — він додав по хвилі, немов на заперечення сумніву.

В той час постаті на екрані дещо розступилися і показали очам приходців з Венери дивний образ: На підвищенні, що служило за тапчан, лежала маленька дитина! Це вони зібралися кругом дитини і співали.

— Включи телєрадіо, — сказав Лор, і за хвилину з голосника апарату понеслись дивні, мельодійні звуки, яких Ійо ще досі ніколи не чув.

— Що це, тату? Вони співають? Про що вони співають, тату?—ставив запит за запитом цікавий Ійо.

Але Лор не відразу відповів. Він вслухувався в слова, які виходили зі старечих уст, слова дивні, поважні, настроєві.

Вкінці Лор промовив зворушеним голосом:

— Вони співають гимн подяки Найвищій Інтеліґенції, сину, вдячні за задержання їх при житті і за продовження життя через цю малу, новонароджену дитину. Після сотні років їм народилася дитина. На Зелену Планету приходить нове життя, — говорив дальше Лор, немов сам до себе, а звертаючись до сина, він сказав:

— Ходімо звідси, Ійо. Їм не треба нашої помочі. Вони віддалися в опіку Вищому від нас. Можливо, цим разом люди Зеленої Планети ступлять на правильний шлях.

Батько і син з Венери поспішно розмонтували теле-спостерігач і завернули до свойого судна, що чекало на них на сірій пустині.

НЕ СЕРІОЗНО

— Добре, дам вам десять долярів за цього пса, але скажіть мені чи він вірний.

— Та-ж певно, що вірний. Я вже пятий раз продаю його і він за кожним разом вертає до мене.

Два письменники рішили написати разом велику повість. По кількох днях стрічаються вони і питає один другого:
— Маєш вже якийсь плян?
— Ні. А ти маєш що?
— Я також не маю нічого.
— Ну, то не тратьмо часу і зачинаймо чимскорше писати.

Ворожка: Отже ви хочете знати будуччину вашого нареченого?
Панна: Ні, я хочу знати його минувшину. Будуччину я вже й так можу уявити собі.

Лікар: Може курите?
Пацієнт: Ні, пане докторе.
Лікар: Шкода, бо я бувби заборонив вам курити.

Іван Кострубатий

ВОРРЕН З ВАРЕНИЦІ

Був у мене друг ще з Краю —
Іван Вірениця.
Вдвійку ми сюди прибули
З села Глушаниця.

Іван став у місті жити,
Доробився хати,
А я купив собі фарму,
Став фармерувати.

Хоч ми завсіди дружили
І про себе знали,
То кожний жив по свойому
І рідко стрічались.

Аж раз якось побував я
У місті Івана,
Тай задумав відвідати
Свойого "краяна".

Так прийшов я на вулицю
Де є його хата,
Дивлюсь: хата чепурненька
І на вид багата.

Аж зрадів я, що другові
Так добре живеться,
І постукав я у двері,
Чи хто не озветься.

Але в хаті, як на лихо,
Не було нікого.
А за плотом сусід стоїть, —
Я кажу до нього:

"Я друг вашого сусіда,
Пана Вireниці,
Але бачу, що ще певно
Він не вернув з праці".

"То ви, пане", сусід каже,
"Не туди попали;
Тут не живе Варениця,
Чи як ви сказали."

"А хібаж він продав хату
Тай десь перенісся?
Не знаєте, де він тепер?" —
Запитую з місця.

Він на мене подивився
Якимсь дивним зором.
"Власник цеї хати" —
Каже — "зветься Джані Ворон".

А щоб тобі було лихо,
Певно заблукав я —
Так думаю, аж зза угла
Мій друг показався.

Пізнав мене, привітались,
Запрошує в хату,
І я кажу, ще й не сівши:
"А гов, чекай, свату, —

Скажи мені, чи це правда,
Чи це мені сниться:
Сусід каже, що ти Ворон,
А не Варениця".

А Іван на мене глянув
Та якось замнявся:
"Та це правда", мені каже,
"Бо я перезвався";

Бо то, знаєш, давне імя
Моє — Варениця,
В теперішнім моїм джабі
Ніяк не годиться.

Мій бос, було, мене кличе
І все нарікає,
Що на прізвищі мойому
Він язик ламає.

Тож змінив я це прізвище",
Каже він поволі,
"Бо це краще і для боса
І для дітей в школі".

Посумнів я, але кажу:
"Може воно й краще,
Бо і Ворон імя гарне,
Українське, наше".

"Ба, ні" — каже, — "це не Ворон,
Не по українськи,
Але Воррен, чуєш — Воррен,
Більше по анґлійськи!"

Як почув я це від Йвана —
Мало не підскочив.
Щож це? Довше українцем
Бути він не хоче?

І прізвищем своїм славним,
З козацького роду,
Він нехтує і кидає
Мов камінь у воду?

Щоб зробити лиш для боса
Свойого вигоду,
Він позбувся для потомства
І свойого роду?

Бо хтож буде коли знати
Звідки цей рід взявся,
Звідки взявся у Канаді
Рід, що перезвався?

Сумно, сумно мені стало,
Нема що й казати.
Ще хвилину я посидів
Тай пішов із хати.

Ні, свойого я прізвища
Не буду зміняти,
Бо я гордий, що я звуся
Іван Кострубатий.

— Приятелю, прошу вас поможіть мені чим можете. Моя жінка дуже хора.

— Не маю при собі дрібних грошей. Дам вам завтра.

— Завтра? Це може бути запізно. Жінка може до завтра видужати.

Доктор Чіпка стрічає на вулиці давно знайому пані.

— Що чувати в вас, пані?

— Дякую, все добре, пане докторе.

— Як здоровля чоловіка?

— Чудове.

— А як ваша сестра почувається?

— Найкраще!

— А діти?

— Не гнівайтеся, пане докторе, але й діти також здорові.

— Цеї темної барви капелюшок дуже надається до вашого блідого лиця.

— Я не бліда, а зблідла лише тепер, коли побачила його ціну.

— Перепрошую, чи не сказалиб ви мені де тут є вулиця Причард?

— Як це? Ви не знаєте де Причард? Та-ж це знає кожний дурень.

— Та я власне тому вас питаю.

Жінка: Що мені робити, щоб мій чоловік не говорив у сні?

Кум: Дайте йому нагоду говорити в день.

Комонвелт

Що це таке Комовелт? Комонвелт, або повна його назва — Комонвелт Держав, є вільним товариством девятьох суверенних і незалежних держав, разом з їх кольоніями, протекторатами, протектованими державами, мандатними і територіями під довірям. Включно з залежними територіями, Комонвелт має майже одну-четвертину поверхні земської суші і живе в ньому около одна-четверта населення світу.

НЕЗАЛЕЖНІ ДЕРЖАВИ КОМОНВЕЛТУ

Обєднане Королівство Великої Британії і Північна Ірляндія: Територія — 94,205 квадратових миль, населення — 52,000,000.

Канада: Сконфедерована в році 1867. Територія — 3,845,144 квадратових миль, населення — 16,500,000.

Австралія: Сконфедерована 1901 року. Територія — 2,974,581 квадратових миль, населення — 9,500,000.

Нова Зеляндія: Стала домінією в році 1908. Територія — 103,736 квадратових миль, населення — 2,250,000.

Полуднева Африка: Стала обєднаною в році 1910. Територія — 472,494 квадратових миль, населення — 14,000,000.

Індія: Стала незалежною від Британії в році 1947, республикою в році 1950. Територія — 1,138,814 квадратових миль, населення — 377,000,000.

Пакістан: Став незалежним в році 1947, республикою в році 1956. Територія — 360,780 квадратових миль, населення — 82,000,000.

Цейлон: Став незалежним в році 1948, прямує до статусу республики. Територія — 25,332 квадратових миль, населення — 8,500,000.

Ґана: Стала незалежною державою в році 1957. Попередно — Ґолд Ковст. Територія — 91,843 квадратових миль, населення — 4,500,000.

Маляя: Федерація. Незалежність здобула 31 серпня, 1957. Територія — 50,690 квадратових миль, населення — 6,152,099.

Федерація Родесії і Наясаленд: Створена в вересні, 1953. Вона має статус менший від статусу Домінії. Північна Родесія і Наясаленд є протекторатами; Полуднева Родесія є самостійною кольонією з деякими кваліфікаціями, маючи до діла з правами зарезервованими для Обєднаного Королівства. На підставі теперішних прав, конституція не може бути змінена перед роком 1962.

Територія — 478,010 квадратових миль, населення — 7,260,900.

Кольонії, протекторати і протектовані держави тягнуться від Адену до Занзібару. Більшість їх є під протекцією Обєднаного Королівства, однак декотрі під протекцією Австралії і Нової Зеляндії. Мандатні й території під довірям є адміністровані Обєднаним Королівством, Полудневою Африкою, Австралією й Новою Зеляндією. Ню Гебридійс є під спільною протекцією Британії й Франції. Кантон і Ендерборі Острови є під спільною протекцією Британії й Злучених Держав.

ХАРАКТЕР КОМОНВЕЛТУ

Комонвелт представляє наслідки, в половині двадцятого століття, поширення анґльо-саксонських народів, яке почалося при кінці 16 століття. Це поширення, особливо замітне в 18 столітті, продовжилося, головно щодо мандатних і територій під довірям, майже до теперішности.

Комонвелт не є торговельною або оборонною орґанізацією. Не є він федеральною юнією. Не є це родина. Що-ж є цей Комонвелт? Є це ґрупа суверенних незалежних держав, звязаних в вільному товаристві спільним одідиченням певних 19-столітних ліберальних принципів анґльо-саксонського походження; покористуванням Спільних Прав і практикуваням толєранції, взаїмної пошани і праґматичного, радше ніж теоретичного підходу до політичних і адміністративних проблєм.

ЕВОЛЮЦІЯ КОМОНВЕЛТУ

Етап І: 1887-1939

Перша Кольоніяльна Конференція відбулся в Лондоні в році 1887, для святкування ювілею Королеви Вікторії; друга така конференція відбулася в Оттаві в році 1894; а трета відбулася в Лондоні в році 1897, для святкування Діямантового Ювілею Королеви. Після того Кольоніяльні й Імперіяльні Конференції відбувалися кожних кілька років до 1937 року, коли на їх місце прийшли Наради Премієрів.

Вклади, зроблені ріжними самоурядуючими Домініями, як їх тоді звали, в спільні зусилля в першій світовій війні, причинилися до того, під проводом Сер Роберт Бордена з Канади і В. М. Гювса з Австралії, що Канада забажала, і опісля дістала — репрезентацію в Версайській Мировій Конференції й окремих місць у молоденькій Лідзі Націй. В протязі часу між 1919 і 1931 роком Канада, Австралія, Нова Зеляндія, Полуднева Африка, Нюфундляндія й Ірляндська Вільна Держава стали вповні незалежними, як фактом так і в назві (хотяй відклики до Королівської Ради не були скасовані в Канаді аж 23 грудня, 1949, і ще є в Австралії й Новій Зеляндії). Головними кроками в цьому періоді були такі:

а) Підпис у 1923 році дво-сторонної угоди між Канадою й Злученими Державами канадійським міністром. Імперіяльна Конференція того року одноголосно одобрила принцип, між іншими, що дво-сторонні угоди наложуючи зобовязання на лише одну частину Імперії повинні бути підписані представником тої частини.

б) Декларація Імперіяльної Конференції з 1926 року, в якій сказано, що Велика Британія й Домінії є рівні в статусі, в ніякий спосіб не підлягаючі в своїй домашній або закордонній політиці, хотяй злучені спільною вірністю Короні, і вільно стоваришені як члени Британського Комонвелту Держав.

в) Статут Вестминстеру, з 1931 року, який увів у закон субстанцію висновків Імперіяльної Конференції з 1926 року, і пізніших рекомендацій. Коротко — цей Статут впровадив леґіслятивну рівність доміняльних парляментів з парляментом Обєднаного Королівства.

Підчас цього періоду Індійський підконтинент також зробив крок до обмеженої самостійности через Реформи Монтаґю-Челмсфорд з 1919 року, через концерт Діярхії (провінціяльні екзекутиви з відповідальностями поділеними згідно з катеґорією між вибираними і номінованими послами) і остаточно через заведення провінціяльного самоурядування в Британській Індії (хотяй не з державних принципів) в 1935 році.

ЕТАП II: 1939-1950

В наслідок другої світової війни рух у напрямі незалежности в тодішних кольоніяльних територіях південно-східної Азії став неоспоримий. Робітничий уряд Обєднаного Королівства, під проводом Клемент Етлія, робив старання, щоб уможливити Індії здобути незалежність 15 серпня, 1947. Тому, що мусульманська й гіндуська ґрупа в Індії не могла дійти до політичної згоди, незалежність стала поділом і створенням Пакистану. Цейлон став незалежним у 1948 році.

В 1948 році Індія виявила намір стати республикою і в той сам час показала своє бажання задержати свої звязки з Комонвелтом. На конференції премієрів того року створено формулу, яка була прийнята всіми членами Комонвелту. Ця формула зазначувала, що Король є символом вільного стоваришення незалежних членів-держав Комонвелту, "і, як такий, Голова Комонвелту". Індія стала республикою 26 січня, 1950. Головою Індійської Держави є Президент Індії (коли головою Канадійської Держави є Королева, репрезентована ґенерал-ґубернатором); однак Головою Комонвелту є Королева і вона є признана за таку Індією. Пакистан став республикою в подібних обставинах 23 березня, 1956, а Цейлон повідомив про свої наміри зробити те саме.

Отже в періоді 1939-1950 Комонвелт перемінився з шістьох (пізніше пятьох) переважно анґльо-саксонських держав у вісім членів, переважно азійського походження, маючи всего населення на около 540 міліонів. Характер Комонвелту, в своїх конституційних порядках, змісті населення, і своїми чисельностями, змінився.

ЕТАП III: ВІД 1950 РОКУ

Від 1950 року ця трансформація йшла повільно, хотяй були вже навіть тоді кольонії, які очевидно хотілиб не-

залежности в слідуючій декаді. Перша з двох, Ґолд Ковст, або Ґана, як тепер вона зветься, і Маляя, стали незалежними державами в Комонвелті.

Самостійність розвинулася швидко в Ґолд Ковсті. Ще в 1951 році її переважно номінована Леґіслятивна Рада стала Екзекутивною Радою, складеною в більшості з вибраних голосуванням репрезентантів. В 1954 році конституція Ґолд Ковсту розвинулася до тої міри, що для всіх практичних цілей вона була самоурядуючою територією. В 1954 і 1956 роках відбулися там загальні вибори. Травня 19, 1956, в плебісциті, відбутім під наглядом Обєднаних Держав, мешканці Довіреної Території Британського Тоґоленд ухвалили більшістю двох-третих голосів приєднатися до Ґани, коли вона буде створена. Березня 6, 1957, обі ці території приєдналися до громади вільних і незалежних держав під назвою Ґана.

Лютого 8, 1956, уряд Обєднаного Королівства і представники Маляї в Лондоні заключили угоду, даючи дозвіл на передачу повної суверенности Маляйській Федерації дня 31 серпня, 1957, якщо це буде можливе. Була згода, що коли прийде час передати закордонну оборону незалежній Маляї, буде заключено угоду про оборонну й взаїмну поміч, даючи Обєднаному Королівстві право задержати в Федерації сили, потрібні для сповнення міждержавних зобовязань у тій части світу. Федерація має дати всі улегшення силам Обєднаного Королівства, Австралії й Новій Зеляндії, які творять стратеґічну резерву в Маляї, а в заміну за це Обєднане Королівство має давати поміч Маляї в закордонній обороні. Ця угода ввійшла в силу, так як було пляновано, 31 серпня, 1957.

В протязі слідуючих десятьох років, тобто тоді, коли Канада буде святкувати перше століття своєї самостійности, слідуючі кольонії правдоподібно виринуть у світовій громаді вільних і незалежних держав як члени Комонвелту: Федерація Ніґерії, Федерація Родесії й Наясаленд, і Західні Індії. Їх незалежність і вхід у членство Комонвелту дасть чотири нові держави, з населенням около 38 міліонів (більшість з них африканського) для лісти незалежних членів. Політика, якою Обєднане Королівство приготовляло ці території до самоурядування, описана як політика "творчої абдикації". Це є політика, яку треба подивляти, бо вона вводить у громаду вільних держав нових членів стоваришення, яке, хотяй трудно здефініювати, показалося тривалою користю його членам.

Рівночасно, кольонія Мавритіюс здобуває тепер міністеріяльну форму уряду, яка є нормально першим кроком до самоурядування. В слідуючій декаді будуть зроблені важні рішення про будуччину таких кольоній або довірених територія як Кенія, Танґаніка, Британські Камеруни, Малта, Кипр і Ґібральтар.

СОНЦЕ — ДОБРОДІЙ ЗЕМЛІ

Сонце, це величезна куля горіючих ґазів. Воно висилає в усіх напрямках безмежну кількість світла та тепла. Кількість тепла, що наша земля дістає від сонця, дуже маленька в порівнанні з кількістю всього тепла, що сонце висилає на всі сторони. Земля дістає тільки 2,000-міліонову частину тепла сонця.

Сонце моглоб запевнити такі самі добродійства для 2,000,000 земель подібних до наших, якщоб існували вони в соняшній системі. Наша земля дуже маленька в порівнанні з сонцем. Сонце около 1,000,000 разів більше ніж земля. Земля складається з солідної матерії, плинів і мінералів. Сонце, це тільки кольосальна маса ґазів.

Сонце дуже горяче. Температура людського тіла має 98 або 99 степенів Фаренгайта. Сьогоднішня техніка збудувала горнила, в яких можна викликати електричним током 10,000 степенів температури. Температура сонця на поверхні доходить до около 15,000. Внутрі вона багато більша.

Наша земля з водами і мінералами, перетворилаcяб у ґазову масу, якщоб подібна температура запанувала на ній.

Земля назагал віддалена 93,000,000 миль від сонця. Якщоб сонце віддалилось від землі так, як найбільша зоря, то в нас насталаб вічна темрява і непонятна студінь. Будь яке життя булоб тут неможливе. Тоді сонце видавалосяб маленькою зіркою.

Сонце щоденно зуживає 4,200,000 тон своїх матеріялів на світло й тепло. Проте не слід журитися. Сонце скоро не вичерпається, бо воно кольосальне. Колись, за довгі біліони літ, сонце вичерпається, погасне і зникне.

З життя українців у Канаді

1954

Січня 4 — В суботу, 19 грудня, 1953, УВАН вшанувала письменника Іллю Киріяка, автора повісти Сини Землі, врученням йому грамоти на знак прийняття його в членство по клясі літератури й мистецтва. Вручення зробив президент УВАН, проф. Л. Білецький. Церемонія відбулася в Українському Народному Домі в Винніпеґу.

В дні 26 і 27 грудня, 1953, відбувся в Винніпеґу конґрес українських університетських студентів з цілої Канади, на якому створено Союз Українських Студентів на Університетах у Канаді. Таких студентів є тепер около 2,000. Президенткою Союзу вибрано панну Віру Жаровську, з Винніпеґу. Першим заступником президента є Б. Боцюрків, а секретарями є Віктор Денека і Зенон Погорецький. Орґанізатором є К. Зеленко, з Саскатуну.

Винніпеґський щоденник Фрі Прес з 19 грудня помістив статтю про українських послів п. н. "Юкреїніян Мемберс" Стаття кінчиться такими словами: "Спосіб, яким меншестева ґрупа, така як оця, визнає себе як інтеґральна — і інтеґрована частина канадійської родини, віщує добро будучности демократії в цій країні".

В цьому числі поміщено довгий допис судді Мих. Стечишина про заслуги Канадійського Фармера для українців у Канаді. Між іншим сказано в ній таке: "Доячек умів вибирати добрих редакторів. Неґрич, Меґас, Новак, а остаточно Онуфрій Гикавий. Цей ідеальний чоловік направду поставив Канадійського Фармера на сцену і відограв ролю в найкращий і найрозумніший спосіб."

"Редакційні статті Фармера завжди були обережні, але позитивні: редактори К.Ф. ніколи не ґубилися."

Січня 11 — Старанням відділу КУК в Ошаві, відсвятковано там свято 700-ліття заснування Львова. Головним промовцем був Григорій Мазурик, з Торонта.

Січня 25 — Українці в Канаді прийняли з сумом вістку про смерть Андрій Лівицького, Президента Української Національної Республики в екзилі, в шпиталі в Німеччині. Помер він 17 січня.

На четвертій стороні поміщено ще одну статтю критикуючи підручник для студентів у девятій клясі в західних провінціях, Сторі оф Нейшонс. Про українців і про Україну в цій книжці подано дуже мало і те, що подане, є в більшості неправдиве. Перша стаття про цей підручник появилася в числі з 12-го жовтня, минулого року.

Лютого 8 — Повідомлення з Мінхену каже, що місце Андрія Лівицького як Президент УНР в екзилі взяв тимчасово Др. Степан Витвицький, до тепер голова Виконного Орґану.

На відкритті сесії леґіслятури Манітоби 2-го ц. м. вибрано наново Спікером Н. В. Бачинського, а його заступником І. Р. Соломона.

На сесії парляменту в Оттаві Ф. Заплітний заявився за збільшенням родинної пенсії. Посол А. Головач піддержував думку про потребу збудування більше домів і суґґестував зниження проценту від позичок на будову домів до $3\frac{1}{2}\%$.

Лютого 22 — Пяті вечірні курси в Манітобському Університеті закінчилися. Було на них 27 учасників. Між ними було кілька осіб з не-української народности. Курсами провадив проф. Я. Рудницький.

Березня 1 — Посол А. Головач, з Едмонтону, говорив у парляменті в Оттаві про безробіття. Він сказав, що теперішний стан безробіття не є критичний, однак він показує на хибу в економічній системі Канади, яку треба направити.

Березня 8 — Говорячи про безробіття в парляменті в Оттаві, Ф. Заплітний сказав, що воно не є сезонове, а стале, якого не можуть усунути ні лібе-рали, ні консервати.

З нагоди 80-ліття Наукового Товариства ім. Шевченка канадійський відділ цього товариства відбув 27 і 28 лютого

спеціяльну наукову сесію в авдиторії Монтреальського Університету, з добірними рефератами.

Березня 15 — На сесії Української Національної Ради, відбута в Мінхені в днях 6-9 березня, вибрано головою УН-Ради Др. Степана Витвицького.

Народний Дім у Торонті дав УВАН $1,000 на її добру працю. Донна Ґресько, скрипачка, працює в Монтреалі, граючи в нічному клюбі.

Український Народний Дім вшанував М. Грушку (Геррис) за його добру працю як репортер для щоденника Фрі Прес, з нагоди 25-ліття цеї його праці.

Виннипеґський щоденник Фрі Прес помістив у числі з 11 березня редакційну статтю п. н. Поет України, з нагоди святкування Свята Шевченка.

Березня 29 — Українці в Едмонтоні вшанували память ґен. Т. Чупринки. Участь у вшануванні брали головно члени ЛВУ і СУМ.

Студенти з Інституту ім. Петра Могили в Саскатуні влаштували концерт і дебату, з великим успіхом.

До Монтреалу прибув Василь Авраменко, щоб зорґанізувати школи українського народного танку.

Квітня 5 — Посли Дікур і Заплітний брали участь у дебаті над закордонними справами. І. Дікур звернув увагу послів на обставини в Совєтському Союзі, де є багато ріжних народів і всі вони хочуть волі й державної незалежности. Передачі Голосу Канади помагають цим людям тим, що дають їм надію на остаточне визволення. Ці поневолені народи є нашими союзниками. Дальше п. Дікур сказав, що в департаменті закордонних справ Канади повинен бути окремий відділ, який простудіювавби історію й прикмети визвольних рухів цих народів і їх культури.

Ф. Заплітний сказав, що поневолені народи в Совєтському Союзі мусять бути визволені й що Канада повинна їм помогти.

Квітня 12 — Представники Комітету Українців Канади й Українського Конґресового Комітету відбули в Ню Йорку наради в днях 27 і 28 березня. Від КУК були президент А. Яремович, секретар І. Г. Сирник і заступник президента В. Коссар. Від УКК були проф. Л. Добрян-

ський, президент, Д. Галичин, М. Стахів, І. Білинський, Др. В. Шандор, професор М. Чубатий, В. Мудрий, С. Ярема, С. Шумейко й кілька інших. Між обома Комітетами була згода на деяких точках, але були деякі ріжниці в поглядах щодо Української Національної Ради.

Травня 3 — З початком цього місяця Канадійський Фармер перенісся з 295 Маркет Авеню до свого власного будинку під числом 462 Гарґрейв Ст.

Комітет Українців Канади протестує проти того, що до Канади прибула ґрупа совєтських артистів і виступає в великих містах. Протест оснований на тому, що канадійським українцям не дається волі переписуватися з своїми рідними в Україні, що совєтський уряд забороняє розвиток української культури без апробати уряду в Москві, що совєтський уряд використовує канадійську волю для реклямування тут комунізму, що в той сам час совєтський уряд продовжує своє переслідування поневолених народів.

О. Др. В. Кушніра нагороджено почесним президентом Комітету Українців Канади.

Травня 10 — Дня 25 квітня помер у Детройт Др. Т. Кібзей. Підчас побуту в Канаді він був одним з діяльних громадських діячів — орґанізував Інститут ім. Петра Могили в Саскатуні й Інститут ім. М. Грушевського (тепер Св. Івана) в Едмонтоні.

Проф. К. Кардинал, з Манітобського Університету, з походження німець, промовляв до зібрання Клюбу Українських Професіоналістів і Бизнесовців 28-го квітня. Між іншим він сказав, що українці в Канаді повинні плекати свою мову й культуру, що вони не повинні змінювати своїх прізвищ, що вони повині мати за свій ідеал визволення України.

Травня 17 — Др. Ізидор Глинка вибраний головою манітобського відділу Хемічного Інституту Канади. Він працює вже довший час у лябораторії збіжжевих дослідів у Винніпеґу.

Посли Ф. Заплітний і А. Головач критикують буджет федерального уряду в Оттаві. Посол Заплітний сказав, що фармерська машинерія повинна бути імпортована без ніяких митових оплат. Посол Головач сказав, що федеральний уряд повинен давати більше грошей на будову доріг і шляхів.

Цього літа в Саскачеванському Університеті буде курс української мови на літних курсах. Цей курс буде акредитований. Цим повинні заінтересуватися учителі, бо в декотрих вищих школах у провінції буде українська мова як один з предметів.

Травня 24 — На літних курсах у Манітобському Університеті буде також курс української мови й літератури. Професорами цих курсів будуть Др. Я. Рудницький і Др. Ю. Мулик-Луцик.

Гостем на вечері, влаштована Комітетом Українців Канади в Ст. Чарлс готелі, був Др. В. Дж. Ровз, професор з Юнайтед Каледж. Він сказав що на канадійських університетах повинні бути відділи словянських мов, і що миру в Европі не буде доти, доки Україна не буде вільна.

Травня 31 — В Винніпеґу відбулося 27 ц. м. зібрання ініціятивної ґрупи канадійських лінґвістів з ціллю створення Канадійського Товариства Лінґвістів. Участь у ньому з українців взяли оці: Др. Я. Рудницький, Др. О. Старчук, з Едмонтону, Др. Ю. Мулик-Луцик і Володимир Костюк. Др. Я. Рудницького вибрано до екзекутиви.

Др. Євгенія Головач, з Едмонтону, наіменована асистентом професором педіятрики в медичній школі Вашінґтонського Університету в Ст. Луі, Мизурі.

Червня 7 — В днях 30 і 31 травня відбувся в Винніпеґу перший зїзд українських науковців — славістів і україністів. Влаштувала його Українська Вільна Академія Наук, при співпраці Наукового Товариства ім. Шевченка, та кількох інших наукових орґанізацій. Сесія відбулася в Народному Домі. Виклади мали слідуючі: Др. Вол. Кисілевський, Др. П. Маценко, Др. О. Старчук, Др. Юрій Мулик-Луцик, М. Боровський і А. Шумовський.

В день 31 травня в Манітобському Університеті відбулась сесія канадійських славістів, зорґанізованих в ААТСЕЕЛ. Виклади з українців дали: Митрополит Іларіон, Др. О. Старчук, Др. В. Кисілевський, проф. Л. Білецький, Др. Ю. Мулик-Луцик і Др. Я. Рудницький. Того дня КУК влаштував для учасників обох конвенцій вечерю в їдальні Мур's.

Лев Коссар, через кілька років репор-

тер вінніпеґського Фрі Прес, перейшов до праці як репортер торонтонського Телеґрем.

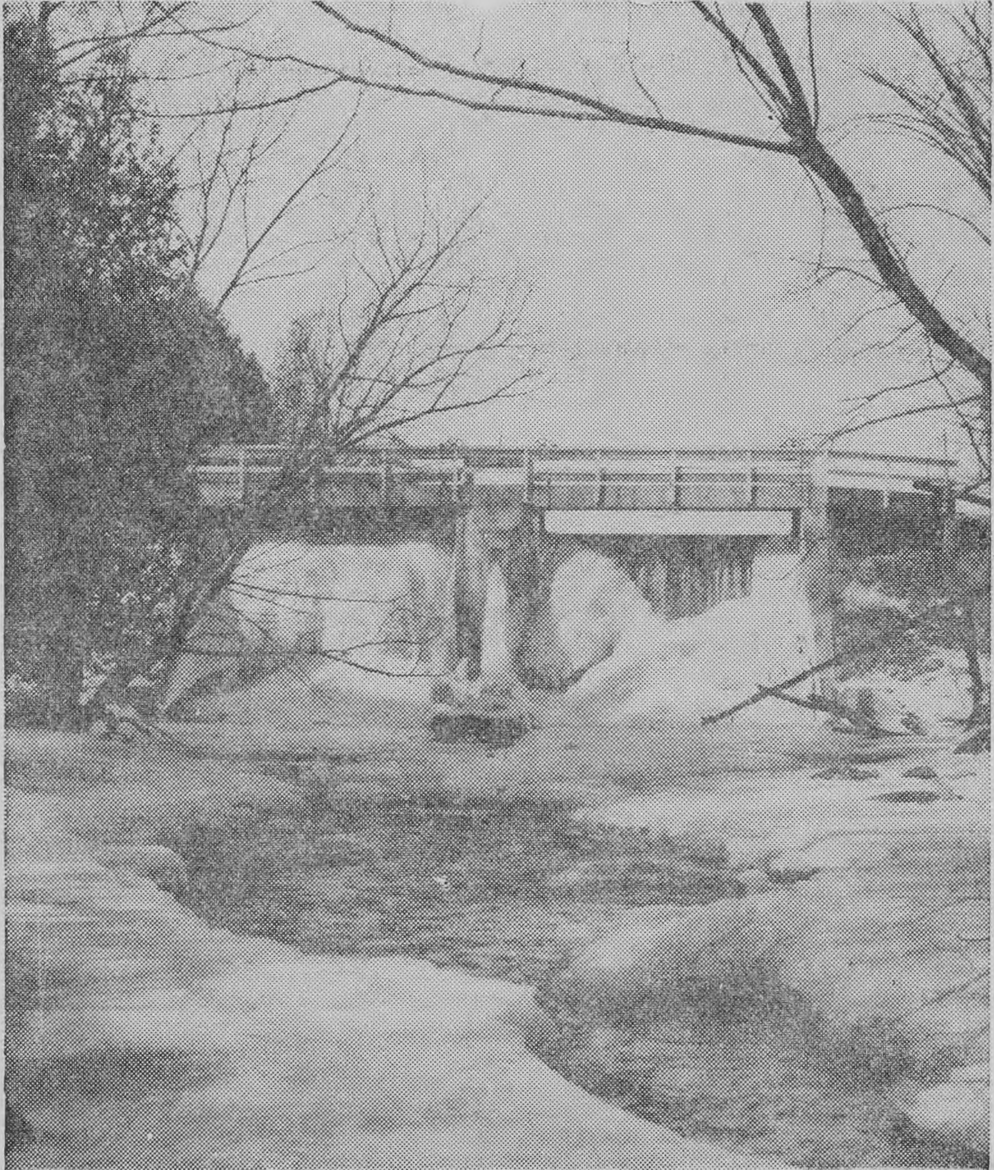
Черня 14 — Др. Михайло Капуста, міський лікар, назначений інспектором здоровля в Ню Торонто, Лонґ Бренч і Міміко. Він родився в Торонті й там покінчив медичні студії.

Українці в Едмонтоні, Саскатуні й інших містах протестують проти того, що совєтський уряд використовує річницю Переяславської Угоди з року 1654 для своїх імперіялістичних цілей. В Саскатуні промовляв проф. Ватсон Киркконел.

Дня 6 ц. м. в Торонті вшановано Олену Кисілевську, бувшу сенаторку.

В Монтреалі українці відбули велике віче під гаслом За Незалежність України.

Червня 21 — Перебуваючи в Шікаґо, проф. Я. Рудницький виголосив через радіо доповіді про Українiку й Україно-

Зимова Краса в Онтеріо
Цей вид сфотоґрафований коло Рок Кенді Фалс, в Онт., недалеко Порт Говп.

знавство в Канаді, і про Вакаційні Університетські Курси Українознавства в Канаді.

Д. Щербанюк, з Веґревил, Алта., одержав відзначення в формі стипендії на $500 на дальші студії в Торонтонському Університеті. Він тепер є на практиці адвокатури в Едмонтоні. За кілька минулих років він одержав інші нагороди—стипендії. Він є абсольвентом Албертійського Університету.

В Монтреалі відбувся фестиваль українського танку й пісні. Фестиваль відбувся в днях 28 і 29 травня.

Анєля Піставка, студентка з Ґімлі, Ман., одержала медаль ґенерал-ґубернатора за найвищі марки в іспитах з 12 кляси в Манітобі.

Червня 28 — В Винніпеґу відбулася в неділю, 20 ц. м. величава маніфестація під гаслом За Незалежність України. Після Богослужень у всіх церквах до полудня, пополудні відбулась величава парада від Будинку Леґіслятури до Сенотафу, де зложено вінець у память Невідомого Вояка, а відтак усі учасники зібралися в Міській Авдиторії на віче. Промовляли там проф. Дж. В. Симпсон, з Саскатуну, посол Ф. Заплітний та представники кількох словянських етнічних ґруп. Маніфестацію влаштував міський відділ Комітету Українців Канади в співпраці з відділом Ліґи Визволення України й кількома іншими орґанізаціями.

Липня 5 — А. В. Свобода, фармер в околиці Саскатуну, вибраний головою Проґресивно - Консервативного Товариства в Саскачевані.

В Торонті відбуто велику маніфестацію під гаслом За Незалежність України. Почалась вона походом, а закінчилася вічем у Квін'с Парку, де було около 8,000 людей. Гостем промовцем був проф. І. Вовчук, з Америки. Промовцем з між анґлійців був Валтер Геррис, міністер горожанства й іміґрації в Оттаві.

Посол з округу Етелберт, у Манітобі, М. Н. Григорчук, вибраний головою спеціяльної комісії для зревідування границь виборчих округів у цій провінції.

Липня 12 — На річному зїзді Українського Національного Обєднання, відбутий в Винніпеґу 1, 2 й 3 липня, гостем промовцем був С. С. Ґарсон, міністер судівництва в Оттаві. Президентом орґанізації вибрано Василя Гультая, з Торонта.

Панна Анна Гнатюк, з Саскатуну, одержала стипендію в сумі $500 на дальші студії в книгознавстві. Вона є абсольвенткою Саскачеванського Університету зі степенем Б.А.

В днях 3, 4 і 5 ц. м. в Торонті відбулась перша зустріч українських мистців з Канади й Злучених Держав. Зарядив її торонтонський Літературно-Мистецький Клюб.

В першому концерті в Рейнбов Стейдж у Килдонан Парку, в Винніпеґу, виступали, між іншими, українці з своїми танками й хоровими піснями. Концерт відбувся 7 липня.

Липня 26 — Андрій Бабинчук, скрипак з Винніпеґу, одержав назначення на місце помічника концертмайстра орхестри Карл Роза Опера Ко.

В неділю, 11 липня, в Винніпеґу промовляла, на запрошення місцевого відділу Комітету Українок Канади, Мілєна Рудницька, бувша посолка до польського сойму в Галичині.

Серпня 2 — В околиці Чипмен відслонено памятник першим українським поселенцям-піонірам. Перед відслоненням відбулося Богослуження в місцевій католицькій церкві, яке відслужив епископ Ніль Саварин. Визначними гістьми на цій церемонії були: ґубернатор Алберти Бовлен, посол І. Дікур, мейор Гавриляк і суддя П. Ґрещук. З перших поселенців в околиці були й промовляли Василь Елиняк і Юрко Войтків.

В Колеґії Св. Андрея в Винніпеґу відбуваються восьмі курси українознавства. Курсантів є 58, з ріжних провінцій.

Серпня 9 — Панна Франка Бачинська, з Винніпеґу, почала працювати в часописі в анґлійській мові в Шарлоттавн, Принц Едвард Остров, з назвою Да Ґардіян оф да Ґалф. Часопис був заснований 1872 року. Управляють ним два брати скотляндського походження, Борнетти. Панна Бачинська має степень Б.А. з Манітобського Університету, і давніше працювала в Ст. Джеймс Лідер.

Проф. Я. Рудницького обрано членом екзекутиви Американського Назвознавчого Товариства (Американ Нейм Сосаєті) в Берклей, Каліф. Він є першим українцем у цій екзекутиві.

На конвенції Манітобської Федерації Рільництва й Кооперації в Брендоні

вибрано заступником президента українця, Павла Турка, з Гейзелридж, Ман.

Серпня 16 — УВАН відбула першу виїздну сесію в Ледвин, Ман., дня 8-го серпня. Виголосити мали там виклади проф. Л. Білецький і проф. Я. Рудницький, однак був лише виклад проф. Рудницького, на тему Українська Культура в Канаді.

Серпня 23 — В Манітобському Університеті відбулись пяті з черги літні курси українознавства. Вищою клясою провадив проф. Я. Рудницький, нижчою проф. Ю. Мулик-Луцик. Учасників було 19. В курсах були такі предмети: граматика, правопис, стилістика, історія української літератури, читання українських авторів, переклади й інтерпретація інших творів.

Винніпеґ відвідав Др. А. Фіґоль, з Мінхену, представник Наукового Товариства ім. Шевченка в Европі. Він мав тут розмови з відповідними людьми в справі видавання словникової частини Енцикльопедії Українознавства.

Серпня 30 — Реймонд Михальчишин, 17-літний студент з Шовл Лейк, Ман., був одним з студентів, які одержали нагороди подорожі до Ню Йорку й побачення сесії Обєднаних Держав. З Манітобу були нагороджені лише два студенти.

Павло Дорожинський, молодий ґеольоґ з Транскони, Ман., одержав степень Бечелор оф Сайнц з Манітобського Університету. Рік перед тим він був на праці федерального уряду в ґеольоґічних дослідах у північній Канаді.

Орґан Української Греко-Православної Церкви в Канаді, Вістник, перейшов на власність консисторії церкви. Досі видавала його видавнича спілка Тризуб. Це рішення зроблено на надзвичайному соборі в 1951 році, та остаточну угоду виконано тепер.

Вересня 6 — Др. В. Ф. Бачинський, з Винніпеґу, одержав відзначення членством у Раді Міжнародної Колеґії Хірурґів на конвенції в Шікаґо.

Пилип Подоляк, з Торонта, винайшов новий спосіб друкування музики. При помочі маґнету він наложує музичні ноти й знаки на чорній металевій плиті, а відтак фотоґрафує її й робить з того клішу.

На пресовій конференції в своїй канцелярії новий президент Манітобського Університету, Др. Гю Г. Савндерсон, сказав, що він вірить у потребу словянських відділів у канадійських університетах. Запит про це поставив йому ред. М. Г. Гикавий. Ці відділи, він сказав, є корисні навіть більше для анґлійців ніж для самих українців.

Вересня 13 — Віра Жаровська, з Винніпеґу, одержала стипендію в формі членства Університеу Пердю в Лафаєт, Індіяна, ЗДА. В 1952 році вона здобула степень Местер оф Сайнц у Манітобському Університеті.

Вересня 20 — Др. В. Черевик, патольоґ, вернув з Маляї, де він був при праці як дорадник маляйських рільничих знавців згідно з Коломбо Пляном. Він був висланцем Канади.

Дня 10 вересня помер у Винніпеґу приятель українців, Др. А. Г. С. Джилсон, президент Манітобського Університету.

В офіціяльному журналі федерального департаменту міністерства закордонних справ, Екстернал Еферз, помі-

щено в числі за серпень довшу статтю про життя в Україні. Щоденник Фрі Прес подав у числі з 16 вересня статтю п. н. Юкреїн Фармер ет 1917 Левел. Матеріял у ній взятий зі статті в Екстернал Еферз. Сказано там, що український фармер в Україні живе тепер гірше ніж жив у 1917 році.

В Торонті почав виходити новий часопис з назвою Канадійський Горожанин. Видавництвом займаються В. Боссий — редактор, І. Корчинський — управитель, Др. О. Молодецький — секретар-скарбник. Це ті самі люди, які видавали до тепер часопис Український Християнський Робітник, а перед тим цей часопис мав назву Український Робітник.

Вересня 27 — В МкҐил Університеті, в Монтреалі, відбувся Український Тиждень, для реклямування української справи.

В Торонті промовляв 19 ц. м. Др. А. Фіґоль про стан української науки й науковців у західній Европі.

В окрузі Селкірк, де мають відбутися доповняючі федеральні вибори, кандидує з ліберальної партії Іван Шанський, бизнесовець з Винніпеґу.

Жовтня 11 — Домініяльне бюро статистики подає, що за перших сім місяців цього року, тобто від січня до липня, до Канади прибуло 556 осіб українського роду.

Др. А. Фіґоль відвідав Едмонтон і Саскатун. Він говорив про стан і значіння української науки поза Совєтським Союзом.

На мейора Винніпеґу кандидує аж шість осіб, між ними Степан Дзюба.

Жовтня 18 — В Едмонтоні відбулось вшанування українських піонірів. Влаштувало його Товариство Українських Піонірів Алберти.

На запрошення УВАН, ред. М. Ґ. Ґикавий виголосив у Народному Домі в Винніпеґу, 10 жовтня, доповідь на тему Проблєма Української Культури в Канаді. Головною думкою в його доповіді було те, що для збереження нашої культури в Канаді треба вщепити в наші молоді любов до свого рідного, а щоб це зробити, треба постаратися, щоб ця молодь була горда свого українського походження.

Листопада 1 — Українське жіноцтво, зорґанізоване в ЛУКЖ, відсвяткувало в Едмонтоні 70-літну річницю українського жіночого руху, започаткований в Галичині. В 1864 році засновано в Станиславові Товариство Руських Женщин. Почин у цьому ділі зробила Наталія Кобринська.

В міських виборах Винніпеґу, відбутих 27 ц. м. мейором вибраний був Джордж Шарп. Він мав 31,138 одинок, Степан Дзюба мав 25,412 одинок, Ґарнет Колтер 15,842 одинок, Е. Дреффин 8,326 одинок, В. Кардаш 3,724 одинок, П. В. Бравн 1,283 одинок.

В третій варді С. Царук, кандидат на алдермена, мав 4,221 голосів, Е. Бачинський, кандидат на шкільного радного, мав 6,118 голосів.

В муніципалі Олд Килдонан, коло Винніпеґу, С. Боднар вибраний війтом.

Листопада 8 — Міський відділ Комітету Українок Канади в Винніпеґу святкував 70-ту річницю українського жіночого руху.

В третій варді Винніпеґу до шкільної ради вибрано пані Ніну Партрик. А. Загарійчук вибраний до цеї ради минулого року.

Листопада 15 — Вислід доповняючих виборів в окрузі Селкірк, у Манітобі, був такий: Вилліям Брайс, ССФ, 8,094 голосів; Іван Шанський, ліберал, 5,628; Дейвид Вейч, консерват, 2,430.

Листопада 22 — Др. Орест Старчук, асистент-професор модерних мов в Албертійському Університеті, виголосив доповідь до членів Фільософічного Товариства, яке є при університеті, про Росію. Слухало його около 200 осіб.

Товариство Прихильників Видання Творів Юрія Клена, в Торонті, влаштувало вечір присвячений творам Клена. Промовляли Євген Маланюк, з Ню Йорку, і проф. Ю. Русов, з Монтреалу.

На зїзді Колеґії Св. Андрея в Винніпеґу, відбутого в днях 12, 13 і 14 ц.м. повідомлено, що ця інституція є важною теольоґічною школою для українців. В ній є 24 теольоґи, між якими чотири походять зі Злучених Держав.

Листопада 29 — На Листопадовому Святі в Монтреалі промовляв як головний бесідник Др. Матвій Стахів, зі Скрентону, ЗДА, редактор часопису Народна Воля.

В Торонті випущено для висвітлення

нову фільму, продукція Василя Авраменка — Тріюмф Українського Танку. Фільма має історичну вартість.

Грудня 13 — В міських виборах у Торонті кандидували на алдерменів з українців: Р. Тесля в пятій варді, Др. І. Кучерепа в семій варді. Тесля мав 2,105 голосів і не був вибраний. Др. Кучерепа був вибраний вже третий раз.

Дня 21 листопада відсвятковано в Винніпеґу десяту річницю смерти Олександра Кошиця в память славного дирігента й музика. Влаштувала свято УВАН.

Грудня 20 — В місті Виндзор, Онт., мейором вибрано українця, Михайла Петрика. Він є третим мейором великого міста українського походження в Канаді.

1955

Січня 3 — Державна Фільмова Рада повідомила, що вона передає через телевізійну стацію в Винніпеґу дня 16 ц. м. частину українських різдвяних свят.

Радіостанції в кількох західних містах передають українські коляди в своїх програмах.

Фільма Тріюмф Українського Танку, продукована Василем Авраменком, висвітлюється тепер у східному Онтеріо.

Січня 10 — Назар Боднарчук, який помер місяць тому, лишив для Колеґії Св. Андрея й для Катедри Пресв. Трой-

Коли не їздили автами

Кількадесять років тому, коли ще мало людей на фармах мали авта, вони їздили ось такими санками з одним конем. Тепер такий вид на канадійських фармах є рідкісний.

ці, в Винніпеґу, по тисячу долярів.

В конвенціях канадійського й американського товариства славістів живу участь взяв проф. Я. Рудницький.

Українці в Едмонтоні відбули наради в справі старань здобути право на українську мову як предмет в міських вищих школах. Вибрано комісію з пятьох осіб: о. Й. Шкварок, О. Прийма, П. Хаба, Ю. Стефаник і І. Ковалюк.

Січня 17 — В Едмонтоні почав виходити новий журнал з назвою Український Піонір. Видає й редаґує його Тома Томашевський. Зміст його складається з матеріялів про українських перших працівників на полі культури й орґанізації. В першому числі поміщено статті про іміґрацію українців до Канади, спомини про Романа Кремара та інші.

В Албертійському Університеті були через осінь виклади про українську мову й літературу.

Січня 24 — Семен В. Озеро одержав назначення на посаду помічника заступника міністра риболовства в Оттаві. По професії він є адвокатом. Він родився в Галичині, а до Канади прибув 1910 року.

Офіціяльний урядовий журнал Екстернал Еферс подає в числі з 4 грудня, 1954, статтю про "Славоник Стадійс ін Кенедіян Юніверситійс". Автором статті є проф. Дж. Ст. Клейр-Собелл, з департаменту словянських студій в Університеті Брітіш Колюмбії. Він каже, що словянські студії в університетах мають велику користь, головно тому, що словянські мови грають важну ролю в міждержавних відносинах.

Січня 31 — М. Н. Григорчук, посол з округу Етелберт, Манітоба, одержав назначення на пост ґенерального правника. Оповіщення було зроблене дня 24 ц. м. Він вибраний був послом перший раз у 1949 році. Родився в околиці Ґилберт Плейнс у листопаді, 1905 року. Його батько був послом до манітобської леґіслятури через около 22 роки.

І. Дікур, посол до Оттави з Веґревил, пропонує створення пляну куплення землі для молодих людей, які хочуть фармерувати, але не мають грошей.

Оба винніпеґські щоденники, Фрі Прес і Трибюн, подали короткі редакційні статті про Свято Української Державности.

На Святі Державности в неділю, 23 січня, головним промовцем був проф. В. Л. Мортон, професор історії в Манітобському Університеті. Він сказав, що справа визволення України є справою не лише самих українців, але й всіх народів. Колиб Україна була вільна, то не булоб, він сказав, залізної куртини. Колиб, він дальше сказав, завернути час до 1918-19 років, то західні держави поступилиб інакше, не так як вони поступали тоді, не знаючи положення українського народу.

Лютого 7 — Посол А. Головач, у своїй промові в парляменті в Оттаві, сказав, що уряд повинен зменшувати податки, бо вони надто обтяжують бизнесовців і тим здержують економічний розвиток.

В Веґревил, Алберта, вшановано, між кількома іншими визначними особами, Петра Зварича, як одного з перших громадських працівників у провінції. На бенкеті відчитано привітальне побажання від прем. Сен Лорана. Головним промовцем був міністер рільництва, Джеймс Ґ. Ґардинер.

Лютого 14 — В суботу, 5 ц. м. помер у шпиталі Ст. Боніфас, у Винніпеґу проф. Леонід Білецький, в віці 73 роки. Похорон відбувся з Катедри Пресв. Тройці 9 ц. м. Він вславився як Шевченкознавець і великий знавець української літератури.

Лютого 21 — Посол Ф. Заплітний говорив у парляменті в Оттаві про потребу федеральної помочі школам у провінціях.

Винніпеґська Симфонічна Орхестра влаштовує 24 ц. м. спеціяльний концерт з назвою Український Вечір, під патронатом Комітету Українців Канади.

Лютого 28 — В дебаті над справою іміґрації до Канади участь взяв посол А. Головач, з Едмонтону. Він сказав, що Канада повинна впускати багато іміґрантів, бо це помоглоб дальшому розвитку цеї держави.

Про назначення М. Н. Григорчука ґенеральним правником Манітоби пише лондонський щоденник Лондон Таймс.

В Манітобському Університеті закінчились з кінцем цього місяця вечірні курси українознавства. Викладали на них професори Я. Рудницький і П.

Юзик. Курсантів було 67, з яких 27 були не українці. Предметами були: українська граматика, правопис, фолькльор, література і справи східної Европи.

Березня 7 — В середу, 2 ц. м. Клюб Українських Професіоналістів і Бизнесовців вшанував Дост. М. Н. Григорчука величавим бенкетом у готелі Роял Александра. Гістьми були: прем. Д. Кемпбел, Дост. Н. В. Бачинський, мейор Джордж Шарп, голова поліції Тефт та інші.

Між тими, які згинули в боях з японцями в Гонґ Конґ знайдено такі прізвища українців: М. Касіян, Н. А. Осадчук, П. Процінський, М. Школьний.

В Сер Джордж Вилліямс Каледж, у Монтреалі, відбувся успішний Український Тиждень, влаштований Українським Студентським Клюбом. Ціллю Тижня було познайомити студентів не-українського походження з українською культурою й історією. Промовляв проф. П. Юзик, з Винніпеґу, на тему: Третий Елемент у Канаді — Ділема?

Березня 14 — Комітет Українців Канади гостив у Винніпеґу Вилсон Вудсайда, редактор відділу закордонних справ у журналі Сетардей Найт. Вудсайд є приятелем українців.

Березня 21 — Головним промовцем на Шевченківському Святі в Винніпеґу, влаштоване відділом Комітету Українців Канади, був М. Н. Григорчук.

Березня 28 — В Комітет Українців Канади вступили дві нові орґанізації: Союз Українського Студентства Канади і Українсько - Канадійське Товариство Прихильників Визвольної Боротьби України. В Комітеті Українців Канади є тепер 20 ріжних орґанізацій.

Українці в Едмонтоні роблять дальші старання здобути право на українську мову як предмет у вищих школах міста.

В Торонті гостив і промовляв Др. Арнолд Марґолін, з Вашінґтону. Він промовляв в Українськім Народнім Домі на тему Проґнози Про Майбутнє Совєтської Імперії й Поневолених Нею Народів.

Митрополит Іларіон оповістив, що він, при співпраці двох інших осіб, докінчив переклад Біблії на чисто українську мову. Помагали йому в цій праці о. Василь Кусів, презбитеріянський проповідник з Кренфорд, Ню Джерзей, і Л. Жабко - Потапович, баптистський проповідник з Честер, Пенсильванія. Цю працю Митрополит Іларіон почав двадцять років тому, але не міг викінчити її через воєнні перешкоди. Працю предложило йому ще в 1936 році Британське й Чужинне Біблійне Товариство.

Квітня 4 — Комітет Українців Канади вшанував величавим бенкетом у Марлборо готелі Дост. М. Н. Григорчука, ґенерального правника Манітоби. Присутних було около 200. Дост. М. Н. Григорчук сказав, між іншим, що він не вірить, що до українців у Канаді є упередження. Наші співгорожани тільки не знають нас добре і тому не відносяться до нас завжди прихильно.

Квітня 11 — Леся Зюбрак, кольоратурна сопран, здобула нагороду в сумі $2,000 на контесті співаків Сінґінь Старз оф Туморов, у Торонті. Цей контест заряджує компанія Кенедіян Індастріс Лимитед. Всіх контестантів було 22. Панна Зюбрак підписала контракт з Арсі-Ей-Виктор на рекордування її пісень на ґрамофонних рекордах.

Квітня 18 — Проф. Я. Рудницький виїхав до Еспанії, де в Університеті Саляманки відбудеться міжнародний Конґрес Назвознавців. Після того він відвідає також Францію й Британію. На конґресі він виголосить дві доповіді: Топономастичні Неольоґізми в Канаді, і Еспанське Назовництво в Українських Версіях Дон Хуана.

Олена Кисілевська, в Оттаві, захорувала.

Квітня 25 — Андрій Загарійчук, довголітний член Шкільної Ради в Вінніпеґу, вибраний знову заступником предсідника цеї Ради.

Травня 2 — Між 21 студентами в Манітобському Університеті, які одержали стипендії в нагороді за найкращі студії, є оці українці: Володимир Бушук, з Ґарленд, Ман. — стипендія на $1,400 для студій у МкҐил Університеті; Орест Чайковський, Елмер Е. Оґризло і Василь Р. Валл, усі з Винніпеґу, по $800. Стипендії походять від Нешонал Рісерч Кавнсил.

Травня 9 — Др. Ізидор Глинка, працівник у ляборатоpiї Збіжжевих Дослідів у Винніпеґу, вибраний головою Хемічного Інституту Канади.

Травня 16 — Міністер горожанства й Іміґрації в Оттаві, Дж. В. Пикерсґил, повідомив, що від тепер вільно буде ставити за державу уродження Україну, при виповненні аплікацій на горожанство. До тепер Україну цей департамент не уважав за державу і позволяв ставити лише Австрію, Польщу або Росію. Цю справу порушив посол І. Дікур, за піддержкою Комітету Українців Канади. На цю саму тему промовляв і посол Ф. Заплітний.

Т. Біґора, адвокат українського роду в Ст. Кетеринс, Онт., одержав назначення на заступника судді в діточому й родинному суді. В місті Ст. Кетеринс п. Біґора є алдерменом.

Клюб Українських Професіоналістів і Бизнесовців у Винніпеґу влаштував 11 ц. м., в театрі Плейгавс, перший клясичний концерт. На програмі були ріжні музичні й співацькі точки, народні танки й т. п. Дохід з концерту пішов на відділ словянських студій в Манітобському Університеті.

Травня 23 — Ґенерал-ґубернатор Винсент Мессей, відвідуючи Манітобу, відвідав також і українську католицьку церкву в Кукс Крік.

Червня 13 — В Онтеріо відбулися 9 ц. м. провінціяльні вибори. Наново вибраним є посол І. Яремко, консерват, в окрузі Торонто-Белвудс. Це другий його вибір. Найбільшим його противником був комуніст, Стюарт Смит. Яремко мав більшість 234 голосів.

Червня 20 — Олена Кисілевська серіозно хора в шпиталі в Оттаві.

Посол І. Яремко дістав усіх 5,324 голоси в окрузі Торонто-Белвудс.

В Алберті кандидують слідуючі українці: Антон Глинка, СК, в Едмонтоні; П. Хаба, СК, в Редвотер; М. Понич, СК, в Веґревил; Н. Мельник, СК, в Виллінґдон; Никола Шандро, ліберал, у Виллінґдон; пані І. Засійбіда, ССФ, в Брус; Григорій І. Леськів, ССФ, в Редвотер; Ст. Ружицький, ССФ, в Веґревил; Дмитро Мироник, ССФ, в Верміліон; Никола Душенський, ССФ, в Виллінґдон; Антін Борис, ССФ, в Ледук; Еманюел Пирч, консерват, у Ледук; І. Зубик, консерват, у Ст. Алберт; Антон Лежанський, комуніст, в Драмгеллер; Василь Гарасим, комуніст, в Едмонтоні; І. П. Гоцалюк, комуніст, в Верміліон.

В днях 4 - 19 ц.м. відбулася в Монтреалі вистава українського малярства. Малюнки були виставлені в ґалерії Монтреальського Музею Образотворчого Мистецтва, під патронатом мейора Драпо. Ініціятиву до вистави дав відділ Осередку Української Культури й Освіти. Свої твори мали там виставлені артисти А. Грищенко, Архипенко, Пачовський, М. Кричевський, Й. Крайківський, К. Кричевський, Святослав Гординський, Михайло Мороз, Ласовський, Галина Мазепа, Олекса Булавицький, Петро Холодний, Л. Кудіна, О. Ольшанська, М. Осінчук, Іван Кейван, Северин Борачок, Люба Ґенуш і П. Мечик.

Червня 27 — В неділю, 19 ц. м., містечко Вайта, де мешканці майже всі українці, впало жертвою торнада, який знищив багато домів, Народний Дім, школу й ушкодив православну церкву.

Липня 4 — На зборах Комітету Українців Канади Брат Методій, ректор Інституту ім. А. Шептицького, в Саскатуні, сказав, що в Саскачевані українська мова є одним з предметів у вищих школах у таких місцевостях: Альвена, Гефорд, Арран, Канора, Кридор і

в Інституті ім. Шептицького в Саскатуні, а також і в обох католицьких інституціях в Йорктоні — Колеґія Св. Йосифа і Академія Пресв. Серця. Колеґія Св. Йосифа була першою вищою школою в Саскачевані, де українська мова була одним з предметів.

В Едмонтоні Др. С. І. Гнатко здобув нагороду в сумі $100 за дві праці зі спеціялізованої медицини. Він спеціялізується в студіях бактеріольоґії.

Українка, Ольга Монастирська, дружина аґронома з Виллінґдону, Алберта, викладає малярство в Школі Малярства в Бенф.

Адв. М. Барилюк, з Винніпеґу, вибраний заступником президента консервативної партії в Манітобі. Президентом є Стюарт МкЛейн.

Липня 11 — В виборах в Алберті з 29 червня вибрано партію Сошіял Кредит, але з меншим числом послів. Партія ССФ має лише два посли, оба українці — Н. Душенський з округу Виллінґдон, і С. Ружицький з округу Веґревил, де послом попередно був сошіял-кредитовець М. Понич.

Де були кандидатами українці, вислід був слідуючий: Веґревил — Ружицький, ССФ, 2,374; М. Понич, СК, 2,197; Мортон, ліб., 1,122.

Виллінґдон — Н. Душенський, ССФ, 2,107; Мельник, СК, 1,702; Шандро, ліб., 754.

Редвотер — П. Хаба, СК, 1,739; Мачик, ліб., 2,214; Григорій Леськів, ССФ, 549; Мерикл, ком., 267.

Верміліон — Купер, СК, 2,020; Гвитсон, ліб., 1,736; Мироник, ССФ, 677; Гоцалюк, ком., 307.

Ледук — Енслей, нез., 1,352; Андрій Борис, ССФ 1,148; Зайнер, СК, 954; Борґстід, ліб., 971; Емануель Пирч, конс., 397.

Брус — Пані І. Засійбіда, ССФ, 993; Гарді, СК, 1,975; Лиден, ліб., 1,521; Ґунардсон, конс., 69.

Ст. Алберт — І. Зубик, конс., 173; Мейнард, СК, 2,477; Соетарт, ліб., 2,565; Дуссов, нез., 540; Смит, нез., 76.

Лак ла Біш — Г. Лобай, СК, 1,713; Маскаґна, ліб., 1,784.

Боннівил — Кравчук, нез. СК, 789; Жосваґнер, ліб., 2,244; Миллер, СК, 1,321.

Едмонтон — Антін Глинка, СК, 5,503, квота була 9,569; Василь Гарасим, комуніст, 986.

Українська Греко-Православна Церква в Канаді відбула в Винніпеґу одинадцятий Собор, у днях 29 і 30 червня. Справу епископа на західну Канаду, в Едмонтоні, не вирішено, бо пропонований на це місце о. В. Кудрик, відмовився прийняти його. Новим головою консисторії є о. Др. С. В. Савчук, на місце попередного о. Є. Грицини. Собор обговорював зміну календаря на новий стиль, але проти того був сильний спротив.

Серпня 8 — Василь Валл (попередно Волохатюк) назначений сенатором. Оповістив це прем. Сен Лоран перед закінченням сесії парляменту, дня 28 липня. Валл є першим українцем бути сенатором поза Україну. Він родився в містечку Етелберт, Манітоба, 44 роки тому. Початкову й вищу школу побирав там, частину університету скінчив у Саскачеванському Університеті в Саскатуні, решту в Манітобському Університеті, Нормальну Школу кінчив у Винніпеґу. Учителював у Вайта і в Ґонор, а відтак у школі Лорд Нелсон, у Винніпеґу, де став принципалом і був ним довгий час. На весні цього року дістав посаду в Винніпеґу як заступник суперінтендента публичних шкіл. Посідає степені Б.А., Б.Ед. і М. Ед., а також і військову ранґу лейтенанта.

Посол Ф. Заплітний говорив у парляменті про закордонну політику. Він сказав, між іншим, що коли Росії треба було признати незалежність України, в часі революції, то вона це зробила, а відтак вислала їй ультимат здатися й стати частиною Совєтського Союзу.

Серпня 15 — Українці в Торонті святкували 1,000-ліття Християнства в Україні. Участь у святі взяли около 10,000 людей. Промовляв алд. І. Кучерепа, посол М. Старр, посол І. Яремко й мейор Торонта, Нейтан Филипс.

Підчас перебування в Миннеаполіс ґрупи совєтських рільничих знавців місцеві українці демонстрували перед готелем, де вони перебували. Участь у демонстрації взяли около 400 осіб.

Серпня 29 — Торонтонський журнал Сетардей Найт пише про дім панства Драґанів у Саскатуні, підкреслюючи його українську атмосферу. Зі статтею поміщено чотири знимки. Наголовок статті — "Е Метер оф Тредишон".

Вересня 5 — На летовищі Стівенсон,

у Винніпеґу, відбулась бурхлива демонстрація. Коли прибула там ґрупа совєтських колгоспників, щоб оглянути манітобські фарми, около 300 людей, між ними члени Анти-Большевицького Блоку Народів, зробили напад на тих, які виходили з летунського будинку. Однак це були поліцаї, одіті в цивільному убранні. Між демонстрантами були люди ріжних інших походжень.

Подібні демонстрації відбулися також у Монтреалі й кількох інших містах.

Вересня 12 — Сен. Василь Валл покликаний до членів канадійської делеґації на сесію Обєднаних Держав у Ню Йорку.

В Манітобському Університеті будуть цього академічного року ось такі українознавчі курси: українська мова, література, історія, сучасна Україна. Всі ці курси будуть кредитовані на 4 одиниці.

Вересня 26 — Дня 8 вересня помер в Едмонтоні Др. Осип Меґас. Був він редактором Канадійського Фармера в роках 1906-1908, а після першої світової війни делеґатом з Канади на мирову конференцію в Парижі. Потім студіював медицину й практикував в Едмонтоні. Лікарську диплому одержав у році 1926.

Жовтня 3 — В днях 23 і 24 вересня в Торонті відбулися наради Пан-Американської Української Конференції. Президентом цього спільного канадійсько-американського тіла вибрано о. Др. В. Кушніра. Останного дня нарад у Мессей Галл відбулось велике віче.

Василь Гавриляк вибраний наново мейором Едмонтону через аклямацію. Це вже другий раз, що він вибраний без голосування.

Панна Доллін Ткачук, з Едмонтону, одержала стипендію в сумі $250 від Албертійської Музичної Ради за найкращі осяги в студіях гри на скрипці.

Жовтня 17 — Відділ КУК у Торонті влаштував велике віче, протестуючи проти накидів совєтської колгоспної делеґації на тих українців, які демонстрували проти їх прибуття до Канади.

Капеля Бандуристів, під проводом диріґентів Володимира Божика і Григорія Китастого дали концерт у Міській Авдиторії 6-го ц. м.

Жовтня 24 — О. прот. Є. Грицина, бувший голова консисторії УГПЦ в Канаді, назначений адміністратором церкви на західну Канаду, з осідком в Едмонтоні.

Українці католики в Давфіні святкували 1,000-ліття Християнства в Україні.

Дня 23-го ц. м. виступала з концертом у Винніпеґу, в салі Катедри Пресв. Тройці, сопран-кольоратура Леся Зюбрак.

Жовтня 31 — Торонтонський відділ КУК дав $10,000 на заснування катедри українознавства в Торонтонському Університеті. Ціллю відділу є зібрати всіх $100,000. В. Ковальчук, з Торонта, дав від себе $1,000.

Міські вибори в Винніпеґу відбулися 26-го ц. м. В третій варді алдерменом знову вибраний Слав Ребчук. До шкільної ради вибраними є пані Ніна Партрик, А. Загарійчук.

Листопада 7 — В Винніпеґу помер 30 жовтня Аполінарій Новак, один з перших учителів, а відтак журналіст. Через чотири роки, від 1909 до 1913, він був редактором Канадійського Фармера. Довгий час працював як один з редакторів при Українському Голосі.

Капеля Бандуристів виступала з концертом у Монтреалі.

М. Буртняк, працівник у відділі горожанства й іміґрації в Оттаві, дав відчит у Народному Домі в Винніпеґу про українців у Югославії, яких він недавно відвідав.

Листопада 14 — Мейор В. Гавриляк був гостем Канадійського Клюбу в Форт Ґеррі Готелі, в Винніпеґу. Він говорив на тему "Гват Мейкс Едмонтон Тик?"

Листопада 21 — Товариство Українських Піонірів вшанувало бенкетом в Едмонтоні українських піонірів в Алберті. Головну промову виголосив Тома Томашевський. Почесним гостем був мейор Гавриляк.

Листопада 28 — Др. Іван Чинченко, недавно прибулий до Канади, став членом Наукового Товариства Вивчення Фізіольоґії Рослин і Обєднання Університетських Професорів Злучених Держав Америки й Канади.

Грудня 5 — УВАН дав хорій у шпиталі в Оттаві О. Кисілевській почесну грамоту, висловлюючи цим вдячність і оцінення її громадської праці.

Грудня 12 — В Винніпеґу відбулись 2 і 3 ц. м. перед-конґресові наради з ціллю приготовлення до надходячого Пятого Конґресу Комітету Українців Канади.

The Canada Fair Employment Practices Act
забороняє
дискримінацію в затрудненні

ЗАВДАННЯМ ЗАКОНУ є забезпечити робітників перед дискримінацією в затрудненні в членстві у фахових юніях в наслідок **раси, релігії, краски** або **національного походження.**

ЗАКОН ВІДНОСИТЬСЯ до працедавців у заводах або підприємствах під федеральною юрисдикцією і до робітничих юній, що репрезентують затруднені там особи. Ці підприємства включають корабельний промисл, мореплавство, залізниці, канали, телеґраф, аеродроми, летунські лінії, федеральні державні корпорації, банки, радіо і телевізію, як рівнож заводи і підприємства, які є визнані як такі, що є для загального користування в Канаді або які є поза виключною юрисдикцією провінціяльних леґіслятур.

ЗАКОН ЗАБОРОНЯЄ працедавцеві відмовити працю особі, або застосовувати дискримінацію проти особи з огляду на її расу, релігію, краску або національне походження. Працедавцеві також забороняється користати з услуг аґенції затруднення, яка застосовує таку дискримінацію або поміщувати оголошення про затруднення, які булиб дискримінаційні, або вживати дискримінаційних питань, писаних чи усних у звязку з аплікацією про затруднення.

ЗАКОН ТАКОЖ ЗАБОРОНЯЄ дискримінаційну акцію робітничою юнією відносно членства в юнії або затруднення з огляду **раси, релігії, краски** або **національного походження.**

КОЖНА ОСОБА, яка внесе зажалення згідно з провізіями цього закону або буде свідчити для допомоги слідству згідно з цим законом, є забезпечена перед всякими переслідуваннями, які моглиб її стрінути.

Зажалення згідно з тим законом треба вносити на письмі до:

DIRECTOR OF INDUSTRIAL RELATIONS
DEPARTMENT OF LABOUR OTTAWA

MICHAEL STARR
Minister

A. H. BROWN
Deputy Minister

ЧИ НАУКОВЕЦЬ МОЖЕ ВІРИТИ В БОҐА

Написав Воррен Вівер

НАУКА І РЕЛІҐІЯ

Наука, це чинник, при помочі якого людина намагається осягнути зрозуміння й контролю над природою. Мені здається, що непотрібно пособляти вірності того твердження словами: Це є мій рід знання, або, що це є те, що наука для мене означає.

Але реліґія, з другої сторони, це дуже особиста справа. Я можу сказати, що реліґія означає для мене: по перше, це правильник, як себе вести; по друге, це теорія морального значіння нашого буття.

Наука старається відповісти на запит "Як?". Як клітини діють у тілі? Як зробити такий літак, що летівби скорше від звуку? Реліґія — навпаки, пробує відповісти на питання "Чому?". Чому чоловік був створений? Чому я повинен говорити правду?

Наука намагається проаналізувати як поводяться речі, звірята та люди. Вона не цікавиться тим, чи ця поведінка є добра, чи зла. Якраз відповіддю на це питання займається реліґія.

ЯК МОЖНА ОКРЕСЛИТИ БОҐА?

Коли я чимось зажурений або переляканий або глибоко перейнятий тими, яких я люблю, коли я слухаю гимнів, які нагадують мені найприємніші хвилі мого дитинства, тоді Бог для мене є емоційним і співчутливим Богом — охороняючим Батьком. Коли я призадумуюсь над проблємою зла й добра, тоді Бог — це чистий, непорочний голос, непохильне джерело морального провідництва. Я не розумію як ці речі стаються, але я знаю дуже добре, якщо я слухаю того голосу, який каже котра дорога є властива. Багато разів я був непевний яким шляхом іти, щоб якнайкраще осягнути певну практичну ціль, але я не можу пригадати собі ані одного випадку в мойому житті — коли, як я запитався, що є дійсно правильним шляхом іти, — щоб я не одержав відповіді.

Ці два твердження покривають моє щоденне відношення до Бога. Мені не видається конечним пробувати аналізувати їх у льоґічних термінах. Вони становлять факти досвіду. Ніхто не може переконати мене, що Бог не існує, так як ніхто не може мене переконати, що стіл чи камінь не є солідними предметами — в кожному випадку доказ є простий, прямий та однозначний.

Як науковець, я є обізнаний з дрібничковими поясненнями атомічної структури стола і каменя, та це мене не турбує, що ці щоденні концепції про Бога не предкладають мені подрібного льоґічного вияснення. Бог, на інтелєктуальній площині (рівнозначній теоретичній площині фізика) є зовсім що інше і, так як науковець мігби того сподіватися, абстрактне. І це мене одушевляє, що в додатку до щоденного життя, я є також у стані думати про Бога на інтелєктуальній площині, які то думки є вдоволяючі та йдуть в парі з моїми думками, коли я думаю в наукових термінах.

Бог, для мене, це імя за безнастанним звеном явищ, які можна розпізнати в термінах моральної ціллі і які мають до діла з контролею людського призначення.

ЧИ НАУКОВЕЦЬ МОЖЕ ВІРИТИ В БОҐА?

Науковці, це якраз такі люди, що вірять у невидиме, в своїй есенції неокрислиме. Жадний науковець ніколи не бачив електрона. "Електрон", це прямо імя для постійного звена речей, що стаються в певних обставинах. Але для науковця ніщо не є більше "реальне", як електрон. Крісла, столи, каміння — все це не дуже "реальне" для нього, коли ви глибоко над тим призадумаєтесь. Стіл, дивлячись на нього через прецизійні інструменти атомічного фізика, це лише звено електричних виладувань, самих собою непевних та не-

вловимих. Дивлячись з цеї точки погляду, стіл цілковито тратить свою, на велику скалю, ілюзію реальности.

Науковець бувби останнім сподіватися, щоб "остаточне вияснення" мало щось до діла зі знайомими ідеями. Він є якраз таким, який не повинен сказати, що абстрактна концепція Бога дає в висліді "нереального" Бога. Для нього реальним є те, що є універсально досвідчуване. Він ставить підставове питання: "Чи ця дефініція успішно дається застосувати?". "Електрон" є лише імям за звеном феноменів, але підставово всі фізики погоджуються чим є ці феномени електрона. Якщо є цей самий рід спадковости, тоді дефініція "діє" — і науковець знаходить її можливою до прийняття й вдоволяючою. Чоловік не осягнув тієї самої згоди для того, що може бути назване феноменом Бога, але я приймаю абстрактну й інтелектуальну ідею Бога з таких трьох причин:

По перше: В цілій історії людства завсіди була поважна кількість згоди щодо існування "Бога". Ця згода не є так льоґічно прецизійна, як згода про електрони, але багато більше людей вірить і вірило в Бога чим вірили, вірять і будуть вірити в електрони.

По друге: Я знаю, що я не можу думати через релігійні досвідчення так вдоволяючо, як я можу думати через менше важні проблеми. Нуклеарний фізик має сьогодні лише неповні і суперечні теорії. Але ці теорії працюють досить добре та являють собою найкраще знання, яке ми маємо в цій справі.

По третє: Я приймаю два роди ідей про Бога — кожноденну концепцію про емоційного та інтуїтивного Бога, та інтелектуальну концепцію абстрактного Бога — з тієї причини, що я знаходжу оба ці роди особисто вдоволяючими. Це мене зовсім не турбує, що є два зовсім відмінні роди концепцій. Науковці думають про електрони як про складові частини й хвилі рівночасно; якщо електрон може бути двома цілими речами одночасно, — чиж можна чогось менше сподіватися від Бога?

ЧИ НАУКОВЕЦЬ МОЖЕ ВІРИТИ БІБЛІЇ?

Я думаю, що Бог обявляв Себе багатьом, багато разів і в багатьох місцях. Що більше, Він постійно обявляє Себе людині: кожне нове відкриття є дальшим "обявленням" ладу, який Бог вбудував у Свій всесвіт.

Я вірю, що Біблія є найчистішим обявленням, яке ми маємо про природу і добробут Бога. Виглядає, що це є неуникниме, що людське передання божественної правди може представляти також дещо з людської недосконалости. Для мене це є зовсім неконечним журитися незначними дивовижностями в цьому переданні. Звідомлення про чудесні події в біблійних часах я розумію як поетичне перебільшення або як старинні інтерпретації подій, які сьогодні ми не вважалиб за чудесні.

— Як там Славко? Ще в шпиталі?
— Так. Думаю, що він там побуде ще довший час.
— Невжеж? Так казав лікар?
— Ні, але я бачив його доглядачку.

В. Завадська

СПОГАДИ З ОДНОГО ДНЯ В КИЄВІ

В житті кожної людини бувають дні, яких ніщо не може стерти з памяти. Таким днем стало для мене 31 серпня, 1919 року, день заняття Києва майже одночасно українцями та денікінцями.

Напередодні, ще в полудні, кияни спостерігали з високого берега Дніпра артилерійський двобій між білими та червоними, на лівому боці ріки. Можна було думати, що большевики ще кілька день протримаються в місті, тим більше, що вони мобілізували всіх урядовців — мужчин для копання окопів і помічної служби на фронті.

Нагло в вечері того самого дня, з цілком протилежної сторони, залунали гарматні стріли. Звідтам нікого не сподівалися і большевики нараз опинилися під дво-стороннім обстрілом. То були, як ми пізншіе довідалися, українці. Почався поспішний відступ червоних, навіть не можна назвати цього відступом, бо це була панічна втеча по єдиній вільній дорозі через ланцюжний міст на Дніпрі, а далі на Чернигів.

Образ був не до змальовання. Червоноармійці збігалися до мосту з цілого міста і його околиць і там створився страшний стиск. Міст, широкий на кільканадцять метрів, не міг умістити всю навалу. Людей придушували до баріер, другі лізли через них та падали в воду, потручені новими втікачами. Тягареві авта, вози, кулемети, коні та люди, все змішалося між собою в одну масу, що здрігалася в страшних конвульсіях божевільного страху.

Цілу ніч стрілянина не припинялася, білі проміння прожекторів перетинали зоряне небо. Тепер ми вже напевно знали, що до Києва з заходу підійшов Петлюра на чолі Галицько-Наддніпрянської Армії. Присутність денікінців тут під самим Києвом викликала деякі сумніви, однак ми так бажали вірити в визволення, самостійну та незалежну батьківщину та ще в інші гарні речі, як на приклад — наш Український Київ, тим більше, що місцеві мудрці запевняли, що Денікінові необхідно забезпечити собі спокійний наступ на Москву і тому він відступить Київ українцям, "бо-ж він не варіят" — додавали вони переконано. Словом, ми (тобто ляїки) заспокоювалися і нетерплячо чекали на ранок.

Нарешті він прийшов, той ранок... чудовий, свіжий, з ясним сонцем на синьому небі. Гармати вже не гриміли і через контраст здавалося, що скрізь панує якась особлива лагідна тиша.

Перед тим як продовжувати, вважаю необхідним застерегти, що затримуючися на докладному описі так званих большевицьких ч.к., то є чрезвичайних слідчих комісій, вважаю їх не спеціяльно большевицьким витвором, а характеристичним явищем того часу, бо анальоґічних, якщо не гірших ексцесів, допускалися також і денікінці в своїх контр-розвідках і лишили по собі рівнож кроваві згадки.

Великі історичні перевороти все потягають за собою здичавіння обичаїв і пробудження хижих інстинктів у того, кому в той час перепадає влада. Вартоломієвської Ночі, або 10,000 вересневих убивств великої французької революції.

Клич "революція в небезпеці", пролунав перше в 18 столітті. В відповідь розлилося море крови. Повторюючи цей клич два століття пізніше, большевики сліпо підпали неминучим законам історії, а що хвиля їх жорстоких репресій видається сучасникові ґрандіознішою, пояснюється безмежними просторами бувшої Росії, через які вона перейшла. В Франції Париж зробив революцію. Велитенська Росія запалала з усіх кінців і цілий її простір укрився жертвами перевороту.

Треба сказати, що кияни за часів постійних змін жили, з браку ґазет, виключно словесними інформаціями, з цілком невідомих джерел. Носіями таких інформацій бували виключно служниці, перекупки та інша тодішня аристократія. Але найдивнішим було те, що вони приносили таки правдиві новини. Кожна хата мала свойого інформатора. Тому ще досвіта знали ми, що в свойому поспіху большевики не встигли вивезти 157 закладників, бо не вистарчило місця

на пароплавах (большевицький уряд тікав Дніпром на південь, до Черкас) і що їх спішно розстріляно в чрезвичайках. Імена цих 157 осіб були відомі з большевицьких комунікатів і ця відомість переняла нас жахом, бо це були, по більшости, представники громадянства та вищого судового урядництва; особливо багато загинуло тоді судових діячів, радників, прокураторів, адвокатів та слідчих суддів.

Всі знали, що їх мають вивезти як закладників, боліли душею за ними, бо вже відомо було, що це значить сидіти в чрезвичайці. А тепер... невже-ж їх усіх забито гуртом, як худобу на різні, тільки тому, що не було на чому вивезти? Ні, цьому я не могла повірити так, як не вірила оповіданням про німецькі звірства над російськими жовнірами, підчас великої війни. Але інформатори обстоювали свої відомости і казали, що вже скрізь по ч. к. ходять люди, шукають рідні, і що там можна побачити страшні речі. Бажаючи хоч раз у житті перевірити "vox populi", вирішила я сама обійти три найславніші ч. к., що були на вулицях Лизаветській, Садовій та Катерининській.

Ще далеко від них помітно було рух у напрямі колись найгарнішої аристократичної дільниці Липки. Там властиво містилися всі головні уряди большевиків та чрезвичайки, в найкращих віллях.

Щоб дотримати певного порядку і наблизитися до можливої обєктивности, я подам окремий опис кожної ч.к.

Лизаветська вулиця майже не має високих камениць і ціла, як і більшість вулиць у Липках, тоне в зелених садах. Число 3 — невелика вілля. Через побиті шиби та відчинені двері видно скрізь порозкидані папери, перевернені меблі, забуті каламарі. Ясно — тут поспішали. Задніми дверима виходиться до гарного садку з фонтаною, зі слідами кльомбів та травників. Але як це все тепер виглядало! За садом — господарські забудовання — стайня, возівня, і там люди згромадилися. Дехто став на коліна. Підходжу — невеличке

Рипл Рок, Бритіш Колюмбія

подвіря, і просто перед очима стайня з відчиненими дверима. Звідти виходять люди навшпиньках, наче з церкви, в декого на очах сльози. Долівка стайні бетонова, по середині темний отвір і з усіх боків до цього отвору провадять рівчаки (середина з отвором трохи нижча, до стін долівка підвищується). І рівчаками спливає кров зі стін у чорну яму, а під стінами людські мозки і останки розторощених чашок.

"К стєнкє" — грозили нам большевики за найменшу з їх погляду помилку, і слова їх не розходилися з ділом.

Що-ж присутні? — Мовчали — хто молився на колінах, а я сама відчувала, що в цей момент не в стані булаб ані слова вимовити.

На Катерининській вулиці, де була централя ч. к., нікого не впускав сторож, замкнувшися з середини за високим парканом, наче в твердині. Але ще в зимі бачила я, як з попід паркану, через хідник, на дорогу випливав червоний струмок крови.

Ідучи за юрбою, я прийшла на Садову вулицю ч. 5. Ще не доходячи до самого дому, мене вразив запах вина в повітрі. Він, як я опісля довідалася, видобувався з відчинених вікон сутерин. Я зазирнула до середини. Там лежало, розкиданих по підлозі, багато порожніх фляшок від вина та бляшанок від консерв. Очевидно, в останній хвилині тут відбувався бенкет, може ще кілька годин тому. Підлога та меблі були заляті вином.

Через браму дуже гарної одноповерхової віллі ввійшла я на подвіря, а потім до садка. Народу було багато і настрій його ставав загрожуючий. Ридали... проклинали... скаженіли... Тут, очевидно, відбулися головні події.

Йдучи садовою стежкою, я завважила, що мої обцаси починають якось дивно заглиблюватися в пісок. Стежка широка на півтора метра, посипана чистим жовтим піском. Одночасно дався відчути трупний запах.

Побачивши на переді купку людей, я побачила страшну, справді страшну картину. Стежку переді мною розкопували і, не глибше як на пів метра лежали під свіжо насипаним піском ряди мертвих тіл, одні на других. То були ті 157. Їх видобували зі страшної братерської могили і укладали на травнику. Я нарахувала до 40 тіл, а працю тільки що почали і стежка провадила далеко, аж до самого дому. То був жах. Але ще більший жах відчула я, коли довелося вертати тою самою мягкою стежкою.

Я описую тільки те, що бачила на власні очі, і тому не спиняюся над тим, що ще знайшли в страшній віллі, бо це мені пізніше оповідали знайомі.

Думала я, що переживання мої в той час осягнули кульмінаційної точки і ніщо в житті не викличе в мені міцніших емоцій. Я грубо помилялася, бо в той самий день доля обдарувала мене ще глибшими, невимовно болючими враженнями. Криваві жертви чрезвичайки видавалися мені окупом за нашу світлу будуччину і я поспішала тепер на зустріч з тою радістю на майдан перед Міською Думою, де вже повівав жовто-синій прапор.

II

Мушу тепер трохи оглянутися назад, щоб друга частина мойого оповідання стала перед очима не як увірваний епізод, але як подія, що природно випливала з попередніх фактів.

В той час до Києва посувалися майже одночасно дві, нічим між собою не звязані армії: від заходу, звільняючи правобережну Україну — українська, від півдня — денікінська.

Селянство встигло вже тоді переконатися, що від большевиків нема чого чекати і тому південні простори і Лівобереже, де власне переходила денікінська армія, очищено в около 10 днів.

Урядовий комунікат українського штабу каже: "Українські війська по триденевнім бою зламали опір большевиків і вдерлися до Києва. Але не встигли ще дійти до мостів через Дніпро, як з лівого берега вступив аванґард денікінських військ.

Маючи на увазі, що українська і денікінська армії повинні були, як здавалося, мати одну ціль — боротьбу з большевиками, і не вважаючи можливим почати новий бій з денікінцями, командант київської ґрупи українського війська попробував вести переговори з денікінським командуванням. Але надії ґенерала Кравса не здійснилися: денікінські війська, замість мирного розвязання обставин, напали на наші перетомлені боями відділи та примусили їх залишити Київ".

Отже Денікін підступно напав на наше військо, коли воно по довгих кро-

вавих боях здобуло Київ, і спричинився до власної загибелі.

Момент того нападу і негайного відвороту нашої армії з Києва відбувся на моїх очах, зараз по виході моїм з ч. к.

З трудом видобулася я зі страшного кладовища, бо все більші товпи людей надходили і весь час довелося мені йти проти течії.

Гарною Лютеранською вулицею вийшла я на Хрещатик, де вже одностайною низкою тягнулися в напрямі до Міської Думи українські війська. То були Чорні Запорожці. Вони їхали верхи, йшли пішки, ескортували гармати; всі були в чорних жупанах, баранячих шапках з довгими чорними шликами і справляли своїм бадьорим виглядом найкраще враження. Пізніше довідалася я яких надлюдських зусиль треба було цьому Запорожському Корпусові, щоб набути цей приличний вигляд. Перебиваючися з півдня до Києва через значні большевицькі сили, посувалися вони лісистою та гірською околицею з піщаним грунтом, де мучилися люди і вибивалися з сил коні гарматні. В урочистому вступі до Києва могла взяти участь лише невелика частина вояків, найкраще одягнених, та й для них створили збірну уніформу, позичаючи в одного чоботи, в другого чумарку і т. д.

Але запрезентувалися вони в місті знаменито і ми могли тішитися. Час від часу війська випереджували фіякри зі старшинами галицькими та надніпрянськими. Вони також поспішали на Думський Майдан. Нарешті і я дісталася туди. Там вже товпилися люди, перед Думою стояла українська галицька кіннота з жовтими шапками. На бальконі будинку повівав жовто-синій прапор. Це було перше враження. Підійшовши ближче, зауважила я, що публика вимахує руками і ніби присягається, бо тримає два пальці до гори. Мені навіть до голови прийшло, що це присяга перед українським прапором. Але на бальконі стояв український ґенерал і намагався щось комусь пояснити, а на долині, якраз під бальконом, купка людей з російським три-кольоровим прапором, ломалася в двері Думи. Счинилася метушня і за хвилю я побачили три-кольоровий прапор за плечима ґенерала. Ще за хвилю його припнято побіч з жовто-синім. Що счинилося тоді на долині? Публика, яка весь час підносила два пальці (вимагала двох прапорів, властиво російського) — загомоніла, закричала "ура"... А наші кіннотчики, що окружали Думу, підносилися на стременах, грозили кулаками публиці, скреготали зубами, плакали. І дивно було бачити сльози на їх мужніх, опалених сонцем лицях.

Я рішучо не могла витримати напруженої атмосфери і скаженої люти, і тому поволі, озираючися що хвиля на балькон, поволі почала видобуватися з товпи. І щож бачу? За плечима ґенерала почалася якась боротьба. Хтось когось боронив, комусь не давав. І раптом три-кольоровий прапор перехиляється через поруччя і з лоскотом падає на хідник під бальконом, його хтось підхоплює і він зникає. Якесь несамовите ревіння залунало. Це росіяни домагалися повернення свойого прапора. Тяжко було посуватися проти товпи, яка все стреміла проти мене в напрямі Думи. Я зійшла на брук, де не було чути російського обурення і можна було ближче придивитися нашим воякам.

Раптом залунав стріл, далі — кулемети зацокотіли. Це підходили з передмістя Києва — Печерська денікінці. Військо українське, що вливалося Хрещатиком наче вуж, відразу спинилося. Лиця скаменіли. Я приспішила кроки, щоб уникнути можливих подій, але стріли не повторювалися і я, повз мовчазні, похмурі ряди Запорожців, дійшла до Бульвару, який досить стрімкою горою врізується в початок Хрещатика.

Сонце ховалося за горою і захід червонів, наче заграва. Подивившися випадково вгору, побачила я якесь зловісне, пекольне видовище, яке й досі стоїть в мене перед очима: на огнисто-червоному тлі неба, там далеко на горизонті, чорні силюети людей в шапках зі шликами, на конях, запряжених у гармати, в шаленому жасі гонять перед собою, наче тіни з потустороннього світа, гонять панічно в напрямі протилежному свойому урочистому вступу до Києва.

Духово і фізично розбита, повернула я додому, не маючи сил перемогти в собі жалю і розпуки. Цим разом не лишилося мені найменшої ілюзії щодо швидкого повороту українців, ані жадної надії на можливість близького реваншу, бо такий здвиг, таке піднесення, яке провадило Галицько-Надніпрянську Армію до Києва, рідко повторюються.

Випробувані та Справджені Приписи

JANE ASHLEY

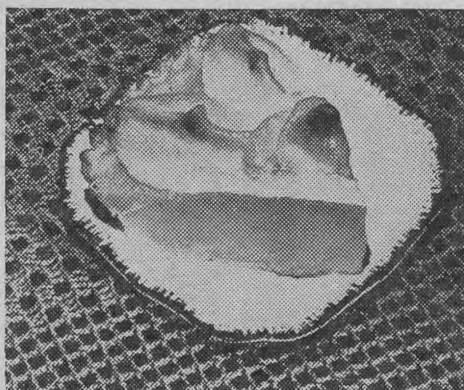
ВІДДІЛ ДОМАШНОЇ УСЛУГИ

The Canada Starch Company Ltd,

продуценти

Canada Corn Starch — Mazola — Silvergloss Starch — Benson's Corn Starch — Karo — Lily Corn Starch — Crown Brand Corn Starch — Linit.

"ЛЕМОН МЕРІНҐ ПАЙ"

- 6 ложок Benson's or Canada Кукурудзяного Крохмалю.
- ¼ ложки соли
- 1 склянка мілкого цукру
- 2 склянки води
- 3 жовтка яєць
- 2 ложки масла
- 5 ложок цитринового соку
- 1½ ложочок втертої шкірки з цитрини
- 1 спечена 9-цалева шкаралупа на пай
- 3 білки яєць
- 1/3 склянки мілкого цукру

ЗМІШАЙТЕ Benson's or Canada сіль і ½ склянки цукру в горішній частині подвійного баняка. ДОДАЙТЕ постепенно води; добре вимішайте. ПОЛОЖІТЬ на кипячу воду; варіть, мішаючи постійно, доки не згусне. ПРИКРИЙТЕ і варіть через 10 мінут; час від часу мішайте. НЕ ЗДІЙМАЙТЕ З ПЕЧІ. ВМІШАЙТЕ дещо гарячої мішанки крохмалю в білки яєць, змішаних з рештою ½ склянки цукру. ВИЛИЙТЕ назад ВІДРАЗУ в решту гарячої мішанки над кипятком, добре вимішайте. ВАРІТЬ 2 мінути довше; постійно мішайте. ЗДІЙМІТЬ з печі; додайте масло, цитриновий сок і шкірку. ПРОХОЛОДІТЬ до температури кімнати без мішання; вилийте до готової шкаралупи. ВБИВАЙТЕ білка яєць, аж доки вони не стверднуть, але не до сухости; повільно вбивайте цукор. ВИЛОЖІТЬ мерінґ легко на пай; печіть в температурі 325 ст. Ф. через 15 до 20 мінут, або доки легко не зарумяниться.

РИБА СМАЖЕНА В РИНЦІ

- 1 фунт риби або кусків
- 2 склянки гарнових окрушинок хліба
- сіль і перець
- 1 яйце, вбите
- 1 ложка води
- 1 склянка Mazola салатного олію.

ВИТРІТЬ рибу мокрим полотном; покрайте на штуки.
ВИТАЧАЙТЕ в окрушинах з хліба, посолених і поперчених до смаку.
ЗАМОЧІТЬ в змішаній разом воді з яйцем; знова витачайте в окрушинах.
ПРИГРІЙТЕ Mazola салатний олій у важкій ринці 10-цал. ринці.
ПОЛОЖІТЬ рибу до гарячого олію Mazola; смажте від 5 до 10 мінут, залежно від величини кусків.
ОБЕРТАЙТЕ до зарумяненння по обох сторонах.
ВИЙМІТЬ рибу; виложіть на бібуловий папір.
ПОДАВАЙТЕ гарячою, приправте, як бажаєте.
ДАЄ 4 подання.

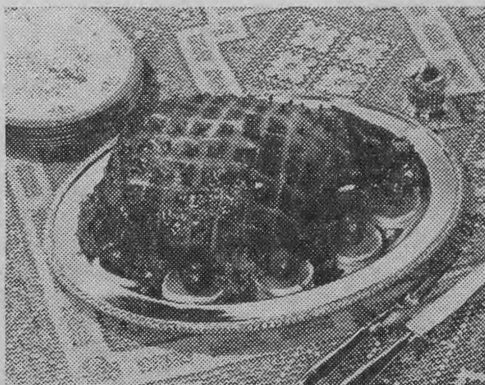
ШКЛИВО НА ШИНКУ

- 1 склянка Crown Brand Кукурудзяного Сиропу
- ½ склянки води
- 2 ложочки оцту

ЗМІШАЙТЕ Crown Brand Кукурудзяний сироп, воду та оцет.
ЗДІЙМІТЬ шкірку з гарячої звареної шинки.
ПОПРОРІЗУЙТЕ товщ, покладіть гвоздик в кожний ріг квадрату прорізів.
ПОЛОЖІТЬ на підставку в плиткій ринці; поливайте сироп Crown Brand з оцтом на поверхню шинки.
ПЕЧІТЬ при лагідній температурі, 325 ст. Ф., через одну годину, аж доки не зарумяниться.

СКОРЕ СКЛИВО НА ШИНКУ

ПОЛИЙТЕ Crown Brand Кукурудзяний Сироп прямо з бляшанки на поверхню звареної шинки. ПЕЧІТЬ в гарячій печі, 400 ст. Ф., через 10 мінут. ВИЙМІТЬ з печі; полийте більше Crown Brand по поверхні шинки. ПЕЧІТЬ 5 до 10 мінут довше, або доки не зарумяниться.

Їджте його рано, вполудне і вечером

Crown Brand це канадійський перфектний, найсмачніший осолоджувач. Ось чому щораз то більше канадійців воліють його на блинцях та кашах кожного дня. Crown Brand також чудово смакує на хлібі, товстах, мороженому і пудінґах. І памятайте, Crown Brand дає зростаючим дітям ці важні, прискорюючі енерґію харчові вартості.

ТЕПЕР - робіть направду смачні десерти

Для десертів, які любитиме ціла ваша родина, прямо вживайте Canada Corn Starch. Canada Corn Starch є улюблена канадійськими господинями, бо ця мука робить густі, багаті соси ... легкі кремовані паї та начинку ... і легкі смачні пудінґи. І вона така економічна.

◆

Воно завсіди краще, якщо смажене в MAZOLA

Всі канадійці погоджуються, що Mazola олій є знаменитим до смаження. Нема нічого кращого від Mazola, що надалоб делікатного смаку смаженим чи лише присмажуваним рибам, мясивам, курятині і бараболям. Mazola робить також смачне тісто, легкі пампушки, знамениті сухарці та є знаменитим для всіх салат.

Ольга Кміть

ВІН І МІЙ СИН

I

— ...Мамо, — запитав мене Володимир, мій син, — а ти його бачила? Знала?

А я мовчки дивлюся у двір і здається мені — плачуть шиби, сумує в мряковинні чуже піднебесся.

Я дивлюся у двір. На щоглі пів-спущений прапор і краплі чужого дощу по зморщках блакитньо-жовтого й бються об камінь чужий, мов рідниї сльози... мої, мого сина, дочки . . .

— Мамо! (мій син торкається моеї руки). А ти його знала?

Я беру мого сина на руки, притискаю його до себе і шепчу: — Знала, мій сину, знала.

— А бачила?

Я дивлюсь крізь заплакані шиби на двір, що розлігся великим білим майданом.

Нікого ніде. Мряковиння густе та чорні стрічки асфальтових доріг, та березневе густе надвечіря, та сніг постаріли, та ще десь ніби далеко-далеко (а це ось тут поруч у сусіднім бараці) дзвонить дзвінок тихенько.

— А ми підемо до церкви, мій сину? (питаю). Сьогодні-ж вечірня відправа! — Раптом мій син охопив мою шию руками й обличчям припав до моеї щоки.

Я відчула вологу теплень і почула загальмований плач мого сина.

— Ти чого, Володимире, сину, чого?

— За що його вбили? За що?—запитав Володимир, і я відчула, як пройнятий спазмом, ридав на руках моїх син.

Я дивлюся в густе мряковиння чуже, а по шиї моїй котилися синові рідниї сльози, а в вухах моїх сумно, тк сумно дзвенів дзвінок вечірній, що кликав мене молитися за завтрішній ранок.

А Володимир шептав (уже не питав), а шептав: — За що його вбили? За що?

Я схилила свою голову до синових очей і, цілуючи їх, говорила йому: — Його вбили за Ранок, мій сину. За твій і за мій, і за всіх. Він ранок наблизити хотів ! . .

II

Пізна березнева ніч. Син і дочка дихають рівно, спокійно. Я дивлюся на обличчя дітей. Нічне світло, закутане в серпанок єдвабу, червонить щічки дітей і кутом відбивається на Святому Розпятті Христа. Я дивлюсь на дітей, а шепчу до Христа: "Боже, молю. Не допусти до розлуки. Продовжи життя до днів їх дорослости. Не осироти їх, Боже, а мене не обездіть!" Я цілую сплячу доньку. Вона усміхається і, підклавши долоню під щічку, в колачик зігнувшись, знов дихає рівно, спокійно... Я до сина. Я ще не поцілувала. Я ще не торкнула обличчя його. Я лиш теплом свого подиху війнула на нього, а він вмить відімкнув свої очі, не усміхнений — зосереджений.

— Спи, Володимире, спи! Чого ти?

— Мамо, мені снився Юрій Шухевич. Ніби . . .

— Я перебила йому: — Не Юрій, синку, а Роман — Чупринка Тарас . . .

— Ні, мамо (син підвівся і сів), мені снився його син. Отой син, що його забрали до "сирітського дому" від батька живого. Забрали тоді, коли матір його до Сибіру слали.

Замовк і головку повернув до стіни — в той кут, де Розпяття. А до мене промовив: — Мамо, мамо, давай молитися разом, щоб Бог допоміг Юрію вирватися з клятих лабет "сирітського дому". Давайте молитися, мамо ! . .

Мій син повернувсь до Розпяття, склав руки побожно і шепотів.

— Молю Тебе, Боже! Вирви слугу Твого Юрія з лабет московських катів, допомагай йому й охороняй його в імя його батька Великого, в імя його вірного служіння Тобі й Україні.

Я слухала молитву дитячу і щиру, і чула як до горла мого (від серця) підіймалися сльози солоні. А ще почула, як в устах моїх твориться, невідома і незнана мені, моя власна молитва.

Я дивлюся на сина мого Володимира і мені він здається великим, дорослим.

Я дивлюся на кімнату мою і не пізнаю. Вона не моя. Вона не в Баварії, а десь у далекім Сибірі. А сама я ніби не я, мати Володимира, а ота страдальниця, мати Чупринки. І я стаю на коліна

й читаю до Розпятого Бога мого молитву: — Боже! Боже, зроби так, щоб мій син Володимир був сильний так, як той, що упав у боротьбі в Білогорщі. Щоб любив він правду Твою, більше, як любить мене, щоб любов ця була (як і в того, що впав у Білогорщі) сильніша смерти самої. Щоб і його, як і Того, ніщо не могло звести з шляху боротьби за цю правду: не муки мої, не страждання дітей.

Я знаю, про що я просилаб Всевишнього, колиб не почула, як мій син припав щокою до моєї щоки й говорив:

— Помолися, мамо, ще й за сестричку Юрія. За ту сестричку, що її взяла "перевиховати" комуністка-учителька.

Але я вже молитись більше не могла.

— Я вже помолилася, — сказала я синові. — Тепер будемо спати.

Мій син за хвилину вже спав, а я, спершись на лікоть, дивилась на нього і бачила, як на щічках його полуменіла рожевість, а на устах, ніби соняшний зайчик, горіла усмішка.

Сестра його поруч спить безтурботно і сниться їй напевно нечемна лялька "Оленка", а може подруга Оксана, а може їй сниться і брат Володимир, а може і все разом. А ранком, прокинувшись... (пічне соловейком співати свої сни і знову, і напевно, як завжди, кинеться до нечемної ляльки "Оленки" і буде питати: Чи в ночі її не бив Володимир...). Я дивлюся на дочку: їй сон, як і життя, безтурботний, і пройдуть роки і... Мої замикаються очі. Я почуваю, як тіло моє мурашиться холодом. А що, як колись і її, як Наталку Шухевич за брата Романа, засудять на пятнадцять років тюрми? А що, як і їй, за брата Володимира, доведеться йти на московські хрестні муки?

В мене стискаються груди. А серцю стає тісно. Так тісно. Я зриваюся з ліжка й біжу до вікна.

Мжичкою кропляться шиби й шепочуть скляним шепотом про березневі сибірські морози, про сніги і замети (це їх відголоси прилітають сюди на Захід далекий і бється в вікна, і стеляться по асфальту сніжистим дощем).

Я дивлюсь у вікно і мені стає страшно. Я почуваю в собі невідкличне бажання — лягти до теплого ліжка й окутатися з головою, замкнути очі і грітися . . . грітися . . . забувши про все.

І вже коли я лягла між дітей і відчула в собі давний спокій, відчула родинне тепло, я пригадала недавню молитву свою до Розпятого, і мені стало соромно самої себе. Соромно за слова, що їх я звертала до розпятого Бога і соромно стало дивитись на образ Його Пресвятий, бо я зрозуміла: я нездатна бути матірю такою, якою є мати Романа Шухевича.

Не всім матерям дано піднестися в любові своїй понад любов до власних дітей. Не всім матерям дано відчувати щастя в власних стражданнях, велику любов до народу і правди його, в власному синові. — Не всім!

III

Теплий ранок березневий. Діти мої немов пташенята, щасливі. Підніжжя гір димляться тумани, а з-за їх верховин сяє сонце горяче й іскрами скаче проміння по ланах снігових — між проваллями гір. Дочка взяла ляльку "Оленку" й побігла дивитися, як "із-за гір іде в гості до нас українська весна" (це так їй сказав її брат Володимир), а син мій майструє човен і під ніс собі пісню співає.

Я слів пісні не чую, але наспів її мені знайомий.

— Володимире (питаю), як зветься ця пісня?

— Яка?

— Та ця, що ти ось щойно співав?

— А це та, що співали її на Академії вчора: "Коли Ви вмирали". (Замовк). Поклав човник на столі, підійшов до мене й промовив благаючи:

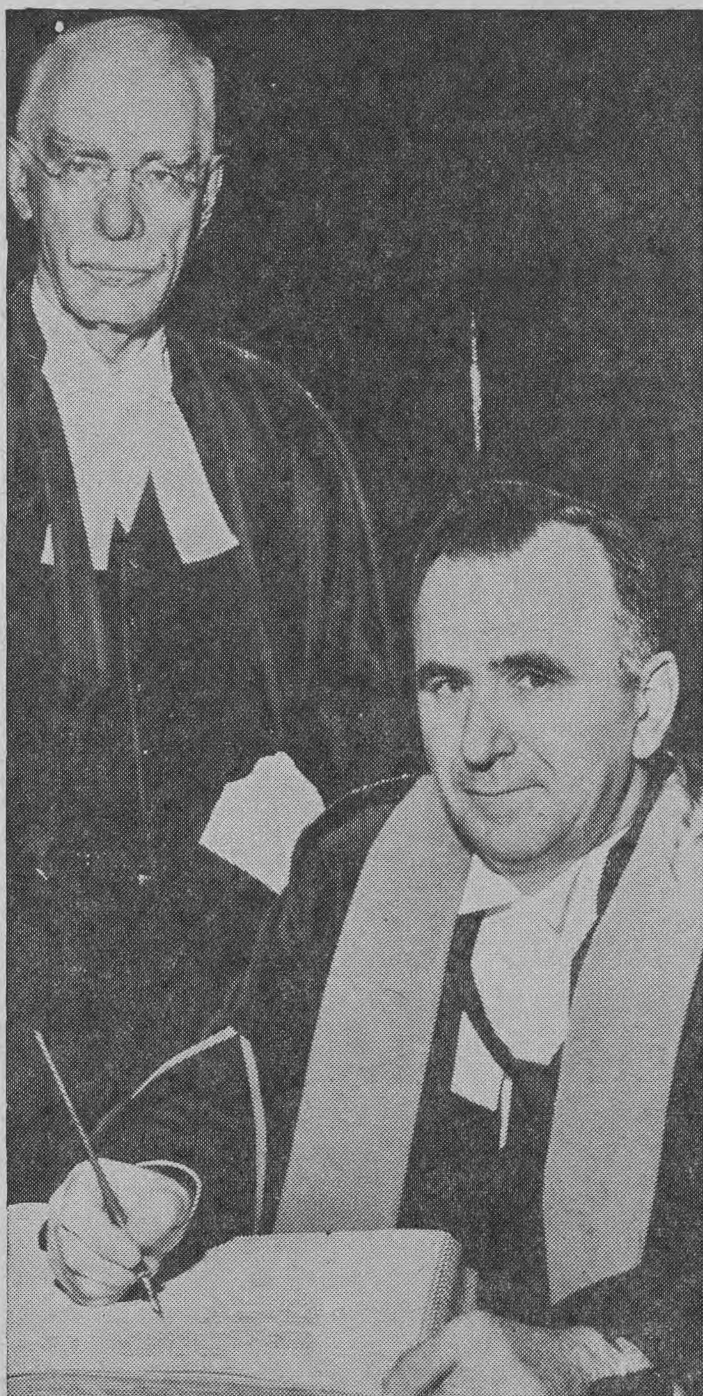
— Мамо, напиши до всіх редакцій, напиши всім письменникам і поетам, хай опишуть життя Тараса Чупринки, хай опишуть життя його сина Юрія, сестри його, жінки і всіх його друзів. А ти тоді, тоді купиш мені ці книжки і я буду читати тобі і собі, і сестричці. Напиши! Напишеш?. .

— Мій пес дуже мудрий. Хотяй не вміє говорити, то я переконаний, що він знає стільки, що й я.

— Це ще не є доказом мудрости.

— Скажіть мені що тепер робить ваш брат — той, що хотів дістати посаду в уряді.

— Що він тепер робить? Нічого. Він ту посаду дістав.

Суддя І. Р. Соломон

Дня 20 квітня, 1957, одержав назначення на посаду судді на східний судівничий дистрикт Манітоби. Був ліберальним послом до провінціяльної леґіслятури з округу Емерсон від 1941 року, а в 1953 році назначено його заступником спікера в цій леґіслятурі. В січні, 1957 року, одержав титул Радника Королеви. Світлина з церемонії заприсяження перед головним суддею Манітоби, Едамсоном.

ВІРТЕ АБО НЕ ВІРТЕ

ЗІ ЗБІРКИ РИПЛЕЯ

В часі римського імператора Нерона одна шклянка до пиття води вартувала те, що тепер рівняється $6,000.

★

Славний і надзвичайно цінний малюнок, Мадонна і Дитя, вартує тепер міліон долярів. В той час коли Рафаел намалював його, він віддав його за їду вартости 25 центів.

Історія цього славного малюнку така: одного дня Рафаел бачив молоду матір з малою дитиною, сидячи коло свого дому. Вона до дитини співала. Цей вид так сподобав собі Рафаел, що він рішив намалювати його, але не мав з собою канви. Оглядаючися довкола себе, він побачив бочку з вина. Він сейчас вибив з неї дно і на ньому намалював матір і дитя. Пізніше, не маючи грошей, він дав цей малюнок власникові ресторану за одну їду.

★

На даху старинного камінного замку Колчестер, в Анґлії, росте дерево. Насіння цього дерева було там посаджене в день великого бою під Вотерлу, року 1815, коли Наполеон програв війну з Анґлією.

★

Корова, якої власником був Руперт Генсборо, в Чиліковт, Огайо, ЗДА, в році 1891, давала чорне молоко. Воно мало нормальний смак і з нього роблено чорне масло. Хеміки не могли розслідити причини кольору молока.

★

На острові Ява є озеро, з якого постійно виходить пара і великі миляні бульки, високі на шсть стіп. Вони зносяться в повітря й потім тріскають з лоскотом.

★

Король Ізраеля, Давид, був одним з найбільших багачів у світі. В біблійних писаннях сказано, що він посідав 103,000 талантів золота і 1,007,000 талантів срібла. Вартість цих маєтків була на около $6,041,070,000, а в теперішному часі їх вартість булаб около $120 біліонів, тобто два рази більше ніж усі гроші в циркуляції в Злучених Державах.

Бойл Ніл, мешканець Беллій Кафій, в Ірляндії, жив 115 років лише на вівсяній каші, бараболях і молоці.

★

Лейді Елизабет Релей носила з собою забальзамовану голову свого чоловіка, Сер Валтер Релея, через 29 років.

★

Алипіюс, карлик Александрії в давних часах, був увязнений в клітці для пташка. Він був високий лише на 17 цалів.

★

Лувіс Елизабет Вон, в Кортфілд, Анґлія, була матірю кардинала, двох епископів, трьох священиків і пятьох монахинь.

★

Джан Тайлер став президентом тому, що розплакався коли не дістав номінації на президента.

На конвенції в 1840 році, де номіновано на президента Вилліяма Геррисона, замість Генрі Клея, його найближчого приятеля, Тайлер розплакався як дитина. Делеґати номінували його на заступника президента. За місяць Геррисон помер, а Тайлер став президентом.

★

Мейтр Бернард, адвокат, говорив на суді безперестанно через пять днів і пять ночей, щоб врятувати життя свого клієнта.

Підчас його говорення, його жінка поїхала до короля в Версалю, де добилася звільнення клієнта.

★

Мурини в Тарапака, Чіле, плекають квадратові свині. Коли вони ще молоді, вони ставляють їх у деревляні скринки, а відтак добре годують їх. В скринках свині стають квадратові.

★

Джулюс Вокер, з Коломбія, Савт Каролайна, збудував памятник в пошані ліжка тому, що людина на ліжку родиться і в ньому проводить одну-третину свого життя.

★

На острові на озері Рудолф, у Кенії, є племя, яке зве себе 99. Це тому, що в

минулих 200 роках у ньому не було ніколи більше як 99 осіб.

★

Чому гра в карти зветься бридж? Ця гра почалася в Істамбулі, столиці Туреччини, де грали її перше росіяни. До Англії вона прийшла в році 1884, і тут почали звати її іншою назвою — бридж.

Дуже любили цю гру дві англійські родини в Ґрейт Далбі, Лайсестершайр. Ці родини чергувалися, тобто — одні приходили до других одного вечора, а відтак ці йшли до тамтих другого вечора. Вони мусіли переходити через старий міст, який мало що не завалився за кожним переходом. Коли скінчилася гра в одній родині, її члени казали другій родині: Богу дякувати, що завтра ваша черга на міст (бридж). З часом цю гру почали звати бридж.

★

Бенедикт Карпцов був суддею в Ляйпціґу, Німеччина, від року 1620 до 1666. За той час він засудив на смерть через повішення понад 30,000 людей, в більшості жінок, головно за крадіж і ворожбитство. На кожному вішанні він був присутний і приказував докидати в гріб повішаних мертвого пса й щура. Для нього зовсім звичайним було засудити на повішання пять осіб на один день.

Помимо того він завжди ходив до церкви і перечитав за свого життя Біблію аж пятдесять разів від початку до кінця.

Помер він нагло кілька хвилин після смерти свого улюбленого песика.

★

Оливка для годинників є найдорожчою з усіх олив. Вона коштує $800 за один ґальон.

★

Чому шини на залізній дорозі положені 4 стопи, 8½ цалів одна від другої? Причина тої ширини залізної дороги має за собою цікаву історію.

Це була ширина римлянських двоколесних возів, яких мав Юлій Цезар коли він завойовував Британію в 55 році перед Христом. Цеї самої ширини відтак вживали келти й британці в своїх возах у пізніших століттях. Тої самої ширини придержуються майже всі держави в світі при будові залізної дороги. Лише в Росії ширина залізної дороги є інакша.

Земля на грецькому острові Арґентарія, на Аґейському Морі, має в собі миляну субстанцію. Населення вживає її для миття й прання одіжі. Коли вони почали це робити — ніхто не знає, але це мусить напевно бути тисячі років тому.

★

Ґарднер А. Тейлор, 64-літний коваль у Виннер, Савт Дакота, підніс ковало, ваги 175 фунтів, своїми вухами. Ковало було на шнурі, завязане за вуха. Бачили це 200 людей в Пікок ресторані дня 25 вересня, 1944 року.

★

Індіянське племя Квакіютл, у Бритіш Колюмбії, практикує той звичай, що коли хтось з них позичає в когось гроші, він тратить своє імя. Аж після сплачення довгу він відзискує його.

★

Биддій Кесселс, у Лайснаґір, Ірляндія, була матірю 100 курят. Вона сиділа на яйцях три тижні, доки не вигріла курята.

★

Ґен. Сер Артур Слоґґет був прострілений через серце підчас бою в Омдурман року 1898, але видужав і жив потім через 31 років аж до 72 років віку.

★

Карло Александро Ґайді — італійський поет і драматурґ, який жив у роках 1650—1712, помер від друкарської помилки. Він переклав Книжку Гомілій, англійський твір з 16 століття, на латинську мову. Так скоро як перший примірник книжки вийшов з преси, він спішив до Ватикану, щоб подарувати її Папі Климентові XI. По дорозі він глянув на одну сторінку і побачив там одну друкарську помилку — замість "сіне" було "сін". Він вернув додому і недовго потім помер з розпуки.

★

Американський полковник Россел Фарнум перейшов піхотою з Ст. Лувис, у стейті Мизурі, до Петрограду. Було це в роках 1812-13. Він ніс 20-фунтовий ладунок і кріс. З Ст. Лувис він йшов попри ріку Мизурі аж до ріки Коломбія, відтак до Аляски, через замерзлий просмик Беріньґа, через цілий Сибір, аж до Петрограду.

Російський цар Олександер I нагородив його титулом Завойовника Двох Континентів. З Петрограду він післав його до Парижа, а звідти Фарнум вернув до Ст. Лувис. Помер він 1932 року.

Каліф Абдурагман III (891-962 р.) панував над найсильнішою імперією в світі через 49 років. Він мав $336,000,000 річного доходу, найбільшу в тому часі армію й найбільше моряків. Мав він 6,321 жінок — самі найгарніші в цілій його імперії, і був батьком 618 дітей. Був він мудрим чоловіком і жив розкішно. В старому віці зложив величезний маєток — $2,600,000,000. Але коли по його смерти знайдено його завіщання, то в ньому було написане таке:

"За весь час мого довгого й славного панування я почислив усі дні почуття щасливости і всіх їх було лише 14".

★

Французький мултиміліонер Франціс Селдон був увязнений в Бастілі через 69 років за те, що одного разу посміявся з лисої голови короля Франції, Луія 14.

★

Одна унція оливи може покрити 8 акрів простору — дуже тоненькою фільмою.

★

Стіфен Савтволд, анґлійський письменник, написав книжку з наголовком Велієнт Клей, видану 1931 року, в якій передсказав, що друга світова війна почнеться 3 вересня, 1939 року. Так і сталося.

★

Через мотиля Франція втратила стейт Вікторія в Австралії. В році 1802 Британія й Франція вислали кораблі, щоб заснувати в Австралії кольонію, яка тепер зветься Вікторія. Британським капітаном був Флиндерс, а французьким — капітан Гамелін. Французи прибули туди перед британцями і назвали кольонію Земля Наполеона. Британці прибули кілька днів пізніше й застали там французький корабель, але французів на ньому не було — вони пішли в ліс шукати за певного роду мотилем. Заки французи вернули з мотилем, британці зайняли територію для себе й відмовились віддати її французам. І так Франція втратила кольонію з 87,000 квадратових миль через одного австралійського мотиля.

★

Підчас облоги індійського міста Делгі в році 1296 Ала-уд-дін, завойовник, побачив, що його війську забракло каменів для обстрілу. Не маючи нічого іншого на місце каміння, він приказав своїм воякам обстрілювати місто міхами золота з своєї скарбниці.

Маршко Хомяков, росіянин, був засуджений на кару смерти за зневагу шахової фіґурки. Він був завзятим шахістом. Одного разу, підчас гри в шахи, він через недогляд посунув короля замість королеву, а відтак, пізнавши свою помилку, закляв на адресу короля. Хтось про це доніс цареві, а цар за те засудив Хомякова на кару смерти. Змилувавшися над ним, цар відтак замінив цю кару на заслання на Сибір.

— Ви кажете, що належите до проти-алькогольного товариства?

— Так.

— Але-ж вчера я бачив вас у коршмі при чарці.

— Не може бути. Певно, що я зайшов туди через помилку, в пяному стані.

— Почастуй мене циґаром.

— Я від того вже відвик.

— Від курення?

— Ні, від частування.

Важніші світові події в 1957 році

Січень

2 — В Канаді почався страйк залізничих робітників. Застрайкувало около 64,000 робітників.

5 — В Злучених Державах Америки зродилась ідея Доктрини Айзенгавера. Президент зажадав від Конґресу необмеженої суми грошей на оборону середно-східних країв від комунізму.

9 — Премієр Британії, Сер Ентоні Іден, зрезиґнував, після довшої недуги. На його місце прийшов Геролд МекМиллан.

11 — Страйк залізничих робітників закінчився. Умови угоди мають бути вирішені пізніше.

20 — Населення Польщі більшістю голосів піддержало уряд прем. Владислава Ґомулки.

23 — Новий перепис населення Манітоби показує, що в цій провінції в 1956 році було 850,040 людей.

24 — Головним командантом НАТО назначено німецького ґенерала Ганс Шпайдела.

29 — Почалась четверта сесія манітобської леґіслятури.

30 — Британія зажадала від Злучених Держав кермованих стрілен для своєї державної оборони.

Лютий

4 — Ізраель відмовився відкликати свої війська з Ґази, окупованої підчас війни єгипетським військом.

5 — Прем. Сен Лоран сказав, що около $100 міліонів буде дано Канадійській Раді з маєтків Сер Джеймс Данна і Айзак Валтон Киллема.

6 — Злучені Держави годяться кооперувати з Британією щодо кермованих стрілен для оборони.

8 — Король Савді Арабії, Сауд виїхав з Вашінґтону з обіцянкою, що Злучені Держави дадуть йому збройну поміч у случаю потреби.

15 — Димитрі Шепілов, совєтський міністер закордонних справ, був усунений, а на його місце назначено сталініста, Андрея Ґроміка.

17 — През. Айзенгавер грозить Ізраелеві санкціями, якщо він не відкличе свого війська з Ґази і Акаби.

20 — В манітобській леґіслятурі предложено буджет на фіскальний рік 1957-58 на суму $83,787,499.

Шість держав у західній Европі погодилися створити атомічну спілку й усунути торговельні тарифи.

22 — Королева Єлисавета надала Филипові, Князеві Едінбурґу, титул Принца.

Березень

2 — В східній Індонезії почалась революція і революціонери захопили її уряд у свою контролю.

4 — Ізраель погодився відкликати свої війська з Ґази і з двох островів у заливі Акаба.

6 — Нова держава, Ґана, в західній Африці, стала незалежною від Британії, з своїм власним урядом.

7 — Ґаза перейшла в контролю поліційної армії Обєднаних Держав.

9 — Премієр Єгипту, Нассер, оповістив, що він буде збирати мито за переплив через Суезький Канал.

11 — Нассер зажадав контролі Ґази.

16 — Нассер оповістив, що його військо знову займе Ґазу і що поліційна армія Обєднаних Держав буде стерегти лише границі.

17 — Злучені Держави перепросили Канаду за те, що їх сенат видав заяву, що амбасадор в Єгипті, Е. Герберт Норман, є комуністом.

20 — Партія прем. Негру виграла вибори в Індії.

21 — Прем. МекМиллан і през. Айзенгавер не прийшли до повної згоди на своїх нарадах у Бермуді.

25 — Шість західних держав в Европі підписали угоду про вільну торговлю і атомічну спілку.

28 — Архіепископ Макаріос був звільнений з заслання на остров Сейшел, але до Кипру йому не дозволено поїхати.

Квітень

4 — Е. Герберт Норман, канадійсь-

кий амбасадор у Каїро, поповнив самосубство зіскоченням з будинку.

8 — Суезький Канал прочищено з затоплених кораблів.

10 — Сирія й Єгипет одержують нові джетові боєві літаки від совєтських сателітів.

12 — В Індо-Китаю замордовано канадійського члена Міждержавної Мирової Комісії, Алберта Едварда Лусієна Кеннона.

19 — Моторкада з Винніпеґу до Ню Орлінс, в ЗДА, заряджена мейором С. Дзюбою, вернула до Винніпеґу, після двох тижнів.

26 — Уряд Йордану почав арештувати головних комуністичних провідників.

30 — Злучені Держави дали Йорданові $10 міліонів як економічну поміч.

Травень

2 — Сенатор Джосеф МкКартій, відомий з своєї діяльности проти американських комуністів, помер, у віці 47 років.

5 — Совєтський Союз дав західній Німеччині пересторогу не озброюватися в атомічну зброю.

13 — В Бритіш Колюмбії знайдено літак Норт Стар, який розбився об скалу Слессе минулого грудня і в якому згинуло 62 особи.

24 — Юрба китайців напала на американську амбасаду на острові Формоса й заподіяла поважні ушкодження.

28 — През. Айзенгавер і канцлєр К. Аденавер відбули важні наради в Вашінґтоні в справі роззброєння.

Червень

2 — Хрущов мав інтервю з американськими кореспондентами на телєвізії в Кремлі.

3 — Около 2,000 американських науковців підписали заклик, щоб припинити атомічні експерименти.

Злучені Держави прилучилися до Баґдадського Пакту.

10 — В Канаді відбулися домініяльні вибори. Виграли їх консервати малою більшістю послів. Ліберали були при уряді через 22 роки. Премієром став Джан Діфенбейкер.

17 — В Лебаноні вибори виграла партія прихильна західним державам.

20 — Комісія Обєднаних Держав гостро скритикувала Совєтський Союз за його участь у революції в Угорщині минулого листопада.

21 — Діфенбейкер зложив присягу як премієр. Ґордон Чорчил прийняв міністерство торговлі й промислу.

Злучені Держави оповістили відклик своїх військ з Японії.

Липень

3 — Хрущов усунув трьох осіб з чільних місць в уряді: Маленкова, Каґановича і Шепілова.

5 — З Москви оповіщено, що усунені міністри змовлялися перебрати уряд у свої руки, відсунувши Хрущова.

6 — Прем. Діфенбейкер скритикував Злучені Держави за те, що вони нарушили Міжнародну Загальну Угоду щодо тариф і торговлі тим, що вони дарують великі кількости пшениці.

9 — Булґанін і Хрущов відвідали Чехословаччину.

19 — В полудневій частині Арабії, в Омані, вибухла революція проти султана. Бритійці дають йому поміч.

Серпень

12 — Французький уряд зменшив вартість франка, щоб поборювати інфляцію.

13 — Робітники в транспорті в Польщі почали страйкувати

14 — Військо здусило страйк у Польщі.

19 — В Сирії стався політичний переворот. Контролю уряду перебрали ліві елєменти, прихильні Совєтському Союзові.

26 — Совєтський Союз оповістив успішне випущення першої міжконтинентальної ракети.

31 — Маляя стала десятим членом Комонвелту, як незалежна держава.

Вересень

6 — Бувший премієр, Луі Сен Лоран, сказав, що він уступить з проводу ліберальної партії.

10 — Ґубернатор стейту Арканса, Орвил Фовбус, покликаний до федерального суду за його спробу не допустити до інтеґрації чорних студентів з білими в місті Литл Рок.

14 — Обєднані Держави осудили Совєтський Союз за вмішування в угорську революцію минулого листопада.

Мейор Винніпеґу, Степан Дзюба, передав комітетові з американського міста Фарґо, ушкодженого торнадом, чек від мешканців міста на $40,000.

15 — Канцлєр Конрад Аденавер виграв знову вибори в західній Німеччині.

20 — Джан Сібеліюс, славний фінський композитор — помер у віці 91 років.

24 — През. Айзенгавер покликав федеральне військо до стереження спокою в Литл Рок, Арканса, де є напруження між білими й муринськими студентами.

28 — Пітер Торнейкрофт, міністер фінансів Британії, запропонував Канаді вільну, безтарифну торговлю, на конференції в справі торговлі в Монт Тремблант, Квебек.

Жовтень

4 — Совєтський Союз оповістив випущення першого штучного сателіта в простір.

7 — Москва оповістила, що вона має нову сильну водневу бомбу.

12 — Директор американської програми будови штучного сателіта оповістив, що вона є спізнена на пять місяців через брак координації з мілітарними властями.

До Оттави з Лондону прибула Королева Єлисавета й Принц Филип.

14 — Королева Єлисавета відкрила першу сесію нового парляменту, 23-го. Це перший раз в історії Канади, що парлямент був відкритий пануючим монархом.

Л. Б. Пірсон нагороджений нагородою Нобля за його старання в користь світового миру.

Консервативний уряд приобіцяв більші пенсії, завдатки фармерам на непродане збіжжя й піддержку цін фармерських продуктів.

15 — Маршал Тіто оповістив визнання комуністичного режіму східної Німеччини.

19 — Західна Німеччина зірвала дипльоматичні звязки з Югославією.

21 — Королева Єлисавета й Принц Филип прибули до Ню Йорку й були привитані оваційно.

Королева промовляла на сесії Обєднаних Держав.

Британія назначила нового ґубернатора Кипру — Сер Гю Фута.

23 — През. Айзенгавер і прем. МекМиллан почали переговори в Вашінґтоні.

27 — Хрущов усунув маршала Жукова з міністерства державної оборони, а на його місце назначив маршала Радіона Малиновського.

Хор Юрія Ткача

Пані Марія Ваврикова

Жінка-адвокат у Винніпеґу. В 1955-56 році була президенткою Товариства Жінок-Адвокатів Манітоби. Голова манітобського відділу Ліґи Українських Католицьких Жінок, репрезентантка до домініяльної управи Комітету Українок Канади.

---

29 — В парляменті Ізраеля вибухла бомба, кинена фанатиком.

2 — Совєтський Союз оповістив випущення в простір другого штучного сателіта, маючи в собі пса.

3 — Маршал Жуков виключений з Центрального Комітету й Президії, а його мілітарний рекорд з другої світової війни скреслений.

5 — Новим премієром Франції став Фелікс Ґеярд.

6 — Хрущов зробив заклик до міждержавного унезаконення війни, припинення озброєння і заведення мирного співіснування.

7 — Злучені Держави цей заклик зіґнорували як пропаґанду.

През. Айзенгавер назначив Др. Дж. Киллена головою плянування продукції ракетних стрілен.

11 — Ямайка стала незалежною державою.

14 — Франція обурена на Злучені Держави й Британію за те, що вони посилають зброю Тунісії.

15 — Французький делеґат вийшов з сесії Обєднаних Держав через посилку зброї до Тунісії американцями й британцями.

18 — Індонезія просить помочі в Злучених Держав проти Голяндії, як окупанта Західної Ґінеї.

26 — През. Айзенгавер захорував на мале сціплення крови в мозку.

27 — Совєтський Союз і Сирія починають погрожувати Туреччині.

29 — Даґ Гамершолд, ґенеральний секретар Обєднаних Держав, відлетів до середного сходу.

Грудень

1 — Джордж Кеннан, бувший американський амбасадор у Москві, сказав, що Британія, Злучені Держави і Совєтський Союз повинні відкликати свої війська з західної Европи.

4 — Йордан і Ізраель полагодили свій спір через Гору Скопус. До того причинився Гамершолд.

В залізничій катастрофі в Британії згинуло около 100 людей.

6 — Доналд Флемінґ, канадійський міністер фінансів, оповістив у парляменті свій кишеньковий буджет, з кількома знижками в оподаткуванні.

Перший американський штучний сателіт, Венґард, експльодував на землі, перед злетом.

19 — В Парижі почались наради 15 членів НАТО. Злучені Держави, через свого президента, заявили, що вони будуть доставляти атомічну зброю західно-европейським державам, членам.

20 — Злучені Держави рішили видати $500 міліонів на вложення апарату для спостереження міжконтинентальних ракет у т. зв. Дюлайн, у північній Канаді.

В Індонезії заприсяжено спікера парляменту, Сартона, на місце попередного президента Сукарна.

21 — В Бовсвил, Квебек, велика повінь. Около 1,200 осіб осталися бездомними.

23 — Папа Пій XII закликає до припинення зброєння.

Ґен. Лорис Норстад, головний командант військ НАТО, сказав, що місця на ракетні бази в Европі будуть визначені в слідуючих тижнях.

— Кажуть, що статистика каже, що лише одне подружжя на десять є щасливе. Що ви на це кажете?

— Не знаю, бо це лише моє четверте подружжя.

Міста Канади

ВАНКУВЕР

Ледви чи котре місто в новій країні може визначатися тим чаром, якого посідають старі міста з історичним минулим; Лондон, Париж, Берлін, Відень — ось міста, що при самій згадці їхніх назв збуджують низку уявлень-картин.

Деякі міста Канади швидко здобувають собі подібну позицію. Ванкувер належить до тих нечисленних щасливців. Це місто посідає прекрасне положення: вершки Скалистих Гір майоріють над морським портом, що є справжньою брамою на Схід. Визначується воно космополітичним характером, так як усяке інше портове місто, але ріжниться від інших саме красою; його прибережного краєвиду не нівечать осоружні ряди набережних складів, кранів і іншого портового устаткування. Щодо величини Ванкувер не дорівнює Монтреалові ані Торонтові, але зате перевищує їх — принаймні на думку ванкуверців — красою краєвиду.

На цю пору метропольний Ванкувер нараховує 630,000 мешканців, швидко розбудовується і зростає не тільки під оглядом населення та простору, але й теж щодо уріжноманітнювання промисловости. Початковий розвиток Ванкуверу був повільний. Спершу це був тільки невеличкий футряно-торговельний осередок, довкола якого згуртувалося кілька рибальських хатин. Здовж зазубленого побережжя Бритіш Колюмбії було кількадесять таких маленьких осель; до речі, той простір тоді навіть ще не називався Бритіш Колюмбія, але Нова Каледонія — назва впроваджена правдоподібно скотляндським дослідником Саймоном Фрейзером.

Про Ванкувер довідався світ перше 1858 року, в звязку з т. зв. золотою горячкою. Понад 30,000 гірників і пошукувачів золота прибули в ті околиці — багато з них кораблями до Ванкуверу. Всі вони були охоплені бажанням знайти золотий пилок, якого відкрито в піскових лавах ріки Фрейзер.

Горячкові пошукування за золотом недовго тривали, але при новому порті залишалася оселя, скріплена переважно поселенцями з поміж британських вояків.

Так як і ціла Бритіш Колюмбія, порт Ванкувер був відрізаний від решти Канади і його мешканці цікавилися значно більше справами по той бік кордону (тобто в Злучених Державах Америки) ніж поза Скалистими Горами (тобто в Канаді). Виглядало, принаймні деякий час, що Канада втратить своє західне побережжя в користь Злучених Держав. Щойно коли збудовано трансканадійську залізницю — СПР, — Бритіш Колюмбія обєдналася з рештою Канади. Те, що Ванкувер мав стати західньою станцією трансконтинентальної залізниці, було черговим встрикненням життєвої енерґії тому місту.

Теперішне обличчя Ванкуверу прекрасне, але змінливе. Вулиці там широкі, будинки — гарного стилю; розбудова міста йде по лінії використання простору тепер і в майбутньому, а не приміщення якнайбільшого числа будівель на маленькому терені, як це буває в інших великих містах; широкі вулиці прикрашені рядами дерев; парки є просторі і мабуть у жадному іншому канадійському місті не припадає стільки акрів парку на одного мешканця, як у Ванкувері.

Від сторони порту Ванкувер робить незабутнє враження. Високі будівлі, неначе "пальці" зі скла, бетону і алюмінію — вказують в напрямі неба немов умисне хотілиб спрямовувавти око глядача на вершки Скалистих Гір, далеко за містом. Над вулицями Ванкуверу простягається дуже мало дротів, які є в інших канадійських містах нестерпним буденним явищем.

Найбільше типовим для життя цього міста є мабуть порт Ванкувер. Тільки через монтреальський порт проходить річно більше тонажу ніж у Ванкувері, який повстав у висліді 35-літньої співпраці громадських установ і приватних підприємств. Ці останні розпочали

своє діло розбудови порту на велику скалю в 1885 році, коли тільки закінчилася будова залізниці СПР, завершенням якої була будова набережної при кінці залізничої лінії. Минулого року через ванкуверський порт перейшло 13,300,000 тон вантажу, в тому числі 124,-000,000 бушлів зерна зі степових провінцій. Весь той вантаж перевезено в 33,131 кораблях.

Ванкувер, як і ціла Бритіш Колюмбія, користає до деякої міри з добробуту в Алберті, в наслідок відкриття великих нафтових піль. Допровадження нафтової ропи і земного ґазу до Ванкуверу вможливить повстання ріжних побічних галузей промисловости в тому місті. Незабаром воно матиме залізничу сполуку з континентальною частиною провінції аж до Північно - Західних Територій, зокрема тепер, коли залізницю "Пасифік Ґрейт Істерн Рейлвей", що була "білим слоньом" в руках провінціяльного уряду, зреорґанізовано і оживлено.

Скорочену назву тієї залізниці — ПҐЕ — пояснювали злосливі як "плійз, ґов ізі", що малоб натякати на її економічну повільність. В 1953 році залізничий шлях тієї залізниці прокладено на доволі великому відтинку так, що південною станцією став Північний Ванкувер, а північною станцією — містечко Принц Джордж — віддаль між ними майже 475 миль. Відгалуження тієї лінії будуть віддалені до вжитку на другий рік і відкриють залізничий звязок з Форт Ст. Джан та Давсон Крік недалеко провінціяльного кордону Алберти.

ВІКТОРІЯ — СТОЛИЦЯ БРИТІШ КОЛЮМБІЇ

Місто Вікторія продовж півстоліття вважалося більше британським ніж "ровст біф" та більше анґлійським від Лондону. Тепер багато дечого там змінилося.

Зміни настали тому, що ця столиця Бритіш Колюмбії здобула собі значно більшу славу як туристичне місто, а крім того розвинула в себе ріжні галузі промисловости. Туристичного характеру набрало те місто зза свого вирівняного клімату і багатої зелені, що вкриває південну частину острова Ванкувер цілий рік.

Вікторія повстала як оселя переважно бритійських поселенців і притягала до себе тисячі осіб зі степів, які бажали тут відпочати або працювати. Так званий "старо-анґлійський чар" міста, що притягав туристів, все ще помітний тут, але над усім цим уже є значне наверствування канадійського промислу й торговлі, а теж проявів добробуту, який тепер панує в цілій Бритіш Колюмбії.

Бизнесовий портфель і бизнесовий одяг зайняли місце традиційного шерстяного одягу і мисливської палиці. Центральним пунктом життя того малого міста (55,000 населення, хоча метропольна Вікторія нараховує 12,000 мешканців) є будинок парляменту, збудований з прастарого каменя. Найбільшим працедавцем є провінціяльний уряд, який затруднює в себе около 2,800 осіб. Але на загал кількість можливостей праці зростає: корабельні доки, деревний промисл, рибна промисловість, як теж зростаюча кількість фабрик легкої промисловости втримують добробут на високому рівні.

Мабуть найприманливішою прикметою життя в Вікторії є тамтешня система парків: до речі, це мале місто посідає більше акрів паркового ґрутну ніж Торонто. Кілька парків знаходиться навіть у центральній, бизнесовій дільниці міста; один з них, це 280-акровий Бікон Гил Парк, вигляду якого можуть позавидувати пляновики парків котрого будь великого міста в цілому світі. Бушард Ґарденс у Вікторії посідають одні з найкращих у світі збірок квітів.

Раніше Вікторія вважалася "островним" містом: єдиним комунікаційним звязком з континентом був пором, що курсував раз на добу. Тепер старомодні повільні пороми заступлено швидкоплавними перевозовими суднами, а Транс-Кенада Ейрлайнс втримує летунську комунікацію між Вікторією і Ванкувером та Сіетл (у стейті Вашінґтон); в той спосіб Вікторія сьогодні віддалена від головних осередків західнього побережжя на всього кілька мінут подорожі.

В загальному місто затрачує попередний характер "відпочинкового центру" та набирає гамірливого й метушливого темпу інших канадійських міст; все таки воно зберегло свій давний чар, якого посідає рідко котре з канадійських міст.

ЕДМОНТОН

Едмонтон в Алберті, це одне з найшвидше зростаючих міст у Північній Америці, це брама до північної Канади, центр пожвавленої канадійської нафтової промисловости і одна з найкращих стратеґічних повітряних баз на Заході.

Від 1949 році населення Едмонтону зростало пересічно на більше ніж вісім процент річно. При такому зрості місто осягне число 300,000 мешканців ще перед 1959 роком.

Своє багатство завдячує Едмонтон нафті. Від коли відкрито перше більше джерело нафти в Ледук, у 1947 році, Едмонтон почав зростати дуже швидко. Там, у границях міста, знаходиться летунський майдан, якого мабуть прийдеться перенести на девять миль дальше, бо теперішні розгонові шляхи не є досить довгі.

Едмонтон став дійсно містом 7-го листопада, 1904 року, коли то число його мешканців осягнуло 7,000. Десять років пізніше воно зросло до 72,000. Згодом цей зріст був повільніший і в 1947 році Едмонтон нараховував 113,000 — справді менше як у 1946 році.

Тоді наступило велике пожвавлення в економічному житті Канади і небувалий перед тим підйом у канадійській промисловості. Там, де раніше нічого не було, повстали три найбільші в Канаді рафінерії нафти. В великих нафтопроводах неначе кров у жилах ґіґанта пульсує нафта — життєдайний елємент наших машин і хемічного віку — і перепливає ними пів Канади до спрагнених нафтових ринків. Започаткування широкої нафтово - хемічної промисловости сьогодні вже не є самою тільки мрією; одна фабрика, вартістю 60,000,000 долярів, продукує ацетатну пряжу для великої кількости ріжних текстильних матеріялів. При тому цікавим фактом є й те, що Едмонтон знаходиться в центрі багатого й видатного рільничого простору, який сам по собі є економічним велитнем з річною продукцією на суму 700 міліонів долярів.

Сьогодні Едмонтон входить у новий етап промислово - фабричної активности, здорово оснований на великих засобах сировин і належно закріпленій розповсюднювальній системі. Навіть якщоб було можливо якимись надлюдськими силами перенести Едмонтон в інше місце, то напевно не знайшлосяб догідніше місце від його теперішнього положення. Місто має прекрасне положення над північним бігом ріки Саскачеван, в однаковій віддалі від великих портів над Тихим Океаном і від Винніпеґу; одночасно воно є вихідним пунктом всякої активности в Північно-Західних Територіях.

Повітряним шляхом Едмонтон віддалений тільки на сім годин від Торонта, три години від західнього побережжя, а на десять годин від Лос Анґелес і Ню Йорку.

Вісім літ від дня відкриття нафти в Ледук Канада пересунулася з місця безнафтової нації до позиції сьомого з черги продуцента нафти в світі, спроможного продукувати 420,000 бочок нафти денно. Заки промине чергових три роки (в 1960 р.) Канада буде спроможна продукувати денно один міліон бочок нафти. Для Едмонтону це значить багато-міліонові вклади в нові підприємства, в висліді чого щораз більше компаній, повязаних з нафтовою промисловістю, будують свої фабрики, кон-

тори й рафінерії. Найдовший у світі нафтопровід простягається саме з Едмонтону до Сарнія, Онт.; це 1,745-милевий нафтопровід компанії "Інтерпровіншіял Пайп Лайн Компані," збудований коштом 166,000,000 долярів.

Одне з найбільших природних обдаровань, якими втішається Едмонтон, це доступний дешевий земний ґаз для продукції електричної енерґії та промислового вжитку. Ґаз з нафтових піль Ледук є особливо вартісний тим, що містить у собі 16% етану — основного матеріялу в виробі т. зв. політену, модерного "чудесного" плястику. Інші похідні з земного ґазу матеріяли — як пропан і бутан — знаходять теж промислове примінення в околицях Едмонтону.

Едмонтон — колишній осередок славетних лісових пільотів у 1920-их роках — сьогодні є летунським центром світового торговельного й мілітарного значіння. Північний повітряний рух проходить через едмонтонський летунський майдан, з якого транспортується на Аляску і Юкон понад один міліон тон вантажу річно. Той летунський майдан займає 750 акрів, посідає 16 ганґарів і около 200 будинків, і ним користаються як базою: військове летунство ЗДА і Канади та летунські лінії — "Тренс-Кенада Ейрлайнс," "Кенедіян Пасифік," "Нортвест," "Вестерн," "Скандіневіян Ейр Сервисес" і "Бритіш Оверсіс Ейрвейс."

Три залізниці Едмонтону — СНР, СПР і Нортерн Алберта Рейлвейс — перевозять разом два міліони тон вантажу річно, коли провінціяльні шляхи поліпшується постійно так, що комерційні автобуси і транспорт грузовиками виказують постійний зріст щодо кількости перевоженого вантажу.

Міська транзитна система — з її 187 модерними електричними й моторовими автобусами — перевозить пересічно 36 міліонів пасажирів річно. Одночасно Едмонтон є осередком західньої військової области — "Вестерн Коменд" — так для Канадійської Армії як і для Королівсько-Канадійського Летунства.

Хоча в околицях Едмонтону працюють кожного року сотні великих і малих лісорубних таборів, то все таки ліси в них запевнюють майбутній добробут для деревного промислу. В Едмонтоні є около 20 тартаків, фабрик дверей, вікон, та подібних деревних підприємств.

85 едмонтонських шкіл запевнюють молоді широкі освітні можливости, а Албертійський Університет з його високим академічним рівнем здобув собі визначне імя в світі науки. Щодо спорту, то Едмонтон має великі футбольні і гокейові дружини, що завжди притягають на свої змагання маси глядачів.

Здовж головної вулиці, Джеспер Ееменю, стоять лискучі шість і сім-поверхові конторні будинки поруч низьких подвійних домів, збудованих 30-40 літ тому.

Як центр озерно-відпочинкової околиці, Едмонтон знаходиться в розмірно близькій віддалі від двох північно-американських світової слави парків: Джеспер і Бенф.

Дійсно — Едмонтон вже сьогодні є "містом майбутнього."

КЕЛҐАРІ

Келґарі є не тільки найшвидше зростаючим містом Канади, але й теж її нафтовою столицею. Тепер воно нараховує приблизно 200,000 мешканців і є восьмим містом Канади щодо величини; за останніх 5 літ — від останнього перепису населення в 1951 році — кількість мешканців Келґарі зросла на 40%. Це місто поєднує в собі нагальність промислово - торговельного розвитку з красою положення. Приміщується воно в долині ріки Бов, у підніжжі Скалистих Гір, недалеко сполучення рік Бов та Елбов. Ці ріки дали початок тому містові.

В часах торговлі футрами ця торговельна станиця, приміщена на схрещенні водних шляхів, збирала великі зиски з перекуповування футер від індіян, які подорожували цими ріками. Зі зростом населення та розбудовою Заходу в фармерські провінції, після прокладення залізниці СПР, Келґарі стало віссю великого простору, на якому випасають худобу. В торговельне життя міста включилися скотарні й різні.

Загально відомий Келґарський Стемпід насамперед притягнув увагу світа до цього міста. Започатковано його в 1912 році. Чотири багаті власники скотарських фармів у тій місцевості хотіли показати котрі кавбої — американські чи канадійські — є кращими знавцями сво-

го діла, і склали 25,000 долярів, щоб тільки знайти відповідь на це питання. Так принаймні розповідають про початки Стемпіду в Келґарі. Однак певним є те, що вони започаткували найбільше кавбойське видовище в світі, на яке зїзджається кожного року приблизно 500,000 глядачів.

Фармерування і скотарство було основою економіки Келґарі, поки там не відкрили багатих злож нафтової ропи. Сьогодні Келґарі посідає більше фактичного і потенціяльного майна як котре будь інше місто в Канаді. Келґарці люблять окреслювати своє місто як "Соншайн Сити оф да Футгилс". Воно відзначується побуджуючим кліматом (лежить на висоті 3,489 стіп понад позем моря) і продовж року має запевнених понад 2,000 годин соняшного тепла.

Одночасно з нагальним розвитком промислу й торговлі Келґарі змагалося за збереження своєї краси. В місті є багато парків, а поза містом (для автомобілістів зовсім близько) простягаються величаві хребти Скалистих Гір; 6 ґольфових клюбів обслуговує аматорів того спорту, а для рибалок є таки в межах міста прекрасні рибальські можливості; мисливці не потребують далеко їхати, щоб вполювати дику качку, бо недалеко від міста знаходяться прекрасні мисливські околиці.

Келґарі стало тепер теж транспортним осередком. Обидві трансконтинентальні залізниці обслуговують його, коли летунську комунікацію втримують головно лінії Транс-Кенада та Кенедіян Пасифік Ейрлайнс, хоча існує там теж чимало побічних летунських ліній для звязку з північчю. Келґарі є теж важливим шляховим перехресним пунктом, бо звідси розходяться на всі сторони добрі биті шляхи.

САСКАТУН

Саскатун, положений майже по середині Саскачевану, належить до тих місцевостей, які нечайно появляються перед очима подорожнього і заскочують його своїм приємним видом. Це невеличке місто з 70,000 мешканців є одним з найкращих міст у Канаді, а напевно найкращим на Заході.

Доми там чисті, вулиці широкі, парки просторі, а широка ріка Саскачеван, що вється через це місто, надає йому молодечої краси, якою не може почванитися багато степових міст. Готель Бесборо, власність залізничої компанії СНР, здвигається ґранітно - величавим монументом над берегами Саскачевану та над вкритими квітами й травниками. Такий готель ви сподівалисяб побачити тільки в великому місті; тимчасом він є віссю міста, яке зве себе "осередком пшеничної зони."

В брошурці саскатунської Торговельної Палати окреслюють Саскатун як "місто можливостей." Що правда, майже всі торговельні палати канадійських міст говорять подібне про свої міста, але статистика недавно виявила, що мешканці Саскатуну мали "найвищий поголовний прибуток у Канаді". Якщо так є, то вони подвійно щасливі: мають добрі заробітки й приємне життя. Подібно як інші західні міста, Саскатун є молодим містом. В часі коли Будапешт, Берлін, Варшава чи Париж вже були

зрілими світовими столицями, Саскатун був тільки оселею індіян і нечисленних поселенців.

Слово Саскатун є індіянського походження і є назвою дуже смачної ягоди, що росте в великій кількості над берегами ріки Саскатун. Приблизно в 1883 році перші білі поселенці проклали собі шлях почерез великі рівнини і зупинилися над рікою, де заснували собі маленьку місцевість, назвавши її назвою індіянської ягоди. Чергових двадцять років Саскатун залишався одним з степових сіл та випадовим пунктом для поселенців, які почали загосподарювати ці околиці. Щойно з побудованням залізниці і — в слід за тим — масовим припливом іміґрантів, які на початку цього століття заселили степи, сільце Саскатун почало розростатися.

Саскатун був інкорпорований як місто 1906 року, бо щойно тоді його населення осягнуло вимагане число 5,000 осіб. Незабаром нове місто стало роздільним пунктом виробів і постачання для території в засягу 200 миль на схід і захід та 100 миль на північ і полудне. Зі зростом населення йшов розвиток і фабричного виробництва; Саскатун скоро став передовим млинарським центром на північно - американському континенті: з високоякісної твердої пшениці, яку вирощувано на довколишніх степах, там виробляли чи не найкращу в світі муку.

Подібно, як і інші західні міста, Саскатун почав швидко розвиватися в 1920-тих роках, щоб опісля сповільнити темпо свого розвитку. Справді провінція Саскачеван почала тратити населення після 1941 року, коли то хлопці й дівчата з фармів переходили жити до східних міст і працювати в воєнній індустрії, або зголошуватися до канадійських збройних сил. Після війни населення Саскатуну знову почало зростати і за 10 років (1945-1955) збільшилося на 25,000.

Саскачеванський Університет, один з кращих у Канаді, посідає напевно найбільше мальовниче положення: університетські забудовання знаходяться на високій кручі над рікою Саскачеван і канадійські малярі багато разів зображували той університет на своїх картинах. Розвиткові університету незвичайно допомогло заснування великого медичного центру; після побудовання коштом 10 мілонів долярів Університетського Шпиталю і "Ґрей Нанс Госпитал" (коштом 3 мілонів долярів). Саскатун став одним з передових медичних центрів на північно-американському континенті.

Відкриття нафтової ропи і земного ґазу недалеко від Західнього Саскатуну урухомило промисловий розвиток міста; сьогодні крім мясарних підприємств та фабрик для перерібки рільничих продуктів у Саскатуні розбудовуються нові галузи промисловости, основані на нафтовій ропі. Одна рафінерія, приміром, вже збільшила свою продукцію з 300 на 6,500 бочок денно.

В Саскатуні є поважне число прекрасних церков, перегонова траса, провінціяльна школа для глухих, чотири ґольфові площі, один щоденник, три радіостанції, одна телєвізійна станція; крім того річно відбувається там одна чільна виставка, а одночасно місто не тільки є важливим транспортовим центром, але й теж посідає добрі рибальські можливости.

Комунікацію запевнюють Саскатунові обидві канадійські залізничі компанії — СПР і СНР — та летунські лінії Транс-Кенада Ейрлайнс і Кенедіян Пасифік Ейрлайнс; щодня прибуває до Саскатуну і відїзджає звідти 94 поїзди.

За останніх 5 років Саскатун видав поверх 75,000,000 долярів на будівельні цілі і, як твердить тамтешня Торговельна Палата, "майбутнє того міста є світле." Воно "залежатиме в чималій мірі, як завжди, від стану добробуту великої врожайної рільничої території, центром якої воно є. Але ціла провінція є на порозі свого великого промислового розросту, бо ведуться пожвавлені заходи в напрямі використання інших нерільничих багатств."

ВИННІПЕҐ

Подібно як і всі інші канадійські міста на захід від Великих Озер, Винніпеґ не старший від багатьох своїх мешканців: це місто, що нараховує 410,000 мешканців і розвинулося на краю степів при сполученні рік Ред і Ассинибойн, має заледви 80 років.

В 1870 роках Винніпеґ був невеличким сільцем; хати поселенців розкинулися довкола Форт Ґері — торговельного осередка компанії Гадсон Бей при т. зв. "брамі до північного заходу". В

1896 році в Винніпеґу жило заледви 26,000 людей. Це було напередодні великого земельного руху в Канаді. На початку цього століття почалося заселювання просторів Заходу і Винніпеґ став випадовою базою цього руху. Канадійські аґенти за почином нового й енерґійного міністра внутрішніх справ, Сер Клифорда Сифтона, проходили всі краї Европи в пошукуванні охочих людей для поселювання на безмежних просторах канадійського заходу. В 1905 році 75,000 нових поселенців, переважно з Европи, поселилося в західній провінції. Наступного року поселилося там ще більше: 90,000, а в чотирьох роках до першої світової війни там поселювалося пересічно 120,000 осіб річно.

Вплив імiґрації на колишній торговельний осередок Форт Ґері був незвичайний. В 25 роках з 1891 року почавши, населення Винніпеґу збільшилося майже сім разів; місто знайшлося в центрі горячкового будівництва і спекуляційної торговлі землею; вулиці Винніпеґу були болотнисті, але для багатьох здавалися мощеними золотом; готелі, конторні будинки, апартаментові будівлі, тисячі мешкальних домів виростали там так швидко, як тільки швидко можна було вивантажувати будівельний матеріял з залізничих ваґонів.

Але звичайно торговля землею з часом занепадає. Так було і з Винніпеґом, де прийшло до наглого зламу, якого відчуто в цілій Канаді. Після занепаду торговлі землею населення і зруйновані фінансово спекулянти землею (серед них було багато мешканців Винніпеґу) були змушені підрахувати свої втрати і більше тверезо сприйняти дійсність. Тоді прийшла світова війна 1914 року і мешканці Винніпеґу та Манітоби дали вислів своїм "покаянним думкам", подібно як це нераз трапляється в історії тієї чи іншої громади на захід від провінції Квебек: заборонено продаж алькогольних напитків, ухвалено закони щодо дбайливішого святкування неділі, банкові кредити обмежено до безпечнішого риску 6%.

Після першої світової війни Винніпеґ, як і решта західньої Канади, пережив період вигідного й безжурного добробуту; мешканці дещо віджили після раніших невдач, але вже ніколи не відзискали того щасливого почуття, якого вони посідали в часах напливу іміґран-

На Міжнародній Конференції Жіночих Орґанізацій в Монтреалі, червень, 1957.

тів за правління Сер Клифорда Сифтона. За економічної кризи Винніпеґ зазнав великих втрат, а труднощі того міста відзеркалювали зубожіння і біду цілого заходу, який за десятиліття 1929-1939 переживав майже всі можливі форми хліборобських нещасть: низькі ціни, посухи, комахи і знищення зернових культур.

Але Винніпеґ, одержавши свою лекцію важким трудом, дорогою ціною, підчас війни і після неї приклав багато зусиль у зріжничкування своєї економіки: в місті та в його метропольній території започатковано сотні промислових підприємств. Двадцять років тому це місто було найбільшим центром збіжжевої торговлі; своєю збіжжевою біржею гордився Винніпеґ найбільше. Сьогодні Винніпеґ все ще є одним з головних збіжжевих центрів у світі, але торговля і промисл закорінилися в тому місті вже як слід: Винніпеґ є одним з найбільших центрів одягового виробництва в Північній Америці та посідає найбільші скотарські ярди в Британському Комонвелті; в Винніпеґу виробляють цемент, автобуси, літаки, робітничі одяги й сорочки, цукор, біскити, консервні харчі, сталь, ґазоліну, гірничі машини, електричне устаткування, фарби, спортове приладдя, залізничі ваґони, муку, харчі для собак, рями для картин і т. д.

Манітобський Університет є третим з черги найбільшим університетом у Канаді, а його науковий рівень, як і інших західньо-канадійських університетів, є високий.

Винніпеґ є важним медичним осередком і відвідувач має враження, що там є більше медичних клінік ніж в інших містах тієї величини.

Вже від самих своїх початків Винніпеґ прикладав багато ваги до плекання дерев і парків. Це мабуть природна реакція людей, які здвигали місто посеред безбарвних і рідко заліснених степів канадійського заходу. Та не дивлячись на мотиви, треба признати, що Винніпеґ посідає одні з найгарніших парків і найкраще виплянованих і прикрашених вулиць у цілій Канаді. Мешканці Винніпеґу незвичайно гордяться своїми досягненнями в ділянці квітникового городництва, що очевидно є їхньою природною реакцією на незвичайно гострі зими.

Серед мешканців Винніпеґу є десятки тисяч поселенців з центральної Европи. Сильний вплив українців і поляків на життя міста відзеркалюється в кольоритних музичних і танкових фестівалях, на яких красуються численні народні костюми.

Сьогодні Винніпеґ розбудовується швидко, користаючи з загального добробуту, якого переживає канадійський захід. В околиці на південний-захід від Винніпеґу знайдено зложжя нафтової ропи; на півночі розпочато використовувати зложжя ніклевої руди; зелена долина ріки Ред, яка оточує місто на багато миль, має найврожайніші пшеничні землі світу; нове багатство металевих і нафтових злож та фабричного виробництва, в сполученні зі старшим рільничим багатством, запевнюють добробут і достатнє життя для мешканців того міста.

ПОРТ АРТУР І ФОРТ ВИЛЛІЯМ

Від сторони озера Супіріор міста Порт Артур і Форт Виллiям, знані теж як "Лейкгед Твин Ситійс", притягають увагу подорожного своїм бетоновим частоколом велитенських збіжжевих елеваторів, який тягнеться на багато миль здовж північного берега озера. Якщо дивитись з літака, то ці міста (разом нараховують більше як 80,000 мешканців) дивно держаться основи прекамбрійського масиву, який майже змушує їх розбудовуватись радше в східньому й західньому напрямах, ніж на північ. Довкола обох міст піднімаються масивні кручі берегів озера Супіріор, неначе будівлі могутніх замків. Зате доїзджаючи до меж цих міст головним шляхом, подорожний спостерігає ті самі прикмети, якими відзначуються всі інші міста північного Онтеріо: будовано їх, маючи на увазі радше вжиточні ніж естетичні цілі. Будинки тут дуже ріжнородні — від скромних хаток на передмістях до прекрасних модерних будівель у бизнесових дільницях.

Порт Артур і Форт Виллiям канадійці звикли називати радше спільною назвою "Лейкгед." Тим часом в обох тих містах панує такий дух суперництва, що — не зважаючи на їхню взаємоза-

лежність від себе — мабуть навіть Обєднані Держави не моглиб їх погодити. Ось один приклад. Міністерство транспорту свого часу розглядалося в тих околицях за відповідним тереном під летунський порт. Найкращий терен для такого порту знайдено на західних передмістях Форт Вилліяму, але згодом того летовища не можна було назвати "Форт Вилліям Ейрпорт"; прийшлося надати йому назву "Лейкгед Ейрпорт." Подібне суперництво існує в усіх інших справах — від гокею до розбудови промислу.

Початки обох цих міст сягають часів торговлі футрами: торговці футрами і тогочасні подорожні користували ся добрим положенням цих осель при насаді системи Великих Озер, зупинялися там на короткий побут, а стара футряна компанія Норт-Вест орґанізувала там свою головну квартиру. Звідси вели всі шляхи на захід. Після футряної торговлі прийшла розбудова залізниці і Лейкгед став роздільним пунктом залізничої системи СПР: з великої природної пристані в Лейкгед спрямовувано постачання на будову залізничої лінії в західній Канаді.

Після збудовання залізниці туди прибувають масово поселенці і починають заселювати західні простори. З заходу почалась, у свою чергу, достава пшениці, що стала основою існування Лейкгед. Здовж портового побережжя обох міст збудовано великі збіжжеві елеватори для переховування пшениці, яку доставляли залізницею з заходу і яку згодом перевантажувано на кораблі. Десятки міліонів бушлів пшениці можна зберігати в тій ґрупі елєваторів, що є найчисленнішою в світі.

Одночасно з будовою залізниці деревні і паперовиробничі підприємці взялися за розбудову паперовиробничих фабрик і тартаків у запіллі міст здовж північного берега. За останніх два покоління ця промисловість була головним джерелом заробітків мешканців околиці Лейкгед. Недавно збудовано в Форт Вилліямі великі доки для залізної руди, яку транспортуватимуть з копалень в Атікокан до канадійських і американських сталеварень.

На кожному кроці запримітите в Лейкгед примітивні й неогладжені прояви цих трьох головних галузей промислу й торговлі: пшениці, лісу й руди. Все таки в останніх роках зроблено чимало для прикрашення цих міст. Сьогодні Форт Вилліям має гарний парк на горі Мекей, а обидва міста мають запевнену доставу води до пиття з природних резервуарів озера на тій горі. В Порт Артурі недавно виплекано парк довкола гирла ріки Каміністіквія Кем. А за лише кілька хвилин їзди автом ви знайдетеся в найбільше первісній дикій околиці, пралісі.

СОДБУРІ

Содбурі є справді найбільшим гірничим табором північного Онтеріо. Це місто з 46,000 мешканцями майже цілковито залежне від великих димарів копалень на Капер Клиф. Якщо з тих найвищих у світі димарів, які неначе велитенські бетонові пальці, спрямовані в небо, куриться чорний дим, то на столах мешканців Содбурі є доволі їди, їхні авта забезпечені в ґазоліну, а загал содбурського робітництва посідає найвищий життєвий стандарт у Канаді. Коли-ж димарі стоять безчинно під ясним блакитним небом півночі — а таке сталося в 1930-их роках — ціле місто голодує.

Дим означає для содбурян добробут, але він спричинив те, що ціла околиця безпосередньо довкола Содбурі стала найнепривітнішою в цілій Канаді. Обабіч кожної шоси, що веде до Содбурі, особливо тих з півдня і сходу, лежать цілими милями бездушні скелі і купи перегару. Всяка рослинність загинула від димних випарів, летючого попелу і всіх інших відпадків грошедайних копалень.

В останніх роках дещо зменшено занечищування повітря в той спосіб, що впроваджено фільтрування нищівних випарів, заки вони ще видістаються з коминів. Вже тепер помітно як рослинність починає відроджуватися, але пройдуть ще довгі роки, заки околиця Содбурі стане знову приємною для ока.

Основи содбурського багатства є такі сильні як і прекамбрійський масив, з якого ті скарби видобуваються. Потужна "Інтернешонал Никел Компані" недавно обрахувала, що зложжя руди в околицях Содбурі є такі великі, що рудотопні печі працюватимуть там ще принаймні 50 літ. Ходить тут про виявлені зложжя і в популярній мові це значить, що правдоподібно там є досить руди, щоб втримати Содбурі в добробуті ще два покоління.

Що майбутнє Содбурі заповідається добре, найкращим доказом є недавне урухомлення нового летовища міністерства транспорту, яким користується Транс-Канадійська Летунська Лінія (ТС-А) та низка менших летунських ліній і "чагарникових пільотів", які обслуговують Далеку Північ. Також повстають там нові дільниці, з яких одна дійсно заслуговує бути зразком для всякої оселі. Приміщується вона на узгірю напроти міста, звідки великі просторі банґало типу "ренч-гавс" мають запевнений вид на околицю.

В нутрі міста є кілька гарних парків та озеро (Силвер Лейк) для любителів плавання й веслування. Кілька миль від міста простягається первісна дика околиця з вічнозеленими лісами, сотнями озер і потоків з усякими можливостями для рибальства й відпочинку. В Содбурі є гарні крамниці і готелі та чимало ріжних менших підприємств.

Тисячі новоканадійців успішно задомовилося в тому місті.

ЛОНДОН, ОНТ.

Лондон, який вважає себе столицею західного Онтеріо, часто називають ідеальним містом для проживання. Приміщується воно в розгалуженні ріки Темз, около 115 миль від Торонта, і є віссю одною з найбагатших місцевостей мішаних фармів. Місце на заснування оселі Лондон вибрав у 1792 році ґубернатор Джан Ґрейвс Симко, вважаючи, що воно стане ідеальною столицею тогочасної провінції Горішня Канада (сьогодні: Онтеріо). Той плян незабаром закинено і щойно в 1826 році розпочали будувати справжні будинки.

Спершу Лондон став судовим центром для південно-західних околиць провінції. Згодом, коли довколичні села доповнилися фармерами, це містечко стало торговельним і промисловим осередком. В 1840 році мощена дорога сполучила Лондон з Гамілтоном, а 15 літ пізніше збудовано залізничий шлях до Лондону.

До часу збудовання залізниці ріка Темз служила за транспортний шлях для всякого постачання і Лондон справді був внутрішно-континентальним портом. Відвідувач, приглядаючись сьогодні містові й ріці, може дивуватися як і які кораблі могли плавати такою плиткою річкою? Але в тих часах це була велика ріка; тільки згодом поселенці вирубали довколичні ліси, а ерозія землі й повені довершили нищівну роботу так, що сьогодні ріка Темз є плитким струмком, якого не може використати навіть найменше судно.

Перший буйний розвиток Лондону припадає на часи около 100 років тому, коли він став нафтовим центром Канади після того, як в його околиці відкрито нафту і земний ґаз. Згодом більші зложжя відкрито недалеко Сарнія і нафтові компанії перенеслися до того міста.

Тимчасом Лондон розбудував у себе численні підприємства легкої промисловости. Гарбарні, пивоварні, харчеві компанії, виробництва хатнього устаткування — були основою економіки того міста продовж багатьох років. В Лондоні приміщується теж відділ дізелевих льокомотив компанії "Дженерел Моторс."

Західньо - Онтерійський Університет, що приміщується в Лондоні, є тепер гордістю того міста. Складається він з низки афілійованих каледжів та високих шкіл і посідає найбільше мальовничі університетські приміщення. Медичний факультет Західньо-Онтерійського Університету є одним з найкращих на Північно-Американському континенті.

Модерний онтерійський Лондон визначується три-алейними вулицями і величними домами й будинками. Властиве місто оточують передмістя, які зростають тут так, як і в інших містах Канади. За останніх 15 років населення Лондону збільшилося тільки на 22,000, осягаючи загальне число — дещо більше як 100,000. Його обслуговує тільки єдиний щоденник, з раннім і вечірнім виданням "Лондон Фрі Пресс", і одна телевізійна й радієва станція.

Лондон має багато великоміських удогіднень, а одночасно не посідає відємних сторінок великого міста; його положення є дуже корисне — близьке до більших міських центрів. Торонто, Гамілтон, Детройт, Бафало—знаходяться в розмірно недалекій віддалі для моторового руху. Ось чому багато людей вважає, що Лондон є справді ідеальне місто для поселення.

КІНҐСТОН

Кінґстон, університетське місто в східньому Онтеріо, має багатше історичне минуле, ніж котре будь інше анґльомовне місто в Канаді. Цей головний центр теперішного округу Фронтенек виводить свої початки з індіянської оселі Катаракі 1672 року. Рік пізніше французький дослідник Фронтенек збудував на тому місці, згідно з порадою свого попередника, Лясаля, форт, якого названо Форт Фронтенек.

Підчас індіянських воєн Форт Фронтенек висаджено в повітря, але в 1695 році його знову відбудовано. Так він і залишився французькою мілітарною станицею аж до часу здобуття його британцями 1758 року. З тієї пори ця станиця попадає в забуття серед пралісів. Щойно 1784 року, коли Лоялісти Зєдиненого Королівства, не бажаючи жити в межах нової республики, залишили Злучені Держави і, прибувши в цю околицю, заснували селище під назвою Кінґстон у честь короля Юрія III.

В війні 1812 року Кінґстон був важливою морською базою і навіть ще 30 літ пізніше вважався чільним військовим осередком; тому теж відбудовано Форт Генрі, що сьогодні є одною з головних туристичних атракцій міста.

Права міста набув Кінґстон 1838 року, але його населення ще й сьогодні нараховує ледви 48,000, з чого приблизно 18,000 осіб поселилося там в останніх 16 роках. Тому, що Кінґстон є південним пунктом-станцією при каналі Рідо, знавці предсказували тому містові велике майбутнє і швидкий розвиток. В роках 1841-1844 Кінґстон був столицею Зєдиненої Провінції Канада, а вже раніше став відомий як судовий і релігійний центр. Не зважаючи на те все і свою гарну пристань, це місто не могло належно розвинутися, бо бракувало йому багато запілля.

Туриста притягає сьогодні до Кінґстону його питомий характер: величні доми й університетські забудовання старого міста збудовані з вапняка; університет Квінс, з його знаменитим медичним факультетом, інжинірією та всяки-

ми іншими устаткуваннями домінує над міською спільнотою вже багато літ. Крім того "вапнякове місто" (лаймстовн ситі), як його деколи звуть, гордиться тим, що тут жив і виконував адвокатську практику перший премієр Канади, Сер Джан А. Мекдоналд.

Але відмежуватися від свого військового минулого Кінґстон не міг і досі: одна з найбільше відомих інституцій у тому місті, це **Королівський Військовий** Каледж. Воно є теж військовим шпитальним центром. В місті знаходяться теж вязничні будинки — Кінґстон і Колінс Бей.

Головніші ґалузі промислу в Кінґстоні є такі: фабрики льокомотив, текстильні заводи, фабрики моторів, корабельні доки, виробництво фортепіянів, збіжжеві елеватори та деяка кількість виробництв легкої промисловости. Безпосередня околиця міста багата в збіжжя і посідає розвинене молочарське фармерство.

Але Кінґстон завжди покладав надії свого розвитку на озеро і потужну ріку Сен Лоренц. До речі, перший канадійський річний і озерний пароплав спущено в 1812 році саме в Кінґстоні. Сьогодні треба сподіватися пожвавленого розвитку цього міста в звязку з будовою водного шляху Сен Лоренц. Осередне положення Кінґстону між Торонтом і Монтреалом — на обох головних залізничих лініях і при головній шосі, а при тому близько ріки Сен Лоренц і Тисячі Островів — вказувалоб, що це місто стоїть напередодні свого великого розвитку, предсказуваного йому поверх 100 літ тому і передбаченого французами майже 300 років тому.

НАЯҐАРА — МІСТО, ЩО ВОЛІЄ БУТИ СТАРИМ

Всупереч тенденціям інших канадійських містечок, які намагаються виглядати модерно — з модерними домами, крамницями і дорогами — одне мале містечко, заглиблене в своїй традиції, змагається за вдержання свого давнього характеру: бути таким, як воно було за час свого 200-літнього існування. Для його мешканців і багатьох канадійців, гордих з минулого своєї країни, Наяґара-он-да Лейк є одним з останніх свідків історії Канади.

Подібно як Квебек-місто, що було колискою французько-мовної Канади, так це містечко було колискою анґльомовної Горішньої Канади, кріпкою і просперуючою оселею, що впровадила там британське законодавство і культуру. Заснували його 1783 року Лоялісти Британської Імперії. В роках 1792-1796 воно стало столицею кольонії, а його мешканці тоді, і пізніше, закладали угольні камені під будову нашої держави.

Під керівництвом ґубернатора Сер Джана Симко, місто розбудувалося в "малу Анґлію", наслідуючи архітектурні стилі Анґлії та застосовуючи тут анґлійські традиції й методи правління. Поверх 50 років Наяґара було найрухливішим портом на просторах на захід від Монтреалу, а його доки були заповнені товарами, транспортованими сухопутним шляхом довкола водопаду Наяґара. З уваги на це, воно було найважливішим військовим осередком на американсько-канадійському кордоні.

Рішальна година для нього прийшла в війні 1812 року, коли три довгі роки його вулицями машерували британські реґулярні частини, канадійська міліція й індіянські ватаги, зосереджені туди для відбиття наступу американських армій. Вони врятували молоду провінцію від включення її як один зі стейтів в американську федерацію.

Але з часом оселя Наяґара почала тратити своє значіння. В 1793 році столицю перенесено до Торонта, яке тоді називалося Йорк; підчас згаданої війни 1812 року пожежа знищила чимало домів; у 1829 році з прокопанням Веландського Каналу (через півострів Наяґара) воно затратило теж значіння як переправний порт; у 1860 році відкликано звідти британський ґарнізон. Для уникнення непорозумінь зі змішування назви з Наяґара Фалс, поштовий уряд почав називати цю місцевість Наяґара-он-да Лейк; так, отже, на завершення всього вона втратила навіть свою назву. В 1920-тих роках більшість руху вже обминає це місто, а відвідують його тільки туристи в пошукуванні за рідкостями.

Стало воно тепер спокійним, приємним осередком, а його мешканці намагаються зберегти свою останню цінність: память про історичне минуле своєї оселі. З непохитним бажанням не затратити жадної подробиці з того минулого, вони заздрісно зберігають старі доми, мальовничий форт, дерева, доро-

гоцінні книжки, прекрасні церкви, зарослі мохом кладовища, старовинні склади. Вислід: Наяґара-он-да-Лейк стало химерним і привабливим музеєм ранньої Канади.

Але вони ведуть безвиглядну боротьбу. В 1945 році закинено — з браку фінансів — ентузіястичний і добре запляннований проєкт відбудувати своє містечко до давнього славетного вигляду як памятку минулого Канади. Тепер помічається вплив нових поселенців, які модернізують місто. Серед старих будинків повстають нові, модернізовані, а старі памяткові доми постепенно руйнується, щоб дати місце новим; залишки тільки понуро пригадують минулу славу. Для збереження памяти про них сфотоґрафовано ще зацілілі доми і списано історію кожного з них. Щоправда, говориться про визначення окремих зон для збереження старих будинків, але це безвиглядна справа, бо справи в місті переймають нові поселенці, які бажають собі модернізованого міста.

Прихильники збереження історичного характеру Наяґара-он-да-Лейк мабуть стоять перед своїм останним рішальним боєм.

МОНТРЕАЛ

Островне місто Монтреал посідає довгу, бурхливу й кольоритну історію, відзеркалення якої знаходимо і в модерному Монтреалі. Це найбільше космополітичне місто Канади є знаменитим стопленням французького і анґльо-саксонського елементів і їхніх традицій, які лягли в основу більшої частини канадійської історії та розвитку до часу закінчення другої світової війни.

Ще до приходу білої людини в ці околиці індіяни розуміли стратеґічне положення острова як природньої фортеці. Коли Жак Картіє доплив туди своїми кораблями 1535 року, горі рікою Сен Лоренц, він знайшов на острові оселю індіян Іроква з 3,000 мешканцями. Це була найбільша оселя того племени, яку це племя закріпило за собою після столітніх кровавих спорів і воєн з іншими племенами. Індіяни жили там у домах з кругляків, оточених своєрідним частоколом для охорони перед нападами ворогів. Поля довкола оселі були управлені й засіяні кукурудзою та іншими індіянськими рільничими культурами.

Зустрівшись з Картіє та його ґрупою, індіяни Іроква поставились до них приязно. Врешті, французький дослідник не задумував кольонізувати цієї околиці. Він назвав гору на тому острові Монт Рояль; індіяни звали свою оселю Гошеляґа.

При устю ріки Оттави, що вливається до Сен Лоренц, було добре місце на пристань; дальше — знаходилися зрадливі пороги ріки Сен Лоренц, що унеможливлювали судноплавство поза цей пункт. З оселі Гошеляґа сильне племя Іроква мало можливість робити боєві випади здовж ріки Оттава, вгору і вділ рікою Сен Лоренц, та озерами й ріками, що ведуть в район озера Шамплен на терені сьогоднішнього стейту Ню Йорк.

80 літ пізніше черговий білий дослідник, Самюел де Шамплен, відвідав Монт Рояль. Велика індіянська оселя на острові в тому часі вже не існувала. Здогадуються, що недуги й недостача звірини спричинили переселення індіян в інші околиці. На місці давної оселі був невеличкий табор жалюгідної, вбогої ґрупи індіян. В індіянській війні, що саме тривала, Шамплен підтримав невідповідну воюючу сторону і попав у конфлікт з Іроква.

Так почалася майже безупинна війна між Іроква і французами, що тривала поверх 100 літ. З того часу пять поколінь поселенців у тому районі жили під постійною загрозою індіянського нападу.

В 1642 році прибули місіонарі під проводом Сієр де Мезонеф. Вони перейменували оселю на Віль Марі і збудували там малий шпиталь. З цієї невеличкої ґрупи поселенців почалась розбудова французької Канади. Та часи були дуже бурхливі. 75 літ пізніше вони все ще мусіли будувати муром оточений форт для забезпечення себе перед набігами індіян та інших ворогів.

Квебек все ще оставався панівним центром і в 1760 році, коли Монтреал здобули анґлійці, це місто все ще було менше за Квебек. Формування британської північної Америки й упадок французького панування там не принесли спокою для Монтреалу. Заледви 15 літ пізніше його здобули американські революційні війська і зробили його го-

ловним осередком своїх намагань підняти французьких кольоністів до повстання проти анґлійців. Венямин Френклін провадив відтам свою пропаґандивну акцію, але його публікації не знаходили відгуку: канадійські французи вирішили держатися з британським королем і не піддержали американських революціонерів.

Підчас війни 1812 року американці ще раз пробували здобути Монтреал, але їхні війська потерпіли поразку в бою на фармі Крайслера — над рікою Сен Лоренц коло Корнвал.

В роках 1783-1821 Монтреал був центром війни іншого типу як раніше. Це була торговельна війна між компаніями Норт-Вест і Годсон Бей за багаті терени торговлі футрами в західній Канаді, але вона була так само завзята і привела до загибелі багатьох людей. Компанія Норт-Вест діяла з Монтреалу проти компанії Годсон Бей, що вела свої дії на північному заході. Була це підступна війна з оточувальними рухами і перетинанням шляхів звязку та постачання свого суперника при помочі союзів з індіянами. Коли остаточно заключено мир, обидві компанії злилися в одну — 1821 року. Монтреал став тоді найбільшим світовим центром футряної торговлі.

З часом Монтреал став теж столицею економічної імперії ріки Сен Лоренц. В міру розвитку Квебеку та розбудови канадійських теренів Монтреал швидко розвивається в велике й важливе місто.

Монтреал, найбільше канадійське місто, стоїть на порозі свого найвищого розвитку за час свого поверх 300-літнього існування. Приблизні підрахунки вказують, що в 1980 році Монтреал повинен мати понад 3,000,000 мешканців.

Відкриття водного шляху Сен Лоренца у 1959 році повинно дати перший поштовх до того розвитку, але вже сьогодні в Монтреалі відчувається атмосфера фінансово-економічного пожвавлення.

Здовж побережжя острова Монтреал, серед ріки Сен Лоренц, далеко поза межами властивого міста, відмічуються нові мешканево-будівельні ділянки, коли в межах міста і безпосередніх передмість ведеться підготовка до урухомлення водного шляху. Старий міст Вікторії підносять вгору, щоб вможливити переїзд кораблів. Міст Мерсіє, прокладений дещо вище почерез ріку, продовжують так, щоб перекинути його через новий судноплавний канал, якого будують коло Ляшін.

Вже сьогодні найбільший порт Канади — порт Монтреал — розбудовується в ще більший, з більшими доками й ганґарами. Але саме місто, якого часто звуть "Парижем Північної Америки", є дійсно містом контрастів. Дві-третини населення є французького походження, третина — анґльо-саксонського, але багатство в місті не є розділене в такому самому відношенні. Загально, життєвий стандарт анґльомовної ґрупи далеко вищий як французької більшости.

Коли кошти прожитку в Монтреалі є такі самі, або й вищі як в інших більших містах Канади, то заробітні платні не конечно дорівнюють іншим канадійським містам. Ось, приміром, річний заробіток у Торонті є на 100 долярів вищий як у Монтреалі, але авта, ґазоліна, харчі, алькогольні напитки, розривки та всякі інші життєві потреби коштують у Монтреалі 10-15% більше як у Торонті.

Порівнювання Торонта з Монтреалом є часті та наглядні. Відвідувач мусить відразу запримітити ріжницю в життєвому стандарті метропольного Монтреалу, де є на половину більше зареєстрованих автомобілів, ніж на просторі метропольного Торонта. Культурне життя того міста майже так само поділене, як і населення. Є там два університети — Монтреальський Університет та Університет МкҐил. Є телевізійні й радієві станції для обох мовних ґруп, так само як часописи й журнали; талановиті люди рідко коли переходять працювати від одної мовної ґрупи до другої.

Монтреал є справді чарівним містом і тому притягає щорічно міліони туристів. На свій спосіб воно мабуть є найбільше репрезентативним канадійським містом. Там видно наглядно двомовність нашої країни, там заступлена більшість галузей промисловости Канади. Коротко висловившись, Монтреал ілюструє перед глядачем силу Канади і деякі її слабости.

КВЕБЕК

Найстарше й найбільше історичне місто Канади постепенно залишається позаду інших більших центрів населення. Ця столиця французької Канади одержала свою назву від мису на ріці Сен

Лоренц (около 180 миль на північний-схід від Монтреалу), якого відкрив Жак Картіє в 1535 році. Назва Квебек походить правдоподібно від індіянського терміну на означення слів "ріка звужується тут."

Підчас цілого французького періоду в канадійській історії Квебек був головною квартирою всіх рухів і щойно з остаточним переходом Канади під британське правління місто Монтреал стало зростати, зайнявши вкінці позицію економічної столиці долини Сен Лоренц.

Тепер місто Квебек славиться як туристична атракція і центр французько-канадійської культури. Заснував його дослідник Самюел де Шамплен у 1608 році, збудувавши форт, відомий тепер як Нижнє Місто. В 1620 році він збудував вище, на скалі, другий форт. В слід за тим прийшли поселенці, місіонарі, торговці футрами, дослідники, військо — і всі вони основували свої головні квартири в Квебеку. Про стратеґічну важливість цього міста свідчать численні завойовування і намагання здобути цю скалисту фортецю.

В 1629 році Квебек уперше здобули анґлійці, але французи відзискали його двох канадійських провінцій в 1841 році три роки пізніше. В 1711 році зроблено невдалу спробу захопити місто. Щойно в 1758 році, коли Сер Джеймс Волф переміг французькі війська під командою Маркіза де Монткальм, британці здобули Квебек і задержали його в своїх руках. Чотири роки пізніше створено Британську Північну Америку і це припечатало долю міста. Та це не був останній раз, що ворожі сили облягали те місто. В часі визвольної революції американці облягали місто двічі — в 1775 і 1776 роках, але воно втрималося.

Хоча головну туристичну атракцію становить французька культура й історія, то все таки найбільше мальовничою, створеною людьми приманою є форт, якого збудували британці. Збудований у роках 1823-1832, на мисі 333 стопи понад рікою, займає він площу величиною понад 40 акрів. Квебек є одиноким укріпленим містом, яке ще залишилося в Північній Америці.

Коли 1791 року орґанізовано про-

вінцію Долішня Канада, Квебек став її природньою столицею, осідком ґенерал-ґубернатора; ще й сьогодні ґенерал-ґубернатори вдержують літню резиденцію в "Цитаделі" Квебеку. Після злуки обидвох Канад на короткий час став столицею нової адміністраційної одиниці; коли-ж конфедерація привела до орґанізування провінції Квебек, тоді це місто стало її столицею і залишилося й досі осідком провінціяльного правління (незвичайного в Канаді тим, що складається з вищої і нижчої законодатних палат).

Порт, який притягнув увагу Картіє до Квебеку, по чотирьох століттях все ще залишається найбільшим економічним здобутком. Він такий великий, що може помістити всю канадійську воєнну й торговельну фльоти. Велику перешкоду становить те, що ріка Сен Лоренц є вкрита ледом майже на протязі шістьох місяців у році.

Сьогоднішній Квебек можнаб згрубша поділити на три частини: нижче місто — стара частина, горішне місто — новіша частина і модерні передмістя. Все таки Квебек не має навіть 170,000 мешканців і велика частина його майбутнього лежить в його минулому — коли воно було володарем ріки Сен Лоренц.

ГАЛІФАКС

Галіфакс — це брама Канади. До тієї просторої і глибокої пристані причалювали продовж історії численні кораблі, привозячи численні маси людей, які розбудували цю країну до її теперішнього виду. Кілька британських армій висадилося в тому порті, щоб боротися в північно - американських війнах.

Звідси відчалювали кораблі з канадійцями, які йшли на фронти в трьох війнах, і з яких багато вже не побачило цього порту ніколи після цього.

Мало є таких портів у світі, щоб через них — так як через Галіфакс — пройшло стільки людей, не затримуючись там, чи навіть ніколи не повертаючись туди. Підчас другої світової війни Галіфакс був знаний в офіційних депешах як "східньо-канадійський порт". Звернений на схід, в напрямі Атлянтійського Океану, Галіфакс завжди був більше океанічним портом, ніж інші надморські міста Канади.

Заснували його британці в 1749 році і з тієї пори він став одним з найважніших оборонних осередків Британської Північної Америки. Галіфакс був такий важливий в оборонній системі, що британська залога залишалася там аж до 1906 року, тобто сорок літ після оформлення Канади в незалежну державу. Від 1749 року мабуть не було ані дня, щоб у галіфакському порті не стояв на причалі бодай один воєнний корабель, або принаймні в корабельних доках — в направі чи будові. За французького володіння Канадою Галіфакс був британською фортецею в противагу винятковій у тих часах французькій фортеці Луїсбурґ.

За весь час воєн з французами, американської визвольної революції та війни з американцями 1812 року Галіфаксу не здобули ворожі війська. Тільки один нещасливий випадок майже стер з лиця землі це місто. Сталося це ранком 6 грудня, 1917 року, коли французький муніційний корабель зударився з норвежським фрахтовиком і спричинив страшну експльозію в Галіфаксі: 1,800 осіб загинуло, а 4,000 було поранених. Експльозія, що дорівнювала силою вибухові сучасної атомової бомби, спричинила поверх 50,000,000 долярів шкоди, зруйнувала північний кінець міста, а сусіднє містечко Дартмавт (на схід від Галіфаксу) майже зрівнала з землею.

Знищення захопило поверхню двох з половиною квадратових миль. З тієї великої траґедії виросло нове, оживлене місто Галіфакс: стару, незугарну, знищену експльозією дільницю, відбудовано згідно з новим модерним пляном. Сьогодні це місто є столицею провінції Нова Скошія і визначується численними величними будинками, парками і вулицями, обсадженими деревами.

В тому невеликому місті (нараховує заледви 100,000 мешканців) всюди відчувається близькість великого океану, від якого залежить його існування як порту і як міста.

— Коли аж так боїшся злодіїв, то чому не купиш собі револьвера?

— Пощо? Щоб ще й револьвер вкрали в мене?

— Я чув, що ваша жінка не почувається добре. На що вона скаржиться?

— Та головно скаржиться вона на мене.

Ростислав Єндик

Відступник

I

Стелилося поле, як худа пустеля, а на ньому борикався Іван Загуканий із засмоктаним в болото бадиллям. Його прізвище було для нього образою, і долею, і визовом, і образом життя. Йшло йому все, як з Петрового дня, не зважаючи на всі зусилля, щоб перешкоди перемогти. Чого він не перепробував! Але без висліду. Не пробував він ще тільки одного, бо свою честь знав, але потрібно було одної краплі, щоб упала на вагу його сумління і всі сумніви стерла й переважила.

І ця крапля впала.

Переїзджав віз повний форналів і фірманів з поблизького фільварку. Серед реготу і жартів. Панські наймити побачили Івана, як стояв навколішках, обполював мізерну городину і, не розгинаючися, обтирав з обличчя піт, змішаний зі скропленою мрякою. І тоді один з наймитів викрикнув до нього, скидаючи високо вгору шапку:

— Дідько вам помага-а-а-й!

Іван стояв далеко на своїм помірку і, може бути, сміхун думав, що він почує тільки останнє слово, начеб то зі звичайного привіту — Боже помагай, — а може бути, що в своїй знікчемнілій голові він саме так і розумів свій жарт. Але Іван почув ціле побажання, бо з галуззя самотньої верби зірвався вітер і доніс виразно до нього кожне слово.

— Щоб тобі жінка самі мертві діти родила, — о, побажав він і від себе, як випростувався й обкинув оком цілий віз. Таким диким оком, що вбиває.

Але молодик не розумів того страшного проклону. Він шукав далі зачіпки до жартів. Знайшов його в полі, що тягнулося кудись у даль і було обрямоване тоненькими, мов нитка, межами, і саме було вузьке, мов нитка.

— А вважайте, не перетніть рискалем своєї нитки, бо ваші вже народжені діти з голоду повмирають.

Але Іван не слухав. Він почав знову полоти, тупо і вперто, наче місив глину: він — мовчазний — мовчазну глину, такий самий жовтий і розкислий, як і вона. В ній побачив він образ свого життя. Разом з хмарами, що воліклись низько над землею і душили. Разом з мокрою мрякою, що входила в кости і ломила їх. Разом з межами, які раз-у-раз розпихало його око й які ще раз наново збігали знову до купи і витягалися, наче дві тонкі нитки, обрямовуючи третю — його поле.

Десь далеко закрякало гайвороння.

— Вкрав, вкрав, — насмішливо захрипів Іван, шукаючи очима за птахами, — ні, не вкрав, я візьму, бо це поле довкола нас — наше!

II

Іван продав воли, які зі жмені годував, додав ще й жінчині гроші й прийшов до дідича Постровського, такого висмоктаного панка з львівських міщан, які ще недавно на Личакові жидам пісок возили.

— Продайте, пане, землі!

— Принеси від ксьондза метрику і відпаликую тобі таку букату, що іншим оскома буде.

Іван Загуканий задубів, хоч вже давно знав умову купна і тому сюди до сьогодні не показувався. Він все до тепер випробував. Окрім торговлі власним сумлінням. Хоч знав, що на один копил поробив сатана ляхів, тому шкода було з ними балакати, але все-ж таки скрикнув і вдарив руками по полах:

— Гей, та бійтеся Бога! На цих ланах з діда-прадіда село робило, сколобленими ногами скородило, кровавими потами і чорною кровю підливало, а ви тепер сюди якихось приблудів хочете принаджувати?

— Вас народилося тут стільки, як гусениць на весні. Вас витрясає з хат весна, як буря яблука з дерева. І всі ви пажерливі до землі, як хробаки по дощі. Своїми дітьми сієте неспокій. Через

них доходить до вбивств і пожарів, бо ще в колисці будиться в них злість і заздрість.

— Всі ми хочемо жити, — промовив тихо Іван, — пани з грошей, ми — з землі. Ми не завидуємо вам вашого панства, навіть бридимося ним, але дайте нам нашу землю.

— О, — скрикнув Постровський. — А я не кажу? Наша земля! Чого-ж ти прийшов купувати свою землю? Е, але ми не допустимо, щоб вам росли голови аж до неба.

— Ви хочете, щоб ми орали носами ріллю і ніколи не підводили спини! Ангели приносять нам дітей від Бога, якими нас благословить. Чи-ж ми маємо бути кротами і виздихувати в норах?

Пан благородний, як кабан огородний, почав по покоях походжати й облесно-улесно відізвався.

— Це від мене не залежить. Вийшло таке право: ні пяді землі в чужі руки!

— Що, хто тут чужий? Ми? В яких книгах написано, що ми сюди примандрували як шатрові цигани?

— Іди собі, Іване, бо ти дурний ціп і не розумієш законів.

Але Іван не рушався з місця. Його обличчя, пооране в журі глибокими бороздами, стужавіло тільки і взялося темним туманом, бо ще й з чола нависла чорна хмара. Нагадалися межі, як нитки, поле як нитка, і дідьча допомога в праці. Рішучо промовив, а слова падали, як обрізки дерева.

— Добре, на, маєте гроші, а завтра принесу метрику.

— Так треба було відразу, — промовив Постровський.

— Тепер ми обидва не будемо мати Бога!

— А це ніби як?

— Якби ви мали Бога в серці, то ви не наймалисяб у нього за згінника і не

ловилиб душі, як жиди телята. Він цього не потребує.

— Ти дуже відважний, Іване!

— До правди не треба відваги, бо вона сильна і сама боронитьcя.

— Я тобі вибачаю, бо ми тепер одної віри. А крук крукові ока не виколе, як каже приказка.

— Тепер ви хочете дивитися на мене крізь пальці? Не дивіться на мене, лиш на себе. Що ви робите зі своїм Богом і через Бога! Брехня, обман і ґвалт, — оце виписуєте на його таблицях! І ми маємо бути однакові? Хіба в одному — в зламанні присяги!

— Іди, нетерпеливо вимовив Постровський. — Я не хочу про тебе нічого знати! — Але гроші загорнув до шуфляди.

Це добре помітив Іван і хотів до кінця виговоритися, бо на його очі і так впала гризуча, солона роса.

— Не хочете про мене нічого знати, бо по всьому я про вас не буду знати. Ви вже забули Бога, а я ні! Тут моя віра, — і вдарився в груди, аж загуло, аж відгомоном покотився голос, мов по порожній церкві.

— Цього Бога не зраджу! Чи зміниться моя кров і душа, як я зраджу? Чи прийме мене ваш Бог, як я зраджу свого? — Іван перестав бути загуканий, його очі напнулися як лук, і сипали горючі іскри.

Постровський вдивлявся довго в Івана, якби важив слова, і вагався, і знову дивився на нього. Врешті зацвів легенькою усмішкою.

— Ти лишишся такий, як був, але вже . . . діти стануть нашими.

Іван вгризся очима в нього і нагло... зломився. Ще ніколи не стояв так око в око з своєю долею і зненавидів її. Пан не звертав на нього вже ніякої уваги і пішов до дальших покоїв, а Іван потягнув свої ноги надвір, неначе витягав їх з землі. Були вони тяжкі, як з олова.

Вертаючися до дому, зустрів по дорозі бездомного пса. Він зігнувся до нього, погладив його спаршивілу шерсть і почав промовляти.

— Утікай звідси гет, тут ніхто не кине тобі кістки, навіть місця тут для тебе нема. Це проклята земля! Або ні: Не тікай, біжи до того буркала і втопися, щоб не наплодити песят, бо наш пан Постровський відбере тобі навіть твою псячу віру і їм відбере.

Пес слухав Івана, вдивлявся в нього великими добрими очима і полизав його тверду рапаву руку.

III

Іванова боротьба з собою була довга і важка. Він пішов, хоч кров його заливала, бо що мав робити? Скочити до горла? Та-ж то тісто! Візьмеш його в пучки і воно розлізається так, що гидь буде брати! Мав вбити паскуду? Та ці ляшки, як блохи. З пороху родяться. Вбєш одного — десять ще поганіших з землі виростає. Требаб панські садиби з підвалинами зрівняти, плугом заорати, а решту з бурею пустити, можеб тоді з ним кінець. Інакше — возися з ними в решеті.

Іван ходив по землі і не бачив землі. Дивився на небо, але небо сповилося туманом і Бога йому прислонило. Раз-у-раз стояли перед очима тільки діти. Зробити їх зрадниками, чи жебраками? Або діти приймуть нову релігію як огиду, і залишаться повними людьми, або... Все одно пропадати! Земля стала маленька, а людей щораз більше.

Одного вечора не витримав і каже до жінки:

— Таки піду ще нині по метрику.

Вона підвелася з лави, як непритомна, і станула перед чоловіком спокійна, аж свята.

— Що, ти хочеш Бога за землю міняти?

— Я прожив з тобою стільки років, що хіба корець соли зїли разом за той час, але бачу, що не знаєш ти моєї душі ні за золоту порошинку, що літає в сонці. Ми разом працювали, сміялися, дітей годували, щораз радувалися, як на Свят-Вечір зірок визирали, але я лишився для тебе закритий, аж запечатаний. Та сьогодні знай: нема в мене нічого дорожчого над землю, бо вона з моїх дітей має зробити людей, щоб вони торбеями не розбіглися по світі.

— За землю хочеш ти вбити в них святість?

Її ноги задрижали і вгнулися під нею.

— Я не можу допустити їх до жебрачої палиці, ані фірманського батога! Дивися які в них очі! Очі старого чоловіка, що вже все розуміє. Вони зро-

зуміють і мене. Або хтось є чесним чоловіком і залишиться ним, бо є з доброї крови, або буде вічним злодієм і розбійником. Чесних не можна наробити! Але жебраків . . . цілий світ!

Жінка заголосила.

— Нас люди будуть обминати, перед нами хреститися як перед прокаженими.

Іван твердо відповів:

— Я знаю, я сам робивби так з ними, хоч я не святець, тільки людина. Та чому вони пана не обминають, що такої ганьби від нас жада? Вони боязливі, а пан сильний і багатий!

— Кожний має робити свою роботу і гадати свої гадки, — промовила крізь сльози, — Але ця робота і ці гадки мають бути Божі, бо інакше прийде кара, кара і ще раз кара — на цім і на тім світі. Камяний град зібє твоє поле:

— Я ще не бачив камяного граду, але в літню ніч бачив я дощ з зірок. Не такий грішний світ, як його благословлять і золотять з неба. І мене поблагословлять за мою працю. Пан хоче одної релігії, церква хоче другої, а чоловік уродився тільки з сумлінням. Це люди довкола нас є з добрим або злим сумлінням. А тих злих більше і вони — немов тічня розлючених вовків, яким спливає кров з писків. А ти хочеш, щоб вони і мене роздерли?

Іван почав поволі одягатися. Жінка станула на дверях і розпростерла руки. Коли він зближався до виходу, вона зверещала:

— Я тебе не пущу!

Він подивився на неї зором, немов ґралями її простромив, але вона навіть не ворухнулася. Прикликала до себе дітей і не пускала.

Іван став нерішений, не знав, що має робити з нею. Він мав охоту її збити. За всі свої муки. Синець на синці, рубець на рубці — з усього тіла, аж кров циркалаб, аж гралаб, аж обкипалаб. Так люто бивби, якби хотів вбити себе самого. Нічого не робив, лише промовляв словами, які були занурені в сердечній крові.

— Нема Бога! Я шукав його на землі і не знайшов. Я підніс очі до неба, але небо мрякою запнялося. Чого-ж ти хочеш від мене? Якби був Бог, то громом розколовби на двоє того Посторського, що землю за метрики міняє, його іменем торгує, людьми поневіряє.

Немов стебло відсунув жінку від порога і вийшов, не оглядаючися. Лише кіт перебіг йому дорогу і він кинув за ним каменем.

IV

Священик виписав метрику чисто і делікатно, але як почув, на яке діло вона потрібна, поставив її назад у книгу і почав читати Іванові проповідь:

— Опамятайтеся, батька - матір нагадайте і не публічтеся, щоб вони в гробі не переверталися. В Божих книгах стоїть: не будеш мати інших богів крім мене.

Але Іван стояв глухий. Хто дивився в небо і Бога не знайшов, той і святців не бачить.

— Ви з мудра оповідаєте, бо масний язик маєте, але з нього мої діти не натоплять собі сала!

— То ви від Бога відвертаєтеся і з ним позиваєтеся?

— Бог не трубить, як чоловіка губить. Не видить мене золотими очима, то й я на свої людські осліп.

Священик відчув, що має перед со-

бою якийсь твердий рішенець. По довшій задумі відізвався:

— Бог нерівно наділяє: одному дає пять, другому три, а третьому один талант.

— Така то справедливість у Бога,— почав богохулити. — Але побожности жадає від усіх — однакової і великої.

— Вважайте, Іване, що ви не лише робитеся з ґазди гандлярем, але й то гандлярем святощами. До вас щось мусіло приступити! Відложіть свою справу, підіть на прощу, висповідайтеся, щоб небо змилосердилося над вашою душею. Подумайте!

— Я вже думав, — тупо обстоював.

Портрет Дост. Н. В. Бачинського

В Будинку Парляменту, в Винніпеґу, висить, між іншими, портрет Спікера Манітобської Леґіслятури, Дост. Н. В. Бачинського. Побіч нього стоїть сам Спікер. Портрет намалювала Мадам Палін Бонтал, з Ст. Боніфас.

— Давайте, — і приступив ближче. — Давайте метрику!

Священик замкнув метрику до стола.

— Ні, це гріх, а я до гріха не допущу. Не купуйте того поля, бо воно стане полем крови, що тільки бурян і будяччя буде родити. Чим ви ріжнитеся від Юди? Він продав Христа за тридцять срібняків, а ви хочете заміняти його за землю. Жийте власним життям, умріть у власній релігії, в якій вас охрестили.

— Давайте єґомость, метрику, — люто викрикнув Іван, не слухаючи священика.

Іван зблизився до стола й зухвало гримнув кулаком.

— Ви хочете розбоєм брати? — скрикнув священик.

— Ні, бо ви ще не прибили тут печатки.

— І не прибю.

— Отче, люди від землі не вміють красно говорити, але будьте вибачні і послухайте хвилинку мене. Раз підпалили пастухи корч, в якім скрилася гадина, щоб її виполошити. Як вона лиш показалася, перетяли її ударом кола і так залишили. Та вона вилася далі, шукаючи за пастухами. Їх не знайшла, але знайшла свою другу частину і зжерла її та аж по заході сонця здохла.

Вважайте, що я перетятий на дві частини! Прибийте печатку, бо можу вжалити!

Гроза охопила священика і він прошептав йому вслід:

— Ти ще інакше заспіваєш, як тобі диявол стане на горло!

V

Коли Іван вернувся додому, жінка похлипувала в куті. І діти похлипували, то знову нагло заходились від плачу. Плакали, поки не поснули. Притулились одне до одного, як два ангелятка. На їх личках розвилася квітка: рожевий спокій і невинність, неначе їх щастя поцілувало.

Іван станув над ними:

— Гай, гай, небожатка, не знаєте ви свого дєдя і аби ви каменя його душі ніколи не пізнали. Лише про вас він думає, для вас усе робить, бо ви його кров, його життя, його серце, його радість, смуток і його біль. Він ставби для вас вбивником, щоб ви вже ніколи не вбивали, лише на землі робили, хліб мали, аби на вас усе добро спливало, веселости трималися, аби вам барвінок вився і зозуля кувала.

Жінка підвела голову і прошепотіла:

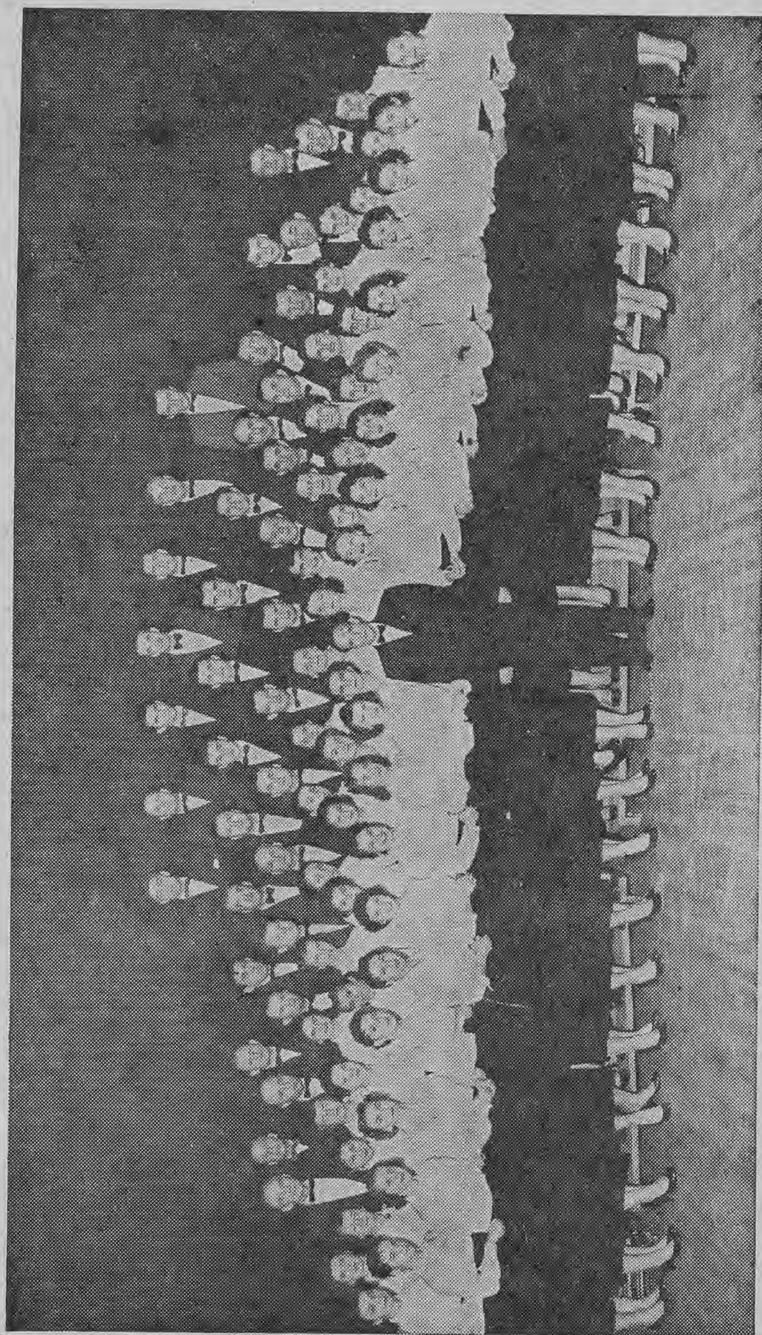
— Постава свята, а сумління чортівське. Бо кому ти душу записав, щоб лиш землю гризти? Чекай, чекай! Нажерешся її, нажерешся! За рік-два дістанеш її на рискалі, хіба що тебе ще скорше шляк витрафивби з-поміж людей і ти розтанув, як слід у туманах.

Але в Івана не було ні дрібки злости до неї. Він уже своє зробив. Сталося! Він тільки просив її:

— Зглянься на наші діти, наші ангелята!

— Не дивися на них, опире, своїми безбожними сліпаками, бо наврочиш! — І закрила дітей своїм тілом. — Най ідуть в жебри, як ти їх умів наплодити, а тепер не вмієш порядку з ними зробити.

Її очі засвітилися при тому зеленим, нечистим і злим вогнем, зуби так несамовито заскалилися, що Іван відступив

Хор під дириґентурою Юрія Гнатюка

Цей великий хор виступав на величавій академії в Міській Авдиторії в Винніпеґу, дня 26 січня, 1958, на Святі Української Державности, заряджене Комітетом Українців Канади.

від неї і від дітей. Він пішов до образів і клякнув на лаву, наче хотів бути ближче Бога, і почав молитися:

— Птахи мають свої гнізда, звірі свої лігва, навіть слимаки носять з собою свої хатки, щоб скритися перед холодом, негодами і небезпекою. Чи-ж я згрішив, як схотів порівнатися зі звірами?

Жінка перестала плакати. Всі її сльози разом з болем упали їй в серце і там скамяніли в білі перли.

А Іван молився далі:

— Я взяв метрику, щоб ніхто не збиткувався над моїми дітьми, бо вони ґаздівського роду. Я маєтку не пропив, аби яка лакома була горілка, зломаного гроша на неї не викинув, лише дітей годував, як пискляти, і тепер на насміх нікому їх не дам. Ти дав діти, то дай і на діти, а як не хочеш, то я сам собі візьму.

VI

Іван купив поле але разом з тим дуже змінився. Наче його хто підміняв. Наче його хтось підмінював кожної ночі на слабшого, гіршого, підлішого.

Сонце проходило коло нього в хмарах, а хмари були важкі і понурі. Як його душа. Він ходив, мов у ночі, а ніч є ворогом ясности.

Не маючи до кого говорити, почав говорити сам до себе. Така розмова з самим собою кинула на нього понуру тінь і люди обминали його. Спочатку думав, що певно кров попсувалася в ньому, то й казав собі її пустити з карку і з вуха. Але що там тієї крови могло бути? Посльозило, посльозило і перестало. Праця виссала всю кров, як кінська пявка.

— Це погана кров у ляхів, як їм потилиці червоніють, лиця брякнуть, як вона їм у лінивім стані стинається.

Ніщо не помогло. Може вроки? Згасила вугілля, баба над цебриком шептала, спльовувала, ножем воду різала, ще шептала. І все надармо. Лишалося тільки або кури різати, або йти до лікаря.

Не можна сказати, щоб лікар був погана людина. Чи не Кліщ називався. Так, Кліщ. З попівського роду і дивної вдачі: завжди тримав руку зі слабшим проти сильнішого. Так і видно, що з доброго був роду.

Цей лікар наперед казав розповідати про життя. Ще й горілку поставив і сам з Іваном напився. Що більше Іван говорив, то більше він тієї горілки доливав, хоч сам тільки першу чарку випив.

— Ви думаєте, що це мені було легко робити? Але я хотів, що за моїми дітьми ніхто псами не цькував і камінням не шпурляв. Всі святі в церкві на мене сердилися, лиця відвертали, очі насуплювали, як приходив молитися, але жаден з них нічого не зробив, щоб мені допомогти і мою долю поправити.

— То ви хотілиб, щоб святі в вас за підпасачів були? — усміхнувся лікар.

— Пане докторе, не читайте хоч ви мені ніякої псалтирі, бо ви файний чоловік.

— Верблюд перейде, багач не перейде, — додав далі лікар.

— Багач? — скрикнув Іван. — Я хотівби, щоб кожний чоловік був чоловіком, свою честь знав, а чести без землі нема. Хай Бог не вчить, але змилосердиться там, де простому ніякого просвітку нема, бо інакше не буде правди в тих добрих словах, що ви їх з книг визбируєте, биндами перетикаєте, в золоті клямри замикаєте.

— Я вже сам не знаю, на кого сердитися. Часом здається мені, що вхопивби сокиру і рубавби нею все, що в дорогу влізе. По сам обушок гативби, аби тільки спокій мати.

— Як вам не йде з старою вірою, то чому не йдете до нової? — запитав лікар.

— Коли я бовтав собою як приглушена риба, то врешті поважився заглянути і до костьола. Якось так крадькома. Став я в кутику, перехрестився і роззираюся. О, то не те! Костьол, ніби обкрадена церква. Ще й музики в нім грають, але музика — ніби хто весільної на маминім похороні заграв. А що вже ксьондзик удався, то най його грім трісне! Круглий і червоний, як ягода, а коло престола підскакує, як накручений, не підіймає рук угору поважно, легко і рівно, так по-ґаздівськи, тільки якось хап-лап, як підпалений. Втік я з того збіговища надвір, а там хмари мідяним пруттям на мене посварюють і з собою переморгуються. Більше я вже туди не показувався. — Ой моргни, моргни, моргавко, — кажу, — та під-

пали їх, бо в тій святині напевно нема нічого святого.

Іван замовк, а лікар похилив голову в задумі.

— Вам, Іване, не треба ніякого ліку, бо вся ваша хвороба полягає на душевнім неспокою. Працюйте, як до тепер, на полі, але менше думайте, щоб думки вам серце не розїдали. Ваша голова не до того. Добре, що маєте на чім капелюх носити.

VII

Лікар добре відгадав Іванову недугу. Від часу, як Іван кинув Постровському перепустку на землю, від тоді він сам собі бувби очі видер. Він осліп і не бачив уже сонця. Довкола нього була тільки слота, і слота, і слота, а він ходив, як сновида, і далі худнув і чорнів. Немовби Лелько відвернув свої ясні очі від країни, в якій ярмарки на душі, де бідна вдовиця прогандлювала свою віру, як і Іван, за око молока для шестеро дітей, щоб бути не тільки бідною, але й стати проклятою.

І справді, для Івана ще найкраще було на полі, де він копав і підгортав, хоч і не мав веселости. Так він порпався між скибами в будень і свято, бо вже куди не піти, щоб тільки не до того костьола. До образів у хаті не молився, бо вони вже не були його святими. Як нікого не було, то молився до землі, поклони бив, цілував її, голубив, словами промовляв:

— Боженьку ти мій, Боженьку, земле святая! Як не ласкава ти для мене, то будь ласкава для моїх дітей. Я знаю, я — відступник, що має піти до пекла, і то не за гріхи, бо я не маю ніяких гріхів, тільки за зраду. На вічну погибіль і скрегіт зубів. Та я не жалую за нічим: волію варитися цілу вічність у пеклі в сірчанім кітлі, ніж дати себе на посміх тут на землі.

Серед такого баговиння застав його раз Андрійко, його синок, що приніс полуденок. Він поставив його біля межі, а сам став і мовчки вдивлявся в дєдя, ніби жалів його. Іван почав їсти холодну бараболю, якби камінь глодав, попивав борщем і деколи зиркав на сина. А той очей не спускав під зором. Але таких смутних очей, гейби старих, що вже все на світі бачили.

Іван хотів погладити його по личку, але син відвернувся. Потім знову потайки дивився, відвертався і знову дивився.

— Андрійку, ти чого від мене так тікаєш? Мама робить з мене вашого ворога?

Та Андрій не відізвався до батька ні півсловом.

Добра дитина не навчена брехати,— думав Іван і почав далі випитувати: — Що мама казали, як давали полуденок?

— Та казали: віднеси полуденок тому Юді, що Христа зрадив.

— А ти що сказав?

— Я їм сказав: він не такий злий, лише дуже сумний.

— Ніби хто він?

— Та ніби ви.

— Що, дєдьо вже для тебе він? — здивувався Іван.

— Або я щось злого думав? Про вас в хаті говорять, як про небіжчика. Але може я вже піду.

— Андрійку, я став Юдою, як мама кажуть, аби ти ніколи не був очима лакомий і лиш очима ситий. Аби ти не шукав колись, як станеш уже чоловіком, у своїм засіку за зерном так, як миш у церкві. Запамятай собі ці слова, щоб ти свого дєдя легким словом згадував.

По цім Іван погладив сина по волоссі, а було воно таке сріблисте, мовби з місячного сяйва виплетене, позбирав поволі горшки, звязав їх у хустинку і більше нічого не говорив.

Андрій подивився ще раз своїми старими очима і мовчки відійшов.

Іван дивився довго за ним. Опісля впав на землю і сухо заплакав: ні, застогнав, бо так його здавило, що аж ребра тріскали. Це був страшний плач старого чоловіка, якого власна дитина почала вважати ще за життя небіжчиком. Він рвав собі волосся і воно летіло десь у безвісті. Щоб ніхто не перелякався крику, затиснув обличчя в бурян, жалив кропивою і гриз каміння, аж зуб з корінем викришився...

Полем проходив вітер з дощем, згинав бадилля додолу, яке мало підвестися завтра і ще краще рости. Але Івана запліскував у землю.

Він щось говорив, але це не була зрозуміла мова. Його душа замерзла, як річка від морозу. До самого дна. Від синового слова. Ще більше почорнів, наче його земля спалила за життя.

Десь закрякало гайвороння і вщух-

ло. Воно відлетіло на північ. Хмарна завіса роздерлася і з-поза неї визирнуло захмурене сонце. Та коли Іван підніс очі від землі, воно знову сховалось. Тільки червоний слід по ньому залишився, неначеб воно було зранене.

— Від мого зору втікає сонце, — подумав. — Чи-ж би від віддиху мерзло і зілля? Два Боги змішалися в моїх грудях — ясний і чорний. Ця мішанина закипіла, як у горшку, і розсаджує мої груди. — А може вже розсадила?

Іван чув, що він став легкий і порожній в середині. Крізь нього, наче крізь дупло, проходив вітер, та хитав кістьми, що аж скрипіли. Неначе зимове замерзле гилля вдаряло одне в одного. Він оглянувся підозріло по околиці, чи хтось не бачив, що він своїм поглядом відігнав сонце. Але нікого не було. Тільки один гайворон, відлучений від стада, падав на землю чорною грудкою і знову від неї відбивався під сиві верети хмар, з яких вітер виривав грубі мотузки і колисав ними в повітрі.

Іван знову припав до землі, не то полючи бурян, не то молючися в поклонах до неї. Поколихавшися кілька разів, він хрестом простягнувся на ораницю, впився в неї ротом і так застиг.

Тільки гайворон щораз ближче підлітав чорною грудкою, доки не впав на груди і не закрякав, наче сликав своїх побратимів:

— Кра, кра...

Опісля вдарив дзьобом у серце. Але Іван не порушився. Він лежав, як придорожний стовп, з якого зла рука здерла таблицю з написом — воля.

Мейор С. Дзюба відзначує Василя Авраменка

Підчас пращального концерту Василя Авраменка в Вінніпеґу дня 20 січня, 1957, мейор міста, Степан Дзюба, відзначує його міською емблемою.

Інж. Андрій Качор

ПОЧАТКИ МОДЕРНОГО МОЛОЧАРСТВА

(Коротка наукова розвідка)

Вступ

Молочарство в примітивному домашньому виді має свою окрему дуже інтересну історію, що сягає початків існування людства. Молочарство в старинному світі ми описали в окремій розвідці, що була друкована в калєндарі Канадійського Фармера за 1956 рік, на ст. 40-43. Молочарство середніх віків (476-1492 рр.) робить деякі малі поступи, в порівнанні до молочарства старинного світу, але ці зміни є ще дуже незначні і тому не будемо їх основніше розглядати. Скажемо тільки коротко, що середні віки з своїми хрестоносними походами причинилися до поширення торговлі та господарської культури, що стало добрим підложжям і для розвитку молочарства.

Нас більше цікавлять початки модерного вже молочарства, яке розвинулося в деяких краях у велику окрему галузь сільсько-господарської промисловости і йому хочемо присвятити трохи нашої уваги.

Вплив нових біольоґічних наук на розвиток модерного молочарства

На розвиток модерного молочартва мали великий вплив природничі науки, які в другій половині XIX століття дійшли до великого розквіту. Особливо розвій хемії, фізики та бактеріольоґії мали великий вплив на розвиток науки про молочарство і на поправу якости молочних виробів.

Початок під науку молочарства — перед тим ніхто не займався молочарством як окремою галуззю господарської науки — зробив відомий фізик Левенгок, який у 1697 році відкрив, що товщ у молоці має вид кульочок. В 1780 році німецький хемік Шеле виділює з кислого молока і сироватки т. зв. молочний квас. Ці два відкриття допомогли славному шведському хемікові Берцелієві, що жив між 1779-1848 рр., знайти спосіб для переведення аналізи худого молока і сметани, що мало велике значіння в техніці молочарства, зокрема для самої контролі виробництва. Цей самий учений перевів також аналізу попелу з молока і аналізу молочного цукру в 1814 році.

Проф. Ґустав Шіблер у 1817 р. визначив хемічні і фізичні прикмети молока і стверджує вперше великий вплив корму на ці прикмети. В той-же час старенький хемік Шеврель переводить першу аналізу молочного товщу і аналізу масла.

І так поволі, крок за кроком, наука хемії, фізики й біольоґії торували дорогу для модерної молочарської науки.

Ґустав Шварц і його винахід холодження молока

Великий поступ у науці молочарства, а зокрема в науці виробу масла, впровадив у 1863 р. власник фільварку в Гофґарден у Швеції, Ґустав Шварц, впроваджуючи новий спосіб холодження молока і сметани ледовою водою в спеціяльних широких начинннях, які пізніше названо стояками Шварца. Шварц тим своїм винаходом відкриває двері для виведення молочарства з тісних рямок одного господарства в більші самостійні підприємства. Завдяки методі Шварца могла розвинутися пізніше між іншим і данська молочарська кооперація, а за нею всі інші, в тому і українська, зокрема на західньо-українських землях.

Холодження молока методою Шварца полягало на тому, що молоко передержувалося в стояках Шварца (начиння на пів метра високе, поємности 30—50 літр) в ледовій воді впродовж 36 родин, що допомагало зібрати з молока більше сметани, обнижуючи одночасно кількість товщу в худім молоці на 0.3 — 0.4%, при чому сметана й худе (пісне) молоко задержували солодкий смак. З такої сметани можна було виробити вже більше тривале масло, а з худого (відтовщеного) молока добрий сир.

Праця цією методою дуже здешевлювала кошти виробництва, бо одна о-

соба могла за годину зібрати сметану з 1,000 літрів молока, тоді коли передтим на це треба було зуживати 6 годин часу. Цей спосіб використовували селяни для збереження молока перед скисненням, передержуючи його в баньках чи коновках у холодних криницях. Цей спосіб був відомий і в Україні — його практикують ще й тепер фармері в Канаді.

Проф. Далл, директор господарської школи в Аас, у Норвеґії, ствердив, що найкраща температура для передержування молока в ледовій воді, щоб одержати добру сметану, є плюс 4 ст. Цельзія (+4 ст. С).

Ці всі, здавалосяб, дрібні відкриття були на свій час епохальними, бо вони дали початок модерного молочарства, що вийшло вже поза обсяг одного господарства.

Перша модерна молочарня і перший науковий твір про молочарство

Для поширення молочарства в Німеччині причинився в великій мірі німецький мандрівний учитель і священик, Трінтль, який заснував першу велику молочарню в Східній Прусії в 1871 р., переносячи методу Шварца на німецький ґрунт. За прикладом Німеччини пішли й інші краї, засновуючи великі спілкові чи кооперативні молочарні, де переробляли молоко не з одного господарства, як досі, але з багатьох господарств.

В Швайцарії основи під модерне молочарство положив професор Шацман, управитель учительської семінарії в містечку Чур. Він зорґанізував перше господарське альпейське товариство і в 1861 р. описав способи виробу ріжних сирів у кантоні Берн (Швайцарія), звертаючи особливу увагу на новий спосіб виробу твердих швайцарських сирів. Для основного простудіювання молочарства він обїхав такі краї як Голяндія, Данія, Швеція, Німеччина, а зібраний матеріял і власний досвід передає молодим адептам молочарства на ріжних молочарських курсах, або в окремих брошурах.

Одним з перших, що почав студіювати молочарство і довів його, як науку і як господарську галузь, до великого значіння в Німеччині, був Бенно Мартіні (1836—1923), секретар Центрального Сільсько - господарського Товариства в Ґданську. Він перший розробив науково деякі методи волочарства, які пізніше поширилися на весь світ. Він написав і видав перший великий клясичний науковий твір про молочарство в 1870 р. п. н. "Die Milch, ihr Wesen und ihre Verwertung". Це була книжка про молоко і молочне господарство, написана на основі зібраного матеріялу й досвіду від найдавніших часів аж до появи книжки. Твір появився в двох томах (438 та 366 сторін). Він видавав також першу молочарську ґазету п. н. "Milch zeitung", в якій співпрацювали найкращі молочарські фахівці з цілого світу, в тому і зі ЗДА.

Цей самий Мартіні в 1874 р. засновує перше молочарське товариство в Німеччині. Головою товариства обрано ґрафа фон Шліфена з Шліфенберґу (Мекленбурґ у Німеччині).

Перша світова молочарська вистава

Мартіні був також тим, що зорґанізував першу молочарську виставу в Німеччині. Вистава відбулася в 1874 р. в Бремені, з участю майже всіх европейських країв і ЗДА. На цій виставі показано перший сепаратор, якого сконструював інж. Лефельдт.

Перша світова молочарська вистава відбулася 1872 в Відні, з ініціятиви ґрафа Тісса, австро - угорського діяча, на кошт міністерства рільництва. Виставу відкрив сам цісар Франц Йосиф І. На цій першій виставі були заступлені 41 країв, які крім масла виставили 195 сортів ріжних сирів. Найкраще були зарепрезентовані австрійські сироварні з виробами альпейських сирів і сири з Чехії та Моравії, де пізніше їздили й наші галицькі молочарі на науку.

На віденській виставі зродилася теж вперше думка збудувати молочний сепаратор, чи (як дехто називає) кружлівку. Думку цю піддав проф. Б. Мартіні інжинірові Лефельдтові при огляданні примітивного апарату для відділювання сметани від молока, який сконструювали проф. Мозер і проф. Фукс з Карльсруге.

Професори Фляйшман і Кірхнер основоположники молочарської науки

Під впливом віденської вистави почав свої глибші студії над молочарством, вже не описовою методою, але на основі лябораторійних дослідів, проф. Вільгельм Фляйшман (1837-1928), один з

найкращих фахівців молочарства в світі. Він по кільканадцять-літній дослідній ляборатрійній праці пише перший справді науковий твір про молочарство п. н. "Lehrbuch der Milchwirschaft", що появився в 1893 р. Твір цей переложено на всі майже мови світу і вживають його ще до сьогодні на університетах і в господарських академіях як найкращий підручник молочарства. Проф. Вільгельм Фляйшман майже весь час був професором університету і директором Молочарського Інституту в Кеніґсберґу.

Другим таким видатним ученим у молочарстві був проф. Кірхнер, основоположник і директор Молочарського Інституту в Кілі (також у Німеччині).

Обидва ці вчені розробили в хемічних ляборатріях дуже точні методи для практичного молочарства, використовуючи всі наукові здобутки природничих наук, зокрема хемії, фізики і біольоґії. Без їх наукової праці, які вони присвятили ціле своє життя, годі уявити собі сьогодні науку про молочарство. Вони з молочарства зробили окрему науку. Особливо вони використали здобутки нової тоді науки про мікробіольоґію, під яку основи положили такі наукові велитні, як німець Роберт Кох (1853-1910) і француз Луї Пастер (1822-1895). Цей останній дав світові епохальні праці про шумування і про причини зарazливих недуг, про охоронні щеплення і про пастеризацію молока, вина й пива. В 1888 році засновано навіть Пастеризаційний Інститут у Парижі.

Винахід сепаратора

Найбільший вплив на поширення молочарства мав винахід сепаратора. Перші досліди над ужиттям відосередньої сили для відділення сметани від молока переводив ще в 1850 р., у своїй ляборатрії, проф. Фукс, у Карльсруге. Пробували це робити й інші. Між іншим перший практичний апарат для відділювання сметани від молока зладив Антін Прандтль у Мінхені 1864 р.

Перший практичний сепаратор, за зразком Прандтля, зладив інж. Вільгельм Лефельдт у 1874 році. Цей сепаратор виставлено навіть на виставі в Бремені, одначе він не був з нього вдоволений. В 1876 р. Лефельдт переробляє цей сепаратор на циліндровий і випробовує новий модель з проф. Фляйшманом на дослідній молочарській станиці в Розені. В 1877 р. цю нову молочарську машину Лефельдт віддає до загального вжитку. Таким чином 1877 рік треба уважати переломовим роком в історії молочарства. В цьому році інж. В. Лефельдт задемонстрував свою нову машину, сепаратор, на світовій виставі в Гамбурзі, звідки вона, ця машина, почала свою мандрівку по цілому світі.

Перший сепаратор мав ще багато хиб. Найважніша та, що він не міг працювати без упину. Треба було наливати означену кількість молока в сепаратор, пустити машину в рух, а по відділенні з цього молока сметани зупинити машину, зібрати сметану, вилити зібране (пісне) молоко й щойно тоді починати працю знову, на ново.

Другою хибою цього першого сепаратора було те, що ним могли користуватися тільки великі молочарні, які мали багато молока і парову машину. Доброю стороною цієї машини було те, що вона залишала в худому (пісному) молоці найбільше 0.3% товщу, тоді коли способом Шварца в молоці залишалося 0.6% товщу.

Цей сепаратор поліпшив шведський інжинір, Др. Ґустав де Ляваль, у 1878 р., зменшуючи кружляк і надаючи йому більшої оборотової сили. Цей сепаратор був випробуваний у 1879 р. і пристосований до загального вжитку. Від свого винахідника він одержав назву "сепаратора Ляваль". Він за годину відкружляв 130 літер молока і залишав 0.2-0.3% товщу в худому молоці.

Модерний сепаратор "Альфа-Ляваль"

Сепаратор Ляваля не був ще бездоганний. Він не був придатним для малого сільського господарства та малих збірень молока, бо його можна було порушати тільки при допомозі парової машини.

Щойно в 1886 р. починають виробляти ручні сепаратори. В 1888 р. німецький інжинір Бехтольсгайм удосконалив цей Лявалевий сепаратор, допроваджуючи до кружляка низку тарілок (мисочок), від чого машина почала працювати дуже докладно і продуктивно. Бехтольсгайм опатентував свій винахід і продав його Лявалеві. Ляваль застосував цей винахід у своїх сепараторах, які з цього часу носять назву **"Альфа-Ляваль"**

Ця нова машина могла вже перепустити 1,500 літер молока на годину і за-

лишала тільки 0.15% товщу в худому молоці. В 1893-6 рр. випущено нові великі ручні сепаратори, що переганяли 300—400 літер молока на годину, а машинові піднесено до 1,800 літер на годину. В 1899 р. впроваджено до роздільника молока в сепараторі хрестовину, а 1910 р. відділено веретено від кружляка, що значно полегшило працю.

Сьогодні виробляють вже сепаратори, що відкружлюють 5,000 літрів молока на годину або й більше.

Молочарські школи

Крім технічного удосконалення і розвитку науки про молочарство, звернено велику увагу на фаховий вишкіл молочарських працівників в окремих молочарських школах, або на окремих курсах. Найстарша молочарська школа повстала в 1840 році в Фінляндії. В цій школі підготовляли кандидатів до практичної праці в молочарні. Перед першою світовою війною нараховували в світі коло 100 окремих молочарських шкіл і коло 60 наукових Інститутів, що працювали в ріжних країнах над удосконаленням молочарської науки і молочарського виробництва.

В Україні першу українську молочарську школу зорґанізовано в 1913 році в Стрию, яку між двома світовими війнами провадив власним коштом "Маслосоюз" — українська централя молочарської кооперації в Галичині.

Всі ті чинники причинилися до того, що молочарство в модерній формі при кінці XIX століття почало здобувати собі доступ до всіх країн Европи, а на початку XX століття воно знайшло собі дорогу також і на українські землі.

Молочарство тепер стало головною галуззю сільсько-господарської промисловости Канади і ЗДА, але це вже окрема тема, що вимагає окремої розвідки.

Джерело: Наведена вище розвідка— це частина з першого розділу наукової праці інж. А. Качора п. н. "УКРАЇНСЬКА МОЛОЧАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ", що появилася в Мінхені у 1949 р.

— Кілько молока дають ваші корови денно?

— Десь коло двадцять кварт.

— А кілько молока продаєте денно?

— Коло тридцять.

В Росії відбувається зїзд комуністичної партії. Між іншими справами піднесено справу поліпшити расу волів заграничними самцями. Між делеґатами деяке обурення. Встає один колгоспник і після великих похвал рідної худоби закінчив він цими словами:

— Ми не потребуємо нічого з заграниці. Росія — росіянам! Один нарід, одна худоба.

— Прошу пані, прийшов якийсь чоловік, але я боюся впустити його.

— Не сказав як називається?

— Ні. Коли я спитала його хто він, то він мене поцілував.

— Впусти його. То мій чоловік.

— Що називають лікарі мертвим сезоном?

— Той час, коли всі здорові.

Лікар до пані, яка має схуднути:

— Через цілих три місяці маєте їсти салату, сушений хліб, пити яблочний сік.

— Вибачте, пане лікаре, чи то я маю це їсти перед чи після обіду?

ДАВНІ КОЛЯДИ

(Записала Варвара Баран, з Григорова, 10 жовтня, 1893)

Пісня I

Що ми з тов дитинов творити маєм,
Що ї в Вифлеемській шопці витаєм,
Заспіваймо всі согласно
І весело і прекрасно,
Гоп, гоп, гоп, гоп.

Видиш, без матки плаче дитина,
Тож ї до того запросим сина,
Мама, мама до дитяти
Втолі того плач поняти,
Ма-ма, ма-ма.

Чи тому то плаче наш любий душка,
Що нема Йосифа дома старушка.
Просім старця до домочку,
Най потішить дитиночку,
Та-та, та-та.

Може голодне, дитятко плаче,
Тому так не радо ту з нами скаче,
Я-ж дитятко тоє люблю,
Колачики йому куплю,
Па-па, па-па.

Або соколяти в дутки заграймо,
І сопілочками розвеселяймо,
Люлі, люлі, мої дітки,
Най ся тішить Панок з будки,
Люлі, люлі.

І купіль сердечну Йому зготуймо,
На купіль лязь чистих
Не пожалуймо.
А дитятко гуль, гуль, гуль, гуль,
Най я плачу, ти ся утуль,
Гуль, гуль, гуль, гуль.

Ой, не так, не так то
Дитятко бавмо,
Ляльочку маленьку
Йому поставмо.
Ля ля ля ля, життя моє,
Ля ля ля ля, дорогоє,
Ля ля ля ля.

Плакати не даймо тому дитяти,
Оченьки стуляє, най йде спати,
Зложім любку в колисочку,
Заспіваймо му пісночку,
Лю лю лю лю.

В Жолосочку стульмо Богу малому,
Принесім одежди для него з дому,
До стопу Єго упадаймо,
З ослом, волом загріваймо.
Царю нарожденний,
З убогой шопки,
Тебі ся кланяєм
Низько під стопки,
Мати Бога в Твоїй власти,
Хорони нас від напасти,
Ма ма ма ма.

Пісня 2

Над вертепом зірниця
Світить дуже ясно,
Над шопою блищиться
Яко сонце красно.

Вийди з буди, Іване,
Глянь на небо, Стефане,
Ходім хутенько витати
Дитятко нарожденне.

На кобзі настрою
І там піду з вами,
Двайцять-чотири козаки
І всі з бандурами.

Я кобзоньку настрою
Бо цимбалів не маю,
Нарожденного Месію
Бога вихваляю.

Я кобзоньку настрою
І там піду грати,
А хто-ж буде козацької
Музики слухати?

Я возьму дримбини
До той дитини,
Віншувати я не буду
Бо-м забув латини.

Сиколяре Оремус,
Цинитрія Бомбемус,
А більше я вже не знаю,
Бога витаю.

Пісня 3

В Вифлеємі місті Ісус ся родив,
З великой країни до нас приходив,
Великий то пан над пани,
Ізбавитель наш коханий
З неба зосланий.

Ангели му в небі красно співають,
Слава во вишних Богу глашають,
Рожденного вихваляють,
Пастирії возвіщають,
Радість велику.

Пастиріє пасли бидляти в поли,
Полягали спати по той неволи,
А єден з них пробудився,
Чогось Матвій розкричився,
Під оборою.

Вставай, милий брате,
Чогось Матвій кричить,
А Микита также як медвідь ричить,
Давидко побігли до него,
Що-ж там Матвію такого?
Питають го ся.

Дивинося, Сопку, Матвій говорить,
Як там за горою щось страшно горить.
Тілько тоє як узріли,
Зараз до своїх побігли,
Співайте, братя.

Спав Гаврило в шопі на самому стриху,
Зліз він без драбини з такого страху,
О, тепер я вже до віку
Нещасливий буду, каліка,
Бо-м ногу зломив.

Стефан і Назарко спали в соломі,
Як почули голос при своїм домі,
Назарко взяв кожушину,
Стефан його за чуприну,
Щоб нігде не йшов.

Що-ж робиш, Стефане, бій-же ся Бога,
І скочив від него аж до порога,
Видить Гринько, в буді скаче,
А Онофрій чогось плаче,
Ходім но до них.

Прибігає Гринько де другії спали,
І кричить він на них, щоб вставали,
Швидко двері отвирає,
А Микита ся питає
Що тепер було?

Приходить до шопи старий Данило
І взявся питати що тепер було,
А Матвій ся відзиває,
О нещастю повідає,
Що тепер було.

Не бійтеся, братя, то ніц не шкодить,
Скажу вам новину, Ісус ся родить,
Красно ангели співають,
Імя Єго вихваляють
Нарожденного.

Тепер мя старого треба слухати,
Підемо до шопи Пана витати,
О, тепер же того, що має,
Нехай з собов забирає,
Бо наме часу.

Як учув Микита, скочив з під груби,
З великої радости вибив си зуби,
Іван побіг до комори,
А Онофрій до обори
По свої дари.

Пилип козу злапав, Андрей барана,
Прокоп сира, масла, несе для Пана,
Філько взяв яєць пів копи,
Тимко цибулі з під шопи,
А Гнат гороху.

Семен вбіг до хати, вхопив ковбаси,
Не розгадаючи, бо нема часу,
А Юрко взяв качку, курку,
Гринько злапав за полунку,
Дмитро когута.

Йосиф взяв си яєць пів копи,
Та хотів в опанчі бігти до шопи.
Не йди, брате, без кожуха,
Бо на поли заверюха,
Послухай мене.

Когда пастиріє позбиралися,
І всі до Данила позбігалися,
Тай всі разом повставали,
Свої дари повкладали
Ісусу Христу.

В коло поставали, зачали грати,
А Гаврило дуже хтів танцювати,
Зачекай но, милий брате,
Як то будеш танцювати
Як нога болить?

Гаврило на тоє ніц не уважав,
Тілько за під боки помаленьку брав,
Ей, як скочить сюда туда,
Аж ся стрісла ціла буда,
Так дуже гуляв.

Йосиф і Марія дивились на тоє,
І подякували всім пастирям за тоє,
Ісус руки простирає
Й небо їм обіцяє,
Благословити.

Благослови також, рожденний Боже,
І благодать Твоя нам допоможе,
Дай нам, Боже, мирно жити,
А по смерти Тя хвалити
На віки, амінь.

Віншування

Віншую вас Ісусом Христом новонарожденним Сином Божественним, который на сей світ народився і сей світ увеселив. Най вам той Ісус Христос щастя, здоровля дарує й царство готує. Абисте довго прожили, абисте з Ним в небі були, чого вам жичу, тим віншую, посполу з вами в вашому дому. Слава Ісусу Христу!

О. Лятуринська

ВЕСНЯНКА

Сонечку, сонечку,
уставай!
Красну весну-дівоньку
пробуджай!

Хай встає, косичиться
у кіски,
Наливає росоньки
в пелюстки.

А ми тую росоньку
із черемх
Рученьками білими
ізберем.

А ми тую росоньку,
як даси,
Зберемо на личенько
для краси.

(Зі збірки "Веселка")

ПІДЧАС ВІДЧИТАННЯ ДЕКЛЯРАЦІЇ

На маніфестації Української Державности в Міській Авдіторії, в Винніпеґу, в неділю, 26 січня, відчитано було Деклярацію КУК в 40-ліття незалежности України. На переді стоїть Президія КУК, позаді хор. Деклярацію відчитали: в українській мові о. Др. В. Кушнір, в англійській о. Др. С. В. Савчук.

Джан Ф. Гейс

ПЕРШИЙ МЛИН У КАНАДІ

Жак Леґар споглядав на широкі лани високої пшениці і в задумі перебирав пальцями повнюючі колоски; перед ним простягався Аннаполіс Басен, а за водою — далеко на боці, видніла просіка. Там, поміж обрубками дерев, доволі далеко від берега, стояло кілька забудовань. Поміж палісадами і берегом зеленіли городові ділянки; на березі, в відповідній віддалі від лінії припливів, лежало кілька човнів — "кену" і "довгих".

Жак усміхнувся вдоволено. Чотири роки тому, в 1605 році, він зі своєю родиною відчалив від своєї рідної Нормандії, щоб переселитися до цієї далекої нової землі — Канади; Де Монт, командант тієї переселенчої ґрупи, вибрав урожайні околиці Аннаполіс Басен на першу оселю білих людей.

Оселю збудовано: кріпкі доми, оточені грубою стіною з деревляних колод; заведено городи. Спершу було трудно, але приязні індіяни навчили кольоністів полювати, бо довколишні ліси кишіли від звірини, а води Басену були повні риби. Довколишня рівнина була врожайна і ось ця пшениця за першим разом, як тільки заорано ґрунт і вкинено зерно в землю першої весни, дала добрий врожай. Тепер, після трьох літ, засівна площа збільшилася в десятеро, а врожай теж зріс.

Молочення і ручне мелення щораз більшого збору зерна стало вже трудним і утяжливим завданням, думав Жак, вертаючись з поля до оселі. Він ішов стежкою, що вела до Елен Ривер, а потім здовж її берега до Басену. Так зайшов він вгору поза рівнину, до місця, де ріка входить поміж узгіря; течія тут була швидша і розбивалася на маленькі водопади. Він нагло зупинився в задумі: та-ж це прекрасне місце на млин! Адже Пієр Ґраншон, один з поселенців, був будівничим млинів у Франції; він знатиме що слід зробити. Жак швидким ходом подався до оселі.

Цього вечора на нараді при вогнищі справу вирішено. Пієр оглянув підшукане місце і ствердив, що воно справді було знамените під млин. Всі погодилися. Наступного понеділка мали розпочати роботу, а в неділю відмовлено молитви, щоб Господь благословив задумане діло. Зараз другого дня всі вільні від іншої праці мужчини пішли в ліс рубати великі дерева і обтісувати їх на будівельний матеріял; з поблизьких узгір притягнено камені, при тому відкрито природний вапняковий цемент.

Пієр взявся за обробітку і вбудування великого млинського каменя. До пізної ночі горіли великі вогні в горнилах поселенчої кузні, де виковувано металеві частини, потрібні при будові млина. Млин помалу підносився вгору: з твердої скелистої основи, до велитенських підвалин, грубих стін, з колісною підпорою з одного боку і греблею та коритом позаду. Стіни, підлоги, засіки, склади — постепенно млин наближався до свого завершення. Прийшла осінь — пшеницю зібрали і сухе зерно було готове до мелення.

Нарешті настав великий день, коли воду на горі спрямовано в корито. Кожний поселенець, кожна жінка й дитина були тут і зачаровані дивилися, як велике колесо затряслось, потім заскрипіло, набрало розмаху і нарешті стало обертатися однаковою рівномірною швидкістю. Великий крик піднявся, коли перші золоті зерна пшениці посипались поміж млинські камені; захоплені поселенці передавали собі з долонь у долоні першу жмінку муки.

Так, отже, перший млин у Канаді, та взагалі на північно-американському континенті, збудовано 1610 року над рікою Еллен, недалеко Аннаполіс Роял, у Нова Скошії. Незначні зариси його камяних фундаментів ще й досі видніють під поверхнею вод ріки та на обох берегах. Сьогодні десятки велитенських млинів у всіх частинах Канади мелять міліони бушлів муки для багатьох народів. Предком тих млинів був ось цей малий, з великим трудом збудований руками поселенців млин поверх три століття тому — в часах, коли тогочасні новоканадійці щойно розпочинали класти основи під той добробут, яким втішаємося сьогодні в Канаді.

Марко Черемшина

Туга

Ще лише вірою животію і втікаю зі свого гробу. Вийду на царинку, а тут хліб росте, піднімається. Але є й така стебелинка, що вяне, всихає. Думаю собі: це я саміська.

Скажи мені, сонечко, ти Боже очко, чи бачиш ти мого Юрійка золотого?

Може, десь далеко на чужій царині, хоч на дарабі, на бистрій річці, хоч на широкім лані?

Наверни навперед мене його солодкий погляд з-під брів лискучих! Принеси з його личка той його усміх парубоцький, присунь легеньким леготом його віддих любий!

А як він у могилі, то понеси тоту сльозу з моїх очей на ту синю квітку, що його очима з могили до тебе поглядає. Шепни мені ти, довгий, лісовий шуме, за мойого Юрійка хоч одне щонайтихіше слово!

Полинь облаками, ти біла хмарко, мого милого шукаючи!

★

Заіржав кінь у лісі, а я минаюся.

— Беру, — каже, — свій кріс та й свого коня, може борше тоту Україну виборемо.

А як я коня закосичила та й чорну гриву заплела заплітками, то він присягався, що не на війну, але на весілля їде.

— А яка, — питаю, — буде тота Україна?

А він схопився в стременах тай каже:

— Всі гори-долини тай полонини, як земля вширшки, як небо ввишки.

Тай душив мене, обіймаючи.

Ввесь ліс замаявся, всі трави позацвітали, вся птаха розщебеталася, всі води розігралися, всі гори порозштрикалися.

А він верг на мене павяний вінчик та й битим гостинцем конем заграв. А за ним хлопці, сама охота, самі молодці, леґіні ґрешні, як ліс молоденький. А село каже: то наша сила, наша надія, то наші стрільці, а наперєдовець — як Божа днинка, як сонце в жнивка.

І відлетіли як орли сизі, як вітер з гаю, як піна бистрої ріки.

А я жду, сподіваюся...

★

Білю полотно над рікою та й переказую: може десь ви, води, споїтеся з другими водами та найдете в світі мого Юру, то скажіть йому, що сльозами поливаю полотенце йому на рантухову сорочку білу...

Піду д'маржині в полонину та й визираю та виглядаю, а його нема. Коровки пізнають мій страждунок тай мукають, аби милий відозвався, а овечки блекають та в травах афини показують. Та кому я їх буду рвати, мої ярочки любенькі? Та кому я буду скором прятати, коровки красненькі?

А зимарка каже: нема кому крізь віконце загомоніти, нема кому полонинку розвеселити.

А дощик теплий дрібно намовляє: надівайся миленького кожної години.

Кажу я до ліщини: зроди горішки для моєго Юри на колядочку!

А до явора кріслатого: тримай холод для миленького!

А до кедрини: цвіти, голубо, на весіллячко!

Чорний дуб перебиває: проси майстрів, най йому хрест втешуть!

А ягідки з-під листочків не перечуть, ні!

А сині голуби не лопочуть крильцями, ні!

А вгадлива папороть не радіє, ні!

Куди не гляну, самі цвіти то червоні, гей заграва, то сині гей тото небо, що під ним сизі орли літали.

Щось вється д'горі, як довга фана.

Серце видить, а очі ні.

Але та фана грає на сонці та й бє мене по тварі.

Таже то тая стежка, що він нею ходив ід мені!

Йде попід смеречину, а смеречина здалека моргає на мене.

Йде попід березину, а березина хап за бинду на кресані та й кресаню д'горі.

А ліщина лягає навперед нього, та й грається кидки.

А Бистрець то підглядає та й бігом до мене: твій милий іде!

Трави клоняться і стеляться йому під ноги.

Радуйтеся, гори-долини, мій милий іде!

А де-ж його густі брови, де твар молоденька?

Де рушниця назад плечей?
Де легкий хід парубоцький?
Де усміх саду в весні?
Де погляд ясної днинки?
Де запах меду?..

Вітрець повіяв, весь його образ звіяв...

★

Круто йде стежечка, йде геть від мене, не обертається, як тота розпруга межи гробами...

З-поза зимарки підходять до мене неня, зіллям личко умивають.

— Не вся птаха, Марічко чічко, з вирію повертає!

Не всіх стрільців Україна додому повідсилає!

Не всі перстінці поміняються!
Не всі напередовці повертаються!

Ти, донько, пережурися, та й перемінися, та й розвеселися!

В добрі бродиш, у талані ходиш, ти одиначка!

Скинь геть перстінець, скинь з чола хмарку, скинь з серця спузу, а з очей слоту!

Є тобі пара, другий леґіник з красного роду!

Захиталися дуби-явори, захиталися зелені гори.

Нічо не скину та й не покину. Хоть най зівяну, згорю у тузі, не розлучуся, не розминуся, не розійдуся з напередовцем, стрільцем відважним, ні з його слідом на полонині, на крутих плаях, на строминах, на перехрестях, на переходах, далеких полях...

★

Так у весні летів здалека до мене на білім коні, як кремінь білий.

Сховався в смеречині і будив мене співаючи:

Виряджала-с мене, мила,
понад тоті гори;
Розчесала-с кучерики
понад чорні брови!
Кучерики розчесала-с,
вни си закотили,
Бувай, любко, здоровенька,
Вже-м си розлучили.

А верх нього орли впали!

А як вони в село впали, то гаддя крильми збило і над селом хмарою заклекотіло та й присні душі в село закликало.

А село здригається та й сонечка визирає, аби вийшло з Божого ока та й аби тоті хмари розігнало. Аби над селом небо сійнуло. Аби навернулися золоті дуги, яснії мечі.

Яснії мечі в стрілецьких руках, золоті дуги в стрілецьких ніжках, яснії зорі над головами, а присні душі аби пощезали пріч за ріками, за горами, за синім морем...

Жду милого та й сподіваюся з Підгірєчка, з-під сонечка, з далекої України...

О. Лятуринська

ПРОВЕСНА

Весна! Прозорий дощ із стріх
Вже покотився, мов горіх.
Уперше яротворчий грім.
Виносять люди рало перед дім,
Леміш, сокиру і граблі.
Йти, сонце, високо тобі,
Все догори та догори,
Землі паруюче яріть!

(Зі збірки "Веселка")

Кум Максим гонить підсвинка на ярмарок. Підсвинок боїться йти, бо на вулиці великий рух. Максим вдарив його батогом кілька разів. Побачила це одна пані й каже:

— Гей, чоловіче, не бийте бідне сотворіння.

Кум Максим зняв шапку і каже до свого підсвинка:

— Вибачай, підсвинку. Я не знав, що ти маєш між панями приятелів.

Одному журналістові пропонують написати статтю до місячного журналу. Він питає:

— А кілько заплатите?

— Сто долярів.

— О, ні, панове. Я працюю для ідеї, не для кишені. Менше від дві сотки не візьму.

УКРАЇНСЬКІ ПОСЕЛЕННЯ В КРАЯХ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

Обставини, яких пережила наша Батьківщина на протязі минулого 60-ліття, розпорошили український нарід по всьому широкому світі. В наслідок тих складних відносин, яких принесли наслідки першої й другої світової війни, повстали численні українські скупчення по всіх континентах земної кулі, а між ними на континенті свободолюбної та для всіх гостинної Америки, в країнах якої поселилися численні наші громади, які постійно зростають та під кожним оглядом кріпшають та розбудовуються.

Понад 300,000 української еміґрації

Загально в країнах Південної Америки живе понад 300,000 української еміґрації, яка більшими чи меншими скупченнями поселилася в Бразилії, Арґентині, Уруґваю, Параґваю, Чілє та Венезуелі. Деякі з них мають вже за собою 60-літний шлях буття, деякі з них поселилися багато пізніше, але всі вони мали ріжні труднощі, як рівнож мають тепер відповідні здобутки.

Пройдений ними шлях був тернистий та складний. Кожна така громада та кожний наш скиталець-еміґрант промощував собі шлях буття як лише міг і умів, але всі вони змагали і змагають за краще завтра вкладаючи в це всі свої засоби витривалости та здібности. Ніхто з наших поселенців не привіз зі собою зложеного капіталу, ніхто не мав змоги одержати опіки державного представництва, як це мали еміґрації других національностей, а кожний мозольною працею пробивався серед трудностей еміґрантської дійсности, зберігаючи при цьому свою національну індивідуальність, що треба уважати одним з найбільших їх успіхів.

Найстарша українська еміґрація в Південній Америці

В країнах Південної Америки найстарша українська еміґрація находиться в Бразилії, яка почалася ще в 1876 році, одначе замітніший приїзд датується доперва в роках 1895-96. Загально приїзд цих наших поселенців можна ділити на чотири окремі періоди; перший з них, це "піоніри" в роках 1876 до 1896, другий в роках 1897 до 1914, якого перервала перша світова війна, третій період це роки 1920 до 1934, коли припинено еміґрацію в наслідок світової економічної скрути та безробіття, та четвертий період після закінчення другої світової війни в роках від 1947 до 1950. Загально, на підставі ріжних публікацій, яких видають наші громади в ріжних місцевостях Бразилії, можна припускати, що українська спільнота в Бразилії начислює около 120,000 душ, що живуть в ріжних місцевостях цеї простором найбільшої держави Південної Америки.

Від перших початків еміґрація ця була спрямована до рільництва, тобто до завоювання бразилійських джунґлів. Кожний прибувший туди еміґрант діставав наділ землі, приблизно 20 гектарів, переважно пралісу і основним завданням кожного такого поселенця було — цей наділ землі очистити, цебто викорчувати чи випалити ці "непроходимі джунґлі" і на них розбудовувати хліборобство. Така розбудова коштувала наших поселенців не мало, а деколи аж кровавого поту, але витривалість і життєздатність наших земляків дали їм повну перемогу та заслужені здобутки.

В теперішних відносинах українська еміґрація в Бразилії, це спільнота належно загосподарена та розвинена, яка має цілий ряд своїх орґанізацій, пресу, школи, монастирі, церкви, парохії, які ведуть постійну акцію розбудови та скріплення на всіх можливих ділянках. Поодинокі українські громади розпоряджають сьогодні відповідним економічним потенціялом, чи то приватної чи громадської власности.

Підчас другої світової війни українці в Бразилії опинилися в скрутному положенні, бо тодішня диктаторська влада заборонила видавати в українській мові ґазети та журнали, як також обмежено діяльність існуючих українських орґанізацій, але опісля цю заборону зне-

сено і громадсько - орґанізаційну акцію відновлено, а з приїздом нової еміґрації значно її посилено.

Найбільше численна українська громада находиться в місті Прудентополіс, де є рівнож монастир і семинар оо. Василіян, і в їх публікаціях було наведено, що в цьому місті українська громада начислює понад 15,000 громадян.

Почавши від 1946 року, українці в Бразилії зробили заходи, щоб вибрати своїх послів до провінціяльного сойму, що увінчалося певним успіхом. Українські посли Др. Петро Фірман та Др. Юліян Буський, виконуючи свої посольські мандати, не забувають про справи українського народу і серед українських громад у Бразилії є поважне число наших громадян, які закінчили університетські студії та виконуючи обовязки свойого звання, навязують певний контакт з місцевими науковими колами, даючи належний престіж для українського імені.

Числом найбільша українська еміґрація

В Арґентині українська еміґрація, це числом найбільша спільнота в країнах Південної Америки, бо вона начислює около 150,000 душ, які в сьогоднішних відносинах рівнож належно загосподарені та орґанізаційно найкраще розвинені.

Поселення українців в Арґентині ділиться на три періоди поселення, а саме — початки приїзду в роках 1896 до 1902, масовий приїзд в роках 1920 до 1930, коли в наслідок економічної кризи еміґрацію обмежено, та послідний період в роках 1947 до 1950, коли приїхало кілька тисяч українців, що оціліли від страхіть другої світової війни.

В послідних роках українська спільнота в Арґентині значно скріпилася, та пожвавила свою діяльність а всіх можливих її ділянках, здобуваючи тим самим належну силу та значіння. Поодинокі наші громади мають свої церкви, Народні Доми, та орґанізації, як також цілий ряд ріжних підприємств, в більшості приватної власности, але все це придбане зусиллями українських поселенців, які тим дають доказ своєї життєздатности. В загальному українці в Арґентині мають понад 20 окремих орґанізацій, що враз з їх філіями нараховують 75 окремих одиниць, яких очолює Українська Центральна Репрезентація, яку вибирає Український Конґрес, що відбувається що три роки.

В житті наших громад передову діяльність вели релиґійні чинники, і релиґійне життя орґанізувалося значно скорше чим орґанізаційне. З тих власне причин релиґійне життя займає почесне і передове місце, яке заслуговує на це, щоб про нього подати окремо, що дасть належне насвітлення його заслуг та успіхів. Громадсько-релиґійні установи в Арґентині видають десять окремих українських публікацій, що рівнож є найвище число в скупченнях Південної Америки.

Українці в Арґентині мають за собою 60-літний шлях буття, та 30 років орґанізаційної діяльности й про них були вже частинні публікації як у виданнях в Арґентині так і в деяких публікаціях інших наших еміґраційних скупчень.

Менші українські скупчення

Менші числом українські скупчення находяться в Уруґваю та Параґваю, які сусідують з Арґентиною і тому українці, що їх замешкують, є в постійному і стислому звязку з українцями в Буенос Айресі.

Уруґвай — це американська Швайцарія, яку від Арґентини відділює ріка Ля Плята, якої ширина виносить від 40 до 190 кільометрів, та хотяй розмірами це маленька держава, валюта її є найбільше вартісна зі всіх південно-американських держав.

Українська спільнота в Уруґваю начислює приблизно 8,000 душ і найбільша наша громада находиться в столичному місті Монтевідео та його передмістях, а решта меншими гуртками по других місцевостях.

Приїзд українців до Уруґваю датується в роках від 1920 до 1930, а орґанізаційне життя починається там від року 1934. Орґанізаційне життя концентрується в Монтевідео, де існують: Т-во "Просвіта", Т-во "Відродження" та Комітет Сприяння УНРаді. Перша українська орґанізація, це Т-во "Просвіта", яке має свій власний Народний Дім, що находиться в доброму положенні столичного міста, де існують також церковні громади: православна, що підлягає проводові Української Православної Церкви в Арґентині, та українська католицька

парохія, яка находиться під зарядом Отців Василіян.

Параґвай — це сусідуюча з Арґентиною і Уруґваєм держава, де живе понад 8,000 українців, які поселилися переважно цілими українськими кольоніями в місцевостях: Сандова, Уру-Сапукай, Кармен дель Парана, Кольонія Фрам, Капіта Міранда, та міста Енкарнаціон та Асунсіон, столиця Параґваю. Найбільше українське скупчення находиться в міті Енкарнаціон, де живе приблизно 2,000 українців, що уважаються центральним осередком українського поселення.

Приїзд українців до Параґваю переводився в роках 1928 до 1939, а опісля приїхало деяке число повоєнної еміґрації в році 1948. В наслідок економічної кризи та безробіття поважне число наших громадян переїхало до Арґентини, головно молоді, яка одержала працю в фабриках чи промислових підприємствах, яких в Параґваю значно менше. Українці в Параґваю займаються переважно хліборобством, де помимо тропікального клімату земля є дуже родюча і деякі наші громади зуміли вже добре загосподаритися.

Орґанізаційне життя в Параґваю започатковується в 1937 році, коли було засноване там Т-во "Просвіта", яке в ріжних місцевостях має 10 філій, які є в постійному звязку з "Просвітами" в Арґентині. В Асунціоні існує Український Осередок, що є членом ПАУК в Ню Йорку, та уважається центральним представництвом українського зорґанізованого громадянства в Параґваю.

Найновіша українська еміґрація

До найновішої чи наймолодшої нашої еміґрації можна зачислити українські громади в Чілє та Венезуелі, які повстали там з приїздом повоєнної еміґрації, яка прибула там за посередництвом ІРО в роках 1947-48.

В Венезуелі знаходиться приблизно 2,000 українських поселенців, які живуть в самій столиці Каракас та в місцевостях Макарай, Валенсія та Баркітісіменто, які рівнож почали розбудовувати релігійно-громадське життя, про що були деякі замітки в українській пресі в Арґентині та в деяких ґазетах наших еміґраційних скупчень в Европі, де інформувалося про святочні обходи та радіопередачі.

В Чілє молода українська громада начислює заледви яку тисячку душ, що живуть в столиці Сантіяґо, та місцевостях Осорно, Темуко і Концепціон. Створено також кілька вже орґанізацій, які мають звязки з українською пресою в Арґентині. На стисліші звязки є ці труднощі, що чілійська валюта значно менше вартісна в порівнанні до других держав Південної Америки, але треба сподіватися, що з бігом часу всі труднощі вдасться побороти та осягнути повне скріплення.

В останних часах є відомості, що є невелике число українських поселенців в Перу, але тепер про них маємо дуже мало даних.

Загальні підсумки

Подаючи повищі звідомлення про українців у Південній Америці, ми свідомі того, що вони не лише коротенькі, а також не повні, бо життя кожної нашої громади на чужині, це окрема повість боротьби за існування, а робимо це для того, щоб цю акцію започаткувати, а тим самим заохотити нашу пресу, щоб присвячувала більше уваги проблємам наших еміґраційних громад, а знова, щоб в тій справі забрали голос ті особи, які живуть в цих осередках нашого поселення.

Подаючи повищі підсумки, моїм основним бажанням є підчеркнути цей незаперечний факт, що все це, що ці наші поселенці чи то в приватному чи орґанізаційному житті зуміли придбати, все це осягнули вони своїми власними силами, нашою питомою українському народові працьовитістю та витревалістю, які є наглядною запорукою нашої життєздатности.

М. Данилишин

Молода пара людей відвідує звіринець. Між ними повстає суперечка. Вона хоче оглядати медведів, а він хоче починати від малпів.

Він: Я більше люблю дивитися на малпи.

Вона: Ах, ти все тільки про себе думаєш.

— Твій чоловік має нове убрання.
— Ні, ні, це я маю нового чоловіка.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

Великий і невтомний український діяч ще за часів найчорнішої царської реакції в Великій Україні, Евген Чикаленко, родився 9 грудня, 1861 р. на Херсонщині, де його батько мав земельний маєток. Учився в Єлисаветі а потім у Харківському Університеті на правничому відділі. На третьому році університетської науки 1885 р. арештували його і посадили в тюрму за працю в так званому Драгоманівському Гуртку. Потім вислали до дому під догляд поліції і так прожив він аж до 1900 р.

Весь той час займався виключно господарством і написав пять дуже гарних книжечок для народу п. н. "Розмови про сільське хазяйство". Вони розійшлися в Україні в числі коло одного міліона примірників. Поширюванням тих книжечок займалися земства (щось у роді наших повітових рад) і сільсько-господарські товариства. За ці книжечки одержав Е. Чикаленко одну золоту і дві срібних медалі. Крім тих розмов уложив він також гарний співаник для народу, що вийшов кількома виданнями. І в Галичині напевно багато наших селян читало його книжечки "Розмови про сільське хазяйство".

Звільнившися від поліційного догляду, Чикаленко посвятився громадській і політичній праці. Був він членом управи таємної "Української Загальної Орґанізації", що в 1907 р. перемінилася в "Товариство Українських Поступовців" (у скороченні ТУП). Це товариство відіграло в розвитку української політичної думки і в поширенні національної свідомости в Великій Україні першорядну ролю. З нього вийшли всі пізніші чолові діячі української революції.

Мешкаючи від 1900 р. постійно в Києві, брав він дуже діяльну участь у редаґуванні журналу "Київська Старина", а від 1916 р. видавав великий український щоденник "Громадська Думка". Була це перша велика і щоденна ґазета, що друкувалася на Придніпрянщині в українській мові. Було це по першій революції з 1905 р. Коли-ж "Громадську Думку" московська реакційна влада закрила, тоді почав він видавати новий український щоденник "Рада", що виходив аж до вибуху великої світової війни 1914 р. Тоді московська влада закрила і цю ґазету, а сам Чикаленко мусів ховатися перед арештуванням то в Фінляндії то в Петербурзі. Так він ховався аж до вибуху великої революції 1917 р. Царська охрана (політична поліція) чигала на нього весь час війни й обвинувачувала його в тому, що брав участь разом з пок. Евгеном Олесницьким у нараді в австрійського престолонаслідника, яка мала відбутися в Конопішті. Та це була брехня.

В часі революції вернув він в Україну, перебув тяжкі часи українсько-большевицької війни і виїхав до Галичини. Польська влада конфінувала його в Перемишлі, де прожив десять місяців і написав гарну і цікаву книжечку про українську мову. З Перемишля виїхав до Карльсбаду, де лікувався, бо хорував поважно на жолудок, а звідси переїхав до Австрії та поселився в містечку Рабенштайні. Там довгі часи тяжко бідував та заробляв на хліб важкою фізичною працею як звичайний робітник. Так само його жінка працювала в фабриці як робітниця. Підважуючи раз важке дерево, старий 60-літній тоді наш діяч підірвався і поважно занедужав. На щастя пізніше прийшов поволі до себе і перенісся до Чехословаччини, куди його покликали на професора до Української Господарської Академії в Подєбрадах.

Будучи колись незалежним і багатим чоловіком, він не щадив власного гроша ні на громадські, ні на наукові, ні на культурні справи. Обидва українські щоденники, які він видавав, коштували його величезні гроші. (В обох тих видавництвах допомагав йому матеріяльно ще один великий меценат українського громадського і культурного життя, Василь Семиренко). Памятає і буде памятати довго його щедрі дари і Галичина. Він причинився грішми до заснования і вибудування у Львові "Академічного Дому" для українських студентів, при його грошевій допомозі купило "Українське Наукове Т-во ім. Шевченка" величезну камяницю при вул. Чарнецького ч. 24.

В Великій Україні крім видавання "Громадської Думки" і "Ради" давав він великі гроші на видавництва книжечок для народу і на громадську та політичну діяльність Революційної Української Партії (в скороченні РУП).

Цей великий і заслужений для українського народу і його культури діяч і меценат коротав свій вік серед злиднів і невигод на еміґрації. Будучи вже на еміґрації, написав він "Спогади" зі свого життя, що вийшли в трьох томах накладом Видавничої Спілки "Діло" у Львові. Ці "Спогади" мають величезну історичну ціну, бо в них списана історія українського життя за протяг останніх кількадесяти літ. Не обняті "Спогадами" часи великої революції. Треба підкреслити, що "Спогади" Чикаленка написані прекрасно, з великим літературним хистом і через те мають вони і чисто літературну вартість.

Історія канадійських грошей

Обставини, серед яких вперше випущено в обіг канадійські гроші, все ще є темою здогадів, але недавно видана Канадійським Банком книжечка запевнює читачеві доволі добрий вгляд в історію канадійської валюти.

Ідучи за твердженням історика Адама Шорта, публікація Канадійського Банку інформує, що гроші в формі банкнотів і монет почали відігравати "центральну й рішальну ролю" в житті Канади ще в 1645 році. До того часу мало було нагод уживати реґулярну валюту: індіяни вимінювали свої футра за товари, а кольоністи були переважно на службі кольонізаційних і торговельних монополій і перебували на їхньому удержанні.

Розвиток французької кольонізації приніс зі собою зростаючі труднощі в вишукуванні вистарчальної кількости грошей на потреби поселенців, купців і урядових установ. Крім того і уряд Франції знаходився в скрутному фінансовому положенні. Тому в тогочасній Канаді почали появлятися в обігу портуґальські, еспанські й мексіканські гроші, поруч французьких золотих і срібних "луісів", ліврів, корон, франків, соль маркезів, ліярдів і деніерів.

Брак одної валюти й замішання, яке йшло в слід за цим, спричинили появу низки тимчасових "банкнотів", залежно від потреби й обставин; декотрі з тих тимчасових грошей не мають рівного собі відповідника в цілому світі.

"Найбільше небуденним зразком таких грошей були славетні "картяні банкноти", видані вперше французькими кольоніяльними властями 1685 року. Спершу ці гроші, зладжені з розрізаних на чотири частини карт до гри і з витисненою на них восковою печаттю державного скарбника, вважалися лише перехідним платничим засобом. Одначе з бігом часу ці картяні гроші стали важливим валютним чинником у французькій Канаді і залишилися такими аж до упадку Квебеку 1759 р.

Подібних валютних труднощів, яких пережила Нова Франція, зазнали теж кольоністи Нової Скошії, де ця потреба валюти спричинила створення т. зв. "галіфакських грошей".

Перші спроби орґанізування банкової системи в британській Північній Америці зроблено в 1792 р. і принаймні один 5-шилінґовий банкнот з того часу, виданий Канадійською Банковою Компанією, залишився доказом тієї спроби.

Брошурка Канадійського Банку переповідає цікаву історію канадійської валюти продовж чергових 163 років аж до 1934 р., коли то створено Банк Канади для ведення справ паперових грошей у Канаді.

— А ви за що так лаєте свого хлопця?

— Він випустив з курника всі мої кури.

— Що-ж в тому такого злого? Кури завжди вертають до свого курника.

— Та я якраз того й боюся.

Правила публичних мітінґів і зборів

ВСТУП

Коли люди почали правити самі собою через публичні мітінґи, наради й збори, вони побачили, що для того потрібно певних правил. Ті, котрі малиб правити іншими людьми на підставі закону, мусять перше контролювати самі себе. З бігом часу, через століття, розвинено й вложено правила, яких ми звичайно звемо парляментарними правилами. В великих або важних нарадах ці правила є більше складні, а в малих нарадах вони досить прості, однак у всіх нарадах або зборах панують ті самі загальні принципи.

Які є цілі цих правил? Їх є три: перше — наради або збори мусять провадитися в рямках респекту і порядку. Це зветься Задержання Декоруму. Друге — наради або збори мусять забезпечувати права кожного члена. Це зветься Задержання Порядку. Трете — наради або збори мусять провадитися гладко й легко, з виразною ціллю й прямою методою. Отже наради або збори мусять мати три головних прикмети: декорум, порядок і процедуру.

КОНСТИТУЦІЯ, СТАТУТ

Кожна орґанізація, товариство або будь яке інше зорґанізоване тіло мусить мати Конституцію або Статут. Вони показують основну структуру орґанізації. Конституція або Статут повинні на самому початку, в першому параґрафі, зазначити назву орґанізації. Потім повинна бути зазначена виразно й коротко ціль орґанізації. Після того повинна бути подана ліста екзекутиви й її права та відповідальности. Конституція або Статут повинні також мати зазначені правила, на підставі яких орґанізація може змінити свою назву, конституцію або статут, і на яких умовах вона може бути розвязана, якщо на це булаб потреба.

В статуті повинно бути також зазначено час і місце зборів, порядок переведення їх, число кворуму, спосіб голосовання, спосіб назначення комітетів, давання звітів, роблення видатків і джерела доходів.

ПРЕЗИДЕНТ

Головною особою в кожній орґанізації є голова або президент. Часом зветься його предсідником. Президент є відповідальний за загальну працю або діяльність орґанізації. Він нею провадить і репрезентує її перед іншими орґанізаціями.

Президент також діє як предсідник на зборах, головно на тих, де вирішується важні справи. Він мусить знати правила провадження зборами, статут і парляментарні правила. Підчас зборів він мусить бути безсторонний, рішучий і тактовний в трудних дискусіях.

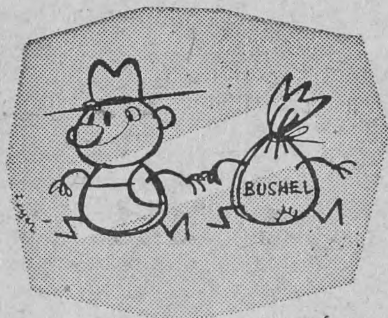
Він мусить задержувати декорум, порядок і улегшувати цілу процедуру зборів. Він мусить настоювати на тому, щоб усі члени придержувалися правил. З часом, коли члени привикнуть до правильного переведення зборів, обовязки предсідника або президента стануть легші.

Президент рішає хто на зборах має право говорити. Часом над цим виринає ріжниця думки. Він також має право піддавати під дискусію певні справи, які відносяться до діяльности орґанізації.

Однак президент не має всіх прав. В дечому його права є обмежені. Він не має права робити внеску, не може брати участи в дискусії підчас предсідництва. Він повинен брати в зборах якнайменшу участь. Коли він хоче висловлювати свої опінії, він може передати своє місце предсідника комусь іншому, і тоді бути вільним брати участь у дискусії. Після того він може повернути на своє місце як предсідник.

Президент, коли він є предсідником, не може голосувати коли голосовання є явне, однак коли воно є тайне, на балотах, він може також голосувати. Коли

Міряна на бушлі ґазоліна коштує менше

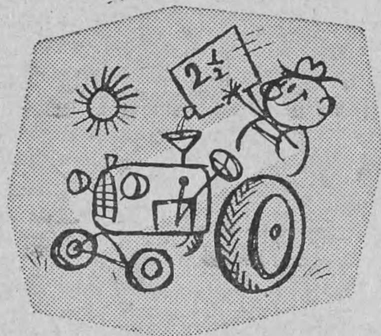

Колиб типічний західний фармер хотів змінити бушлі пшениці на ґальони ґазоліни, скільки ґальонів він діставби за бушель?

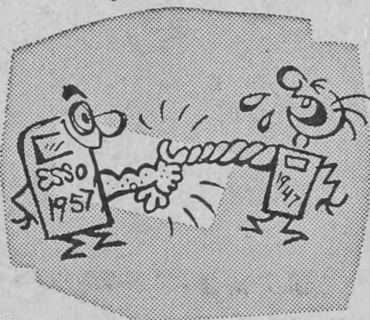
БІЛЯ 2½ ҐАЛЬОНА?

Так воно булоб, колиб ви порівняли пересічну ціну пшениці ч. 1 Нортерн з ціною ґазоліни в 1939 році. **Понад 5 ґальонів?** Маєте рацію, якщо ви думаєте про ціни в 1946 році.

БЛИЗЬКО 7 ҐАЛЬОНІВ?

Правда. Згідно з урядовими даними з 1956 року, пересічна ціна на протязі року, яку західний фармер отримав за бушель пшениці, була вистарчальна, щоб набути близько 7 ґальонів ґазоліни для свойого трактора.

Якщо йдеться про видайність, то сьогоднішні ґазоліни є ще дешевші. Модерні техніки рафінерії продукують ґазоліни, які є багато кращі від тих, які продавалося заледви десять років тому.

IMPERIAL OIL LIMITED

в голосованні над якимсь питанням є однакове число голосів по обох сторонах, предсідник може голосувати, щоб вирішити питання, але лише тоді, коли він на тих самих зборах не голосував попередно.

СЕКРЕТАР

Обовязок секретаря є робити записки всіх рішень орґанізації на її зборах, зазначуючи процедуру тих рішень, тобто — подаючи імена тих, які робили внески і піддержували їх. Він робить переписку, і всі листи від і до орґанізації мусять перейти через його руки. Він тримає спис членів і збирає всі матеріяли, які відносяться до орґанізації.

Секретар списує звіт кожних зборів у спеціяльній для того книжці. В них мусить бути записано де і коли збори відбулися, і хто був їх предсідником. Зазначена мусить бути також і ціль зборів. Добре також записувати імена всіх присутних, або бодай число присутних.

В звіті мусить бути записана ціла процедура зборів, тобто які справи були обговорені й як їх повирішувано. Внески, які були ухвалені, мусять бути обовязково зарекордовані. Неухвалені внески не мусять бути записані.

На початку зборів, після прочитання звіту, секретар має право внести, щоб звіт був прийнятий. Коли він є прийнятий, президент ставить під ним свій підпис.

СКАРБНИК

Обовязком скарбника є принимати, перетримувати і виплачувати гроші орґанізації, роблячи докладний і точний запис доходів і виплат.

Скарбник має право інформувати президента або членів про потреби певних сум грошей, а також і суґґестувати способи здобуття їх. За кожний дохід він має видати посвідку.

Одержані ним гроші мусять бути затримані окремо від його власних грошей. Найкраще вложувати їх у банк, задля безпеки.

Скарбник може виплачувати гроші лише на бажання орґанізації й на підставі ухвали членів. Упімнення про гроші повинні бути предложені на зборах. Записка секретаря є підставою для скарбника виплатити певну суму грошей певній особі або особам. Секретар дає скарбникові дозвіл виплати на папери, підписаний ним самим і президентом. Секретар повинен мати посвідку за кожну виплату. Скарбник повинен робити всі записки виплат, з датою і іменем того або тих, яким виплачено гроші, і за що їх виплачено.

Підчас зборів скарбник здає звіт з фінансового стану орґанізації. Він робить повний фінансовий звіт у своїй книжці, з білянсом сум. Раз у рік, або коли скарбник уступає, контрольна комісія або авдітори переглядають книжку скарбника і провірюють всі його доходи й розходи. Він повинен мати всі посвідки. Банкова книжечка може послужити тут для всіх видатків і депозитів.

КОМІТЕТИ

Ріжні праці орґанізації виконують члени екзекутиви і комітети. Для того є два роди комітетів: постійні і спеціяльні. Постійні комітети назначені на певний період часу, звичайно на один рік, і виконують рутінні обовязки. Спеціяльний комітет виконує спеціяльну працю. Він призначений лише на певний короткий час і для певного діла. Коли це діло зроблене, спеціяльний комітет перестає існувати.

Орґанізація творить комітети згідно з потребами або згідно з своїм статутом, правилами або з непередбачених обставин. Їх покликається до життя на зборах — звичайних або надзвичайних, за внеском і піддержкою. Внесок мусить зазначувати кілько осіб в комітеті має бути й який його обовязок. Внесок звичайно також подає імена осіб, яких до нього покликається. Комітет може покликати до життя також і сам президент або голова орґанізації. Перша особа в комітеті є звичайно його головою або предсідником, або т. з. конвінором, а друга особа його заступником.

Комітет дає звіт про свою діяльність час до часу, звичайно на зборах. Комітет може в свойому звіті подавати рекомендації про зроблення певної праці орґанізацією. Голова комітету вносить, після зложення звіту, щоб звіт був прийнятий. Коли його внесок ухвалений, тоді голова предложує рекомендацію і вносить, щоб вона була прийнята. Президент може позволити на дискусію

або дебату над цим внеском. Таку процедуру переходить кожний внесок або рекомендація комітету. Після того президент або предсідник вносить, щоб цілий звіт комітету був прийнятий.

КОМІТЕТ ЗБОРІВ

Коли на це є потреба підчас зборів, всі присутні члени можуть стати комітетом зборів. Для того мусить бути внесок, піддержання й ухвалення. Президент тоді позволяє на вибір предсідника й секретаря цього комітету зборів. Президент тоді відступає своє місце новому предсідникові. В дискусії або дебаті можуть брати участь усі присутні члени, і свобідніше ніж на зборах. Член може в стані комітету зборів говорити більше ніж один раз над одною справою. Рішення такого комітету стають предложені як рекомендації для орґанізації.

Коли комітет зборів закінчив свою дискусію й вирішив справу або справи, мусить бути внесок, щоб комітет предложив свій звіт. Предсідник тоді відступає місце президентові, і він тоді предложує звіт комітету зборів та робить внесок, щоб звіт був прийнятий.

ПРАВИЛА ДЕКОРУМУ

Мітінґ або збори є знаряд, створений демократичною суспільністю, для оформлення думок або опіній і для висловлення волі більшости. Певна річ, що на зборах буде ріжниця поглядів або думок. Всі члени не можуть однаково думати. Цього навіть потрібно, для оформлення здорових опіній.

Та є та небезпека, що ріжниці в поглядах членів можуть викликати антаґонізм або суперечки між одиницями, коли ці погляди є висловлені з крайної точки погляду або коли вони є образливі.

Правила декоруму забороняють такі крайности, щоб не було особистих зударів між членами, або щоб вони були бодай лагідні й не творили ворожнечі між членами. Члени повинні контролювати свої почування й висловлюватися холоднокровно та чемно. Члени не повинні перешкоджувати зборів говоренням між собою, шептанням, ходженням або бурливим поведенням.

Член, висловлюючи свою думку, повинен звертатися до предсідника і стояти, не сидіти.

Підчас дискусій або висловлення думки член не може говорити прямо до другого члена, але мусить говорити до предсідника. Він мусить ставити питання другому членові через предсідника зборів, не прямо.

В дискусії член, говорячи про другого члена, не може кликати його по імені або по прізвищі, але вживати такі слова як: добродій з такого то міста чи місця, останній промовець, член, який сказав це і те, або подібне.

Коли говорить один член, другі не мають права перешкоджувати йому, хіба є конечна потреба поставити питання, зробити поправку або просити предсідника вирішити певний пункт порядку.

Кожний член має право брати участь у дискусії і кожний член є також відповідальний за порядок зборів та працю орґанізації.

Дискусія над будь яким пунктом не є на місці, якщо не було відповідного до того внеску.

Член, який бере участь у дискусії, мусить говорити лише на тему дискусії.

Нікотрий член не повинен говорити в дискусії більше як один раз, хіба збори позволять йому на це.

Коли хтось з членів нарушує правила, а предсідник не звернув йому на це уваги, хто будь з членів має право стати і сказати: пане предсіднику, я стаю задля порядку. Предсідник тоді питає його де правило було нарушене, а після того вирішує чи цей член має оправдання чи ні.

ПОРЯДОК ЗБОРІВ

Орґанізація повинна переводити свої збори в певному порядку, зроблений наперед. Це улегшує обовязки й відповідальности предсідника, а члени знають наперед що буде слідувати за кожною точкою. Добрим порядком зборів є ось такий:

1. Приведення зборів до порядку предсідником.
2. Вступні слова предсідника.
3. Прочитання секретарем звіту з попередних зборів, ухвалення його.
4. Невирішені справи, виринаючі зі звіту секретаря або інші.
5. Звіти членів екзекутиви.

6. Ріжні справи, дискусія.
7. Вибір нової екзекутиви.
8. Закриття зборів.

ПРАВО ГОЛОСУ

Коли член хоче щось сказати на зборах, він стає і звертається до предсідника кажучи: Пане предсіднику, або пане президенте, або пані предсіднице. Цим член виявляє своє бажання висловити якусь думку, хоче мати право голосу. Він не повинен говорити аж доки предсідник дасть йому це право кажучи: пан (або пані) . . . . має право голосу. Він може також лише назвати його по прізвищі. Після того член може говорити.

Ніхто на зборах не має права говорити без дозволу предсідника. Коли стане дві особи разом, то право голосу має той, кого предсідник побачив або почув скорше.

Маючи право голосу, член може говорити так довго як він хоче, щоб висловити свою думку чи думки. Декотрі орґанізації мають на це ограничений час.

ВНЕСКИ

Хотяй предсідник, або президент, може суґґестувати справи, які мають бути обговорені на зборах, то згідно з правилами — жадна справа не може бути обговорювана без внеску. Хтось з членів, обдумавши певну справу і вважаючи її за відповідну для обговорення, робить внесок, щоб над нею говорити. Цим внеском він пробує здобути піддержку від решти членів.

В більшості случаїв буває, що хтось робить внесок про певну справу, про яку члени попередно нічого не знали, або не мали нагоди над нею застановитися. В такому случаю часом розвивається дискусія перед внеском. Хтось ставить внесок аж після дискусії. Це є противне правилам, і по більшій части витратою часу. Члени повинні привикнути до того, щоб перше був внесок, а відтак дискусія. Предсідник повинен на те настоювати, щоб не було дискусії перед внеском.

Члени мусять розуміти, що внесок робить початок дискусії певної справи. Вони відтак можуть внесок ухвалити або відкинути, або відложити, або доповнити, або поправити.

СТАВЛЕННЯ ВНЕСКУ

Коли ніхто інший не говорить, тобто не має права голосу, член стає, звертається до предсідника, а коли предсідник дасть йому на те дозвіл, каже: Я вношу, щоб . . . . . . Це є звичайна форма внеску. Внескодавець звичайно подає причину свого внеску після того як його внесок дістане піддержку від другого члена. Він може також дати її в дискусії.

Кожний внесок мусить бути піддержаний заки він може бути обговорюваний. Піддержувач стає і каже: Я піддержую цей внесок. Він може також дати причину своєї піддержки зараз після висловлення її, або пізніше, підчас дискусії. Піддержка внеску значить, що бодай дві особи однаково думають, вважаючи дану справу за настільки важну, щоб над нею дебатувати. Коли внесок не має права піддержки, збори не повинні тратити над ним часу. Предсідник проголошує, що внесок перепав.

Коли внескодавець хоче говорити про свій внесок без відступлення свого права голосу і порозумівся наперед з іншим членом, який має його внесок піддержати, він каже: Я вношу а п. . . . піддержує, щоб . . . . . Тоді внескодавець може говорити про свій внесок, даючи причину або пояснення.

Номінації не потребують піддержки, бо вони не є внесками. Можна, однак, сказати коротку промову при номінації, представляючи певну особу, її кваліфікації, характер і т. п.

ГОЛОСОВАННЯ НАД ВНЕСКОМ

Коли хтось зробить внесок і він має піддержку, над ним відбувається дискусія або дебата, а відтак голосовання. Воно відбувається після того, як всі ті, які хочуть висловити свою опінію про внесок, висловили її. Однак є внески, над якими нема дебати, лише голосовання. Предсідник у такому случаю каже членам голосувати, подаючи слова внеску і кажучи: Внесок є, щоб . . . . Потім він каже: Хто за внеском? Хто проти внеску? Він перераховує голоси в обох голосованнях. Відтак він проголошує, що внесок ухвалений або відкинений.

Голосовання над внеском може бути явне, підношенням рук, або тайне —

балотами, або зверненнямся до кожного члена зосібна. Збори мусять вирішити спосіб голосовання.

Члени не повинні відмовлятися від голосовання без доброї причини. Якщо вони не є вибачені від голосовання, а не голосують, їх голоси можуть бути зачислені до тих членів, які голосують за внеском.

ЩО МОЖЕ СТАТИСЯ З ВНЕСКОМ

З внеском може статися слідуюче:

1. Він може бути ухвалений.
2. Він може бути відкинений.

В великій більшості случаїв внесок стрічається з котроюсь одною з цих доль. Однак він може стрінутися також і з іншими долями:

3. Він може бути здушений (вбитий) перед голосованням.
4. Він може бути змінений підчас дебат над ним.
5. Він може бути здержаний або спізнений для обдумання.
6. Він може бути приспішений в дебаті.
7. Він може бути під обдуманням.

Здушення внеску — Внесок може бути здушений слідуючими способами:

а. Внеском, щоб він був обдуманий.
б. Внеском, щоб він був переданий предсідникові.
в. Внеском, щоб він був відложений на неограничений час для обдумання.

Змінення внеску — Внесок може бути змінений поправками. Поправка може вимагати:

а. Викреслення декотрих слів.
б. Додання декотрих слів.
в. Замінення декотрих слів іншими словами.
г. Викреслення всіх слів після "Щоб" і вложення нових слів.

Всі ці зміни мусять бути зроблені внесками.

Здержання або спізнення внеску — Внесок може бути здержаний або спізнений:

а. Внеском, щоб відложити збори.
б. Внеском, щоб відложити дискусію або дебату.
в. Внеском, щоб передати його предсідникові.
г. Внеском, щоб віднестися з ним до комітету.

Приспішення внеску — Внесок може бути приспішений в дебаті над внеском, щоб відразу над ним голосувати. Такий внесок припинює дебату і вимагає, щоб предсідник зарядив негайне голосовання.

Під обдуманням — Внесок може бути взятий під обдумання, коли є внесок, щоб взяти його під обдумання. Внесок не може бути взятий під обдумання:

а. На тих самих зборах, на котрих він був ухвалений.
б. Внеском того, що не голосував за ним на зборах.
в. Хіба внескодавець повідомив наперед, що він зробить внесок, щоб внесок взяти під обдумання. Це повідомлення може бути зроблене на тих самих зборах, після голосовання, або на слідуючих зборах. Обдумання внеску мусить відбутися на зборах після тих, на котрих внесок був зроблений.
г. Хіба всі члени є за обдуманням внеску.

М. Г. Гикавий

Максим Рильський

ЗИМА

Сніг падав безшелесно й рівно,
Туманно танули вогні,
І дальній дзвін стояв так дивно
В незрозумілій тишині.

М двох ішли й не говорили,
Ти вся засніжена була,
Сніжинки грали і зоріли
Над смутком тихого чола.

І люди млисто пропливали,
Щезали й гасли, як у сні, —
І ми ішли й мети не знали
В вечірній сніжній тишині.

Він: Колиб ти мала до вибору: міліонера, якого не любиш, і бідного, якого любиш — кого ти вибралаб?

Вона: Не говори мені про такі нереальні речі.

Він: Як то нереальні?

Вона: Де-ж є такий міліонер, якого я не любилаб?

Анна Франко-Ключко

Мої вакації

Надходив час вакаційного відпочинку. Чекаєш його спершу з тугою, лічиш місяці, тижні, дні, роздумуєш і плянуєш як найліпше використати отих два тижні, що дають тобі на відпочинок. Зразу здається, що два тижні, це так багато, від них обіцяєш собі ще більше, але коли вже тільки кілька днів ділить тебе від довго-жданого, бо то-ж цілий рік до того відпочинку — зітхаєш тяжко: це тільки два тижні, і що-ж властиво можна за два тижні зробити?

З початку мріяла я поїхати десь далеко від міста, де можнаб любуватись красою природи, дихати чистий, не зіпсований випарами міста, воздух, де сонце гріє і пече, де вітер наносить прохолоду, запах піль і лісів, де вода успокоює нерви — освіжує.

Як приманчиве це все, як тужиш за цим всім, і відчуваєш це ще більше пекучо, коли надумаєш, що ще три дні, потім два дні на працю а там...

Мрієш, а дійсність зовсім інакша бо життя бере своє немилосердно, і замість відпочинку в природу, прийшлось мені їхати з одного міста до другого, ще більшого, а то до Шікаґо.

Здавалося спершу, що це абсурд, що не вистане ані сил ані енерґії, але так вийшло, що до Шікаґо їхати було потрібно.

Зовсім механічно, майже непритомно, склала я потрібні речі для подорожі. Маючи заощаджених ще два дні, я не спішила, бо спішити було нікуди, то-ж я вибрала захвалювану мою знайомою подорож автобусом, що носить на собі знак гончої собаки.

Мала охоту їхати поволіше, щоб мати нагоду побачити більше краєвидів Америки. Справді, через вікно, що тягнулось вздовж цілого автобусу, можна було бачити багато. Ми минали сади з дозріваючим овочем, що так і манив. Але не приходилось мені зірвати з дерева свіжий овоч і ним відсвіжитись. Минали ми розкішні парки з привітними лавочками в тіні дерев — але не мені прийшлось посидіти на них і дознати відпочинку.

Минали ми ліси повних запаху смерек, кедрини і пільних цвітів на полянках, але хтось інший розклався там. Стояли авта в тіні дерев, люди розкладали вантаж, весело гомоніли і сміялись, а я поглядала на них непричасним поглядом, бо це вони будуть насолоджуватись купанням, свіжим воздухом, дозвіллям серед природи, але мене серед них не буде.

Попри дорогу минали ми віллі і привітні домики серед гущавини цвітучих корчів з цвітниками, з повною скалею іскристих барв, з травниками, порізаними стекечками, висипаними пісочком. На лавочках серед зелені, на ґанках, на лежаках, лежали і сиділи люди припочиваючи, та моя стежка не вела до одного з цих привітних домиків; не мене зустрінуть привітні господарі, не мене обступлять щебетливі діти.

Я їхала в клітці званій автобусом, замкненій з іншими пасажирами, що правда на вигідних фотелях і холодним продувним воздухом в нутрі, згідно з найновішими вимогами люксусу. Але ці пасажири були для мене чужі й далекі. Здебільша жінки, з їх привичкою робити скоре знайомство де то не булоб, у поїзді, на кораблі, в автобусі, і вести довгі розмови без змісту без краски — т. зв. "смал ток". Моя сусідка, вже не молода пані, поглянула на мене, кинула якесь питання один раз, другий, я відповіла їй коротко, не запускаючись в розмову. Це, як видно, їй не подобалось і вона сказала мені "ай ем айріш" і відвернулася від мене.

Стало скучно приглядатись краєвидам і людям, сум оповнив душу немов наміткою. Стало жаль себе самої, а щоб відтягнутись від сумних думок, а стала роздумувати, що приємного чекає мене в Шікаґо.

Перш за все те, що сповню задумане і пляноване місяцями, яке, як здавалося цілий час, мушу сповнити, і зза чого я

знехтувала відпочинок десь на селі. Далі йшов ряд необовязкових і більше приємних речей. Оглядини міста Шікаґо й інші розривки, які в чужім місті, між людьми навинуться зовсім несподівано, а тим більше приємно.

Минав день, надходив вечір. Я глянула знову в вікно. Бачу при дорозі, поміж фармами, лани спілої темно-золотистої пшениці, яснішого ячменю, ясно-зеленого вівса, де-не-де бараболя, кукурудза. Поміж низькою пшеницею шукаю очима волошків, маку, які доповнювали красу піль в Батьківщині, але їх тут нема.

Я глянула на небо. Цілий великий виднокруг отворений перед мною, одна маєстатична панорама. На обрію над землею небо покрите густими хмарами. На сході пробивається ще блідий місяць, а на заході розірвано зеленковато сивої краски хмари і там в прогалині, немов трикутником, проглядало іскристе сонце, кидаючи сніп золотистого проміння вгору на хмару. Над хмарою синьо-туркусове небо. Краєць великої хмари, що над сонцем і під сонцем рівненько підведений золотою краскою. По цілім небі розкидані більші й менші, та зовсім маленькі хмарки. Всі вони сірозелені, а по них немовби хтось знечевя накинув золотистий серпанок.

Зачарована незрівнаним малюнком природи, я на хвилину забула про людський світ. А тимчасом поволі гусли тіни, тратились різко іскристі кольори, сонце ховалось за темні хмари, сутеніло, на землю спускалася ніч.

— — — — — — — — — — — — —

В Шікаґо в першу чергу я полагодила справу, зза котрої я приїхала, і то з неочікуваним успіхом, отже мала досить часу на слухання симфонічних концертів, відвідування музеїв, звиджування парків, шляху.

Вражала в Шікаґо всюди і на кожнім кроці ґрандіозність, хоча ця прикмета є властива цілій Америці. Це не тільки вражає але приголомшує і пригноблює. Широкі автогостинці, велитенські розїзди доріг, будинки, хмародери, музеї, парки, театри — все це великих імпонуючих розмірів. Прекрасні осібняки серед розкішних парків упривелійованих людей а при тім всім маленькі, бідні домики, бруд і недостаток, грабунки і крадіжі навіть в білий день. Правдиво сказаноя: Америка країна найбільших можливостей і контрастів.

Не менше вражає мішанина ріжних народів, які хоч і прибрали загальну назву американців, всюди і все зазначують свою відокремленість і проявляють для своєї нації специфічні черти. Хоча пануючою є мова анґлійська, в устах цих всіх народів, вона безповоротно затратила свою чистоту вимови і стала якимсь воляпіком з призвуками жарґонів жидівського, ніґерського і взагалі якого хочете.

Вздовж Шікаґо Авеню, по українськи Чікаґаня, є дільниці: українська, польська, жидівська, ніґерська, порто-ріканська й інші, і в тих то дільницях втікає анґлійська мова в позакутки і на вулиці, і в ресторанах та барах чуєте ріжні мови, відповідно до дільниці. Тут анґлійську мову чуєте лише в державних установах і банках, під охороною неприлично гладких поліцаїв, з традиційною звіздою шеріфа на грудях.

Збагнувши це все і виучивши немудрий плян міста, незамітила я як пройшов час відпочинку, два дорогоцінні тижні, і я знов сиділа в автобусі на відворотній дорозі в напрямі до Торонта.

В семій годині ранку я вже була в хаті і не вспіла внести свої клунки, як за мною вскочив молодший син Мирон, гукаючи:

— Збирайся, бо скоро їдемо до Мускоки над озеро, де таборує Тарас.

Я станула й не знала що й казати.

— Я стомлена, цілу ніч їхала, майже не спала, а пополудню треба йти на працю — протестувала я несміло.

— Нині субота, а на працю маєш іти в понеділок. Ти певно забула, а відпічнеш над озером, — заявив син.

Я не мала сили протестувати і за десять хвилин, кинувши нашвидко що потрібно в мішок, ми вже сиділи в авті і прямували на північ, де як ціль усміхалось сонце, купання, чистий воздух, байдуже, що тільки на два дні.

Підклавши під голову маленьку подушечку, яку ми вдома називали "яська", я механічно і без зацікавлення проводила очима минаючі попри дорогу міста, фарми і поля, а опісля я ще чула щебетання малої Галі. Потім під монотонне гудіння мотора, я мабуть заснула. Коли прийшла до свідомости, ми все ще їхали. Краєвид змінився, стало більше відлюдно, по обох боках дороги тягну-

лись безмежні простори лісів, тільки дене-де фарма або людська оселя. Ми стали приближатись до цілі, десь шукали дороги, приблизились до озера, стали його обізджати, шукаючи того місця де був син. І нарешті ми приїхали.

Страшна спека, що наповнила жарою нутро авта ще в Торонті, втомила нас до краю, але коли ми відчинили двері авта, на нас дихнуло свіжим, не надто горячим, воздухом. Ми проїхали багато миль на північ. Що нас спершу вразило, це той воздух. Він не був ані схожий на воздух в горах, різкий і горячий, наповнений запахом смерек, ані як воздух полонин, повний запаху цвітів, ані як у нас на долах, ані як в степах України. Він був своєрідний, свіжий і чистий, але без тих всіх запахів Батьківщини, яких ще до нині памятаєш.

Ми підїхали до самого табору мого сина, що протягом довголітнього пластового життя не тільки вмів забезпечитись вигодою але навіть певного роду люксусом — у нього було все, починаючи з вигідним шатром, аж на машинку до отворення консервів. Сина і його дружини вдома, як це можна назвати домом — шатро і велике піддашшя для охорони кухні і всієї маси ріжних причандалів, складених дуже старанно і в найбільшім порядку — не було. Ми розклали наш вантаж і за приміром малої Галі побігли відсвіжитися до озера.

На хвилину ми задержались, щоб обкинути краєвид, що простягався перед нашими очима.

Як здавалось, безкрає озеро врізувалось в беріг глибокою затокою.

Береги, то високі скалисті, то зовсім плоскі, знизувались пісчаним берегом до озера, зарослі густими хащами-лісами. Посеред озера ближче і дальше, тут і там, виднілись більші й менші острови. Це все свіже і веселе, обкинене горячими проміннями літного сонця. Як нам сказали, озеро зветься озером кістяка. Можливо, що його структура нагадує кістяк зі своїми глибоко зарізаними берегами, які мов ребра врізуються з одного і другого боку в озеро. Можливо, що з його назвою звязана якась індійська леґенда, — зрештою проїзджаючи його водами, можна стільки леґенд створити, бо вигляд його надзвичайний, тим більше, що культура майже не зачепила його споконвічної краси.

В воду і ще в воду скинути втому, щоб відсвіжитись, оттак як маленька Галя, яка тут-же знайшла подруг дівчаток і з ними підняла крик, гамір, плюскіт і борикання в воді.

В маленькім кену надїхав старший син з дружиною, обоє обсмалені мов цигани, і стали приготовляти перекуску. Ми тільки тоді відчули охоту до їди. Зявились на столі яєшня, котлети, хліб, масло і цибуля. Кожний приносив свої запаси і вийшла гостина на славу. Підживившись, ми знов повернули до озера. В нас зросло бажання проїхати човном і прослідити якнайбільше озера. Таку-ж охоту заявили панство Ґеня і Евген, які приїхали разом з нами. Скільки радісних споминів звязано з веслуванням з моїх молодечих літ! На Дніпрі, на великім пруді мого дядька, в його маєтку коло Білої Церкви, по ріжних ставах і ріках, навіть в великім басейні перед королівською палатою в Версалю, в Франції. Я схопила за весла, стала веслувати, та човно було широке, весла грубі і закороткі оключини, майже нерухомі, а ще до того зовсім не було керми, і приходилось веслами не тільки гребти але і кермувати, і я скоро побачила, що опановувати і човно і весла сили на довго в мене не стане. Ми причалили до берега і я передала весла Евгенові, а я мала змогу приглядатись і любуватись прекрасними краєвидами, що кожної хвилі змінювались.

Попід стрімкий беріг ми проїхали вузький пролив, і здавалось, що це кінець озера. Аж тут озеро поширилось в майже безкрає плесо. Далі заступила нам дорогу довга коса, півостров, і ми мусіли, щоб обїхати його, заїзджати далеко-далеко в озеро. Не проїхали ми й пів години, а перед нами з води виринув великий, лісом покритий остров. Я поглянула на пані Ґеню, вона на мене, і ми без слів порозумілись. З великого прозаїчного міста ми попали в казкову прекрасну природу і ми були очаровані нею. Чи-ж дивно? Ми захотіли дивних пригод. Нам забажалось прослідити остров, бо він виглядав таким первісним і незайманим. Ґеня й я вискочили на великий камінь коло берега і стали драпатись все вгору і вгору.

Може серед дерев на самім вершку чекає на нас якась чарівна несподіванка? Може там стоїть замок з золота і хрусталю, а нам на зустріч вийде індіянська царівна з золотом і сріблом вишиванім

вбранні, з довгими чорними косами, що звисатимуть на груди, з цвітистою опаскою на чолі і орлиним пером застромленим в волосся? Може поруч неї стоятиме гордий індіянин з чертами мов вилитими з бронзу? Ми забрали блискучі камінці. що нам здавались немов брили золота, мох, що закривав каміння ніжним мяким килимом, куски кори і дивних форм куски дерева; навіть півзасохлі гриби здались нам повні таємної сили і вартости. Ми йшли все вгору і вгору. На наше здивування, на самім вершку стояла хата. Ми стали обходити її, заглядати в вікна, а потім постукали в двері, однак відповіді не було. Та нараз, за нашими плечима, ми почули неприємний скрипучий голос, який мов за одним махом розвіяв з перед наших очей всі фантастичні марева нашої уяви і різко пригадав нам де ми, що ми не на чарівній горі, а в культурній Канаді, і що властителька (в мужеських штанах) не розуміється ані на фантазії, ані на нашім бажанню відкривання нових земель.

Вона нам щось пояснювала, підчеркуючи, що вона є властителька. Пані Ґеня простягнула руки, показуючи їй камінці, мох і гриби, запевнюючи її, що ми ще не вспіли знайти золота і срібла, а кусок кори і дерева. Якщо це її власність, то ми можемо їх їй залишити.

Не дуже ввічливо вона приняла наше вибачення, з заввагою, що зібраних нами грибів вона на нашім місці не їлаб.

Все-ж таки ми між собою заявляли одноголосно, що це чарівниця, а не індіянська царівна, і повертали скоро до човна.

Та ця пригода не перешкодила нам заглядати в таємні заглубини заливів, відкривати все нові й нові острови, де на наше розчарування знаходили замешкані хатини або таблиці, що цей остров є чиясь власність. Здавалось, що озеро не має кінця — закрути, заливи, проливи, острови і півострови міняли краєвид що хвилини, і ми не счулися коли настав час нам вертатись.

На до тепер тихих, спокійних водах появились маленькі хвильки, десь на чистім небі нагло появилась хмара, заповідався дощ, потягнув свіжий вітрець.

Ми почали повертати, але плили попід другий беріг озера.

Нараз перед нашими очима виринув великий скалистий остров. Дерев на ньому майже не було, а тільки стрімкі велитенські скали, нанесені певно ще ледяниками. Ми почали обїздити його. З одного боку скали знижувались і творили невеличку площину, і тут росло одне велике дерево, погнуте і прибите північними вітрами. Підїхавши ближче, ми побачили вогнище, а коло нього метушились постаті молодих людей, які розклались там таборувати. Тут-же, коло скали, було привязане їхнє човно. Голосні вигуки і сміх свідчили, що їм там весело і добре.

Нам стало заздрісно і сумно, бо ми хотіли знайти остров, де нікого не булоб, щоб ми його відкрили, щоб він був наш, та розчаровані повертали ми до табору.

Але при вході в наш залив, що показався не таким вже малим як виглядав з берега, ми знов підїхали до острова. Великі камінні глиби немов виходили з бездонної глибини і клались сходами все вище і вище аж до самого берега. Тут-же маленький залив поміж каменюками творив природну захищену від вітру пристань. Ми пристанули. Не глибока вода при березі запрошувала до купання. Ми вийшли з човна і стали підніматись вгору на остров. Остров був пустинний. Тут-же розкішні берези, розкинені немов в парку, стояли мальовничими ґрупами, немов дівчата готові до танку. Одні нахилялись над водою, спускаючи своє віття геть-геть до плеса, задивлені в свою красу, другі-ж гордо стояли побіч рожевих ґранітових скал. Остров невеликий, але на нього нагромадила природа всю красу, яку бажавби знайти і найбільше вибагливий майстер пензля. Майже по середині стояла висока скала-глиба, а під нею заглубина-полянка. Так і проситься розкласти вогнище і відпочити. Всюди порозкидувані ґрупи дерев і корчів. Папороть і скельні цвіти надавали барви і життя отим мертвим скелям, а над самим озером, на нашу втіху, ми знайшли корчі ялівцю з зеленими ягодами.

Ми розложились до відпочинку і отож один поперед другого ми мов діти забаґли мати оцей остров для себе. Ми його мусимо купити і приїзджати сюди всі кожного літа. Ми всі погодились, що зараз-же завтра будемо робити кроки, щоб його набути. Нам здавалось в цю хвилю, що це бажання таке сильне і непереможне, що ми його сповнити

мусимо, як не завтра то позавтра, але конче цей остров ми мусимо мати.

— — — — —

Надходила ніч, а вода, яку сонце перемінювало в шмараґдові кришталі, стали темніти, немов гусли, аж лячно було глядіти в ню. Попри береги зявлялись тут і там світла. Це були шатра або хатки літників, заховані поміж деревами, в лісі.

Недалеко нашого табору ми стрінули моїх синів, які перепливали сюди і туди залив. Недалеко берега наздогнало нас моторове човно з гамірними, веселими молодими людьми.

Повернувши до табору, ми стали готувати вечерю. З поміж великої купи жаріючого вугілля вигрібали експертно спечену бараболю, до неї підкинувши багаття, на довгих залізничих шпичках (не знаю чи це були лицарські рапіри, чи просто дроти з парасолі), ми приготовляли печи кавказький шашлик. Кусочки баранини, цибулі, паприки, солонини, і так, на переміну, насиляли їх на шпичку, ми пекли їх на вогні, обертаючи безперестанку. Розносився апетитний запах і тяжко було дочекатись аж все добре спечеться. На закуску на вугіллю печена кукурудза закінчила смачний хоч невибагливий пир.

Ми ще довго сиділи при блимаючім світлі вогнища, закусуючи і попиваючи чай. Я поглядала на мою маленьку родину — мої діти, і малу внучку. Дивлюся, переводжу очі з одного обличчя на друге, і материне серце радіє. Ми всі тут разом. Здається, що живемо поруч але рідко коли приходиться бути всім разом, проводити хвилі на дозвіллю, і в веселій гутірці.

Нарешті прийшов час іти на спочинок. Я мала до вибору: або спати в авті, або в шатрі, або в малій хатині, яку мали на нічліг наші друзі. Та я вибрала те, що мене найбільше манило — спати на вільнім воздусі. Тут-же на траві під полотняним дахом, матрац, кілька покривал і моя мала подушечка. Для безпеки я закрила голову хустиною.

Незабаром голоси замовкли, впала густа нічна роса — стало тихо.

Та так тільки здавалось. Під покровом ночі заворушились інші мешканці корчів і лісів. Я через сон відчувала, що щось перебігало почерез мене, але це мене не лякало, бо ще як тільки ми приїхали, то побачили маленькі звірятка бурої краски з яснішими пругами вздовж хребта і смішними вгору задертими хвостиками. Чіпманки — сказав мені Тарас. Їх тут кілька родин, і вони зовсім не бояться людей, а люблять заглядати в мішки і скринки з їдою. Мішки треба підвязувати високо, а скринки щільно замикати, бо все повитягають і зїдять.

Та нараз з міцного сну збудив мене гуркіт. Щось перевернуло велику пушку на сміття і робило ломоз порожніми пушками від консервів.

Я відкрила голову. В тіні дерев я побачила дві величенькі постаті, а сильний неприємний запах, що надходив від них, дали знати, що це скунки.

Я встала, щоб їх нагнати, а що перший сон пройшов, я пішла ще посидіти над озером. Срібний місяць підбився високо на небо і обливав своїми чарами і озеро і недалекі ліси, які мов темні кучері рямували береги, то підносячися вгору на високу скелю, то спускаючися в провалля, геть до самого озера, а ген в далеччині, мов зачарований в повній своїй красі, підносився з понад озера наш остров — маленька примха нашої розкішної природи.

Мимохіть перейшли мої думки на первісних мешканців цих незайманих просторів, індіян. Вони жили серед природи примітивно як "дикарі" але душа їх була осяяна красою природи. Вони серед своєї простоти були ближчі Творцеві її, були ближчі до Бога.

Примітивізм захований глибоко в душі і навіть найбільше культурної людини, бо кожний той, що користується всіми благами культури, тужить за хвилиною, щоб поїхати на лоно природи, хоч частинно пожити життям по можливости примітивним, і зазнати хоч на часок тої розкоші наслідуючи тих, які цього нас навчили.

Це добре бачуть індіяни. Вони зрозуміли фальш культурної людини і відповідають на це все мовчанкою, заглиблені в тільки їм відомі і зрозумілі міркування. Та може десь, серед пустинних лісів, на самітнім вершку гори, послідний з Моґіканів співав пісню Ґаявати до їхнього Бога Маніту, який дає людині все, і все від неї відбирає.

Мої роздумування були несподівано перервані шорохом і дивними звуками, які виходили тут-же, недалеко мене, з поміж корчів і дерев, що тягнулися

вздовж плоского берега, залишаючи лиш вузьку смугу піску. Затаївши віддих, я стала цікаво поглядати в цю сторону, які це гості прямують до води.

Ждати не приходилось довго. З поміж корчів вийшли дві невеличкі постаті. Оглянувшись і обнюхавши все кругом, вони повернули назад в корчі, видаючи що хвильки звуки, немов кликали когось. Тут-же вони повернули а за ними висунулись двоє маленьких таких-же як вони, пухнатих звіряток. Я догадалась, що це була родина ракунчиків. Вони тут-же з берега шубовстнули в воду і стали в ній бовтатися, плавати, нурцювати і хлюпатися, видаючи веселі звуки: цвір-цвір. Накупавшись доволі, старі вискочили на беріг і, струснувши воду, щезли в корчах. За хвильку вони вернулися, несучи в своїх передних лапках, як показалось пізніше — поживу. На їх зазив маленькі залишили своє борикання в воді і жваво попрямцювали до батьків. Поживу вони принесли до самої води і тут-же мачаючи в воду, немов миючи, заїдали з мляєканням і веселими звуками, що нагадувало голосне муркання котів. Поживившись, усі разом знов побігли в воду, і їх іграм не було кінця. Нараз одне зі старших, мабуть мати, підозріло поглянула в мою сторону, вийшла з води, підійшла близько мене, сіла на задні лапки, передні зложивши на грудях, немов до молитви, і впялила в мене свої великі світячі мов огники очі, які, обведені чорними кружками шерсти, видавались ще більші і більше проникливі. Я старалась не ворохнутись і не дихнути, але вона видно набрала недовіря, бо скоро защебетала, заговорила до своєї родини, і вже за хвильку всі четверо, перевалюючись з боку на бік, кумедно знов щезли в корчах.

Ранком, до схід сонця, ми вже були на березі. Озеро було затягнене туманом, потягав свіжий холодний воздух, але скоро стало прояснюватись, небо порожевіло, і зза нашого острова спершу зазолотилось небо а там і показалось сонце в своїй божій, невисказаній красі.

Скільки раз в житті приходилось любуватись маєстатичною красою природи з сонцем, яке мов коронує цю красу, і чи-ж дивуватися, що люди величають його своїм царем — своїм Богом?

Щезли тумани, сонце почало пригрівати. Ми мали ще цілий день.

Ми знов обїзджали озеро, та скоро ми побачили, що щоб його прослідити, мало було і тижня. Ми повернули на наш остров. Переходили з одного місця на друге і куди не станули, куди не глянули, всюди одна краса. Ми одне поперед другого робили ріжні пляни чим дальше то більше фантастичні і захоплюючі. Над нашими головами тріпотали своїм срібнолистим листям берези, а шмараґдові хвилі озера хлюпотались, набігали на скелі ґраніту, і щезали.

Кидати острів нам ніяк не хотілось, і тільки пізно вечером ми повернули до табору.

За десять хвилин умілими і привиклими руками Тараса табор був зложений. На наше счудовання вантаж, який, здавалось, потребував найменше тягарового авта, був вміщений в задню частину авта. Нагальний та несподіваний дощ дав знак до відїзду, але це нам не перешкаджало ще раз побігти над озеро, ще раз поглянути на красу його і острова. Не хотілось відїзджати, бо ми знали, що цей маленький рай залишаємо на довго, а може і на завжди. А коли ми стали приближатись до великого міста, стали поволі розвіватись чари кістякового озера, безапеляційно насувалась буденщина.

Та ми вертали домів відсвіжені, радісні й веселі, бо з собою багато сонішного тепла, чистого вітру, прохолоди і мрію про зелений чарівний острів там на півночі, серед кістякового озера.

(Літо, 1957 року, Торонто)

Він: Не можу розуміти як ви можете носити на собі волосся іншої жінки!

Вона: А я не можу розуміти як ви можете носити на собі вовну з іншого барана!

— Знаєш, що люди говорять? Кажуть, що Петро одружився з тобою лише для того, щоб поплатити свої довги.

— Неправда, бо він своїх довгів і не думає платити.

Жінка до чоловіка: Ти знову починаєш пити ночами?

Чоловік: Та так, бо дні тепер чимраз коротші.

ВІЗІЯ БОЖЕВІЛЬНОГО

Є такі, що кажуть, що ґеніяльність перевершує розум, інші окреслюють ґенія як есенцію людства, а ще інші, що ґеній є втілення духа віків.

Якщо ґеній є перевершенням розуму, то люди, які найбільше гідні того, щоб називатися людьми, повинні бути нерозумними.

І тут існує дивний збіг обставин: перозглядаючи історію, найбільше ґіґантичні постаті стрічаємо якраз поміж такими.

Саме лише божевілля Христофа Колюмба вистарчає для виказання нашої думки, не потребуючи згадувати божевіль Ґутенберґа й Ґалілея.

Публична опінія такими їх окреслила в тому часі, коли вони жили, а публична опінія формувалася на загально прийнятому знанню і переконаннях.

Одначе ці божевільні мали яснішу думку від тих, що їх просліджували.

Дуже трудно переконати несвідому людину про якусь правду, якої основ вона не знає. А ще трудніше переконати вперту людину, бо в неї незнання зєднується з впертістю.

Понад 150 років тому один з таких "божевільних" відкрив свої очі на денне світло в місті Чарлставн, в стейті Масачусетс. Цим "божевільним" був Семюел Финлей Морс, якого імя, пів століття опісля, стало славне на цілий світ.

Ставши сиротою у вчасній молодості, талановитий Морс рішився посвятитися малярству, до якого мав великі здібности. Виїхав він згодом до Европи, а саме до Франції й Італії на студії малярства, де він зустрівся з багатьома поступовими людьми того часу. Повернувши до Ню Йорку, він там заснував дискусійний клюб, на взір европейських клюбів, одначе зацікавлення та ідеї тодішної еліти Ню Йорку його не вдоволяли і він вдруге виїхав до Европи. Тим разом, хоч дальше вірний мистецтву, він став цікавитися найновішими здобутками науки, особливо фізики. Електрика, ця нова сила, яку, завдяки безсмертному Едісонові, щораз то більше запрягано до праці, окремо зацікавила Морса. Познайомившись з усім, що тоді було відоме про електрику, в нього почала зроджуватись ідея як використати цю силу для комунікації між людьми. Він сказав собі: "Електрика, це найбільша сила, про яку ми знаємо, вона є так далекосягла, як сама людська думка. Чому-ж не використати її для передавання людських думок?".

Він уложив спеціяльну азбуку, зложену з точок і рисок, з якої можнаб творити слова і передавати їх на віддаль при помочі електричного струму. З надією, що світ, а в першу чергу його батьківщина, приймуть цей його винахід з відкритими руками, Морс вернувся до Ню Йорку. В крузі своїх приятелів він вперше задемонстрував свій винахід на американській землі в Ню Йоркському Університеті. Хоч цей винахід здобув для нього признання, він стрінувся з великими труднощами, коли хотів перевести його для загального користування. Він звернувся до американського уряду, щоб він збудував телеґрафічну лінію між Вашінґтоном і Балтимор, для першої сполуки цих міст його винаходом. Але коли ця справа опинилася перед Конґресом, його там висміяно і над цею справою навіть не хотіли радити. Одначе Морс тим не зневірювався. Він вислав поновлену аплікацію за аплікацією і всі вони були відкинені. Шість років змагався Морс з несвідомістю членів Конґресу, поборював людську глупоту і впертість. Врешті Конґрес вирішив вислати до Морса комісію професорів університету, під проводом професора Клейва, з Ню Йоркського Університету. Згодом "вчений" проф. Клейв зложив таке звідомлення перед Конґресом: "Заведення електричного кабля між Вашінґтоном і Балтимор є так нереальне, як нереальним булоб заложення такого кабля між Вашінґтоном і місяцем. В моїй опінії цей задум Морса є візією божевільного".

Виглядало, що це на завжди припечатало справу винаходу Морса. Але за той час його приятелі, переконані в успішність його задуму, стали переконувати про це других. Під напором публичної опінії Конґрес вкінці ухвалив від-

повідну суму грошей і приступлено до будови першої телеґрафічної лінії в Злучених Державах.

Коли лінія була готова в травні, 1844 року, Морс передав телеґрафічно перші слова по дроті з Вашінґтону до Балтимор. Ці слова були: "Ось, що Бог вчинив". А про телеґрафічну лінію між Вашінґтоном і Балтимор ще досі говорять в Злучених Державах, що це "візія божевільного", з іронією натякаючи на окреслення професора Клейва.

З еспанської мови переклав

П. Пігічин

— Моя жінка коштувала мене ціле моє майно.

— А мене мій розум.

— Та ти менше втратив як я.

ПОЕМИ КРАЩОЇ ВІД ДЕРЕВА НЕМА

Однаково: чи літо, чи зима,
Поеми кращої від дерева нема.
Уста його припали до землі
І з лона пють і пють нектар її.

До Бога дивиться воно весь день,
І шепче безліч молитов, пісень.
Як пильно в кучерях своїх воно
Таїть гніздо пташине не одно.

В зимі на грудях снігу постіль дасть,
А в дощ — всього себе віддасть.
Поеми створені шаленими, як я,
А дерево — лиш Ним, як небо і земля.

З анґлійського переклав

О. Олесь

ПРИ ГОЛОВНОМУ СТОЛІ

Це частина головного стола на бенкеті в честь прем. Діфенбейкера і міністра Старра в суботу, 25 січня, в Роял Александра Готелі. Тут премієр виголосив свою промову на тему Української Державности.

СЕР ДЖАН А. МЕКДОНАЛД

На першому місці серед визначних канадійців всякий поставить одне прізвище: Сер Джан А. Мекдоналд. З кожним новим поколінням його імя набирає нового блеску, бо він був першим премієром Канади і більше як хто інший причинився до сформовання канадійської держави.

Сер Джан був іміґрантом, уродженцем Скотляндії (1815 року). До Канади прибув разом зі своїми батьками в 1820 році. Вони поселилися в Кінґстоні, Онт. — тогочаснім важливім центрі молодої кольонії. Вони були незаможні люди і тому Джан змалку мусів придбати собі все власною працею. Основна його освіта тривала пять років, після чого він почав працювати в конторі одного адвоката, щоб вивчити правничий фах. Року 1836, маючи 21 років, Джан А. Мекдоналд відкрив свою власну адвокатську канцелярію в Кінґстоні і відразу мав великий успіх у судових та компанійних справах; його клієнтами стало чимало чільних осіб.

Так само замолоду він зацікавився політикою. В 1844 році його вибрано послом, а три роки пізніше він одержав номінацію на члена міністеріяльного кабінету. На початку своєї політичної карієри Джан Мекдоналд не дуже вибивався в канадійському політичному житті, але зате набував основного знання всіх аспектів канадійського життя й політики; мало хто згодом дорівнював йому в цьому ділі. В році 1855 він став ґенеральним прокурором т. зв. "західньої Канади." Це були бурхливі часи, коли уряд не міг добитися потрібної більшости в парляменті, який складався з репрезентантів переважно французько-мовної східньої Канади (тобто Квебеку) і переважно анґльо-мовної західньої Канади (тобто Онтеріо).

В 1857 році Джан А. Мекдоналд став премієром ще несконфедерованої Канади. Його уряд (коаліція з французько-канадійськими політичними ґрупами під проводом Джорджа Етієна Картіє) встоявся неցілий рік. Його наслідник на тому пості, Джордж Бравн (провідник ґрупи невдоволених фармерів) втримався ледви 48 годин, після чого прийшла до уряду знову коаліція Мекдоналд-Картіє і протривала з трудом пять років; провал коаліційного уряду прийшов у наслідок його спроби скріпити оборонність Канади.

За той час серед загалу назріла думка, що конечно потрібно зробити щось, щоб проломити мертву рівновагу між двома Канадами: "Кенада-Вест" і "Кенада-Іст". Наглядною такою можливістю булоб створення ширшого обєднання всіх кольоній британської північної Америки: Нюфундляндії, Нова Скошії, Ню Бронсвіку, Принц Едвард Острова, Бритіш Колюмбії та Канади.

Мекдоналд належав до останніх, які дали себе переконати в тому ділі, але раз захопившись тією ідеєю, він з місіонарським запалом намагався здійснити її. Скликана в Шарлоттавні (на Принц Едвард Острові) конференція мала на меті розглянути проблеми надморських провінцій та можливости зєднання тих чотирьох кольоній. Але на конференцію запросилися теж делеґати Західньої і Східньої Канади і Мекдоналд негайно перейняв провід над дискусією. Чергова конференція відбулася в Квебеку і там устійнено умови Конфедерації. Також цим разом підчас нарад Мекдоналд був домінуючою постаттю.

Вислідом тих конференцій був Акт Британської Північної Америки, який разом з багатьома поправками і досі є основним статутом канадійської писаної конституції. Першого липня, 1867 року, повстала канадійська держава в наслідок обєднання чотирьох провінцій. Очевидно, що Мекдоналд був безконкуренційним кандидатом на премієра.

Та в суті речі перше покоління "канадійців" не знало іншого уряду, тільки уряд Сер Джана Мекдоналда, Тоді потрібно було дійсно великого дипльоматичного хисту, щоб втримати молоду державу в єдности. Нова Скошія хотіла виступити з Конфедерації, але Джан Мекдоналд переконав її керівників залишитися. Кілька літ пізніше до Конфеде-

рації він приєднав Принц Едвард Остров, Бритіш Колюмбію й великі західні території.

Справа приєднання тих кольоній має свою окрему історію, але тільки включення Бритіш Колюмбії в канадійську Конфедерацію було тим чинником, що спричинив одиноку політичну програну Сер Джана Мекдоналда. Бритіш Колюмбія ставила як передумову свого вступлення до Конфедерації збудовання трансконтинентальної залізниці. Здійснюючи ту обіцянку, сформовано компанію Тихоокеанської Залізниці (СПР). Але в тих часах будова залізниці була тісно звязана з політикою; молода країна потребувала залізниці для свого розвитку, а залізниця могла бути збудована тільки при допомозі державних субсидій.

Підчас виборів 1872 року Сер Джан та його спільник, провідник французько-канадійської ґрупи Сер Джордж Картіє, допустилися помилки, задержуючи документи, які стверджували фінансову допомогу чинників СПР на їхню передвиборчу кампанію. Ці документи попали до рук лібералів і наступного року уряд Мекдоналда провалився в наслідок т. зв. залізнодорожного скандалу.

Але уряд Мекдоналда знайшовся при кермі держави зараз у чергових виборах, одержавши переважаючу більшість. До кінця свого життя (13 років) він зістався премієром, формуючи державну політику, яка сприяла канадійським продуцентам і продуктам та протиставилася імпортові чужоземних товарів; одночасно для британських виробів ухвалено догідніші тарифи.

Бувши нещасливим у своєму особистому житті (повдовів Джан Мекдо-

ПРЕСОВА КОНФЕРЕНЦІЯ З ПРЕМІЄРОМ

В пресовій конференції з прем. Діфенбейкером і міністром Старром 25 січня взяли участь також редактори українських часописів. З ліва на право: М. Г. Гикавий — Канадійський Фармер; проп. І. Р. Ковалевич — Канадійський Ранок; Дост. М. Старр; прем. Джан Ґ. Діфенбейкер; посол Н. І. Мандзюк; о. Др. С. В. Савчук; І. Г. Сирник—Український Голос; о. С. Іжик— Мій Приятель.

налд дуже скоро, а улюблена дитина померла), він усю свою душу вкладав в політичну працю. Все таки був він сентиментальної вдачі; його промови сьогодні вважалисяб дуже слабими, але в тих часах нарід сприймав їх прихильно, його слухали радо і бурхливо оплескували. Типовим прикладом його почувань і способу промовлювання є його промова з останньої його виборчої кампанії 1891 року; ця промова залишиться памятною на завжди в канадійській історії: "Я народився як британський підданий і як британський підданий я умру."

Його слухачі, горячі сторонники Британії, слухали цих слів і голосували на нього, не уявляючи собі навіть, що три місяці пізніше Джан А. Мекдоналд пімре. З його смертю закінчилася піонірська доба канадійської політики. Ніколи після нього ніхто не посідав такого знання й майстерности в веденні й керуванні всіми аспектами канадійської політики.

А його партія уойно по двадцяти роках зуміла знайти іншого провідника, який в значній мірі міг заступити Сер Джана А. Мекдоналда.

Промова Дост. М. Старра, міністра праці

НА СВЯТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ В ВИННІПЕҐУ 26 СІЧНЯ, 1958.

Відновлення незалежної Української Держави в 1917 році відзначило славну але короткотривалу сторінку в 1,000-літній історії українського народу. Воно привернуло свободу хоч лише на короткий час нації і народові з довгою історією свободи і з культурною спадщиною, що була вже стара, коли Европа була ще молода.

Народжений знову підчас упадку царської імперії, короткий день слави України незадовго був закритий залізною рукою совєтського гніту. Але в умах і серцях українців усюди, тих у совєтській неволі і тих, що жиють в мирі і свободі нових країн, ідея незалежности України живе далі.

При цій нагоді на місці буде пригадати коротко велику історію України. Більше як тисячу років тому встановлено першу династію над рікою Дніпром. Близько тисяча років тому Київ був визнаний як одна з столиць Християнства. І впродовж двох століть Великий Київський Князь був відомий і шанований по цілій Европі.

Перші володарі в Києві репрезентували культуру й цивілізацію великої частини европейського світу. В 13 столітті, спустошена й послаблена степовими кочовиками і монголами, українська цивілізація перестала бути домінуючою силою. Впродовж 250 років боротьба за свободу і незалежність України продовжувалася.

Я не буду нагадувати історії модерних часів, що є всім вам добре відома, хіба лише скажу, що з цілої історії минулої боротьби за свободу випливають два важні факти. Перший—Україна може жити й існувати без Росії, але Росія заледве чи може жити і втриматися без України. Другий — коли після другої світової війни Україні булиб дозволили стати вільною, незалежною державою, якою вона заслуговує бути, світ сьогодні не мавби над собою жахливої загрози совєтського комунізму. Замість того булаб, як аванпост Східної Европи, 50-міліонова нація, вихована в демократичній традиції, бастіон вільного світу, щоб заґарантувати, що ніколи тоталітаризм не повстане більше на російській землі.

Навіть сьогодні 50 міліонів в Україні, зі своїми традиціями свободи, своєю християнською культурою, можуть бути остаточним чинником у майбутніх подіях нашого поділеного світу. Напевне цих людей і їхні постійні прагнення свободи мусять завжди брати в рахубу росіяни і ми самі.

Українці в Канаді є особливо щасливі. Тут ми знову будуємо ту свободу, що є лише спогадом в країні наших батьків. Премієр Канади прилучився до

нас у цій великій церемонії присвяти. Як провідник одного з вільних народів світу, він показав своє визнання права всіх людей всюди змагати до тої свободи, якою ми втішаємося тут.

Ми знаємо, що свобода не існує сьогодні в Україні. Всю свободу знищено під залізною пятою совєтського невільництва. Недавно в Оттаві совєтська амбасада опублікувала деякі інформації про Україну. В типічний совєтський спосіб це видання дає совєтському урядові все признання за поступ, що був зроблений в Україні. Воно представляє український нарід, що він іде по шляху соціялістичного поступу, а совєтський великий брат веде його легенько за руку до славного совєтського майбутнього.

Як уся совєтська рекляма, його треба читати з доброю дозою скептицизму. Промисловий розвиток Донбасу, Харкова і Дніпрових районів є представлений майже як дарунок від російського народу для українців. Сільсько-господарський поступ України приписується чудовому совєтському проводові. Мистецтво й культура України, навіть природні багатства, уважаються як данина совєтського поступу.

Заява совєтської амбасади була горда з того, що є 700 шкіл і колеґій в Україні, що в 1957 році 290,000 студентів покінчили середні школи, що вишколено один міліон спеціялістів для народного господарства. Совєтська заява говорить про більше як 300 міст в Україні сьогодні, про більше як 1,000,000 домів, збудованих за совєтської влади.

За це все совєтський уряд взяв повну заслугу. Була це картина миру, добробуту і поступу під доброзичливим захистом совєтів.

В цій прегарній картині бракувало лише одного слова. Було це слово — **свобода.**

Говорячи про українські школи й українську освіту, совєтський комунікат занедбав згадати постійне принижування української мови в совєтських школах в Україні. Як дивний недогляд, комунікат виминув факт, що університети й професійні школи є цілком зрусифіковані. Він забув згадати, що українська культура, українська музика, українська спадщина свободи підлягають систематичному придушуванню совєтськими панами.

Він не вказав, що в одному міліонові домів, мнимо збудованих за совєтського режіму, нема свободи. Він забув згадати, що в фабриках, збудованих за совєтського режіму, нема свободи. Він забув згадати, що за совєтської системи гніту свобода зникла з країни.

Сьогодні, як ми в Канаді відзначуємо коротке але славне відновлення свободи в Україні 40 років тому, на місці буде пригадати Четвертий Універсал з 22 січня 1918 року, який проголосив:

"Від нині Українська Народна Республика стає незалежною, вільною і суверенною державою українського народу."

В історії України ця деклярація своєю важливістю є на рівні з Американською Деклярацією Незалежности в історії Злучених Держав. На нещастя, вона не мала тих самих постійних наслідків.

Але ідеал незалежности України буде далі жити так довго, як ті слова живуть у серцях українців всюди. Ті історичні слова є нині з нами, як ми зібралися тут у місті Винніпеґу, в осередку багатої й усміхненої вільної землі, що стала тепер батьківщиною на місце безправної України. В багатьох відношеннях ця велика західна країна є подібна до землі України. Ріжницею є свобода. Бо свободи ніколи не можна заступити.

Зі всіх боків сьогодні є мова про совєтський поступ в науці. Велику пропаґандивну офензиву пущено в хід по слідах спутніка. Над нашими головами тримають загрозу міжконтинентальної ракети, яка є, розуміється, поступом у нищенні.

Совєти ніколи не виглядали сильніші в своїх власних очах і, дуже правдоподібно, в очах багатьох по цілім світі. Але так-же, як у совєтськім комунікаті про поступ України, бракує одного елементу в совєтській імперії.

Цим елементом є свобода.

Свобода є слово, якого совєти волію́ть іґнорувати; бо свобода є щось, чого совєти не можуть пропонувати.

Тоді повстає питання: Чи свобода значить так багато?

Відповідь на це питання вимагає знати як стоять справи там, де нема свободи. Як ви хочете знати, що свобода оз-

начає, говоріть до тих, що втратили її. Говоріть до втікачів, які міліонами втекли з доброзичливого совєтського режіму Східної Німеччини. Говоріть до тисячів, які полишили свою батьківщину в Східній Европі, в Польщі, Угорщині, Румунії. Говоріть до тих, які жили, наприклад, під совєтським режімом в Україні.

Вони можуть сказати вам, що свобода означає, бо вони жили без неї.

Що вона означала для них було те, що вони були готові голодувати, вони були готові наразитися на холод, небезпеку, страх, навіть смерть, щоб дістати назад свободу.

Це є питання, на яке Хрущов не може відповісти. Це є слово, яке він рідко вживає. Або коли він вживає його, воно стає йому в горлі.

Свобода. Стан речей, де кожний чоловік у свій власний спосіб робить вклад у загальний поступ суспільства. Це є ріжниця між нашим способом і способом, якого совєти простягають до нас.

Багато людей в старім світі вже зробили свій вибір. Багато з них були наражені на знищення за нагоду мати свободу. Це є вибір, якого постійно люди мусять робити. Причиною, що ми є тут сьогодні на волі, є те, що наші батьки і ми зробили той вибір.

Ми не можемо порушити вірність тих, котрі вибралиб свободу. Ось тому ми є тут на святкуванні події, якою коротко привернено свободу України. Ми відзначуємо ту подію і ми також відзначуємо надію майбутньої свободи для України і для інших земель і народів, де свобода не існує.

В той сам час наша тут присутність є визовом совєтській державі. Є це визов совєтським хвастощам про велику жовтневу революцію. Революцію, яка, як нам кажуть, набула школи, доми, фабрики, поступ у медицині й науці і т. п., але яка, на жаль, вилишила свободу.

Це святкування, яке відбувається сьогодні всюди, де лише збираються українці, є визовом совєтам привернути той елемент свободи, який вилишено і який, розуміється, є одним з основних складових частин людської природи. Виконанням цього совєти моглиб доказати дійсну силу. Але невиконанням цього совєти далі будуть показувати цю велику, гидку щілину на фасаді сили і поступу. Щілину, яка вкінці відкриється і пірве на шматки нову совєтську імперію, як це вона зробила з старою.

На закінчення бажаю висловити свою радість, що мене покликано поділяти з вами цю велику подію. Бажаю висловити своє вдоволення від щирого серця, що мав нагоду промовляти тут до вас у товаристві з нашим великим премієром, який показав при кожній нагоді своє розуміння ваги етнічних ґруп у структурі нашої нації. Буду просити вас всіх молитися за нього, щоб він мав спеціяльне керівництво в важливості завдання, яке стоїть перед ним.

Від себе я бажаю лише висловити свою вдячність за підтримку й допомогу, що надходять до мене з кожної частини нашої нації, від коли я перебрав свою роботу.

СИМ… НАДИ

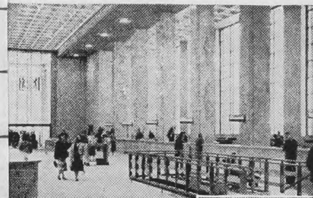

В 1832-му році, коли Канада була ще рідко залюдненою кольонією, група підприємчивих бизнесовців з Галіфаксу заснувала "публичний банк" — The Bank of Nova Scotia — для підкріплення торговлі. Факт, що сьогодні цей банк є одним з найбільших банків Канади є доказом цієї важної ролі, яку він відіграв у зрості Канади — доказом доброго розсудку його принципів.

Бо політикою Банку від самого початку його існування була приятельська співпраця. Він завсіди був спільником у суспільстві. Він помагав цілим поколінням фармерів, підприємців і бизнесовців у набутті нової машинерії чи виряду для нових починів. Всім новим канадійцям з усіх кінців світу, які приносили до Канади неоцінні вартості їхніх здібнощів в торгівлі й промислі, він давав повну піддержку.

Сьогодні, маючи понад 500 відділів у Канаді й закордоном, Bank of Nova Scotia є більше чим коли вашим спільником у розвитку Канади. Новий будинок банку The Bank of Nova Scotia в Торонто стоїть як символ поступу Канади — як видимий знак віри Банку в неограничене майбутнє нашої батьківщини.

Будинок … Scotia в Т… Загальні бю…

ГОЛОВНЕ БЮРО БАНКУ — Функційна справність, архітектурна вибагливість уможливлюють швидку і вдовільну банкову обслугу.

…*ИЦІ* — 55-тонові …, як оці, причинюються до безпеки скарбниць банку збудованих два поверхи нижче поверхні вулиці

THE *Bank* OF NOVA SCOTIA

ДОБРЕ Є ЗНАТИ ВАШОГО BNS УПРАВИТЕЛЯ

ВІДДІЛ ГОЛОВНОГО БЮРА БАНКУ — Тут, як і у всіх відділах головн. бюра, модерні машини та приладдя прискорюють численні служби Банку.

ВЗІРЦЕВА ЯКІСТЬ ПОНАД П'ЯТЬДЕСЯТЬ РОКІВ

ПРОДУКТИ, НА ЯКІ МОЖЕТЕ СПОЛЯГАТИ

Вас коштуватиме менше чим 1 цент за **MAGIC BAKING POWDER** для печива торта... сорок разів стільки ви заощадите на кошті торта — **MAGIC BAKING POWDER** ніколи не заводить.

Вживайте **GILLETT'S LYE** до чищення і роблення мила. Буде коштувати менше чим 1 цент за кусник мила, коли будете його робити з Джіллет'с Лаю.

FLEISHMANN'S ACTIVE DRY YEAST — ці нові скороділаючі сухі дріжджі остаються свіжими і з повною силою тижнями без охолоджування. Одна пачка рівняється одному кускові свіжих дріжджей в кожному приписі.

Можна дістати у вашого найближчого склепаря або в загальному склепі. Глядіть на сторону 55.

STANDARD BRANDS LIMITED

MONTREAL · TORONTO · WINNIPEG · VANCOUVER